SERIA III— ... III No. 76
2 Lei Exemplarul în țară
4 Lei Ex. în străinătate
Duminică 7 Mai 1922

LITER
Onor.
Revi... ...nsilvania"
Str.Saguna N°6
SIBIU

Adevărul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

CRIZA LITERARA

de C. DOBROGEANU-GHEREA

— Articol în românește inedit —

In 1901, ziarul l'Indépendance roumaine *a făcut o anchetă asupra crizei literare din acea vreme. La întrebările puse a răspuns, între alții, și C. Dobrogeanu-Gherea. Reflecțiile lui se pot citi și azi cu mult interes. Cum articolul din* l'Indépendance *n'a apărut niciodată în românește, socotim nimerit să-l dăm aci în traducere.*

Iată ce spunea marele critic despre criza literară de acum 20 de ani:

E nevoe să ne înțelegem mai întâi asupra termenilor: Ce e o criză literară ?

E oare o lipsă de producere în talente remarcabile? Și e oare o asemenea lipsă, ca să producă o criză literară ?

Intr'o țară în care s'ar produce opere literare mediocre, dar în care un public numeros le-ar primi cu entuziasm — nu s'ar putea vorbi de o criză, ci din potrivă, de o mișcare literară destul de însemnată.

Pentru a determina o criză literară, nu e suficientă lipsa de autori de talent; numai lipsa de interes a publicului o poate pricinui.

Tot așa cum o criză financiară sau monetară e pricinuită mai totdeauna de o criză economică (cum e acum cazul pentru țara noastră), la fel o criză literară e cauzată de o criză intelectuală, adică de o mare indiferență a publicului pentru munca literară, artistică, științifică.

Dar, cu aceasta, nu avem încă elementele necesare pentru a defini deplin ce înseamnă o criză literară.

In adevăr, poate fi într'o țară lipsă de talente și lipsă de interes public pentru viața intelectuală, dar dacă starea aceasta e cronică, nu poate fi vorba de o **criză**, tot așa cum nu poate fi vorba de o criză economică într'o țară în permanență și deopotrivă de săracă.

Trebue ca sărcia ori lipsa epocii respective să urmeze după o alta de belșug literar sau economic, pentru a putea întrebuința în chip potrivit cuvântul criză.

In cât, am putea defini astfel criza literară: lipsa parțială sau totală de producție literară de talent, întovărășită de obicei de o mare indiferență a publicului cultivat, — stare de lucruri urmând după o epocă de eflorescență literară și de relativ interes public pentru viața intelectuală.

Cu această definițiune, să determinăm dacă este sau nu o criză literară. Răspunsul va depinde mult de epocile literare pe cari le stabilim, ceeace constitue un lucru mai mult sau mai puțin arbitrar, mai ales ținând seamă că pentru o asemenea clasificare nu avem regule fixate după care ne-am putea orienta.

Astfel pentru a vedea dacă trecem sau nu printr'o criză literară, trebue să ne întrebăm ce înțelegem prin epocă literară și prin durata ei ? Zece ani, douăzeci sau mai mult? De răspunsul acesta depinde părerea mea.

Și ca să scurtăm, să nu luăm exemplu din străinătate, ci dela noi din țară.

Să ne închipuim că am împărțit mișcarea literară a secolului nostru în 3 epoci: prima a lui Conaki, Văcărescu și alții la începutul deșteptării noastre naționale, a doua, epoca Renașterii dela 48 cu Alecsandri, Eliade, Bolintineanu, Alexandrescu, Hașdeu, etc. și a treia de când am început să trăim ca Stat constituit, independent.

Această împărțire bazată pe viața noastră politică, națională, este după cum se vede, destul de logică.

Admițând această diviziune, epoca a treia ne-ar cuprinde pe noi. In acest caz, ași răspunde negativ la întrebarea dv.

In epoca aceasta avem talente remarcabile, ca Eminescu, Coșbuc, Carageale; atunci au trăit Vlahuță, Creangă, Duiliu Zamfirescu, Macedonsky, Slavici, O. Carp, Bassarabeanu, Traian Demetrescu, Iosif, Leca și alții, au mai scris oameni de spirit ca Gorun, Cargeale, dr. Urechiă, etc.

Știm bine că dacă am compara mișcarea aceasta literară cu cea din occident, am găsi-o destul de săracă și sub raportul producțiunii, ca și sub acela al consumațiunii, adică atât în privința scriitorilor, cât și în privința publicului cititor.

Dar dacă voim să judecăm imparțial un fenomen, fie el de ordinul fizic, psihic sau social, trebue să ținem seamă de timp și de loc, de condițiunile în care se prezintă. Și numai după ce vom fi ținut seamă de toate acestea, vom putea afirma cu certitudine, că dacă n'am avut o mișcare literară am avut totuși un început frumușel, care justifică multe speranțe.

Așa dar dacă întrebarea dv. se referă la această epocă, mărginită astfel, voi răspunde în mod negativ.

Cred însă că nu la ea v'ați gândit.

Dacă da — faptul este foarte semnificativ — atunci nu țineți seamă de ultimii 30 — 40 de ani, ci numai de cei 5, 6 sau 7 ani încoace.

Tot așa cum criza noastră financiară e așa de strâns legată de criza profundă economică, criza literară e complicată de o profundă criză intelectuală.

Și tot așa cum criza noastră economică nu e accidentală ci e rezultatul întregii noastre vieți economice frământate, adică al dezechilibrului social de 30 — 40 ani încoace, — la fel criza noastră literară și intelectuală nu e decât rezultatul unei întregi vieți morale viciate. Dar această criză ca și cealaltă nu sunt efemere; vor trebui ani mulți ca să fie lecuite.

Ar fi foarte interesant de studiat aceste două crize una la lumina alteia — sau, mai bine zis: una la intunerecul celeilalte — cu atât mai interesant cu cât amândouă sunt datorite unor cauze analoage. Dar nu e aci locul unei asemenea analize.

Revin pentru a indica ce mă face să afirm că traversăm în adevăr o criză.

Mai întâi e, firește, lipsa de producție literară de valoare, cu toate că cea mai mare parte din scriitorii citați mai sus sunt încă în viață. Dar cei ce-ar putea scrie, nu mai scriu; fac politică, gazetărie, numai literatură nu! — și, ceea ce e mai caracteristic, e că ei publică lucruri fragmentare și mult inferioare talentului lor.

Dealtfel, o repet, scriitorii de talent care a-

desen de S. Maur.

C. Dobrogeanu-Gherea

parțin epocei imediat dinainte-ne, nu mai scriu.

Dar, nu prin lipsa de producție ci printr'o prea mare cantitate de producție, se caracterizează criza de acum. Căci, această producție e mai mult de cât slabă. In afară de câteva fragmente ale bătrânilor scriitori, în arac talentului lor, în afară de câteva bucăți de o valoare mediocră, cari nu vor rămâne, — tot ceace se publică e de o absolută nulitate. In toate aceste producții quasi-literare, forma e banală, împrumutată, fondul nul, foarte des ridicul; e o lipsă totală de originalitate, de inspirație personală, de sinceritate de sentiment, de talent și, câteodată, de elementar bun simț literar.

N'am avut scriitori de geniu, dar am avut talente remarcabile ca Alexandri, Alexandrescu, Hasdeu, Eminescu, Coșbuc, Caragiale și alții. Am fi putut deci să credem că o să fim scutiți de o asemenea quasi-literatură.

Proza e tot atât de nulă ca și poezia, cât și critica.

Acest din urmă gen literar a intrat pe mâna băieților fără talent și fără pricepere, dar cu o imensă îndrăsneală. Un tânăr care altă dată ar fi fost socotit printre analfabeți, judecă azi toate producțiile literare ale globului, curentele literare, sociale, chestiunile sociologice, sistemele filosofice, etice, vorbește de Kant, Mill, Spencer, ca și cum i-ar fi cunoscut în intimitate, vorbește de știința în faliment, de conflictul dintre religie și știință, de toate cu o rară lipsă de talent și de competență.

N'au lipsit niciodată producțiile mediocre, dar câmpul literar e azi ocupat aproape exclusiv de nechemați.

Cât despre publicul nostru de elită, el e de o indiferență absolută. Când prinzi un om mai competent și-i arăți poezii lipsite de orice poezie, nuvele și comedii lipsite de bun-simț sau un articol asupra eticei lui Spencer de care autorul lui a auzit în ziua aceea la cafenea, — ți se va răspunde: „Ce te privește? Pentru ce le citești ? Lasă-i să scrie, nu fac rău nimănui“ !

Acestea toate sunt semne incontestabile de criză literară. Studiind criza aceasta în legătură cu desvoltarea noastră istorică, ne dăm seama că e corolarul necesar al crizei economice.

Unde să așezăm perfecția noastră literară ? Cred că din cele ce am spus mai sus, răspunsul reiese limpede.

N'am avut nici o mișcare literară, nici literatură propriu zisă.

Am avut câteva talente remarcabile, am avut începuturi de mișcări și de curente literare, începuturi destul de frumoase, care promiteau mult, iată totul.

Nu numai că n'am avut o perfecțiune literară, dar, o repet, n'am avut nici literatură, în adevărata accepțiune a cuvântului. Să sperăm că vom avea-o.

Dacă vom avea-o. Și anume când, asta n'o să-mi pretindeți să vă răspund: ar trebui să fac profeții și n'o să-mi cereți să mă pui în contradicțiune flagrantă, cu aceia care vor să fie profeți în țara lor. Care e scriitorul care a scris o românească mai curată ?

O asemenea chestiune ar provoca desigur ilaritate, în țările cele mai înaintate în civilizațiune și literatură.

Dar la noi, este foarte naturală.

Inchipuiți-vă că în Franța s'ar întreba cineva, care e scriitorul care scrie o franțuzească mai curată ?

Natural, că s'ar răspunde că toți scriu la fel de franțuzește, — bine-înțeles numai dacă n'ar scrie în bulgărește ! Ar fi cu totul alceva dacă s'ar pune întrebarea care este cel mai mare stilist ? Evident, că și așa tot ar fi greu de răspuns, prin faptul că nu există legi fixe după care s'ar putea cântări perfecția stilistică a unui scriitor; totul depinde de gustul și temperamentul celui care judecă.

In Franța, probabil în acest caz, sufragiile s'ar întruni pentru Hugo, Chateaubriand, Gautier, Flaubert, Taine, Renan și dintre cei vii, poate Anatole France.

Pentru noi e cu totul altceva. La noi, chestiunea pusă e la locul ei. La noi, pân la Alexandri, nici n'am avut limbă literară, în adevăratul sens al cuvântului, iar acum nu e încă bine fixată.

Lumea noastră literară este mult influențată de limbile cu cultură mai veche, mai ales de cea franceză, așa că toată viața noastră literară este influențată de viața socială din occident.

Sunt atâtea neologisme care trebue să le introducem, că sintaxa sufere și ea modificări permanente.

Dar în cazul acesta ne întrebăm mereu: care e neolgizmul mai bun de întrebuințat, care este cel preferabil, care construcțiune corespunde limbei noastre?

Știința e neputincioasă să dea un răspuns acestor chestiuni; mai curând inspirațiunea artistică.

Iată pentru ce poeții, artiștii sunt chemați să creieze limba literară a unui popor.

In acest sens cel care a făcut mai mult pentru limba noastră literară a fost Alexandri. Dar el a fost numai un talent, n'a fost un geniu care să reușească a fixa limba literară pentru multă vreme, ca un Pușkin în Rusia, de exemplu. Chiar după Alexandri limba noastră literară este departe de acea stabilitate relativă, pe care o au limbile altor popoare civilizate.

Această lipsă de fixare, creiază o mare zăpăceală în limba noastră literară; tot ca și lipsa unui criteriu comun — când e vorba să se decidă, care este opera scrisă într'o românească mai curată.

In genere, la noi, fiecare scriitor crede despre ceilalți că nu știu să scrie românește.

In condițiunile acestea, cum vedeți, e foarte greu să vă dau un răspuns satisfăcător.

Totuși ca să nu vă rămân dator cu un răspuns în această chestiune, vă voi da o întreagă listă de scriitori care, după umila mea părere, au scris cea mai curată limbă românească.

Ar fi: Alexandri, Bălcescu, Odobescu, Eminescu, Creangă, Carageale, Delavrancea.

C. DOBROGEANU-GHEREA

Doi ani dela moartea lui Dobrogeanu-Gherea

S'a născut în Rusia imperialistă la 21 Maiu 1855, în gubernia Ecaterinoslav. Și-a urmat studiile la Charcov.

Din cea mai fragedă tinerețe a intrat în mișcarea revoluționară. Urmărit de autorități, s'a refugiat la noi în țară, unde, după câtiva ani de-o viață foarte zbuciumată, s'a stabilit, ca birtaș, la Ploești. E poate ceva simbolic că s'a așezat tocmai în acel oraș, care, prin manifestările lui de independență poate fi socotit ca singurul focar al libertăței și al emancipărei pe harta României de eri.

A fost împământenit în 1889, prin dispensă de stagiu, și, din colțul lui, grație erudițiunei și spiritului său critic, Gherea a scris sociologie și critică în diferitele reviste și ziare, contemporane.

Revista Socială, a publicat cele mai multe pagini de ale lui, după ce **„Contemporanul“**, îl făcuse în deajuns de cunoscut.

Mai târziu a continuat semănatul ideilor sale în **Literatură și știință.** Lucrările lui principale au fost adunate în trei volume de studii critice, și în capo-d'opera lui, **Neoiobăgia.**

Criteriul, după care Gherea a judecat opera de artă, a fost împrumutat dela Taine și Brandes, văzuți însă prin prizma marxistă. Gherea arată influența covârșitoare a mediului social asupra sufletului artistului, deci și asupra operei de artă.

Fără a cere artistului să scrie după o anumită rețetă, el preferă pe cei cari îmbrățișează cele mai înalte idealuri ale omenirii și demonstrează că, de altfel — exceptându-l doar pe Goethe — toți marii artiști au fost și mari cetățeni.

Plecat pe lozinca idealului social concretizat prin mijloacele artei, Dobrogeanu-Gherea își aplică principiul la judecata critică și prin această originalitate, el se deosebește fundamental de marii săi dascăli Taine și Brandes, și capătă o personalitate izolată, față de ceilalți critici, alături de cari a trăit.

Cu multă îndemânare polemistă, cu un stil deși, adesea imperfect, — din cauza mai cu seamă, a dificultății de a scrie într'o limbă străină — dar destul de fin, Gherea pătrunde în mișcarea intelectuală românească și rămâne fixat, pentru totdeauna, ca unul din marii răscolitori de idei.

Astfel fiind neutralitatea lui și opera sa critică corespunzătoare principiului său socialist, se explică dela sine discuțiunile violente angajate între diferitele tabere literare, pe tema personalității și concepțiilor lui.

Dintre polemicile lui Gherea cele mai celebre au fost: cu Titu Maiorescu asupra idealului social în artă, cu G. Panu asupra criticii literare, cu Ion Brătianu-tatăl asupra mizeriei în România, cu P. Missir asupra marxizmului și cu C. Stere asupra poporanizmului.

In 1895 d. Petru P. Negulescu s'a oprit asupra acestui capitol în polemicile sale, în vreme ce d. Simion-Mehedinți, l'a discutat răbdător, în concepția materialistă a istoriei, studiu apărut în Convorbirile literare ale aceluiași an, iar d. Mihail Dragomirescu, în Critica științifică și Eminescu.

Gherea s'a ocupat în critica lui, de **Mihail Eminescu, Alexandru Vlahuță,** de d. **Duiliu Zamfirescu** în **Pesimistul dela Solani,** de **Caragiale** de **Delavrancea,** pe lângă ale căror figuri, încadrate destul de caracteristic, face studii obiective asupra **Personalităței și moralei în artă,** asupra **Criticei metafizice și științifice,** ca răspuns d-lui Bogdan, apoi **Tendenționismul și tezismul în artă, Cauza Pesimismului în literatură și în viață.** Cel mai important studiu critic al lui Gherea este cel despre **Gheorghe Coșbuc.** Studiul asupra poietului ucrainean Taras Șevcenco ni-l arată pe Gherea ca mare artist el însuși.

Critica și detaliul cu care a disecat sau a contopit estetica și principiul social, fac din opera lui un bloc compact, cu multă unitate în concepțiune și destulă consequență, în verb.

Afară de contribuțiunea sociologică la susținerea socialismului, Gherea a fost și un luptător, pentru prestigiul steagului în care credea, reușind să-și evidențieze mereu și fără reticență, personalitatea lui politică, socială și literară. Multe din ideile propagate de el au intrat în domeniul comun al vieții noastre politico-sociale.

Ultimele lui lucrări, scrise pe patul de moarte, au fost îndreptate în potriva comunismului bolșevist, pe care-l considera ca socializm rău înțeles, dăunător adevăratului socializm.

In timpul neutralității Gherea a dus o campanie acerbă în contra intrării noastre în războiu și — lucru în adevăr caracteristic — cu toată exasperarea pasiunilor din acea vreme, nimeni nu s'a gândit să-i puie la îndoială absoluta bună credință și desăvârșitul patriotism.

Gherea e una din marile figuri ale culturii noastre din ultimele decenii, și amintirea lui trebue salutată cu venerațiune.

Ion Gherea

de N. IORGA

Credem nemerit să reproducem astăzi un articol al d-lui N. Iorga, scris de d-sa acum 32 de ani, cu prilejul apariției primului volum de critice al lui C. Dobrogeanu-Gherea, care pe atunci iscălia mai scurt : Ion Gherea.

Din articolul d-lui Iorga cetitorii de azi vor vedea, pe de o parte, cum a fost privită, la timp, apariția, în cultura română, a lui Gherea ; iar, pe de altă parte, vor vedea evoluția săvârșită în stilul și gândirea d-lui N. Iorga, începătorul modest de atunci și marele fruntaș de azi. D-l Iorga nu mai împărtășește în totul părerile sale de atunci, căci a ajuns la o concepție proprie asupra criticii literare, pentru răspândirea și impunerea căreia a dus luptele cunoscute; nu mai puțin a păstrat toată considerația omului de idei și de talent care a fost Gherea.

Articolul a apărut în Lupta *lui G. Panu, numărul de la 26 Martie 1890.*

Sântem convinși că facem o plăcută surpriză cititorilor și... d-lui N. Iorga.

A face o critică, ori cât de pe scurt, în cadrul mai mult decât restrâns al unei săptămâni literare, e imposibil și cu atât mai imposibil, cu cât cel de care ne ocupăm astă-dată e un scriitor de valoare, un om cu vederi originale în parte și, mai mult încă, un estetic, ceia ce face de nevoie expunerea teoriilor de critică literară pe cari le împărtășește. Pentru ca punctele însemnate măcar să fie atinse, mi-ar trebui două lucruri : cadrul mai larg al unei reviste și apariția volumului al doilea din criticile singurului nostru critic de valoare. Până atunci, aprecierile noastre vor trebui să fie fatal necomplecte și în fugă făcute.

I

Gherea e un *înainte-mergător*, unul din oamenii aceia, cari, cheltuind mult talent și întrebuințând muncă stăruitoare, izbutesc să deschidă calea unui nou gen literar. Odată munca asta făcută, cei ce vin mai târziu au drumul mai ușor și condeiul mai slobod.

Formula și limba e dată, sarcina lor stă numai în alegerea subiectelor și în folosirea inteligentă a mijloacelor de scris moștenite de la dânsul. Fiindcă fiecare gen literar își are limba lui, o limbă deosebită și potrivită scopului ce urmărește, limba aceasta trebue statornicită și numai după aceia genul literar îmbrăcat în uniforma lui definitivă, poate veni să-și ia locul între celelalte înregistrate mai de mult în condica de aur a literaturii. Bine înțeles, limba aceasta nu e un tipic, o normă absolută: fiecare are să-i deie nuanța lui, precum din acelaș instrument muzical, artiști de talent felurit scot felurite nuanțe, însuflețesc în chipuri deosebite lemnul scobit ori metalul răsunător. In trăsături generale limba genului literar e aceiaș, însă ea odată alcătuită, fixat, hotărâtor, scriitorii pot da drumul inspirației lor, fără să-și deie osteneală multă. Azi ori ce tânăr ceva mai deștept poate scrie versuri eminesciene, dacă nu bune cu totul și originale, cel puțin legibile; în Franța numărul uriaș de romane ce cântă, pe strune deosebite, cântecul multiplu al vieții arată că a face un roman a devenit acolo o ocupație nu tocmai obositoare. Câtă trudă însă a trebuit să-și dee cel dintâiu liric critico-pesimist al nostru, Eminescu, și de câte ori înaintea unui vers care se îndărătnicea să nu sune armonios și plin înaintea unei idei pe care nu izbutea să puie haina vorbelor sonore, și-a azvârlit cu deznădejde hârtia pe foc ? Ușoară să fi fost oare scrierea celui dintâi roman realist ? Intrebați pe Flaubert, acest maniac genial al formei și aflați din gura prietenilor lui literari chinurile acestui fanatic închinător al armoniei cuvintelor și al frazei muzicale. Incepătorul unui gen trebue să-și facă el singur o limbă ad-hoc, să-și adune pământ sub picioare.

La noi fost-a până acum vre-un om de talent în critica științifică ? Din nenorocire nici unul. Când Gherea a luat în mână condeiul, el a trebuit să suplinească această lipsă de unealtă stilistică. Firește, că nu putea să întrebuințeze stilul d-lui Maiorescu : întâi pentru că domnul Maiorescu, cu tot talentul d-sale ca mânuitor de idei n'are ceia ce în literatură se chiamă un stil particular : stilul d-sale are răceala și precizia unui tratat de matemateci, și apoi pentru că — vom vedea mai departe aceasta — scopul, pe care și-l propunea criticul dela „Contemporanul"—nu era polemica zilnică, ci cu totul altceva. Ideile estetice le avea la îndemână : regulele criticei științifice fusese formulate de generația de critici, care înconjoară pe Taine, patriarhul lor, dar stilul rămânea să și-l facă singur. Azi, după zece ani aproape de muncă, stilul acesta e format și are pecetea sa lămurită : nu e stilul lui Taine, alergare nebună pe câmpiile smălțate de flori retorice ale închipuirii, nici acel prea poetic al lui Guyau, ci unul care se ține la limită între acel științific, logic și precis, și cel bogat în icoane al poeziei.

Ceia ce-l caracterizează mai ales, e logica : nici o dată el n'are să se lase dus pe aripile cam subțiri ale ipotezelor, ceia ce poate cășuna une-ori căderi primejdioase. Spencer, de pildă, cu toată puterea lui de generalizare și agerimea-i de condei, sufere des de această boală. *Sanguinitatea intelectuală* nu se întâlnește însă nici o dată în stilul așa de corect al lui Gherea. Chiar când se lasă atras prea departe de ironie și de oare-care răutate chiar în goana protivnicilor săi de idei, Gherea nu pierde șirul expunerii și de o dată, fără tranziție, îl vedem scuzându-se de această dezertare momentană, pentru a scoate la bătălie un nou regiment de argumente. Și pentru un critic *științific*, cum este el, aceasta e cea mai mare laudă, ce i se poate aduce.

Cei ce vor veni după dânsul, vor putea aduce obiceiurile lor de stil : mai totdeauna însă, înaintea ochilor ei vor trebui să aibă stilul fără zurgălăi de fraze și fără pretenții poetice al *maestrului*. Volumul publicat acuma, volum, care cuprinde bucăți noi (studiul inteligent și de o fineță neobișnuită la noi asupra lui Vlahuță) și, revăzute, bucățile din „Contemporanul", sfințește în adevăr pe Gherea ca maestrul criticii noastre științifice, și noi, cei ce venim departe tare de dânsul, noi, cari ne vom folosi de munca lui conștiincioasă și serioasă, suntem mândri de a-i călca pe urme.

Ce este însă această critică științifică și prin ce se deosebește ea de critica răposată, de aceia, la moartea căreia d-l Maiorescu a ținut un mic panegiric de ocazie, prin care a îngropat definitiv pe aceastã bătrână guralivă și fără idei, darnică în laude pentru prieteni, în osânde pentru vrăjmași ?

Răposata întru fericire critică *judecătorească* n'avea nici o legătură cu știința : paznică neobosită, ea se mulțumea să administreze corecțiuni celor neplăcuți și eretici în păreri și să legene în cadența laudelor pe cei ortodoxi, pe cei din aceiaș școală cu miniștrii bătrânei suverane a literaturii. Pentru că însă o rațiune trebuia să dea pentru aceste execuții capitale și împărțiri de complimente, în unul din buzunarele ei bătrâna noastră stăpână avea o condică veche și colbăită, scrisă de ceata nouroasă a metafizicilor. Condica aceasta barbară stabilea cercetarea proceselor literare printr'un pat al lui Procust : operele puse pe dânsul pierdeau capetele picioarelor sau erau dezbinate cu frînghia. In amândouă cazurile, procedarea era foarte supărătoare pentru scriitori, cari n'aveau toți fericirea să vie să dea dreptul la măsură.

Scopul pe care-l urmărea școala criticilor judecătorești, era însă foarte folositor *pentru timpurile acele*. A venit o vreme, când critica a devenit o știință, gustul publicului a fost format și rolul marii judecătoare de operi a încetat. Atunci, Sainte-Beuve întâi, Taine pe urmă, au dat regulele criticii noui, ajunse la demnitatea de știință și legată de literatură prin bogăția stilului și alegerea subiectelor numai.

Critica aceasta are o *metodă* fixată : considerând opera ca un product fatal al împrejurărilor în mijlocul cărora a luat naștere, ea descurcă legăturile ce o unesc cu creerul producător pe de o parte, pe de alta legăturile acestuia cu mediul, *natural, fizic* sau *social*. Cum de a putut scrie cutare om, cutare carte și prin ce legătură de împrejurări a putut exista în lume un om de felul acesta ? Intre aceste trei termeni, artistul, opera și mediul, ea stabilește o legătură statornică.

Dacă metoadele ei ar fi perfecte—și trebue să nădăjduim că ele se vor perfecționa cu vremea, — unul din acești termeni ar putea fi dedus logic din natura celorlalți. Dată fiind cutare societate și o natură artistică determinată, care va fi opera artistică ce fatal va trebui să iasă la lumină ? Ar fi o problemă tot așa de rezolvabilă ca și aceia a găsirei unuia din termenii unei proporții, când cunoaștem pe ceilalți doi. D e odată însă nu suntem așa de înaintați : mergem mai mult la întâmplare și pe dibuite. O definiție a esteticii e imposibilă până peste mulți ani de strădanie, a spus Souriau în „Esthétique du mouvement" și talentatul autor are dreptate.

Cu toate acestea, școala Hennequin, bazată pe această nesiguranță în stabilirea regulelor estetice, tăgăduește faptul, limpede ca ziua, că artistul e productul mediului, lăsând neatinsă numai cealaltă asertiune a lui Taine, că opera e oglindirea în cuvinte, colori și linii de sculptură a personalității psihice a artistului. Cercetările lui Guyau însă au pus la locul lor aceste pretenții pedant prezentate și, fără a tăgădui influența artistului asupra mediului, faptul că el slujește ca sâmbure pentru închegarea unei societăți viitoare, nu trebue să privim cu dispreț cealaltă teorie, a condiționării artistului de către mediu. In asemenea lucruri, drumul cel bun e cel de mijloc și oamenii cuminți pornesc pe acela.

Gherea se ține de școala lui Taine. Privind opera ca un organism, el o desface, descurcând țesătura de împrejurări cari-i dau caracterul său propriu. Fără a porni ca maestrul francez dela societate, lucru cam nesigur, el adoptă metoda mai sigură a operei ca punct de plecare, ceeace pentru monografii e și mai de folos. La Eminescu, el are să-și desfășure înaintea ochilor natura pesimismului marelui nostru poet, idealul, spre care cu ochii arși de sete caută, caracterul suggestiv al poeziei sale și felul cum iubirea vine îmbrăcată în versurile maestrului liricei noastre contemporane. Vlahuță n'are să fie pentru el numai un pretext pentru complimente frătești: cu o pătrundere ce se întâlnește numai la cel ce s'a născut cu ochii cercetători și nobili ai criticului, el are să pue în lumină însușirile ce fac să nu fie acelaș pesimizmul autorului „Ertării" și al acelui al „Luceafărului", nuanța de manierism ce se întâlnește pe alocurea, caracterul psihologic al poeziilor sale. Acelaș lucru și la Caragiale.

Aici nu mai întâlnim în volum critica răutăcioasă din articolul scris în „Contemporanul" asupra talentatului scriitor de comedii ; imparțialitatea absolută a criticului demn și serios se leagă cu o pătrundere cu care nu suntem deprinși la noi, în critică mai ales.

Decepționismul în literatura română și tendenționismul și tezismul în artă, sunt poate bucățile, în care scriitorul se arată mai original, trăește mai mult din fondul său propriu de idei. Cea dintâi chestie are darul de a fi atrăgătoare pentru mulți oameni nu tocmai vrednici de a se amesteca în asemenea probleme sociologice, dar criticii de frunte chiar cred că a ameți mintea cetitorului înseamnă a-l lămuri și țin lungi discursuri asupra acestor cauze, tot așa de nedescurcate la sfârșit. Dovadă însuși maestrul criticii științifice franceze, Taine, citat și luat la socoteală de Gherea în coprinsul articolului. Analiza părerilor emise până acum în critică și cercetarea logică a cauzelor pesimismului (Gherea zice decepționism, termenul, întâi fiind compromis de contrabandiștii teoriei), îl aduce a crede că singure cauzele sociale, nemulțumirea produsă de alcătuirea societății burgheze, ar fi cauza acestui curent bolnăvicios al veacului, ceea ce ar fi poate o rezolvire prea simplistă a problemei. In al doilea articol de estetică generală Gherea stabilește cu dreptate deosebirea între **tendenționism**, reflectare în operă a tendințelor scriitorului și **tezism**, adevărata boală, care robește o operă de artă unui scop străin de dânsa. **Asupra criticii** coprinde programul, analizat deja al criticei științifice, așa cum se înțelege azi și cum o înțelege el.

Ceea ce ar fi fost de dorit poate la portretele literare, e o precizare mai mare a contururilor, o răspicare a elementelor estetice, cari dese ori apar puțin lămurite. De ce n'ar fi adoptat, de pildă, procedarea lui Paul Bourget, care pune sub rubrici dosebite fiecare din elementele alcătuitoare ale unei opere și se mărginește să ni-l zugrăvească numai pe unul în fiecare sub-împărțire? Ar fi fost mai comod poate, și expunerea ar fi câștigat în claritate.

III

Alăturea însă cu chestii generale de estetică — Decepționismul și Tendenționism și Tezism — Gherea are critici **polemice**, minunate ca vervă și ca putere de atac. Citez pentru formă — cadrul nu-mi îngăduie să mă prea întrec cu citațiile — începutul studiului asupra Sandei și locul unde crede că Mărgărit și fata lui Ilie ar fi făcut bine să se arunce în prăpastie împreună cu nuvela patriotului autor al „Nunții din Văleni", ori reflecția făcută cu prilejul lui „Ce porcărie" al **omului superior** de la Soleni.

Ce arată însă aceste critici ? Un lucru de căpetenie : că vremea criticii judecătorești n'a trecut încă la noi, că d. Maiorescu s'a prea grăbit să-și declare misiunea sfârșită. Lucrul acesta se poate spune în Franța, unde gustul publicului e format, unde o operă rea nu poate trăi, omorâtă îndată de nepăsarea publicului ; la noi nu.

Cum am spus și altă dată, avem un public cât se poate de profan în ale artei, un public, care se poate duce de nas, și datoria noastră a tuturor e să-i dăm încă îngrijirile trebuincioase. Dacă cineva trebue să-l ducă de nas, să-l purtăm noi măcar, puținii oameni sinceri și nepărtinitori și să nu lăsăm această sarcină delicată celor interesați și cu scopuri rele. Posibil că d. Maiorescu să nu mai simtă personal gustul de a face așa ceva — nu urmează de aici însă că genul însuși trebue să dispară cu unul din reprezentanții săi de căpetenie.

Critică judecătorească trebue; alt-fel, limba, abia formată, se poate strica din nou, — scriitori de tavernă sunt destui, slavă Domnului ! Va veni poate un timp, când critica înnălțată va vorbi numai de cei aleși ai literaturii spre a-i explica; în Franța lucrul e aproape făcut : noi mai avem mult până atunci. Critica aceasta însă, tot judecătorească, fiindcă are să osândească pe cei neputincioși, trebue să se resimtă de progresele făcute în critica cealaltă, cea științifică. Norme ca acele vechi să nu se mai întrebuințeze : numai lipsa de logică și de adevăr să aibă puterea de a arunca jos o operă. Nepărtinirea omului de știință să înlocuiască spiritul de gașcă, spirit, care, din nenorocire, a făcut des siennes, acuma în urmă chiar, când cu reprezentarea „Năpastei".

Critică judecătorească de astfel e aceea pe care a făcut-o sporadic Gherea, așa în cât și pe această cale trebue să-l urmăm, dacă vrem să facem ceva serios și să nu ne batem joc de noi singuri.

Așa fiind, volumul întâi al „Studiilor critice" ale mult talentatului nostru critic sunt un monument literar și un semn de progres, arătând că, pe zi ce merge, critica noastră câștigă în nepărtinire și seriozitate. Ele deschid un drum nou, inaugurând critica științifică la noi și, afară doar de atmosfera politică ce răsuflă pe alocurea, ceea ce n'ar trebui să se întâlnească la un critic, care n'are sarcina de a critica idealele ci trebue să le admită pe toate. Cartea lui Gherea e un juvaer pentru literatura noastră, așa de săracă și fără de viață.

NICOLAE IORGA

Din Lupta, 1890, 26 Martie.

Pastel vechiu

Nuci plin de rod se frâng peste zăplaz,
Iar toamna și amurgu'n ei se-ascund ;
Bătrânii nuci ai morii se 'neacă-atunci în iaz
Cu aurul frunzarelor în fund.

In moara cu decor pustiu și vechi,
Ai zice moară fără de noroc, —
Tăcerile ascultă de par'că au urechi
De-au amuțit și apele în scoc.

Pe ziduri năruite de conac
Vezi umbra zdrențuită de pete de lumină,
Din dealuri luna-umbră se'ndreaptă spre cerdac
Și liniștea miroase a sulfină.,.

...Au tremurat odată idilice iubiri
Sub nucii vechi în farmecul de lună,
Cu sufletul nostalgic și gârbov de-amintiri
Renasc înfiorarea lor străbună : —

Avură-aci bunicii pe vremuri întâlniri
Ori calde despărțiri dezamăgite,
Ce mi-au sădit în suflet romantice porniri
Și nostalgii de doruri ne'mplinite...

Ii văd cătând sub farmec de lună spre cerdac,
Când se culcau bătrânii în tăcere
Și se stingea lumina'n ferestre de conac
Iar murgul necheza'n apropiere...

...Azi frunzele în sfredel ce s'au pornit haihui
Incheagă'n vântul sur un cânt uscat,
Și-o cumpănă se'nchină'ntr'o poartă nimănui
Cu gesturi grave de halucinat.

Pe-un drum coclit de-amurguri căzute în noroi
Nimic, decât tăcerile ce curg,
Și soarele ce mână cirezile de boi
Bătându-le în coaste cu amurg...

Mircea Gheorghiu

După zece ani...

de PAUL I. PAPADOPOL

Nici noi, Românii, n'avem dreptul să vorbim despre recunoștință.

Trăind, în generalitatea cazurilor, într'un cerc de contemporani de significație neprecisă ori îndoelnică și fiind preocupați de noi, de interesele noastre materiale și numai de atât ni este greu, nu să ne arătăm sentimentele de admirație și recunoștință, nu să-i citim, pătrundem și studiem cu răbdare și sinceritate, dar nici măcar să ne împrospătăm în minte numele mari, sufletele alese, mințile superioare, cu un cuvânt : creiatorii artei, literaturii, științei, technicei și vieței practice pe care acest neam, sărac și nou, le-a oferit nemuririi universale.

Nu știu de ce, dar îmi vine să cred că, odată cu accelerarea mijloacelor de locomoțiune și zelul nostru de a fi a căpătat caracteristica iuțelii fizice.

„Mereu înainte !" și „cât mai repede înainte !" iată o lozincă pe care articolul de față va avea curajul s'o contrazică.

Intr'adevăr, întorcându-mă cu vre-o zece ani în bogata galerie a ilustrațiilor neamului nostru, vom încerca, cu îngăduința cetitorilor, o sumară reamintire și caracterizare a unora, și de sigur a celor mai de seamă, nume care, după ce și-au dat în total sau în parte o imagine a bogăției lor sufletești, atunci, în mijlocul admirației și regretelor unanime, și-au întrerupt viața pământească.

In modul acesta voi oferi celor indicați posibilitatea postumei lor sărbătoriri.

Voi începe cu teatrul. Două nume, nemăsurat de mari — în indisolubilă legătură cu marele teatru românesc — s'au stins în 1912 : unul al celui mai mare creiator literar dramattic, al doilea, al celui mai mare, deși aici erarhizarea e mai greu de făcut, creiator scenic.

Se împlinesc zece ani și iată că nici numele lui Ion Luca Caragiale, dar nici acela al lui Petre Liciu — nu se mai bucură de ospitalitatea noastră sufletească. Amândoi mari, amândoi artiști desăvârșiți, amândoi satirici, voioși, amândoi Români și democrați — soarta celui din urmă e cu mult mai dureroasă din cauza caracterului artei lui. Generația acelora cari l'au ascultat și s'au ridicat sufletește în fața jocului său, se rărește din ce în ce și nu departe e timpul când, nenorocita soartă a actorilor îl va acoperi cu vălul uitării. Puținele sale opere literare cu caracter comic, al căror succes mai ales se datora inscenării lor de însuși autorul, vor fi absolut netemeinice pentru susținerea gloriei lui.

Nu tot așa se prezintă lucrurile cu Caragiale Intr'adevăr, numele acestuia, departe de a servi ca material stilistic impropriu criticilor fantezișți, pentru caracterizarea autorilor de snoave de un comic dubios, reflectați în iluzionizmul lor judecătoresc, va trăi etern în mințile câtorva aleși cari vor ști să caute și să se apropie cu toată evlavia de izvorul dătător de viață al operii lui.

Și dacă odată și odată — din cauza lipsei complete a unei istorii generale a teatrului românesc — despre Liciu se va putea numai afirma: „a fost un mare actor și un mare Român", despre Caragiale se va putea dovedi oricând și ori unde că a ridicat schița, novela și comedia la înălțimi neatinse și nebănuite — că a fost cel mai viu și mai sintetic reprezentant al dialogului poetic dela noi. Aceasta bine înțeles fără să se țină seamă, ba chiar contrazicându-se competența criticilor „în rate lunare" cari l-au osândit — imediat după ce murise, pe paginile chiar ale revistei care se ilustrase publicându-l, — la „imoralitate", „plagiat", „lipsa sentimentului naturii", etc.

In Iunie al aceluiași an revista craioveană „Ramuri" comemora, prin colaboratorii ei obicinuiți 1) pe duiosul povestitor și tâlcuitor Ioan Adam, acel „izolat închis în sine însuși, care n'a călcat niciodată pe drumul manifestărilor zgomotoase și care nu s'a priceput, ca atâția alții, să se transforme în exploatator al unei mișcări literare abia începute" 2). Plecat dintre noi abia după o existență chinuită de 36 de ani, Ioan Adam ne-a lăsat, în cele vre-o 15 volume care-i poartă numele 3), o contribuție literară de care trebue să se țină seamă, pentru că în ea găsim „puternice impresii" în care „energia facturii" se împreunează cu „originalitatea sensațiilor 4) și pe deasupra, o voință puternică, dornică de ridicare.

Viața lui, din această cauză, merită să fie amintită în chiar viguroasele caracterizări pe care chiar el i le-a dat 5).

Absolvent al școalei normale „Vasile Lupu", I. Adam se statornicește, ca învățător „în mijlocul poporului și al copiilor" unde trăește „cei mai frumoși ani", sperând și muncind cu drag.

„Inălțarea aceasta morală" i-a adus și prăbușirea :

„Simțindu-mă atât de folositor și așa de iubit „în cercul acela, m'am amăgit cu gândul să-mi „lărgesc orizontul de acțiune și să fiu de folos „mai multora.

„Și-atunci m'am pus să învăț carte mai de- „parte.

„Sforțările au fost zdruncinate. Invățam lati- „nește și grecește singur...: printre orele de „clasă și singur.

„Studiile universitare le-am făcut la Bruxel- „les. In vremea aceasta ? — muncă, sărăcie și „planuri mari...".

Acesta a fost Ioan Adam, Omul.

PAUL I. PAPADOPOL

1) C. S. Făgețel, N. Iorga, I. U. Soricu, I. Ciocârlan, Em. Gârleanu, M. Săulescu, D. Tomescu, G. Rotică, etc.

2) Ramuri. An. VII No. 11 (1 Iulie 1912).

3) Flori de câmp, Pe lângă vatră, Rătăcire, Sybaris, Constanța pitorească, Aripi tăiate, Vorbe de clacă, Voia mării, Povestiri alese, Leagănul viselor, Pământ înțelenit, Prin vremuri, Glume țărănești, Păcală, In fața vremii.

4) N. Iorga, vezi acelaș No. din „Ramuri".

5) Vezi „Luceafărul" dela 15 August 1905 și „Ramuri" (1 Iulie 1912).

Câţi-va mari pictori ai muncei

de S. MAUR

MEUNIER, BRANGWYN, KOLLWITZ, STEINLEN

In numărul din Mai 1903 al revistei socialiste „Peuple", la care au colaborat cei mai mari scriitori şi artişti belgieni, şi în care conducătorul socialist Vandervelde scria :

„Dacă pentru acest 1 Mai, ne-am adresat mai „mult scriitorilor şi artiştilor, decât tovarăşilor noştri, am făcut-o pentru a arăta că pe steagul so-

Meunier Munca.

„cialist nu e înscrisă numai cererea dreptului la o„dihnă şi la urcare a salariului, ci şi aceia a tovă„răşiei proletariatului la viaţa spirituală !" — coperta era desenată de Eugène Laermans, — şi reproducea un desen al lui Constantin Meunier.

E clar că atunci când un artist îmbrăţişează cu o largă şi profundă dragoste lupta unei clase sociale, căreia îi sacrifică viaţa, împărtăşeşte şi crezul ei politic.

Toţi zugrăvitorii muncei, — afară de englezul Brangwyn, care era fermecat de frumuseţea mişcărei în sine şi al aspectului ei, — sunt propovăduitori în imagini ai socializmului. Toţi artiştii cari ne-au dezvăluit mizeria şi suferinţele nemăsurate ale „sclavului modern", nu au fost pictorii şi sculptorii muncii, ci ai lucrătorului.

Şi credinţa politică a marelui sculptor belgian **Meunier**, înclina spre socialism. Că nu a făcut politică militantă nu îndritueşte pe unii dintre cronicarii operei sale, să considere predilecţia pentru

Steinlen. Lucrătoare.

motive din viaţa lucrătorului, ca o întâmplătoare coincidenţă. Mai ales la acest artist care, în toată cariera sa, nu a făcut decât apologia muncitorului şi, pe ici pe colo, şi pe aceia a muncii.

Dela prima sa lucrare mai mare în sculptură, din 1886. („Făurarul"), stilul său ajuns la maturitate rămâne neschimbat în cursul celor 20 de ani de activitate.

Până în 1886, Meunier făcea pictură, într'o manieră foarte simpatică, dar destul de insignifiantă. Avusese oarecari succese la Paris, dar s'ar fi pierdut în marea massă a pictorilor parisieni, cu toată savoarea particulară a atmosferei vieţei de mine pe care o descria, şi nu ar fi cunoscut marele renume de care s'a bucurat încă în viaţă, dacă nu-şi găsia adevăratul său câmp de activitate, sculptura.

Pe toţi pe câţi i-a reprezentat, - bătrîni, bărbaţi şi tineri, femei şi fete, hamali din portul Anversei, pescari din nordul Franţei şi al Belgiei, ţărani din ţinuturile industriale, minieri, — pe toţi ni i-a înfăţiat sub o foarte simpatică lumină. Pe toţi ţi-i fac dragi sculpturile sale.

Linia, forma, — silueta, — sunt mijloacele sale de exprimare. Exagerează, sau mai bine zis subliniază jocul muschilor, slăbiciunea încheieturilor sau expresivitatea atitudinilor.

Cum face de altfel şi marele pictor englez **Frank Brangwyn**, în altă direcţie. Cel mai căutat pictor englez, pentru decoraţiunea monumentală, subliniază, intensifică *mişcarea* modelelor. Şi mai ales în gravurile în cari tratează scene din viaţa lucrătorilor.

Fie că zugrăveşte „tăbăcari", fie că sunt simplii „hamali" cari trag un vapor în port, sau alţi lucrători mizeri, oricât de prost îmbrăcaţi ar fi ei, au ceva eroic, generalizat, gesturi tragice, monumentale.

Linia puternică, planurile largi ale compoziţiei, învăluite în umbre misterioase, viguroase, aproape aspra construcţie a lucrărilor, au împrumutat gravurilor lui Brangwyn o apăsătoare şi totuşi vie atmosferă. Apăsătoare căci pare îmbibată de suflul mistic al jertfelor zilnice pe altarul muncii.

Mai apăsătoare şi mult mai sumbră, mai răscolitoare şi mult mai impresionantă este atmosfera din gravurele doamnei **Käthe Kollwitz.**

Un scriitor berlinez, povesteşte. că a arătat lui Constantin Meunier o lucrare a doamnei Kollwitz. După ce a admirat mult gravura, celebrul sculptor făcu remarca: „nu am văzut încă nici-odată o astfel de lucrare ieşită din mâna unei femei !" A vrut să-şi exprime admiraţia. Şi mulţi foarte mulţi laici, au făcut şi fac aceiaşi declaraţie în faţa minunatei opere a acestei artiste.

„Ori-ce artă mare, se explică prin caracterul omului care a creat'o.

„Lucrările doamnei Kollwitz sunt pline de o puternică şi sigură energie. In tot ceea ce concepe, are o singură ţintă. Varietatea nesfârşită a vieţei, nu o interesează şi se scaldă într'o melancolică fantezie, ca şi cum orice bucurie a vieţei ar fi dispărut complect.

„Punctul său de plecare este conţinutul ideilor, şi ne oferă un important capitol al temei „ilustraţiunea modernă", dar ilustraţiunea aceia care crează împreună cu poetul şi nu şchiopătează alături de dânsul".

„A căutat să coprindă punctele de plecare şi ţintele lui Zola şi ale lui Gerhard Haptmann, pentru a atinge pe aceiaşi bază dar cu propriile ei unelte : — linia, planul şi forma, — aceleaşi efecte".

Aceste caracterizări ale operei marei artiste berlineze le face Hans W. Singer, în Die moderne Graphik.

Meunier. Ing...

Din bogatul număr de foi grafice. pe care le-a creat şi dintre cari majoritatea sunt de mare valoare, acele cari sunt în special de reţinut şi cari au făcut mare zgomot sunt foile din ciclul „Ţesătorilor".

Şi acestea ne arată că Käthe Kollwitz era socialistă *) ca şi confratele şi tovarăşul său în concepţia de artă **Théophile Steinlen.**

*) In republica democrată germană a fost imediat numită profesoară de grafică la Academia de bellearte din Berlin.

In opera acestui miraculos creator, politicianul şi sociologul joacă un rol cu mult prea mare. E un pasionat purtător al stindardului socialist şi din cauza aceasta materialul anecdotic nu se pune în serviciul Artei, aşa cum de drept ar trebui să fie, ci subordonează Arta acestui material. Steinlen este un luptător pentru programul socialist, un agitator, un „amic al poporului".

Dar iată ce scrie marele Anatole France despre dânsul :

„O impresionabilitate fină, vioaie, o veşnic trează memorie vizuală şi puterea unei metode de exprimare rapidă, au hotărât dintru început ca Steinlen să devie desenatorul şi pictorul vieţei care trece dinaintea ochilor noştri. Puhoiul repede de lucrători şi lucrătoare din fiecare dimineaţă, ca şi cel obosit din fiecare seară, grupele strânse în jurul meselor de pe trottoir, pe cari cârciumarul o porecleşte „terassă", visătorii şi visătoarele noctambule de pe bulevarde, strada în fine, piaţa, marginea mahalalelor văduve de pomi, localurile interlope — toate acestea fac parte din seria bogată a motivelor sale de inspiraţie.

Jules Dalou. (1838—1902). Muncitorul

„Aceste motive le cunoaşte adânc. Viaţa lor e şi a lui, bucuriile lor sunt şi ale lui, durerile lor sunt şi ale lui. A suferit cu apariţiile lor superficiale, cu ele a râs, şi sufletul masei vesele sau enervate, a trecut în sufletul său. El a recunoscut simplicitatea-i apăsătoare dar şi mărimea ei. De aceia opera lui Steinlen a devenit epică".

Ori-cât de mari ar fi aceste laude, se întrezăresc prin ele şi defectele cari survin la acest pictor al lucrătorului din exagerata aplicaţie a politicei. Arta pură nu poate profita de pe urma acestui conflict şi cu marele său talent ar fi putut lăsa opere nepieritoare şi profunde.

S. MAUR

Bibliografie :
Hans. W. Singer : „Die moderne Graphik".
N. Gensel: „Constantin Meunier".

Din Cântări pentru Pasărea Albastră.

Primăvară

Mi-e sufletul un cuib săpat în stâncă,
Şi'n cuibul meu a poposit pe rând,
Şi porumbelul alb şi vulturul flămând,
Şi soarele şi vântul şi tăcerea — adâncă.

Vrea sufletu-mi să'i scutur praful şi tăcerea,
Că'i prăfuit de vânturi şi de griji mărunte...
Pe cine aşteaptă cuibul meu din munte,
De'mi cere iar, să'i curăţ încăperea?

Covor de frunze netede şi moi,
Aştern în cuib şi'l primenesc cu cer,
Apoi cobor perdele de mister,
Pe farmecul enigmei celei noi.

Şi-aşa adăpostit de vânt şi soare
Căminul sufletului meu deschis
Aşteaptă solul ultimului vis
Cu 'ntoarcerea de pasări călătoare.

Aşteptare

Pribeagule, întoarce-te acasă —
In cuibul tău de umbră şi lumină...
E tot deschisă uşa pe terasă
Şi nu găsesc în fuga ta, vr'o vină...

Din adăpost te-ai furişat domol...
Căci încăperea n'a fost zăvorită...
Şi parcă te zăresc, pribeag şi gol
Cum te goneşte lumea răsvrătită.

Când ai plecat cu darurile tale,
Ca să le'mparţi la cele patru vânturi,
Te sărutau drumeţii toţi, din cale,
Risipitorule de cântece şi-avânturi!...

Şi-acum, cu tolba goală şi săracă,
De pribegeşti să-ţi regăseşti Trecutul,
De-au început Cântările să tacă
Şi decumva te ispiteşte lutul

Intoarce-te, drumeţule pribeag,
Oricât de mult, ai dat şi-ai risipit,
O! Suflet înşelat, ce mi-ai fost drag —
Icoană suspendată'n Infinit!...

Claudia Millian

Săptămâna teatrală

de DIM. ŞERBAN

Teatrul Naţional : SCAMPOLO, comedie în trei acte de Dario Nicodemi. — NODUL GORDIAN, un act de V. Al. Jean.
Teatrul mic ; NEPOFTITUL, comedie în trei acte de Tristan Bernard.

Dario Nicodemi, autorul Refugiului şi al Umbrei, sărbătoreşte în **Scampolo,** sufletul vagabond, sfidând educaţiunea şi căminul.

Autorul a găsit de-alungul străzilor şi printr'o ciudată întâmplare, o copilă a nimănui, doritoare de o mângâiere şi de un cuvânt sincer, plină de devotament şi cu acele predispoziţiuni sufleteşti de virtute, pe care le păstrează curate, firescul individualului, în ciuda mediului şi a epocei.

Aşa vedem pe Scampolo, nevinovată şi neştiutoare, în atmosfera odăilor, în care se adăpostesc, la căldură şi în confort, toate viţiile trupeşti, în vreme ce ea şi-a purtat virginitatea ; adormindu-şi-o pe scările bisericilor şi pe băncile grădinilor.

Lucrată pe antiteze şi situaţiuni în contrast, fără conflict, comedia trăeşte prin personalitatea fecioarei acestea anonime şi vibrează adesea de acorduri, profund omeneşti şi profund sentimentale.

O sărbătoare a acestei reprezentaţiuni, o face fără îndoială, apariţiunea Mariei Giurgea în Scampolo.

După atâta vreme — şi nu acesta este motivul plăcerei—d-na Giurgea, creiază, cu o rară putere de tinereţe şi originalitate, un rol de ingenuitate divină.

S'a coborât în sufletul proletar al vagabondei, a descusut mii de nuanţe boeme, a sesizat aspecte noui şi a realizat — proaspăt — o machetă sufletească, înduioşătoare şi simpatică.

Intr'o comedie quasi-spirituală, quasi-realistă, Maria Giurgea, a ştiut să agite profundul nostru intim şi să ne facă să plângem.

Cât e de rară, această putere de persuasiune, prin care, actorul ne transplantează în lumea lui, ne târăşte în adevărul cel mai plauzibil, din mincinoasa ipoteză convenţională a replicei şi Maria Giurgea a avut această putere, contra blazărei noastre şi a credulităţii, ce ni se mai poate cere, în faţa rampei.

E un mare succes al tinereţee sale minunate şi o salut cu entuziasm şi cu emoţie.

Alături de d-sa, d. Soreanu, şi-a înscris în repertoriul său, un rol de consequentă realizare — comică şi savantă, cum ştie să şi le contopească, într'un acord aşa de armonios.

* * *

S'a reluat actul d-lui V. Al. Jean: **Nodul Gordian** şi s'a făcut bine.

Comedia aceasta zugrăveşte moravurile poliţieneşti, trasate pe circumscripţie — cu o volubilitate verbală, sinceră şi cu un discernământ de crudă realitate.

E o schiţă reuşită şi prin atmosfera locală şi prin descrierea tipurilor — e o comedie de un românesc, intraductibil.

* * *

Teatrul Mic, a reprezentat şi în această nouă stagiune pe „Nepoftitul" (Danseur inconnu) al lui Tristan Bernard. Il cunoaştem şi îl revedem, cum şi l'a închipuit autorul francez, pe acest svăpăiat dar cinstit om tânăr, cu lipsa lui de grije cotidiană, cu acel **sans-gêne,** de pasăre pripăşită, în grădina sentimentală a unui bogătaş şi a unei fetiţe romantice. Şi pe urmă, asistăm la întreaga lui metamorfoză alături de „visul" îndrăzneţ, alimentat de imboldul diabolic al prietenului său şi ne mişcă, curajul acţiunei sale cinstite, de a se smulge din mâna fericirei, pentru a rămâne „el", aşa cum era, cu adevărul crud al realităţei lui materiale. Iancovescu, l'a împletit din arabescuri şi l'a colorat din nuanţe — când violente, când şterse, ca pe un desemn impresionist.

E unul din cele mai compuse personagii ale lui şi mai frumos încadrat, de atitudini şi gesturi. Totuşi, cred că cu materialul bogat al temperamentului său, d. Iancovescu, şi-ar putea mări galeria „tipilor" săi — şi de ce nu o face?

Oricum, consumatorul de teatru ca şi cel de material plastic, vrea noutatea operei de artă, de aceia cele mai preţuite lucrări sunt cele în exemplar unic, adică fără reproducere.

Şi aşa vrem şi noi, talentele de teatru, în reprezentarea lor.

DIM. ŞERBAN

Tot ce priveşte „Adevĕrul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei în str. Sărindar No. 11.

POVEȘTI PENTRU TINERET

Nenorocirea lui Pichi

Pichi avea cinci frați, trei surori și o mulțime de unchi, mătușe și veri. Cum vedeți, familia lui Pichi era destul de numeroasă. Pe tatăl său nu-l cunoscuse.

Mama lui Pichi însă trăia și era socotită ca cea mai înțeleaptă în tot neamul șoarecilor. Căci am uitat să vă spun: Pichi nu era un copil, așa cum ești tu sau prietenii tăi, ci un șoricel mic-mic de tot, cu un botișor ascuțit, cu o coadă lungă și subțire și învelit într'o blană de culoare cafenie închisă.

Vi-e teamă de el? O, nu, pentrucă Pichi are suflet bun. Și apoi e așa de mic și de slăbuț, că nici nu poate sărmanul de el să facă vre-un rău. Abia de câteva zile a început să iasă și el prin lume. Știți care e pentru Pichi lumea cea largă și întinsă?

Bucătăria și sofrageria. Atât. Ba încă nici pe acestea nu le-a văzut și nu le-a cercetat pe deantregul.

Ar fi stat el bucuros toată vremea pe lângă mama și frații săi, dar ce să-i faci că-l răzbește foamea. Și cu toate că e de familie mare și cunoscută în tot neamul șoricesc, dar acasă la dânsul e sărăcie și lipsă. Sunt vremuri când zile dearândul stau cu toții flămânzi și fără să poată găsi măcar o firimitură de pâine sau să aibă de ros o coaje cât de mică de vre-un fruct oarecare. Noi ne plângem de șoareci că din când în când ne mai ciupesc și ei câteceva. Dar întrebați-i ce gândesc ei despre noi. Veți auzi că noi oamenii avem inimă de piatră și nu știm ce e mila față de ființele mai slabe.

Nu mă credeți? Veniți acum cu mine și să ne uităm colo în colțul dela cămară. Umblați însă mai încet, călcați în vârful picioarelor.

— Tică, n'o mai trage pe Silvia de păr.

— Mițule, lasă acum păpușea că doarme ea și fără să-i cânți. Tăcere, nici un sgomot, nici o vorbă, c'apoi nu mai vedeți nimic.

— Ce, te-ai speriat, Florico? Mai mare rușinea! Unei fete, care a împlinit opt ani să-i fie teamă de șoareci!

Așaa! Acum să stăm și să privim. Vedeți colo în fund un șoarece mai mare decât toți ceilalți? Uite, își scoate ochelarii dintr'o cutie și-i potrivește pe nas, fiindcă acest șoarece e bătrân și nu vede fără ochelari.

— Ca mama mare? mă întrebă Mișu.

— Ei, da, ca mama mare.

A, nu știți cine e șoarecele acela și cum îl chiamă? E **baba Dița**, mama lui Pichi și a celorlalți opt șoricei cari stau în jurul ei.

Acum e ora lor de lecție și baba Dița i-a strâns ca să le dea învățături bune și să le arate cum să se ferească în viață de rele și primejdii.

Ascultați: **„Țiu-țiu, ți-ți-țiu!"** zice baba Dița. N'ați înțeles?

Să vă explic eu dacă voi nu pricepeți acest grai. Baba Dița le zice copiilor ei: „să vă feriți de Pisi, fiindcă el ne-a jurat moartea. Știți cine e Pisi: e acea pisică albă cu pete negre și cu ochii sclipitori. Când vorbește, face „miau! miau!", iar când umblă nu se aude de loc. Niciodată să nu-i eșiți în drumul ei, pentru că nu vă mai întoarceți cu zile acasă".

Așa îi învață baba Dița pe șoricei, iar aceștia frecându-se pe botișor, o ascultă și caută să țină minte tot ce le spune.

„Ți-ți-țiu, ți-ți-țiu!" zice mai departe baba Dița. Ori, poate, nu pricepeți nici acum? Tot eu să vă lămuresc.

Baba Dița le spune că în afară de Pisi să se mai păzească și de oameni și mai cu seamă de înșelătoriile și cursele acestora.

„Oamenii nu pot să ne prindă, cum face Pisi, fiindcă ei nu sunt așa de sprinteni și de deștepți", le spune ea. Dar caută să ne facă moartea prin înșelăciune. Pun într'o gaură ceva carne otrăvită, ori în vre-o cutie mare o bucățică de slănină.

Ușea acestei cutii, căreia ei îi zic cursă de șoareci, este deschisă și întoarsă spre locuințele noastre. Când vre-un șoarece e atâta fără de minte, în cât intră în cutie, s'a sfârșit cu el! Cum se atinge de slănină și poc! ușea cutiei se închide și șoarecele e prins. Din clipa aceea nu mai e nici o scăpare pentru dânsul.

Bărbatul meu și tatăl vostru...., dar pe baba Dița o podidiră lacrimile când își aduse aminte de soțul ei, care pierise prins într'o cursă.

Ceilalți șoricei văzând că mama lor plânge, se înduioșară și ei își scoaseră cu toții batistele, ca să-și șteargă lacrimile.

— Dar cum era făcut tata? o întrebă Pichi pe maică-sa.

— Tata, zise baba Dița suspinând, tata era un șoarece frumos și voinic, cum nu-i găsești perechea. In bucătărie, în cămară și în pivniță toți șoarecii ascultau de el și stăteau smirna înaintea lui. Ca tata al vostru.. și lacrimile o opriră din nou pe baba Dița să poată povesti mai departe.

Lecția era acum pe sfârșite.

„Ți-ți-țiu, ți-ți-țiu!" le zise baba Dița înainte de a se despărți de ei și de a le da voe să se joace. Adică: „veniți acum să vă sărut pe toți și jurați-mi că o să ascultați și o să faceți așa precum v'am învățat".

Unul după altul cei nouă șoricei se duseră și se îmbrățișară cu mama lor. Pichi rămase la urmă.

„Tu, Pichi, care ești mai răsfățat și mai sburdalnic decât ceilalți, tu ai să-mi juri de două ori că nu vei eși din vorba mea și nu vei face vre-o nebunie".

Pichi sărută mâna mamei sale și se jură pe moaștele lui **Guzgănilă**, strămoșul șoarecilor și cel mai mare sfânt al lor, că are să fie cuminte și are să facă întocmai cum l'a învățat baba Dița.

Pichi era însă un mincinos și un neascultător. Cum se duse baba Dița să dea un ocol prin pivniță, el își zise: „ia să văd și eu ce mai e pe la bucătărie. Îmi vine de acolo un miros plăcut. Se vede treaba că Lina o fi gătit ceva și pentru mine". Și fără să stea mult pe gânduri, își luă rămas bun de la frați și surori și ridicând capul în sus, târându-și după el codița lui cea subțire de care era așa de mândru, o porni spre bucătărie.

Abia făcu câțiva pași și-i mirosi ceva. Chiar înaintea lui și la eșirea din gaura prin care intra în bucătărie, Pichi văzu o felioară de carne fiartă și din care eșeau încă aburi ce răspândeau un miros așa de plăcut.

In bucuria și lăcomia lui, Pichi nu băgă de seamă că această bucățică de carne era înfiptă într'o sârmă care se găsea în mijlocul unei cutii deschsă spre partea de unde venea el. Cutia era o cursă de șoareci.

Vesel că a dat peste o mâncare ce-i era pe plac, Pichi uită toată învățătura maică-săi și jurămintele ce-i făcuse. Pe lângă aceasta, de oarece nu mâncase din ajun mațele îi chiorțăiau rău de tot.

„Oho! ce bine am să mă înfrupt!" își zise el ascuțindu-și dințișorii și lingându-și botișorul cu limba. Și nici una, nici două: cu ochii scânteietori de bucurie se repezi asupra felioarei de carne.

Dar, o nenorocire! Nici n'apucă să-și înfigă dinții în ea și deodată se auzi un zgomot: trooc! și cutia se închise.

La auzul acestui zgomot care îi se păru puternic și înfricoșat ca un trăznet, bietul Pichi rămase mai mult mort decât viu.

„Mamă!" Atâta putu să zică și căzu leșinat. Dar maică-sa era departe. Și chiar să fi fost aproape! Ce ajutor putea să-i dea? Să-l scape din cursa în care căzuse ca un netot? Nici vorbă de așa ceva.

După ce Pichi își reveni în fire, se duse să împingă ușea cutiei și dacă nu poate să o deschidă toată, barim să o crape cât de puțin, ca să poată eși dintr'însa. Se opinti însă în zadar, căci nici zece ca el n'ar fi putut să o miște din loc.

După aceea se apucă să roadă firele de sârmă, care închideau cutia din toate părțile. Nici cu aceasta nu-i merse mai bine, pentrucă își rupse doi dinți iar sârma rămase întreagă și neatinsă.

„Țiu-țiu-țiu!" adică: „ajutor. veniți de mă scăpați!" striga Pichi cât îl țineau picioarele. Nimeni însă nu venea.

„Ba da, Pichi aude acum un zgomot de pași, dar nu era umblet de șoareci, ci pașii răsunători ai Linei, bucătăreasa.

„Oh, oh!" zise Lina, „s'a prins un blestemat de șoarece în cursă!"

„Pisi, Pisi-Pisi", strigă după aceea Lina.

Pisi veni într'o fugă. Iar când văzu ce bunătate îl așteaptă, își sbârli părul și coada, își roti ochii sclipitori și făcând de câteva ori „miau-miau!" se repezi asupra lui Pichi, în care înghețase tot sângele.

„Stai Pisi, mai încet, mai domol", îi zicea Lina, e pentru tine, doar n'am să-l mănânc eu".

Eși în curte însoțită de Pisi, deschise ușea cursei și dete drumul lui Pichi. Insă nici n'apucă acesta să-și scoată capul afară, că se și pomeni în ghiarele lui Pisi.

Fără să se uite dacă e gras ori slab și fără să-i ceară Linei să-l gătească, Pisi îl înghiți în câteva minute cu piele, cu coadă cu tot.

Seara fu o jale nespusă la locuința șoarecilor. Baba Dița se văita și se bocea, iar ceilalți își ștergeau într'una lacrimile.

„Pichi, Pichișor!" zicea plângând biata baba Dița.

Dar Pichi murise pentru totdeauna. Mormântul său fu stomahul lui Pisi, care nu mai putea de mulțumire.

ALI BABA

LA PIAN

Ce bună-ai fost aseară să cedezi
Când te-am rugat, timid, să-mi cânți la pian.
Aseară, vezi
Mai mult ca 'n alte nopți,
Mă chinuia acelaș gând tiran,
Să sorb nuanța părului tău blond
Ca strugurii copți,
Să las să-mi fugă gândul vagabond
Pe luciul clapelor spre tine,
Și ascultând, să te privesc.
Și tu să nu mă vezi,
Cum plâng,
Când cânți la pian.

Tu, în candoarea ta, nu poți să știi
Câte porniri și patimi năbușite,
Trezește cântul tău,
Și cum, încet, cu notele-ți vrăjite,
In suflet te strecori.

Ca ciocârlia ce se ridică tot mai sus în soare,
Voioasă și neștiutoare
Cânți.
Iar clapele de fildeș
Albe și strălucitoare
Ca o mână de amantă,
Tresar înfiorate,
Sub mângâerea savantă.
A degetelor tale parfumate.

Aseară,
Tot gândul meu, și nervii sbuciumați.
Strigau spre tine: „Cântă, cântă iară!"
Și-am ascultat:
In mine, — aprins, un gând dușman
Pândea,
Sălbatec și stingher;
Și poate, — aseară te-am privit prea mult
Căci azi când stau, și inima mi-ascult,
Nu-mi vine să-ți mai cer
Să-mi cânți la pian.

G. Pallady

Bârlad

Comoara

— POVESTE —

de **VASILE SAVEL**

Ion Badea e om voinic și în puterea vârstei. Nalt și lat în spate cum sunt mulți în satul lui pe dânsul îl frământă un singur gând. Il frământă de atunci când într'o noapte ploioasă eșind dela Baba Voica, vorbele ei, cari au ceva din graiul vechilor sortitoare de noroc, semănaseră neliniște în sufletul lui.

Cum mergea spre casă, o dihanie neagră i-a tăiat drumul. Din casa părăsită de pe marginea șoselei, pe vremuri crâșmă, i se arătă sau numai în închipuirea lui crezu că vede chiar pe dracu, care, cu puterile lui nevăzute, avea să-i deschidă sau să-i închidă căile vieței. Când ajunse acasă, se împedecă de pragul de la poartă.

— Semn rău, se gândi.

Câinele, în loc să se gudure, ca de obicei, pe lângă Badea, începu să latre îndelung.

— Nici asta nu-i a bună, își zise.

Ploaia nu mai contenea, vântul gemea și îndoia vârfurile brazilor bătrâni, de credeai că stau gata să se rupă.

Nu era chip s'adoarmă. Se gândea în toate felurile la toate câte i le spusese vrăjitoarea și chibzuia cum se vor putea îndeplini spusele ei.

— Ci culcă-te odată omule, mormăi somnoroasă nevasta.

— Taci muere, îi zise cu ciudă Badea, turburat în planurile lui.

Supărată, nevastă-sa își trase țolul peste cap, după ce mai întâi îl drăcui pe Ion.

Acu Badea visa la o comoară. La comoara pe care avea s'o găsească în niște hrube părăsite și el trebuia s'o găsească, așa i-a prorocit vrăjitoarea. Mai înainte însă avea să îndeplinească un lucru mare, să se minuneze tot satul. Și după aceea comoara a lui să fie. Somnul fugise de Badea. Moțăia și deodată se deștepta înfiorat, aruncându-și privirile spre geamuri. Afară era noapte și vântul nu mai contenea. Cânele se potolise și el.

Când începu să se lumineze de ziuă, Badea era în ogradă. Ochii lui măsurau împrejurimea, mintea lui chibzuia cele ce avea să împlinească, lucruri tainice. Pe urmă își cercetă sculele de care nu se mai folosise multă vreme, le cercetă cu băgare de seamă și, le rândui, după nevoe. Din ziua aceia chiar a 'nceput s'adune piatră. A 'nhămat și când era gata să iasă pe poartă nevastă-sa, care-l observă să vadă ce face, îi zise:

— Tu, Ioane, da' nu stai să 'mbuci ceva?

— Nu-i timp, răspunse Ion.

— Nu-i! făcu mirată femeia. Da'unde pleci?

— Dac'a sta omul să spue muerii tot ce face, apoi rău atunci, vorbi Ion și eși pe poartă lăsându-și nevasta nedumerită.

Iar l-au apucat hachițele, se gândi ea. Da' parcă niciodată nu era ca acuma. Aista-i om cu care nu te poți înțelege, își zise înciudată.

*

Piatră găsea cât îi trebuia și mai multă chiar, în munții de piatră din împrejurimile satului. Se trudi și în cele din urmă izbuti să pue câțiva bolovani în căruță. Apoi se întoarse acasă.

Nevasta sa nu-l mai întrebă nimic. Ii așternu masa. Ion mâncă cu poftă, ca omul flămând. Pe urmă își văzu de treaba lui. Nevasta îl aștepta să-și deschidă singur sufletul, lucru la care Ion nici nu se gândea. A doua zi și în zilele următoare făcu acelaș lucru: cără piatră în curtea lui.

Dintru început oamenii nu prea au luat în seamă la cele ce făcea vecinul lor, dar când au văzut că îngrămădește piatră peste piatră în ogradă, s'au întrebat că ce vrea să facă Badea. Dela nevastă nu puteau să afle nimic, pentru că nici ea nu știa ce gândește Badea, iar el, când îl întrebau așa, mai pe departe, oamenii, răspundea posomorât: face omul ce poate la casa lui și le închidea gura.

In curând se vesti în sat că Badea se face cârciumar și-și adună piatră pentru pivniță. El nu zicea nimic, îl lăsa pe fiecare să creadă ce vrea și-și vedea mai departe de treburile lui.

Cât ținu primăvara și toată vara, altceva nu făcu, numai piatră cără. Când veni toamna, începu să se îngrijească de-ale gospodăriei pentru iarnă și toată iarna tăia brazi din pădurea lui.

In primăvara viitoare începu să-și aducă iar piatră în curtea lui, și iarna viitoare tăie brazi în pădure. Oamenii vorbiră o bucată de vreme, însă nedându-și cu mintea ce avea el să facă, îl lăsară în pace, mai cu seamă că altele se petrecuseră în sat: născuse o fată doi băeți, întâmplare neașteptată prin părțile acelea. Să nască numai unul, se întâmpla în fiecare an, dar doi, deodată și încă de fată mare, era o raritate.

Deci Badea, când se desprimăvără bine, începu să sape în ogradă și pe urmă se așeză la cioplit piatra. Până în toamnă temeliile casei ce plănuia erau gata. Temelii groase, ca de cetate. Iarna stătu pe loc din lucru, însă în primăvară, cu puteri îndoite se așternu pe lucru și ridică ziduri groase de piatră. La acoperiș nici nu se gândia.

Oameni au început iar să vorbească, însă nici unul nu-și dădea cu mintea ce plănuște Badea. Ii mai râdeau uneori, dar lui puțin îi păsa. Necăjită era numai nevastă-sa. Incercă într'o seară să afle dela dânsul ce plănuește, însă Badea îi răspunse:

— Am' să te trimit la tat'to, că nu-mi mai trebuești.

A doua zi femeia plecă singură, fără să-i mai spue odată.

*

Din ziua aceia Badea parcă avea mai mult spor la lucru. Ridică pereți pentru catul al doilea și când se pregătea să ridice pentru al treilea, începu a viscoli și se opri din lucru.

Pentru cine zidește, se întreba tot satul că doar are încăperi bune. Trebue, că pentru un boer mare dela **Ieși**, se zvoni într'o zi, ba pentru dracu, Doamne iartă-mă, aruncă vorba un moșneag.

In tot cuprinsul nu se vorbea decât de minunăția lui Ion Badea și nu rare ori, oamenii din satele învecinate își făceau drum ca să vadă și ei cu ochii povestea de care auziseră.

Trebue că-i pentru un boer mare dela București, se schimbă mai târziu vorba, și așa știau toți acuma, că Badea face un castel pentru un fecior, care mai trăia, al lui Vodă Cuza.

Iarna a lucrat în casă, lemnăria trebuitoare și când începu altă primăvară, ridică tot singur, acoperișul. Podul îl împărți în odăi și în față lăsă un balcon de unde îți plimbai în voe privirea în depărtări.

Și deodată încetă lucrul spre uimirea tuturor.

Intr'o noapte se duse în taină la casa vrăjitoarei, care orbise acuma. Ii povesti tot ceiace făcuse și îi ceru din nou sfatul, dar vrăjitoarea asurzise și nu-l mai auzea, și nu-i mai putea da nici un sfat.

Badea se întoarse acasă amărât și toată noaptea se gândi la comora ce trebuia să găsească, dar nu mai știa unde avea s'o găsească. Il cuprinse un tremur și-i era frig, parcă tot frigul îl adunase în oasele lui. Se culcă și dimineața când încercă să se scoale îi veni așa de greu, încât oftă îndelung și renunță. Il chinuia setea dar nu era vrednic să se ducă nici până la cofa cu apă.

Două zile nu l'au mai văzut vecinii. A treia zi, fata cea cu doi băeți, care îl visase noaptea, își făcu treabă pe la Badea și îl găsi întins în pat, chinuindu-se cu suferința. Dădu de veste în vecini și îndată, două femei în vârstă, care în lipsa doctorilor lecuiau oamenii, au venit la căpătâiul celui bolnav cu descântece și alte leacuri pe cari numai ele le știu și a căror taină o păstrează cu sfințenie.

Fata cu doi băeți îl îngrijea pe Badea, ca pe un frate mai mare la început, pe urmă, când prinse a se însănătoși simțea cum o cuprind fiorii drgostei.

Oamenii vorbeau, că n'aveau alta ce face. Spuneau că Badea are legătură cu Necuratul, că s'a dus să iee comoara și Dracul era așa de supărat atuncea că-l înșelase Drăcoaica lui cu om de pe pământ, încât l'a stâlcit în bătaie și de aceia s'a îmbolnăvit. Alții cari se credeau mai cu minte, ziceau că a primit știre dela București că a murit feciorul lui Cuza și de multă supărare, a căzut Badea la pat.

Eu nu știu ce era adevărat din toate câte se vorbeau, dar știu că după ce Badea s'a însănătoșit, fata cea cu doi băeți de-odată, în casa lui a rămas, și poate că aceasta era comoara pentru care trudise și alergase atâta vreme, cum trudim cu toții, fără să știm, unde-avem să găsim comoara ce ne așteaptă....

VASILE SAVEL

Rugăciune de seară

Fii bine cuvântat în veci Părinte,
Tu ce-ai adus pe lume primăvara,
Și-ai aruncat în suflete povara
Iubirei, care mângâe când minte...

Armonioasă când coboară seara,
— Ca o femee fără de vestminte —
Pe 'ntinderea de forme și cuvinte
Se înfrățește mila cu ocara.

Pe sufletu-mi îngreuiat de rele,
Coboară bunătatea din natură,
Și-oprește pașii gândurilor mele,

In ochi coboară-mi lacrima fatală,
Tăcerea infinitului pe gură,
Și armonia ta universală...

Alfred Moșoiu

Amurg

Amurgul vânăt își întinde nebănuitul lui zăbranic
Asemeni unui giulgiu'n care se'mbracă zilele, și mor
Apune soarele... și pare, în majestoasa lui cădere
Un ochiu nemăsurat de aur sub pleoapa sură-a unui nor!

Apune soarele... și'n suflet simt strecurându-se, amurgul.
In giulgiul lui învesmântate, abia născute doruri, pier
... aripi frânte simt cum cade nădejdea gândurilor mele,
Și-o... une sufletul în mine, asemeni soarelui pe cer!

Tudor Mușatescu

CRONICA LITERARA

de CLAUDIA MILLIAN

UN POET AL IUBIRII: ALEXANDRU VLAHUŢĂ.

Cu prilejul poeziilor editate de Cartea Românească

Ne-am legănat copilăria cu ritmul cuminte al poeziilor luĭ Alexandru Vlahuţă.

Forma placidă a sentimentelor luĭ, pe care le confunda cu însă-şi existenţa sau cu aerul, ne-a obicinuit să o privim ca pe o adevărată nevoie poetică, aşa cum îşĭ îndeplineşte funcţiunea sa, un plămân să trimită şi să primească aerul, pentru a ne conserva viaţa.

Fără să revoluţioneze câtuşi de puţin organica prozodieĭ, poetul iubiriĭ, şi-a satisfăcut dorurile intime în regularitatea poezieĭ, ca o datorie inerentă, uneĭ vieţĭ constituită normal.

N'a surpat nimic din ce era vechiu, nicĭ n'a cercat să taie o secţiune nouă, în trunchiul inspiraţiunilor originale, ci s'a mulţumit să urmeze drumul străbătut de atâtea generaţiunĭ, oprindu-se la capitolul iubireĭ, pentru a recapitula în el, toate senzaţiile normale şi toate nevoile curente ale eternuluĭ suflet omenesc.

De aceia, n'a trebuit nicĭ o sforţare, generaţiuneĭ trecute, pentru a-i asimila poezia şi secretul cugetăreĭ, de aceia nu s'au ridicat probleme discutabile în jurul opereĭ luĭ, ci a fost primit cu aceiaşĭ seninătate calmă, cu care te închinĭ în faţa oricăreĭ maternităţĭ sănătoase.

Căci oricât ar fi de „sentimentală" poezia luĭ Alexandru Vlahuţă, oricât ar propovădui melancolia, adesea orĭ sceptică, adesea orĭ pesimistă — totuşĭ manifestarea acestor diferite nuanţe, s'a succedat aşa de în acord cu însăşi evoluţiunea vieţiĭ, că simţĭ bine în poezia luĭ, o funcţiune vitală — decĭ prin aceasta, normală şi orânduită.

De aceia poetul străbătea liniştit diferitele etape ale „iubireĭ", începând de la cea dintâiu clipă, până la desnodământul fatal, în care îl găsim, revoltat şi bicisnic, ca apoĭ să-l vedem îngenunchiat în faţa voinţeĭ luĭ Dumnezeu.

Nu este aceasta oare, argumentarea tradusă în operă, a uneĭ perfecte echilibrărĭ umane, şi putem spune că nu ghicim în el, pe creştinul meditator sau pe visătorul cuminte?

In înţelepciunea luĭ, primea totul de la „natură", cu plecăciune şi lăsa să-i moară bucuriile într'o rezemnare apostolică.

Citindu-l, aşa de mistic deghizat şi atât de resemnat îţĭ pare că a pornit dela el, binecuvântarea luĭ Jov: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnuluĭ binecuvântat"!

Şi ca o binecuvântare, priveşte iubirea, cu toate amărăciunile sau bucuriile eĭ!

Iubire sete de vieaţă.
Tu eştĭ puterea creatoare,
Sub care inimele noastre
Renasc ca florile la soare,
Şi, îmbătate de-al tău farmec,
Ce peste lume se aşterne,
In tremurarea lor de-o clipă
Visează fericiri eterne".

Această enunţare simplă, ca o definiţie artmetică, colosală numaĭ prin discreţiunea uneĭ metafore, de la început ne prezintă meditaţiunea senină a uneĭ minţĭ ponderate şi ne pune în atmosfera uneĭ gândirĭ orânduite, cu bătaia inimeĭ.

Tu facĭ să circule în lume
Puterea ta de zămislire,
Şi miliardele de forme
De-alungul vremiĭ să se 'nşire.

Şi apoi întorcându-se la el, adică luându-se ca factor reprezentativ, la definiţiunea generală spune:

E greu să-mi desluşesc ce cuget...
Dar tu-mi evoci o lume 'ntreagă,
De care nu ştiu ce putere,
Ce dorurĭ mistice mă leagă.

Prin el, traducând nevoia aceasta universală de iubire, rezolvă:

Mă simt o forţă 'n univers,
Şi glasul meu devine cântec,
Gândirea mea devine vers.

Din poezia luĭ se degajează un parfum de lume trezită şi reuşeşte să sugereze adesea o atmosferă patriarhală, numaĭ în câteva cuvinte:

Ce-ar fi odată, mâna-i albă
Când mi-o întinde, s'o sărut?..

Citind atât îţĭ daĭ imediat seama, că reprezintă sfârşitul secoluluĭ al XIX-lea, când îndrăgostiţiĭ sau cântăreţiĭ, nu îndrăsneau să sărute mâna fecioareĭ, nicĭ ca în secolul al XVIII-lea nicĭ ca în al XX-lea!

Şi e aşa de rar! Să poţi separa, o întreagă maşinărie a societăţiĭ de două limite, aşa de apropiate, pe care, întârzierea sau graba, le-ar fi putut uşor încălca!

Ceeace încă îl maĭ separa, de personalitatea poeţilor din generaţiunea de azĭ, cu care viaţa i-a înfrăţit — poate o decadă sau două — ceeace îl aşează în aceiaşĭ atmosferă trecută este împerecherea peisagiuluĭ cu expresiunea sufletuluĭ.

Aşa pentru a ajunge la desfăşurarea uneĭ taine intime sau la sugerarea uneĭ clipe interioare, poetul străbate natura asociind-o cu efectul interior, într'o comunitate de stampă veche.

De câte orĭ n'am văzut o imagine sufletească, zugrăvită minuţios într'un peisaj bogat şi detaliat, eĭ bine, poezia luĭ Vlahuţă e şi ea un amestec de zugrăvire exterioară, ca acele stampe, în care deopotrivă se îmbină „dorul inimeĭ" şi „răsăritul luneĭ", în care nu lipseşte nicĭ onomatopeia, alăturĭ de glasul timid al „doruluĭ".

Sunt nouă case pân'acolo —
Şi câinii dorm în bătătură,
Păşesc încet, aud cum sulia
Puternic viţele sub şură.
Imĭ bate inima — m'apropiĭ.

In peisagiu, asociază sensaţiile sale, împrumutându-i extasul său propriu:

Pricep... ea a deschis fereastra
Şi din albastra eĭ privire
S'a revărsat asupra lumiĭ
O sfântă rază de iubire.

După prima etapă a sentimentuluĭ său înşiruie, într'o ordine aproape cronologică, evoluţia inimeĭ, tot aşa cum un biolog, ar înfăţişa manifestarea uneĭ vieţĭ, cu toate asperităţile eĭ elementare.

Tu nicĭ nu bănueştĭ, copilă,
Ce dureroasă nebunie
S'abate 'n nopţile acestea
Peste viaţa mea pustie.

Sau:

Te urmăresc în cartea asta,
Ca şi cum unele cuvinte
Ar maĭ păstra ceva din glasul,
Din respirarea ta fierbinte:
Şi-adesea când mă 'neacă plânsul
De-atâta dor, de-atâta jale,
Eu îţĭ sărut aicĭ privirea
Şi urma gândurilor tale...

Intim, cald şi liniştit, poetul iubireĭ, parcă a împrumutat comunicativitatea luĭ Paul Géraldy:

Ah! ces soirs sans baisers, ces matins sans bonjour,
ces nuits que je passe éveillé
à remuer de vieux souvenirs de bonheur,
et que ne comblent plus ton souffle, ni l'odeur
de tes cheveux sur l'oreiller!
Si tu savais, l'ennui!... l'ennui!
on est si seul, tout seul... La chambre est comme morte.

Iubirea intimă, caldă, liniştită, răsfrântă în lucrurĭ şi în peisagiu, a coborît-o în ritmul poeziei, fără să se certe cu vr'o tradiţie, ci păstrându-şĭ atmosfera epocei, Alexandru Vlahuţă, a ştiut să ne legene copilăria, cu farmecul şi blestemul inimeĭ — inevitabile şi utile — ca aerul, ca respiraţia.

CLAUDIA MILLIAN

Moşneagul

de Emil Isac

L'au întrebat pe Rege: ce să-i dea.
— Daţi-mi împărăţia celui l'alt Rege.

L'au întrebat pe savant:
— Daţi-mi rostul vieţii şi cheia morţii.

Pe poet:
— Toate ciocârliile lumei şi toate florile.

Pe cerşetor:
— Pâinea caldă şi somnul patului alb.

Pe erou:
— Cunună de dafin după învingere.

Şi l'au întrebat pe artist:
— Daţi-mi zâmbetul copilului, care vede pe mamă-sa...

Iar când l'au întrebat pe moşneag, acela răspunse trist:
— Nu-mi daţi nimic.

Emil Isac

FURTUNA

Rupă-se din cracă
Floare după floare
Vântul o să treacă —
Va veni iar soare
Fructele să coacă

Urle vijelie...
— Vis urât se trece...
Orice nebunie
N'o putea să sece
Roditoarea glie.

Marşuri de victorii
Cânte tirania
N'o să poată norii
— Treanţa şi fâşia —
Să oprească zorii.

Rupă-se din cracă
Floare după floare
Vântul o să treacă —
Va veni iar soare
Fructele să coacă...

M. G. Samarineanu

Păsăreasca de azi

de IOAN SLAVICI

Vorbe aruncate una peste alta

M'au pus păcatele să pornesc în calea, spre care m'au îndrumat „academicianul" dela „Universul" şi părintele archimandrit Scriban, şi-am ajuns să nu maĭ ştiu, cum să ies din încurcătura, în care am intrat.

Se împlinesc azi-mâine cincizecĭ de anĭ de când am fost însărcinat să le dau băieţilor dela liceul Mateĭ Basarab lecţiunĭ de limba română şi de atuncĭ până în ziua, când am fost dus la Văcăreştĭ, am tot dat lecţiunĭ de gramatică română pe la fel de fel de şcolĭ, am discutat maĭ cu unul, maĭ cu altul ba chiar am şi scris pe ici pe colo câte ceva, iar azĭ, la zile de bătrâneţe, stau cuprins de nedumerire şi mă întreb, dacă ştiu orĭ nu să vorbesc şi maĭ ales să scriu româneşte.

Cum, Doamne, ar maĭ putea să se dumirească ceĭ ce n'au avut pân'acum cuvinte de a-şi da silinţa să înveţe româneşte!?

Citesc într'un ziar notiţa:

„In vederea îmbunătăţiriĭ şi înmulţireĭ raseĭ cailor *din* Ardeal *s'a trimis* din depozitele de armăsari ale statuluĭ dela Homorod, T.-Severin şi Făgăraş *507 armăsari* etc".

Mă 'ntreb, neajutoratul de mine: de ce „îmbunătăţiriĭ" şi nu şi „înmulţiriĭ"?. Cum se face, că în aceeaşĭ propoziţiune un substantiv terminat în „*ire*" are genitivul articular în „*iriĭ*", iar altul, deşi cu aceea-şi terminaţiune, îl are în „*ireĭ*"? Mă maĭ întreb: „s'a trimis" „orĭ au fost trimişĭ" ceĭ 507 armăsarĭ? — Mă întreb iarăşĭ: erau „depozitele orĭ era statul dela Homorod etc"? — Intreb: rasa urma să fie nu numaĭ îmbunătăţită, cĭ totodată şi înmulţită? — E vorba de rasa cailor din Ardeal orĭ de trimiterea *în* Ardeal a celor 507 armăsarĭ?

Eu dau cu socoteală, că cel ce-a scris notiţa voia să spună, ca în vederea spoririĭ cailor şi a îmbunătăţiriĭ raseĭ lor au fost trimişĭ în Ardeal 507 armăsarĭ din depozitele statuluĭ şi anume din cel dela Homorod, din cel dela T.-Severin şi din cel dela Făgăraş.

N'avem încotro: Românul ţine la preciziune şi în româneasca cea adevărată se repetă atât prepoziţiunea, cât şi articolul. Nu putem să zicem „*dela* Bucureştĭ şi Iaşĭ", cĭ suntem nevoiţĭ a zice „dela Bucureştĭ" şi „dela Iaşĭ". De asemenea nu putem zice „ale luĭ Petru şi Pavel", cĭ suntem nevoiţĭ a zice „ale luĭ Petru" şi „ale luĭ Pavel".

Tot acolo am citit „se *va* înlătura neajunsurile" în loc de „*vor fi* înlăturate". Inlocuirea formeĭ pasive cu cea reflesivă e una din cele maĭ obicinuite apucăturĭ ale celor grăbiţĭ. Asupra eĭ nu maĭ stăruĭ. E chestiune de simţământ de limbă, când se poate şi când nu se poate face asemenea 'nlocuire.

Pe col. 1 de pe pag. 7 a „Universuluĭ" dela 19 Martie am găsit „schimbarea bruscă a timpuluĭ *dăunează* mult *sămănăturilor*".

Lasă că verbul „dăuna", în loc de „păgubi" nu se prea potriveşte cu felul de a gândi al românuluĭ, dacă el nicĭ nu poate să fie întrebuinţat cu dativul. Paguba nu sămănăturile, cĭ sămănătoriĭ o sufăr. Aceştia au fost păgubiţĭ după ce frigul a făcut „daună" 'n sămănăturĭ.

Tot „Universul" (pag. 1, col. 4—5 dela 13 Martie) zice: „Ce se putea *pretinde străinuluĭ*". Nicĭ verbul „pretinde" nu poate să fie întrebuinţat cu dativul. Pretindem ce-va *dela* cine-va *de dragul* cuĭ-va: Altul ar fi zis dar: „La ce puteaĭ să te aştepţĭ dela un străin".

Dar tot „Universul" maĭ zice (20 Martie pag. 1 col. 1): „nu cerem *guvernanţilor* noştri *originalitate*" în loc de „nu cerem *dela* guvernanţiĭ noştri etc.

In acelaşĭ număr (pg. 1 col. 4) găsim „a cerut-o şi Papeĭ" (adecă „*dela* Papa", nu „*pentru* Papa") iar pe pag. 3 col. 1) „Nu se *potrivesc fireĭ* şi *minţeĭ* românuluĭ (adecă „*cu* firea şi *cu* mintea românuluĭ".

Maĭ e apoĭ şi că românul ţine foarte mult la preciziune. De oarece nominativul şi acuzativul sunt la fel şi tot la fel sunt dativul şi genitivul, românul precizează fie dativul, fie acuzativul, fie amândouă cazurile prin pronume reflexiv. Nu zicem „Am dat luĭ" nicĭ „Am văzut pe el" cĭ „*I-am dat luĭ*" „L'am văzut pe el". Maĭ suntem apoĭ nevoiţĭ să aşezăm acuzativul (cazul al patrulea) după dativ (cazul al treilea). Nu zicem „Am dat calul vecinuluĭ" cĭ „Am dat vecinuluĭ calul", ba de tot precis „I l'am dat vecinuluĭ calul". E tot chestiune de simţământ de limbă, când putem şi când nu putem să ne lipsim de asemenea precizărĭ. Românul maĭ cumpenit ar fi zis în tot cazul: „*le* dăunează sămănăturilor", „*i se* putea pretinde străinuluĭ", „nu *le* cerem guvernanţilor originalitate" orĭ „ i-a cerut-o şi Papeĭ".

Oameniĭ grăbiţĭ n'au răgaz să-şi dee seamă şi despre asemenea amănunte.

* * *

Acelaşĭ „Universul" care 'a publicat vorba „academicianuluĭ" şi cele scrise de către Părintele Archimandrit despre „stropşirea graiuluĭ" publică în numărul de Paştĭ nişte versurĭ intitulate „*Paştele*". In strofa a patra găsim versul „*Câţĭ* Paştĭ am serbat în trecut". Care va să zică „Paştele" e la singular şi de genul masculin: *el* Paştele".

Pe pag. 3 e publicat „Cuvântul Mitropolituluĭ de *Sf. Paştĭ* (adecă „cuvântul de Sf. Paştĭ al Mitropolituluĭ) iar subtitlul e „Enciclica pastorală de *Paşte*". E vorba de „bucuria Sf. *Paştĭ*", de „sărbătoarea *Paştelor*" de „ziua cea mare a *Paştelor*" şi de „bucuria lor de *Paştĭ*".

Pe pag. 7. Părintele Archimandrit Scriban ne vorbeşte despre „cea *dintâi* zi a celuĭ *întâi Paşte*", despre „dimineaţa *Paşteluĭ*" şi despre „sărbătorirea *Paşteluĭ*".

Pe pag. 9 (col. 2) găsim „Sărbătorirea *Sf. Paştĭ*" şi „Ce se făcea la *Paştĭ*".

In numărul de Paştĭ al „Adevăruluĭ" primul articol e intitulat „*Paştele* la noĭ şi aiurea". Pe aceeaşĭ pagină e însă şi articolul intitulat „Ouăle roşiĭ de *Paştĭ*".

In „Adevărul" literar e publicat un articol intitulat „*Pace vouă*" în care e vorba de „sărbătoarea *Paştilor*".

„Candrea şi Densuşianu citează pe pg. 197 a cursuluĭ lor de limba română vorba *Paştĭ* între substantivele feminine, care sunt întrebuinţate numaĭ la plural „ca Floriĭ" orĭ „Rusaliĭ". In biserică de asemenea se cântă „*Paştile* Domnuluĭ, *Paştile*".

Cum rămâne dar cu Paştile!? E substantiv feminin, care e întrebuinţat numaĭ la plural? — e substantiv masculin, care e întrebuinţat numaĭ la singular — ca „Crăciun" orĭ „Bobotează". — e substantiv fie masculin fie feminin, de care ne folosim atât la plural, cât şi la singular?

O fi aşa orĭ altfel: tot acolo vine, căcĭ lumea înţelege de ce e vorba. — Aşa va fi zicând cocoana din mahala.

„Dar eu ce fac!?" se întreabă însă nenorocitul, care ţine să se dumirească asupra limbiĭ româneştĭ din zilele noastre.

Cum s'ar maĭ putea dumiri cine-va când am ajuns să nu maĭ ştim, cum să-ĭ zicem celeĭ maĭ marĭ dintre sărbătorile noastre!?

Pe pag. 1 col. 4—5 a „Universuluĭ" dela 13 Martie găsim: „prin oraşele Ardealuluĭ, Bucovineĭ şi Basarabieĭ". Dacă cel ce a scris-o aceasta ar fi avut timp să se gândească la ceea ce vrea să spună şi-ar fi dat seamă, că oraşele nu sunt ale Ardealuluĭ, Bucovineĭ şi Basarabieĭ, cĭ unele din Ardeal, altele din Bucovina, iar altele din Basarabia. Oraşe, care sunt atât ale Ardealuluĭ, cât şi ale Bucovineĭ, ba chiar şi ale Basarabieĭ, nu există în România Mare. El ar fi zis dar: „prin oraşele *din* Ardeal prin cele din Bucovina şi prin cele din Basarabia".

Tot acolo maĭ citim: *Alăturĭ* cu produsele *frumos* aşezate şi căutate *cu nerăbdare* ale *literaturilor* germană, ungurească şi rusească" etc.

Vorbe aruncate una peste alta.

Substantivul „produsele" are două atribute „aşezate" şi „căutate". Fiecare dintre aceste atribute are câte un complement indirect: „frumos" (aşezate) şi „cu nerăbdare" (căutate). Unul dintre aceste e aşezat înainte (frumos) de atributul, la care se raportă, iar celalalt după el (cu nerăbdare). Maĭ e apoĭ şi că maĭ nainte de a fi fost „aşezate" produsele trebuiau să fie căutate. In aşezare raţională şi simetrică frasa trebuia să aibă forma: „produsele cu nerăbdare căutate şi frumos aşezate".

Nu se poate apoĭ, ca substantivul „literaturilor", care e la plural, să aibă treĭ atribute, „germană" „ungurească" şi „rusească" toate treĭ la singular decĭ neconcordate cu el nicĭ după număr, nicĭ după caz. Trebuia decĭ să se zică „*produsele* — literaturiĭ germane, ale celeĭ ungureştĭ şi ale celeĭ ruseştĭ".

Maĭ e, în sfârşit, şi acel „*alăturĭ*" dela începutul frasei.

E învederat că vorba aceasta e un adverb derivat din substantivul „lature", cum sunt şi verbele „alătura" şi „înlătura".

Ce rost are acel *a* la începutul vorbelor „*alătura*" şi „*alăturĭ*"?

Avem noĭ româniĭ cincĭ felurĭ de derivaţiunĭ: 1) prin compoziţiune ca „untdelemn"-untdelemnuluĭ", „binefacere-binefacerĭĭ" 2) prin sufix ca „mormânt"-morminte „albeaţă-albeţe" 3) prin prefix ca străbun-străbunĭ, desfac-desfăcut, 4) prin sufix şi prefix ca prefăcătorie şi 5) prin particule ca „ce-*va*", „de cincĭ *orĭ*".

„Alăturĭ" ar fi să fie o derivaţiune prin particula *a* cum e „alătura".

Particula aceasta e una din cele maĭ însemnate particularităţĭ ale limbiĭ româneştĭ, şi stăruĭ asupra eĭ tocmaĭ pentru că foarte adese-orĭ se face de ea o rea întrebuinţare.

O avem, înainte de toate, în aproape toate adverbele: icĭ — aicĭ — aicea, — colo — acolea, — acum —acuma, — atuncĭ — atuncea, — aievea, — „dealungul, deapururia, deavalma totdeauna, deatumba, deabuşilea şi multe altele, între care şi alăturea". O avem şi la unele dintre numerale ca „al doilea" orĭ „al zecelea". O avem pentru precizarea pronumelor.

Vorba „*ce*", de exemplu e pronume relativ, care în anumite cazurĭ poate să fie întrebuinţat în loc de „*care*", dar rămâne invariabil. „*Ce*" e atât la masculin, cât şi la feminin, atât la singular, cât şi la plural. Luând articolul, *ce*-l şi „*ce*-a" se declină, însă numaĭ în articol (ce-luĭ, — ce-leĭ, — ce-ĭ ce-le — celor) şi e socotit drept *articol impropriu:* Ştefan cel Mare — cel voinic (în loc de „voinicul") „şi ne scapă de cel rău" „cele bune să s'adune, cele rele să se spele".

Acest articol aşa zis impropriu devine pronume dacă punem particula *a* înaintea luĭ: „acel", „acea" „aceleĭ" „aceĭ" „acele" „acelor".

Mutat prin inversiune după substantivul, la care se raportă, orĭ fiind de sine stătător, pronumele acesta maĭ ia şi la sfârşit un *a:* „*acest* om", dar „omul acesta" „oamenilor acestora" şi „acestoră le place". Tot aşa „acea floare" orĭ „acel om", dar „floarea aceea (în loc de aceaa"), florilor acelora" şi „oameniĭ aceia" şi „aceia ne sunt prietenĭ".

Găsim cu toate aceste foarte adese-orĭ „ceia-ce" (pluralul masculinuluĭ) în loc de „ceea-ce", „aceiaşi" în loc de „aceea-şi", „acel-ce" în loc de „cel-ce" orĭ „aceĭ carĭ" în loc de „aceia care". Până chiar şi la Ion Al. Brătescu-Voineştĭ (In slujba păceĭ) găsim alăturea cu de aceea (pg. 8) „de aceia" (pg. 7) orĭ (pag. 15) „bucăţĭ din *aceiaşi* substanţă", ba (pg. 17) de vre-o opt orĭ „aceĭ care").

La mijloc e fără îndoială maĭ ales graba cea mare.

E decĭ lucru oare-cum organic, dacă scrietorul pierde din vedere, că în adverbul „alăturĭ" nu are ce să caute pluralul „lăturĭ" şi trebuia să zică *a*-lăture-*a*".

* * *

Tot lucru oare-cum organic e, dacă 'n numărul dela 18 Martie a ziaruluĭ „Lupta" (pg. 1 col. 1) nĭ se vorbeşte despre o centralizare, care „va cuprinde Bucureştĭ, Cluj, Chişinău, Iaşĭ, Cernăuţĭ şi Craiova". Cel ce a scris-o aceasta a perdut în graba luĭ din vedere, că numele de oraşe numaĭ articulate pot în româneşte să fie întrebuinţate ca complemente directe (Bucureştiĭ, Clujul etc.)

Tot în „Lupta" (pg. 3 col. 3) maĭ citim „suma provenită *din* vânzarea auruluĭ şi minereurilor *din* exploatările statuluĭ de peste munţĭ" (adecă „*din* vânzarea auruluĭ şi *a* minereurilor *din* exploatările de peste munţĭ ale statuluĭ, căcĭ nu statul e de peste munţĭ".

In numărul dela 19 Martie „Universul" ne spune (pag. 7); că cota leuluĭ „*nu* nĭ-a sosit *nicĭ* pe ziua de ierĭ", iar maĭ nainte ne spusese, că „*şi* pe ziua de erĭ *n'a* sosit.

„Epoca" ne vorbeşte la 19 Martie (pg. 1 col. 1) despre „*aceia* (în loc de „aceea") a baionetelor", iar pe pag. 4 găsim „organele competente a (în loc de „ale") fie-căruia". — „să facă imposibil (adecă „imposibilă") repetarea" şi „a fost înaintat comisieĭ *însărcinată* (adecă însărcinate).

Tot atuncĭ „Adevărul" vorbeşte (pag. 1 col. 4—5) „*aceiaşi* uşurinţă" şi „*acelaş*", zice „de aceia Germania n'a înţeles aceasta" (adecă „n'anţeles-o") — „dacă se impune sau ba (adecă „se impune orĭ nu") „fie-care dintre ceĭ candidaţĭ s'a mărginit în manifestele *lor* (adecă „sale").

Pentru-ca nu cum-va ziariştiĭ să spună, că numaĭ lor le caut nod în papură, spicuesc şi prin operele literare, cum e bunăoară „Ion" al luĭ Liviu Rebreanu.

In partea I găsesc la pg. 17 „Comandă milităreşte tuturor să bea" (adecă „*le* comanda tuturora"). Pe pg. 21 „Nu răspunse nimic Aneĭ" (adecă „Nu-ĭ răspunse nimic"). Tot acolo „maĭ frumoasă ca orĭ când (adecă „*decât* orĭ când".

Pe pag. 26, „dădură ajutor primaruluĭ" (adecă „ĭĭ dădură primaruluĭ ajutor").

Pe pag. 28 „caută să-ĭ învârtească capul feteĭ (adecă „să-ĭ învârtească feteĭ capul".

Pe pag. 29 „pentru a da de ştire tuturor" (adecă „spre a le da tuturora de ştire").

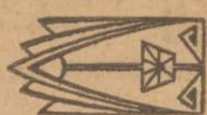
Pe pag. 31 „lasă pe dumnealor în pace" (adecă „lasă-le pe domniile lor în pace").

Pe pg. 39, „Simion se plângea comesenilor" (adecă „iĭ se plângea").

Pe pg. 45 „Maĭ înainte să-l poată oprĭ" (adecă „maĭ nainte de a-l fi putut oprĭ".

Ar fi prea obositor nu numaĭ pentru mine, cĭ şi pentru cititorĭ, ba chiar şi de prisos ar fi să maĭ stăruĭ asupra micilor „stropşirĭ" de felul acesta. Ele sunt atât de multe şi de felurite, încât nu maĭ încape îndoială, că lumea cea mare s'a deprins cu ele şi mulţĭ trebue să fie copleşiţĭ de simţământul, că în lipsa lor limba ar fi fără de farmec şi că eu mă fac de râsul mahalalelor stăruind asupra disciplineĭ în materia de limbă românească. Nu e în nicĭ un caz adevărat, că trecem prin o fază de desfăşurare. Suntem popor de oamenĭ liberĭ, care trăieşte în ţară liberă, în care face fie-care ceeace vrea — după cum îl taie capul. Numaĭ puţini de tot îşĭ dau seamă, că avem să continuăm lucrarea începută de alţiĭ. Cu ceĭ de azĭ se porneşte o nouă viaţă culturală, pentru care-şi ticlueşte fie-care limba potrivit cu propriul său fel de a fi.

IOAN SLAVICI

CRONICA SPORTIVA

STIRI DIVERSE

O performanţă atletică cu adevărat senzaţională e aceea stabilită la Gimnaziul Pagés (Paris) de către Paquette care deşi în vârstă de 46 ani **a stabilit** un nou record al lumei la greutăţi **pentru profesionişti;** intr'adevăr el a ridicat cu **ambele braţe** fenomenala greutate de 260 kgr. şi **150 grame** (vechiul record profesionist stabilit **de Maurice Deriaz,** erea de 257 kgr. iar cel al a**matorilor,** stabilit de **Monin,** erea de 259 kgr.

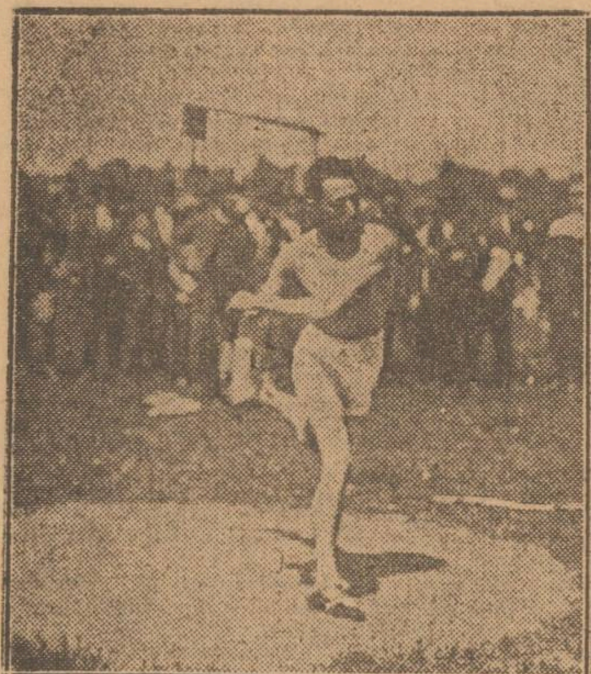
Recordul a fost stabilit în mod oficial.

* * *

Americanul **Jack Schaeffer** (junior) campion al lumei a învins pentru a doua oară pe compatriotul său **Willy Hoppe** fost timp de 10 ani campion al lumei (profesionişti). **„Match"-ul** a **avut loc la** Chicago în decursul a trei seri. **Schaeffer** a totalizat 1500 puncte (500 + 500 + 500) **iar W. Hoppe** 1468 p. (466 + 486 + 516).

In a doua seară Schaeffer a reuşit cele 500 puncte în 8 tacuri.

* * *

F. S. S. R. — 30 Aprilie 1922. **Talpesh** aruncând discul.

Pe parcursul Putney-Mortlake (6 kil. 840 metri) pe râul Tamisa a avut loc „match"-ul anual de canotagiu între faimoasele universităţi rivale Oxford şi Cambridge.

Acest „match" a fost al 74-lea în analele sportive a acestor universităţi pe parcursul arătat.

Conform aşteptărilor acelor ce erau în curent cu antrenamentul ambelor echipe, reprezentanţii universităţii Cambridge au învins depăşind uşor pe adversarii lor, cu circa 4 lungimi.

Plecarea concurenţilor a fost dată, spun ziarele de specialitate în condiţiuni perfecte, pe un timp prielnic, dar publicul nu a avut nici o emoţie sportivă căci echipa Oxford de la inceputul cursei erea vizibil inferioară.

Publicul ca de obicei a venit în număr impresionant de mare stând în bărci şi pe ţărmurile Tamisei.

Palmaresul care datează dela 1846 se stabileşte **astfel: Oxford** 40 victorii; **Cambridge** 35 victorii; 1 „match" nul (1877).

* * *

Contele *Robert de Voguë* a fost numit preşedinte al Clubului automobil francez în locul baronului de Zuylen care s'a retras pentru motive de sănătate.

Atletism

Competiţiunea de atletism între reprezentanţii universităţilor **Oxford** şi **Cambridge** a avut loc la Londra cu un deosebit succes, şi Cambridge a învins mai pe toată linia; intr'adevăr din 10 probe nu a pierdut decât una şi anume aruncarea greutăţei.

Performanţele au fost bune dar n'au avut nimic senzaţional.

* * *

„Cross"-ul celor 5 naţiuni (Franţa, Scoţia, Irlanda, Anglia şi Ţara Galilor) a fost anul acesta o victorie desăvârşită pentru pedestrianii francezi; intr'adevăr ecipa franceză s'a clasat în cap (53 puncte) urmată în ordine de Anglia (65 puncte), Scoţia (90 puncte), Ţara Galilor (137 p.), Irlanda (157 p.), iar individual primul clasat a fost faimosul campion francez, **J. Guillemot** (1 oră 3 m. 59 sec.) urmat la 140 metri de englezul **Cottrel,** şi apoi in ordine de **Schnellmann** (fr.), **Wallach** (scoţian), **Thomas** (galez), **Hueî** (fr.), **Blewitt** (englez), **Manhes** (fr.), **Bowler** (englez), **Craig** (scoţian), etc.

Competiţiunea a avut loc prin împrejurimile oraşului Glascow, pe un parcurs de circa 17 km.

Timpul a fost nu se poate mai prielnic şi succesul enorm.

Cursa de 400 metri (handicap), *Alexandrescu* (Stadiu Român) la sosire (30 Aprilie 1922.

Foot-ball Associaţie

Pe terenul dela Woolwich (lângă Londra) echipa militară selecţionată a Engliterii a învins echipa militară selecţionată belgiană (1 — 0).

* * *

Stade Rennes (învingând Olympique de Paris, 3 — 0) şi **Red Star** (învingând F. C. Rouen, 2 — 1) în semi-finaele Cupei Franţei, au rămas faţă în faţă pentru lupta finală.

* * *

Echipa **Bishop Auckland** învingând (5—2) echipa **South Bank** a fost proclamată campion al Engliterei (amatori).

* * *

Echipele **Greenock** şi **Glascow Rangers** au rămas faţă în faţă în vederea finalei campionatului Scoţiei.

* * *

La Belfast, ecipele reprezentative ale **Irlandei** şi **Ţărei Galilor,** au făcut „match" egal (1 —1).

Foot-ball Rugby.

Echipa **Aviron Bayonnais** învingând echipa **F. C. Grenoble** (11-3) iar **Stade Toulousain** învingând **Biarritz Olympique** (9—10) s'au clasat în vederea finalei campionatului Franţei.

Campionul de anul trecut, **U. S. Perpignan,** fapt ciudat, deşi nu a fost învins anul acesta de nimeni, pierde titlul ce deţinea numai fiindcă în cursul „match"-urilor finale din seria sa a făcut de două ori „match"-nul.

Ciclism

Cursa anuală — a 15-a până azi — Milan-San Remo organizată de ziarul italian „Gazzetta dello Sport" a fost câştigată de **Brunero** (10 ore 14 m. 31 sec.) urmat cu 22 secunde întârziere de către faimosul campion italian **Girardengo.** Veneau apoi şi în ordine **Aymo, Zanaga, Sivocci,** etc.

Girardengo a pierdut cursa datorită faptului că la 1 km. de sosire unul din comisarii port-fanion al cursei, îi a ieşit în cale făcându-l să cadă.

* * *

Americanii arată un deosebit interes curselor cicliste şi în special probei denumită „six days" adică a „celor 6 zile" (consecutive şi fără întrerupere).

Această cursă — a 3-a ediţiune în câteva luni — a avut loc pe velodromul Madison Square Garden (New-York); a învins echipa americană *Grenda-Mac Namara* care a parcurs 3874 km. şi 311 metri; s'au clasat apoi şi în ordine echipele: *Kayser-Taylor; Broco-Deruyter* (franco-belgiană); *Egg-Eaton* (elveţiană-americană); *Goullet-Madden; Rutt-Krupkat; Coburn-Lands; Lawrence-Thomas.*

Grenda a mai învins în 1914 (echipier Goullet), în 1915 (echipier Hill) iar *Mac Namara* a învins în 1918 (echipier Magin).

* * *

Celebra cursă deşi creată abea în 1920, Monte-Carlo Mont Angel, una din cele mai grele pe specialitatea urcuşurilor, a fost o nouă victorie pentru faimosul atlet al ciclismului, *Henri Pelissier.*

Pélissier, învingător în 1920 şi 1921, a dat impresia că nimeni nu l'ar putea învinge pe acest parcurs.

* * *

„Sprinter"-ul australian *Spears* a învins la Lyon pe *Ellegaard* şi pe *Louet.*

Cursa de stafete. *Alexandrescu,* (Stadiu Român) la sosire (30 Aprilie 1922).

Scrimă

Lucien Mérignac, campion al lumei la floretă (1900; profesionişti) — fiul faimosului Louis Mérignac „le grand patron" — şi care nu mai trăsese în public de numeroşi ani de zile, a reapărut în faţa parisienilor cu ocazia asaltului organizat de clubul Automobil francez unde el este profesor; adversarul său a fost reputatul profesor belgian dela Anvers, **Verbrugge.**

Lucien Mérignac nu a pierdut nici una din extraordinarile sale calităţi cari îi făcuseră încă de acum 25 ani o faimă mondială, şi laudele aduse de ziarele parisiene nu ne miră căci ne-a fost dat anul trecut să vedem de 2 ori pe Mérignac cu floreta în mână când cu o vizită ce făceam prietenilor mei dela sala de arme a clubului Automobil francez.

* * *

Faimoasa competiţiune de scrimă cu floreta pe echipe de 3 amatori care are loc anual la Monte-Carlo şi denumită „Cupa Bregnat" a dat următoarele rezultate:

10) **Franţa** (Lucien Gaudin, Amson, Ducret) 17 victorii.

20) **Belgia** (Beaurain, Feyerick Robert, Le Jeune) 7 victorii.

30) **Elveţia** (Empeyta, Albaret, Rochat) 3 victorii.

Preşedintele juriului a fost d. A. Massard.

* * *

Concursul de scrimă cu spada pe ecihpe de 3 amatori care a avut loc la Monte Carlo şi întrunea reprezentanţii a următoarelor ţări: Franţa, Belgia, Elveţia, în vederea „Cupei Gauthier-Vignal", a fost un nou succes pentru scrima franceză.

Echipa franceză compusă din d-nii **Lucien Gaudin, Ducret, Lafontan** şi **Cappechi** a avut 23 victorii şi nu a primit decât 29 lovituri, pe când cea belgiană a avut 13 victorii 44 lovituri, iar cea elveţiană 53 lovituri şi abea 7 victorii.

Automobilism

Celebra cursă de automobile „Targa Florio" care are loc în fiecare an în Sicilia a fost câştigată de reputatul mecanic **Masetti** pe o maşină „Mercedes". S'au clasat în ordine: 2) **Goux** („Ballot"), 3) **Foresti** („Ballot"), 4) **Giaccone** („Fiatt"), 5) **Hieronimus** („Steyr"), 6) **Moriondo** („Itala"), etc.

Invingătorul a parcurs cei 432 km. în 6 ore, 50 minute, 50 sec., iar francezul **Goux** îl urma cu 1 minut 47 secunde întârziere ceeace este inexistent pe un parcurs atât de lung şi mai cu seamă foarte accidentat ca acel al cupei „Targa-Florio".

Toate ziarele străine recunosc că organizarea a fost strălucită din toate punctele de privire.

Boxă

Harry Greb, originar din Pittsburg (Statele-Unite) a învins pe **Tom Gibbons** (din St. Paul, S. U.) la New-York în 15 reprise la puncte.

Gibbons cântărea 4 kgr. jum. mai mult decât Greb şi erea până în ziua „match"-ului mare favorit. El erea unul din eventualii rivali ai lui Carpentier în vederea titlului de campion al lumei, categoria „mi-lourds" deţinut de acesta.

* * *

Bruno Frattini campionul Italiei (categoria greutate mijlocie) a învins la Paris chiar din prima repriză — exact în 1 minut şi 54 secunde — pe **Maurice Prunier** campionul Franţei al aceleiaşi categorii.

Tennis

„Match"-ul Suedia-Germania s'a terminat la Stockholm prin victoria Suediei (3-2).

Andersen (suedez) a învins cu acea ocazie pe faimosul jucător german **Rahe** (9-7, 6-2, 6-2).

* * *

Echipieri spanioli în vederea „Cupei Davis" sunt următorii: fraţii **Alonso** (Manuel şi José), contele de **Gomar** şi **E. Flaquer.**

* * *

D-ra *Suzanne Lenglen*, campioana lumei care nu mai jucase de anul trecut când se reintorsese bolnavă din Statele-Unite, şi-a refăcut apariţia cu racheta în mână la concursurile dela Nisa. Nevroind însă a se osteni, ea nu a jucat decât partidele „dublu mixt" şi „dublu doamne" şi bine înţeles a câştigat cu aceaşi uşurinţă ca şi în trecut.

* * *

D-na *Mallory*, rivala d-rei Suzanne Lenglen, a câştigat la New-York campionatul Statelor-Unite pe teren acoperit, învingând în finală pe d-na *Baucroft* (7—5, 6—1).

* * *

Echipa reprezentativă a Parisului a învins echipa reprezentativă a Londrei (19 contra 7 victorii). „Match"-ul a avut loc la Paris.

Echipa parisiană se compunea din d-nii *Gobert, Borotra, Dupont, Decugis, Tegner, Hirsch, Danet Albarran, Germot.*

Echipa londoneză se compunea din d-nii *Doust, Ritchie, Norton, Gilbert, Lycett, Sedgwick.*

Cronica Cinematografului

Năzbâtiile lui Zigoto

Mai mulţi cititori întrebând cum sunt făcute unele scene jucate de **Zigoto,** comicul atât de cunoscut în timpul din urmă din filmele americane, mă grăbesc a le satisface curiozitatea.

Voi descrie unele operaţiuni din filmul **Zigoto şi pericolul galben,** care este una din comediile cinematografice trucate, cele mai variate şi mai bine înscenate, din câte au venit până acum la noi.

Fig. 22

In acest film, care e aproape numai trucaj, se văd câteva scene jucate de Zigoto şi chinezii care-l urmăresc pe acoperişul înltelor clădiri **zgirie-nori din New-York.**

In toiul urmărirei, Zigoto ajunge în poziţii foarte periculoase şi la înălţime ameţitoare, se vede adesea suspendat de asupra străzi pe o bară, o scară de lemn sau pe firele telefonice, fiind expus el şi cei ce-l urmăresc, la cădere.

Cum se face că aceşti artişti, riscă cu atâta uşurinţă să-şi piardă viaţa la o singură mişcare greşită şi cum de nu se întâmplă nici un accident, care inevitabil ar urma să fie mortal?

Aceasta este prima întrebare la care voiu răspunde.

Ţin să fac o constatare încă de la început; anume că atât Zigoto cât şi partenerii lui din **„Pericolul galben"** sunt nişte acrobaţi emeriţi, lucru ce se vede din preciziunea mişcărilor lor. Deci acest punct fiind stabilit, restul nu este decât trucaj admirabil executat.

Cum este trucată o scenă de-asupra străzei?

Prima întrebare ce trebue să-şi pună spectatorul, este natural să fie: unde, in ce poziţiune a putut să fie aparatul cinematografic în momentul înregistrărei?

După direcţiunea străzei care se vede în faţa aparatului, acesta a trebuit să fie şi el suspendat de supra străzei, la aceiaşi înălţime sau ceva mai sus de cât punctul unde joacă artiştii. Aparatul a fost deci montat pe o pasarelă sau o terasă care uneşte adesea la New-Yorkè când străzile sunt înguste, 2 etaje de vis-a-vis la înălţimi mari.

Aparatul este deci instalat deasupra străzei pe terasă sau pe un punct al paserelei şi cu obiectivul înclinat.

In faţa aparatului astfel aşezat, scenele deasupra străzei pot fi jucate în mai multe feluri:

I. — Locul de pe acoperiş, de unde este prinsă scara de lemn, este ales în aşa fel, ca la o mică distanţă sub scară, să se găsească o terasă pe care se întind saltele sau o plasă de salvare.

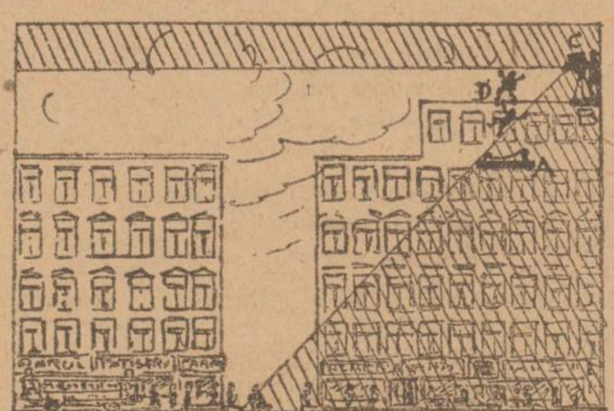

Fig. 22 bis

Proporţiile de distanţă relative ale scărei şi aparatului cinematografic faţă de marginea terasei sunt alese în aşa fel, în cât câmpul obiectivului să prindă în vedere scara cu artişti, partea superioară a clădirei dela terasă sau paserelă în sus, iar în depărtare o parte din oraş cu strada în care se vede mişcare.

Deci principiul este ca aparatul să fie înclinat atâta, în cât să evite instalaţia de salvare de sub scară şi în acelaşi timp să fie destul de aproape de artişti, pentru că astfel se evită un spaţiu prea mare între scară şi plasa de salvare.

II. Inscenare la fel, însă se uzează de trucul No. 3 (vezi cronica din „Adevĕrul Literar" No. 66). Intrebuinţarea cache-ului 3, prezintă avantagiul că permite jocul unor asemenea scene, în orice loc, nu numai unde sunt terase ori paserele.

Ştim că acest cache umbreşte pe rând ferestruica aparatuui cinematografic în lung şi paralel cu orizontul. Se cinematogrfiază deci scena acoperind jumătatea superioară a ferestruicei aparatului, înscenarea fiind făcută ca la No. 1, iar plasa de salvare putând fi întinsă între etajele de sub scară şi anume între ferestrele ce sunt faţă în faţă.

Aparatul se inclină tot căutând a evita vederea în aparat a plasei de salvare.

După ce scena s'a jucat, se suprimă plasa de salvare, se învârteşte înapoi în aparat o sumă egal de metri de film cu ai scenei luate, se schimbă cache-ul cu partea opacă în josul ferestruicei aparatului şi se cinematografiază acum numai vederea străzei în jos fără a clinti aparatul din poziţia anterioară.

Din partea întâi a trucului, filmul a fost impresionat deci numai de scara cu artiştii şi partea de sus a clădirilor; întorcând cache-ul imaginele se vor complecta cu partea inferioară şi cu vederea străzei cu circulaţia.

III. Dacă clădirile ce sunt lângă stradă nu permit o asemenea înscenare, ea se poate face chiar pe terasele unei case înalte, care să aibă în faţă o piaţă sau o stradă care se termină acolo. De sigur că în acest caz înscenarea este şi mai uşoară.

Acest fel de înscenări pot fi foarte variate fără ca să prezinte vre-un pericol pentru executanţi cum s'ar părea.

O a doua scenă din Pericolul galben mai interesantă, este când Zigoto urmărit de chinezi sare pe de asupra străzei de pe o casă pe cea din vis-a-vis.

Pentru această scenă s'a uzat de înscenarea dela No. III, adică de părţi de acoperişuri foarte apropiate pe terasele unei căldiri, aşa că oamenii puteau face săritura ca distanţă.

In acest caz însă este important alegerea obiectivului cu care se cinematografiază; pentru că dacă distanţa dela aparat la locul unde se excută jocul este prea mică, necesită întrebuinţarea obiectivelor cu unghiu mare (grande-angulaire, weitwinkel).

Aceste obiective arată obiectele apropiate mari iar pe cele îndepărtate foarte mici.

Dacă distanţa dela aparat la artişti e forţamente prea mare, se întrebuinţează obiectivele care apropie (telobiectivele). Acestea au tendinţa de a egaliza mărimea imaginilor obiectelor îndepărtate cu cele apropiate dacă locul este ales convenabil pentru obţinerea rezultatelor urmărite.

Scena în care Zigoto dansează este cinematograriată cu aparatul de încetinit (vezi Cronica din „Adevĕrul Literr" No 68).

In scenele în care Zigoto îşi asvârle adversarii prin zid, peretele este format din cărămizi de lemn şi în loc de tencuială se aplică pe fiecare parte a zidului tapet de hârtie. Printr'un asemenea zid, adversarii lui Zigotto sunt aruncaţi ca nişte proectile (adică trec ei)

Scena unde cuţitul aruncat de chinez, se înfige în masă printre degetele lui Zigoto, se poate face în 2 feluri:

I. Zigoto pune mâna pe masă, se opreşte aparatul. **Zigoto nu mişcă, însă mâna de pe masă e înlocuită cu o mână de ceară.** Asupra acestei mâini cuţitul e lăsat să cadă, la nevoe şi de mai multe ori, pentru ca să nimerească între degete şi să se înfingă în masă. Se cinematografiază de fiecare dată şi se la scena cea mai reuşită.

II. Mai simplu se face învârtindu-se manivela aparatului **înapoi.** In acest caz **cuţitul este înfipt de mai 'nainte** în masă tot de Zigoto, care apoi, aplică mâna pe masă cu degete resfirate, ducând mâna înainte pentru ca cuţitul să fie între degete. **De mânerul cuţitului e legată o sârmă** sau o sfoară **neagră;** trasă peste un scripete şi cineva trage de sfoară brusc cuţitul în sus afară din câmpul aparatului. Fundul scenei trebue să fie negru sau întunecos pentru ca să nu se vadă sfoara.

GH. IONESCU

Cărți și Reviste

Noua jalnică tragodie

— Răscoalele din 1907 și literatura —

V. Demetrius
„Domnul Deputat" roman

Două lucruri n'a cunoscut neamul românesc în decursul istoriei lui documentate: mișcările populare și înaltele și viile preocupări religioase. Vorbesc, bine înțeles, numai de neamul nostru dintre Carpați, Dunăre și Nistru.

Și e tocmai ceia ce-au cunoscut mai des, mai viu și mai sângeros celelalte popoare. Prin acestea s'au călit ele, și-au format caracterul și au zămislit starea de progres la care le vedem ajunse. Indivizii ca și popoarele se nasc și trăesc prin durere și sbucium.

Dar războiul Crimeei ,tratatul dela 1856 dela Paris, căile ferate, vapoarele și alte evenimente și dobândiri au scos și pe acest neam din milenara lui amorțire. Răscoalele țărănești din 1888 și 1907 au fost un preludiu al nouei stări de lucruri creată de intrarea țării în „concertul european".

Să ne ocupăm, azi, numai de laturea sentimentală a chestiei, adică de întipărirea pe care a lăsat-o ea în literatură.

Deși fondul vieții omenești, de pretutindeni și din toate timpurile se poate reduce la două simțiri principale, la două motoare mai bine zis, foamea și amorul, instinctul de conservare și cel de propagarea speciei, pe aceste două motive literatura a știut să brodeze un număr nesfârșit de bucăți în proză și în versuri, orale sau scrise. Și literatura noastră populară ca și cea orășenească, cea anonimă ca și cea iscălită, sunt o icoană vie de ce variate teme și modulări se pot scoate din aceste două coarde. Cea străină, în special cea scrisă și semnată, e încă și mai bogată, incomparabil mai bogată, fiindcă e mai veche și a avut deci vreme să-și arăte măsura pe-o scară mare.

Dragostea, nevoia și necazurile vieții individuale ne-au dat dar și nouă nenumărate „frunză verde" și pusderie de volume. Dar ce ecou a avut oare în popor sângeroasele tragedii sociale din 1888 și 1907 din punct de vedere literar? Nu știu, dar mă tem că nici unul, ca și la târguri.

Faptul e foarte curios și demn de atenție. El corespunde de altmintreli unui alt fapt, nu mai puțin curios și demn de luare aminte, anume că după îngrozitoarea înăbușire a răscoalelor, după înfiorătoarele tratamente la care au fost supuși, cu ghiotura și fără nici o alegere, mii și mii de pretinși răsculați, nu s'a întâmplat, nicăeri, cel mai mic act de răzbunare. Pare că totul a fost un fel de vis rău nu o înfricoșătoare realitate.

Iată însă că târziu, acu de curând, unul din talentații și fecunzii noștri scriitori, D-l V. Demetrius, ne dă un volum de proză, un roman social, în împletiturile căruia răscoalele din 1907 intră pentru o bună parte. **Domnul Deputat** e singura scriere care ia ca temă, jalnica noastră tragedie din vremurile moderne. Cel puțin eu nu cunosc alta.

* * *

La drept vorbind nu-mi pot da bine seama dacă D-l Demetrius a pus perechei sale de eroi, D-l Marinică Voiculescu și soția sa Medeea, drept cadru mișcarea populară din 1907, sau dacă, propunându-și să trateze despre aceasta în principal, a fost nevoit să ne dea, ca contrast și ca contextură a acțiunei și o serie de tipuri târgovețe care se încarnează și subliniază în perechea aceasta de burghezi funciari rurali.

Esențialul însă este că d-sa a voit să zugrăvească mizeria și suferința de jos laolaltă și în legătură cu putregaiul de sus, ceiace face că în realitate nu avem, sufletește vorbind, nici jos nici sus ci o nenorocită cloacă socială cu un nivel foarte scăzut.

D-lui deputat — guvernamental, bine înțeles — de Leorman, Marin Voiculescu, nu-i lipsește nimic din ceiace formează tipul clasic al unei pături sociale ajunsă fără muncă, fără pricepere, fără talent și fără nici o altă calitate aleasă. El e aproape analfabet, adică nu se interesează de nici una din problemele mari ale zilei fie politice, sociale, literare, artistice, religioase, filozofice sau științifice, e bogat, sifilitic, mueratic, nițel cartofor, nu prea mult, chefliu fără a fi bețiv, mai curând cumpătat întru aceasta, mulțumit de sine, deci nu tocmai un om căzut în animalitate ci un animal încă neevoluat. Căci dacă ni-l zugrăvea prea copleșit de patimi, prea bestie, prea crud, prea rău, prea înjosit sufletește și materialicește ar fi rezultat de aci un dublu inconvenient: primul că tipul n'ar fi fost reprezentativ, al doilea **că asemenea tipuri ar fi dat răscoalelor țărănești un caracter conștient**, ceiace ele n'au avut, și tocmai de asta sunt ele extrem de interesante.

Medeea e d-l Marinică femee: frumoasă, grăsulie, îngâmfată, luxoasă, tembelă, senzuală, fără nici o busolă morală și fără nici o preocupare sufletească, gata de adulter în orice moment, ca și soțul, trecând în fine prin viață ca o oae, ca o capră, ca o femelă în fine demnă întru totul soție a Domnului și asortată perfect cu dânsul.

Și în jurul lor forfotește întreagă acea lume care umple saloanele, cluburile, restaurantele de lux, cafenelele, șantanurile, lume care stăpânea țara în 1907 fără contra-pondere și fără grijă.

Și ca fund de tablou satele așa cum le-am cunoscut și cum le cunoaștem încă, locuite de-o lume rămasă întru totul la epoca daco-tracă, neștiutoare de carte, ignorând ori și ce din lumea de astăzi, viețuind în mizerie și în necazuri pentru o mămăligă, înmulțindu-se din instinct, trează și conștientă numai pentru nevoile individuale și animalice, — însă informă, anonimă, fără carcater național bine hotărît, fără orizonturi întinse, nefrământată decât de cele trebuincioase zilei de mâine.

Însă doritoare avan de posesiunea pământului, dându-și seama, deși în mod inconștient, că glia asta pe care o scormonește mereu și o face să rodească e a ei, a ei și din pricină că singură o muncește, și din pricină că odată și odată i-a fost furată prin viclenie, prin violență, prin înșelări la socoteală, prin toate mijloacele hrăpărețe, directe sau prin cele de ocol sau laolaltă.

Și aceste două categorii de oameni, sătenii și Voiculeștii, trăesc unii lângă alții fără să se înțeleagă, fără să se pătrundă, fără să se apropie, fără să se iubească, cuceriți și cuceritori, cei din urmă crezând că e pe vecie, cei dintâi așteptând de la o zi la alta minunea care le va goni stăpânii și le va da pământul.

In vremea asta unii petrec la Capșa ,ceilalți în cârciuma satului, neștiind și nebănuind ce-i așteaptă acu-acu.

Și minunea vine, într'o bună zi de Martie. Cum? Prin cine? Nu s'a știut atunci, nu se știe în prezent și nu se va ști în vecii vecilor. Așa din aer, svonuri ciudate, vești extraordinare, cuvinte arzătoare, îndemnuri puternice, vin de tulbură satele. și lumea pornește după pământ, îl cere, îl ia în stăpânire chiar, și începe pe-alocuri a ucide, a da foc, a face răzmeriță, **nu revoluție.**

Nici cei de sus nu bănuiau un moment că așa ceva se putea întâmpla, nici cei de jos nu gândeau că de la o zi la alta vor stăpâni ei solul și vor încerca să curățe prin foc stăpânirea economică. A fost ca un vânt de nebunie, o surpriză generală. Nu asupra lucrului în sine căci era fatal ca să se ajungă odată aci, ci asupra momentului și a pricinilor imediate care au prilejit catastrofa.

Capitolul care tratează psihoza și psihologia țărănească de atunci e unul din cele mai bune din carte, precum și descrierea primelor excese.

* * *

Cum e scris romanul d-lui Demetrius? Prea voiți să știți multe. Citiți-l și veți vedea. Vă asigur însă că nu veți regreta.

Un singur lucru am de spus în această privință. M'a lovit oare cum că autorul, deși se mișcă în plin element muntenesc, întrebuințează un vocabular destul de moldovenesc, chiar acolo unde coloarea locală ar fi trebuit să fie accentuată. De-aceia l'am crezut moldovean, însă nu e.

Spunându-i aceasta din gură, d-l Demetrius mi-a răspuns că a voit să se exprime într'o limbă literară, fără să ție seamă de nici o influență locală, dialectală.

Se poate. Dar îmi mențin observația: graiul muntenesc, în special când e vorba de țărani, trebuia să aibă aci precădere, măcar cât de cât.

I. TEODORESCU

Ultimele lucrări ale d-lui N. Batzaria

— Turcia Junilor Turci și „România văzută de departe

In No. 18 (30 Aprilie) din revista **„Ramuri"**, d-l **N. Iorga** analizând într'un prim articol activitatea literară a colaboratorului nostru d-l N. Batzaria, scrie între altele:

„De fapt prin d-l Batzaria se deschide un nou capitol în literatura noastră și, după toate semnele, noi îl vom avea mai serios și mai bogat decât, în domeniul care nu e al științei pure, multe literaturi mai mari decât a noastră".

Precum se știe, d-l Batzaria își alege de predilecție subiectele din acel mediu oriental, plin de farmec și de mister, în mijlocul căruia a trăit și pe care l'a cunoscut și observat cu ochii unui cercetător căruia nu-i scapă nimic.

Cele două lucrări cu titlul de mai sus sunt în această privință o dovadă convingătoare.

In **„Turcia junilor-turci"**, o lucrare ce se citește mai ușor și cu un interes mai mare decât un roman, d-l Batzaria nu se mărginește a ne da o povestire seacă a activității sbuciumate a junilor-turci, ci paginile acestei cărți se desfășoară ca o serie de tablouri din viața acelei societăți mahomedane, așa de diferită de a noastră și despre care avem în genere idei incomplecte și deseori greșite. Numeroasele anecdote de care e presărată întrețin interesul lecturei și caracterizează situații întregi.

D-l Iorga, care i-a scris prefața, zice că această carte ar ocupa un loc de frunte în orice literatură, cât de veche.

„România văzută de departe" ne aduce credințele uneori naive, dar în totdeauna entuziaste ale românilor de peste graniță despre țara noastră, în care ei vedeau pământul făgăduinței. Se relevă în ea în mod documentat cu multă măestrie calitățile deosebitoare și virtuțile de seamă ale poporului român, în care autorul vede un popor mult mai bine înzestrat decât popoarele vecine. Sunt într'ânsa pagini scrise cu o duioșie mișcătoare și sunt în acelaș timp date prețioase și cât se poate de instructive. Cartea, foarte plăcută la citire, prezintă deci și o deosebită importanță din punctul de vedere al educației în sens național a tineretului român.

Cât despre stilul d-lui Batzaria, cititorii au ocazia să se convingă prin bucățile ce le publică în publicațiunea noastră.

H.

In vitrina librăriilor

N. Batzaria. România văzută de departe.
I. Niculescu-Chic. In sfârcul biciului (epigrame).
Dormidont. Mărturia inspirației.
Emilia Tailler. — Literatura franceză contemporană.
Andrei Braniște. — Șovăiri, — schițe și nuvele.
C. Rădulescu-Motru. Incotro merge Germania.
P. Roziade. Călăuza grădinarului practic.
Dr. V. Teodoru. Mama gravidă și noul născut.
Th. D Sperantia. Teatru sătesc: Lângă pământ, dramă. Curcanii, comedie.
C. Sandu-Aldea. Sfaturile unui plugar luminat.
A. Vlahuță. — Opere complecte. (Poezii) „Cartea Românească".
Nicolae Philipovici. — Curs de aplicație a expresiunilor comerciale engleze.
Mihail Sadoveanu. — Duduia Margareta. (Ed. IV-a.)

Însemnări

Tinerețea lui Gherea

„Familia" din Oradea-Mare, volumul XVIII, în 1802 — pe când Gherea avea 35 de ani, iar barba îi „era blondă, bătând puțin în galbăn" — îi închina o schiță biografică, la rubrica **„Salon"** a revistei.

Iată un fragment din acea schiță:

„Ți-ai închipui, lectore, că marele Gherea de azi — autorul a două volume de studii critice — perle în deplinul înțeles al cuvântului — să stea cât mi ți-i ziulica de mare, să lucreze la drumul de fier, săpând, puind șine și traverse pentru maxima sumă de 1 franc și 25 centime? Dar dacă ți-oi spune că erau timpuri când Gherea, pentru a'și putea hrăni familia, zugrăvia acoperemintе și stătea toată ziulica pe o casă dela 4 dimineața și până la 8 seara? N'ai să mă crezi, după cum nu mi-l crede multe din viața lui Dobrogeanu. Și totuși toate s'au petrecut și sunt adevărate. Gherea a fost eri lucrător cu ziua și zugrav; și azi dânsul e birtaș și autor a două volume de studii critice — perle în deplin înțeles al cuvântului. Valuri de ale lumii!

Dar... iată că sună pentru a doua oară! Să-l mai privim puțin. Uit'te-l, e bunătatea în picioare. Un om ce nu vede nicăeri rău, ci pretutindenea numai bine. Mai optimist ca dânsul nici că am văzut. Tinerimea ambelor universități îl venerează, îl adoră. Ziariștii și publiciștii îl iubesc. Nu cred ca Gherea să aibă vr'un dușman; — ba să am iertare, dar unde'l pui pe Hitrovo și pe toți declasații înregimentați în vestita cohortă a secției III? Imi aduc aminte că anul trecut când corpurile legiuitoare l'au romanizat pe Dobrogeanu, vestitul Hitrovo și compania au uneltit și intrigat pe lângă d-l Alexandru Lahovary —pe atunci ministru de externe— ca să nu-i promulge decretul, căci Gherea are păcatul de a se fi refugiat din Rusia și a fi scăpat de cnutul căzăcesc".

Hitrovo și Gherea. — Ministrul Rusiei la București, răposatul Hitrovo, a făcut cele mai mari presiuni asupra guvernului român, ca să împiedice împământenirea lui Gherea. Ii plăcea însă să mănânce la restaurantul gării Ploești, unde mâncarea era foarte bună și foarte curată.

Intr'o zi Hitrovo tocmai lua masa acolo împreună cu Al. Lahovary, ministrul nostru de externe.

Al. Lahovary îi spune:

— Orice părere ai avea de Gherea, vă suntem recunoscători că ne-ați furnizat un birtaș atât de bun.

— Birtaș de ăștia, v'am da, bucuros, câteva mii, ca să scăpăm de dânșii, i-a răspuns Hitrovo.

Gherea și Anton Bacalbașa. — In articolul pe care-l reproducem în fruntea numărului de azi, Gherea îl trecuse și pe Anton Bacalabașa între scriitorii spirituali. Cineva din redacția **Independenții** a suprimat numele lui din acea înșirare. Gherea a protestat, cerând o erată. Redacția a refuzat.

Anton Bacalbașa era mort numai de vre-o doi ani de zile. Spiritul lui ustura încă pe mulți...

O iconografie a muncii

Cei vechi confundau munca cu servitudinea, de aceia nici odată n'au reprezentat-o într'una din mărețele lor alegorii.

Artiștii Greciei și ai Romei au tradus munca lui Hercule, în reprezentări grosolane și ajunge să amintim curățirea grajdurilor lui Augias ca să ne facem o idee de felul cum era privită munca; totuși fabula antică a cercat să reabiliteze această rea tradițiune.

Mai târziu când pictorii decadenței greco-romane au cercat să ia ca motive muncitorii diferitelor bresle, au fost ridiculizați și denumiți: **riparografi.**

In vreme ce în epoca greco-romană, întâlnim mentalitatea aceasta, nu e de mirat, că cu mult înaintea ei, să fi cunoscut plastica egipteană și să vedem **Muncile agricole** reprezentate într'o sculptură, ce decora mormântul lui Chamihati, intendentul domeniilor regale, în dinastia XVIII, după cum publică și Prisse d'Avennes.

In arta modernă, muncitorul și-a căpătat un loc de cinste și destul de demn — ca erou — în pictură ca și în sculptură. La început imaginea lui a avut ceva caricatural, cu deosebire în școala flamandă și holandeză și doar mai târziu, a apărat real și chiar cu poezia lui naturală.

Poussin în **Vie humaine**, a reprezentat munca cu o expresie dureroasă și abia în Frescele lui **Puvis de Chavannes,** muncitorul a primit apoteoza și binecuvântarea acelui penel genial.

Hogarth, a făcut o serie de desemnuri, cu motive muncitorești: iar

Millet în l'Angélus; serbează munca agricolă,

Printre sculptori, **Dalou** cu celebrul lui **Muncitor,** pe care-l reproducem azi și **Constantin Meunier** au perpetuat imaginea de forță a muncei, în brațele și chipul eroilor proletari.

La noi pictorul Ressu, cel dintâi a înfățișat fața sănătoasă și privirea, când blajină, când severă, a țăranului nostru muncitor, ars de soare și de necazuri.

D-na Cuțescu-Storck în panourile sale decorative, a reprezentat toate muncile în simboluri vizuale iar Octav Băncilă, ne-a redat pe țăranul revoluției din 1907, sub toate aspectele lui și ale împrejurărilor, în care la surprins.

Munca tranșeelor, a fost sugerată în plastica sculptorului Han, cu acea expresie fizică și sufletească, pe care vecinic le împrumută modelelor sale.

Teatru francez la Viena

Comedia Franceză va trimete mai multe echipe teatrale în străinătate, cu scopul ca să facă propagandă culturei franceze. O echipă de la „Comedie", va juca în luna viitoare la Viena, piesa lui Paul Geraldy: „Aimer", care a avut un succes triumfător la Paris. Piesa lui Geraldy are numai trei personagii și astfel Comedia Franceză va putea trimete cele mai luminate elemente dramatice la Viena. Ziarele austriace scriu cu o deosebită admirațiune de turneul proectat, amintind că aceasta este prima încercare de împăciuire a culturei franceze cu cultura „austro-germană".

In acelaș timp teatrul Hofburg din Viena va înscrie în repertoriul său piesa tânărului poet francez **Charles Vildrac:** Michel Auclair, pe care a trodus-o în limba germană **Paul Wertheimer**, Poetul **Vildrac** este un scriitor francez de avantgardă, cunoscut mai ales prin versurile publicate în „Nouvelle Recue Française"

O revistă de propagandă românească la Cernăuți

Va apare zilele acestea la Cernăuți, ca **revistă de** propagandă românească în limba germană, publicațiunea beletristică săptămânală: **„Die Brücke"** (Puntea). Va fi aceasta singura revistă literară nemțească, al cărei program prevede în primul loc **popularizarea literaturii române în cercurile largi ale populațiunii germane și stabilirea unui contact, tragerea unei linii de unire între literatura noastră națională și cea nemțească.**

Principalii colaboratori ai acestei reviste vor fi membrii cenaclului literar „Puntea", înființat și condus de poetul bucovinean **George Voevidca.** Pe lângă poezii și bucăți în proză, alese din literatura română clasică și modernă, **„Die Brücke"** va publica, integral sau fragmentar, unele dintre cele mai de seamă opere dramatice românești. Menționăm **„Năpasta"** de Caragiale, **„Manasse"** de Ronetti-Roman și **„Păianjenul"** de A. de Herz, tustrele în traducerea impecabilă a d-lui **Bernard Kahane.** Afară de aceasta, revista va mai cuprinde „essai"-uri istorico-literare, cronici asupra mișcărei culturale din țară și străinătate, cronici teatrale, muzicale și literare, cum și o bogată rubrică informativă.

Prevedem un răsunător succes revistei cernăuțene „Die Brücke", care e menită să umple un gol simțitor în Bucovina culturală și îi dorim, din toată inima, spor la muncă.

Muzeul Simu

La Paris, Société Nationale des Beaux Arts și-a deschis Expozițiunea anuală de arte plastice. Gazetele franceze ocupându-se de ea, remarcă operele sculptorului Bourdelle, printre care citează ca o bucată de o reală valoare artistică, bustul d-lui Atanasie Simu.

Portretul acesta statuar va intra la noi în țară în muzeul cu acelaș nume, în toamna ce vine.

Pictori români

La **Salonul Oficial** din Paris, după cum ni se anunță, se expun anul acesta lucrările unui singur pictor român: **Buradescu,** care să prezintă cu două portrete, iar la Salonul Național a avut succese picturița română din Transilvania: d-șoara **Elena Popea,** ale cărei tablouri au fost remarcate cu deosebită căldură.

O nouă piesă de Franz Werfel

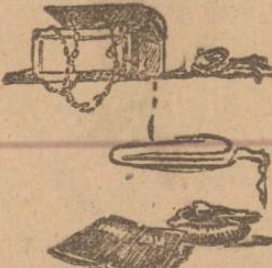
Cunoscutul poet german: **Franz Werfel,** a scris o nouă piesă: **Omul oglindei** (Spiegelmensch), pe care a reprezentat-o în zilele trecute Hofburgtheater din Viena. Premiera piesei a fost întâmpinată cu furioase atacuri de presă, și o parte turbulentă a tinerimei vieneze a vrut chiar să împiedice reprezentarea piesei noui a lui **Werfel,** în care să spunea, că a șarjat pe **Karl Kraus,** genialul redactor al revistei „Fackel" și temutul polemist.

Piesa reprezentată a convins publicul, că autorul ei n'a încercat să persifleze nici situații, nici oameni, ci a vrut să eternizeze viața sufletească a unui tânăr idealist (Thamal). Fantezia lui **Werfel,** amintind când pe Peer Gynt, când pe Faust, când pe Domaskus, jucată cu cele mai moderne mijloace scenice — n'a cucerit interesul publicului și al presei. Trilogia lui **Werfel,** a căzut. Admiratorii bizarului poet au încercat să salveze piesa cu aplause nesfârșite și cu aclamațiuni, și marele actor vienez **Schmölle** în zadar s'a trudit: **Omul oglindei a** dispărut ca fețele oglinzilor.

Aniversarea lui Schnitzler

Marele scriitor vienez doctorul **Arthur Schnitzler** celebrul autor al piesei „Reigen", împlinește la 15 Mai 60 de ani. Cu acest prilej teatrele vieneze vor sărbători pe scriitor, jucându-i piesele. **Burgtheater**-ul, care este prima scenă a Vienei, va reprezenta cu acest prilej minunata „Tânărul Medord" și rolurile ed frunte ale acestei piese vor fi încredințate celor mai de seamă actori. Teatrul parisian: „Œuvre" joacă chiar acum piesa „Reigen" a lui Schnitzler cu deosebit succes, iar romanul lui: ‚Der grüne Kakadu" a apărut în traducere engleză în zilele trecute la Londra.

Teatrul Național Evreesc din Palestina

Ziarele din Londra anunță ,că în Jaffa (Palestina) s'a deschis cu'n deosebit fast în luna trecută: **Teatrul Național Evreesc din Palestina.** Teatrul reprezintă piese evreești, scrise în limba ebraică și directorul ei este cunoscutul om de teatru **Moses Benjamini,** fost multă vreme regisor la teatrele lui Reinhardt. Deschiderea teatrului s'a făcut cu piesa lui Schalom **Asch:** „Dumnezeul Răzbunărei", iar în repertoriu s'au înscris alături de piesele autorilor evrei și opere ale clasicilor, în deosebi tragediile lui **Shakespeare,** dramele lui **Ibsen** (Strigoii) și comediile lui **Molière. Rotschild** a dăruit pentru susținerea acestui teatru o mie de pf. sterlingi.

Adevĕrul Literar și Artistic

IN ȚARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

REVISTA MODELOR

O PRIVIRE ASUPRA STOFELOR

După ce am schiţat silueta cea nouă, să ne aruncăm ochii o clipă, asupra stofelor din primăvara aceasta asupra aşa — ziselor ţesături moderne şi să potrivim personalităţei noastre fizice, ceeace ne pare util şi armonios.

Fie de lână, de bumbac, de mătase sau de aţă, stofele de acum au o mare calitate: sunt foarte moi şi delicate.

se poartă, cu deosebire repsul, pe care bunicele noastre îl întrebuinţau la macaturi sau la

îmbrăcarea mobilei, şi care astăzi, mai mătasos şi mai fin de cât atunci se întrece la confecţio-

narea costumelor tailleur sau mantalelor de seară.

Croitorii streini au introdus din nou, stofele „écossais" şi cu deosebire cele reversibile, adică cu două feţe; vom putea realiza astfel două mantale, dintr'una singură, aşa dacă stofa va fi neagră şi albastră, partea neagră va fi pentru ziua şi plimbările mai severe, iar cea albastră, va alcătui un frumos sortié pentru seara sau ceremoniile de după amiazi.

Când se va încălzi timpul, repsul sau lâna, le vom înlocui prin „fillaine", o stofă uşoară dar cu mult aspect, din care se pot lucra rochii întregi sau costume-jachetă pentru cursele zilei.

Crepul, numit „creppella" se pretează de minune la rochii de vară, putându-se lucra în cute de mână, sau de maşină, în creţuri şi chiar volane.

Serja ajurată din fabrică, permite o mare fantezie de modele, scutindu-ne de grija „ajurelor", aşa de favorizate de moda verei.

Pentru rochiile mai pretenţioase destinate ceaiurilor sau reuniunilor moderne, să întrebuinţăm tot crepul Georgette, aşa de mult apreciat în iarna trecută.

Graţie moliciunei lui şi înfăţişărei mate, crepul Georgette împrumută un aer ceremonios şi distins, toaletei noastre.

O excentricitate a stofelor este de sigur, introducerea mătăsurilor cerate şi lăcuite, care imită blănile mărunte cum este breitschwantzul sau foca. Din asemenea stofă, se pot crela pelerine sau sacouri, fie pentru seară, fie pentru după amiazi.

Să mi se erte, dacă specific atât de mult în această revistă a modelor timpul potrivit fiecărei haine, o fac însă fiindcă nu găsesc ceva mai de prost gust decât amestecul hainelor de ceremonie sau de pretenţie, cu vizitele intime sau plimbarea pe stradă.

Eleganţa nu constă atât în schimbul des al hainelor încărcate, cât în armonizarea lor cu împrejurarea şi timpul, în care sunt purtate.

In niciun caz să nu umblăm pe jos, la şosea sau în oraş, cu rochii de mătase garnisite oricât de puţin.

Pe jos şi pentru curse obicinuite, numai tussorul, se poate purta în costum tailleur şi atunci poate rămâne creme cum e, sau poate fi vopsit în albastru-pastel, cărămiziu, verde închis. La el, ca să-i dăm un aer de simplitate, să adăogăm gulere, manşete şi veste de lingerie, în organdine sau linon alb.

Rămâne dar, numai pentru vizite, ceaiuri sau recepţiuni, rochia de mătase sau crepuri.

Cel mai frumos semn de distincţiune al îmbrăcămintei femeieşti, rămâne tot costumul englezesc, fie el dintr'o stofă plină, fie din olandă sau eponge.

Numai aşa, cursele ce le facem, nu evidenţiază ridicol, emanciparea şi preocupările noastre zilnice.

Dorind libertatea şi respectul la fel cu bărbaţii, se cere neapărat şi reglementarea corectă a costumului, în care ne prezentăm.

DIANA

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Plesşea

Strada Unirei No. 47

Abonaţi-vă la interesanta şi folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existenţă şi care în fiecare număr conţine următoarele rubrici permanente:

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toţi
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA" 'ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei. Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai 40 Lei în loc de 50 Lei

REDACŢIA şi AD-ŢIA „SANATATEA" No. 9. Str. Triumfului, No. 9, BUCUREŞTI

Joc de inteligenţă

ŞAH

Noutăţi şahiste

— *Un nou record*: Cunoscutul maestru american *F. J. Marshall* a jucat de curând, în Montreal (Statele-Unite) un simultan de 155 partide, bătând astfel recordul lumei.

Şedinţa a durat 8 ore, maestrul câştigând 126 partide, făcând remize 21 şi perzând numai 8.

In medie fiecare partidă a durat 3 minute şi 6 secunde.

Ultimul record fusese stabilit de Capablanca, care jucase 103 partide.

— *Matchul Saemisch-Réti*, început la Berlin, are până acum următorul rezultat: S'au jucat 8 partide: Saemisch a câştigat 5 jum. şi a perdut 2 jum.

Mai fiind de jucat 2 partide, în nici un caz Réti nu mai poate câştiga matchul.

Partida No. 58

Jucată luna trecută, în turneul din Berlin.

Alb: E. Kipke. *Negru*: O. Tenner.

Partida pionului damei

1. d2—d4	Cg8—f6
2. c2—c4	e7—e5
3. d4×e5	Cf6—g4
4. e2—24	Cg4×e5
5. f2—f4	Ce5—g6
6. Nc1—e3	Nf8—b4+
7. Cb1—d2	Dd8—e7
8. Nf1—d3	f7—f5

9. Dd1—c2 mai bine decât e4—e5, deoarece negrul ar fi răspuns d7—d6.

	9. f5×e4
10. Nd3×e4	0—0
11. 0-0—0	Cg6×f4
12. Ne3×f4	Tf8×f4
13. Ne4×h7+	Rg8—h8
14. Cg1—f3	d7—d6
15. Th1—e1	De7—f8
16. g2—g3!	Tf4×b3

Mai bine ar fi retras turnul la f6.

17. Cd2×f3	Nb4×e1
18. Td1×e1	Cb8—d7 cu intenţia de veni la f6; mai bine era însă Ng4 şi pe urmă la h5 spre a apăra punctul g6. Se va vedea de ce

19. Cf3—h4, ameninţând g6

19. Df8—d8. La 19... Ce5 urma 20. Cg6+: C×C; 21. N×C, Ng4; 22. De4; Df3; 23. De8+, Df8, 24. Db5, etc.

Urmează o frumoasă combinaţie

20. Ch4—g6+	Rh8×h7
21. Cg6—e7+	Rh7—h8
22. Dc2—e4	g7—g5

La 22... Cf6; 23. Dh4+, Ch7; 24 Cg6+ şi câştigă.

23. De4—e6	Cedează.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

„Adevărul Literar şi Artistic" *va da o deosebită atenţiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor şi tuturor artiştilor fotografi din ţară, cerându-le să ne trimeată desene şi fotografii de actualitate.*

Toate reproducerile vor fi retribuite.

BIJUTERII FINE

PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare îngrijire, în platină şi aur.

LEON WEISSBLÜTH

BUCURESTI. Calea Victoriei. 40.

BOGATĂ VARIAŢIUNE PENTRU CADOURI

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

Nr-73

Ceas al tinereţii

Iubite prietine, — stau în odaia m[ea] singur. Mă simt mâhnit şi m'am hotărât să-ţi scu. Afară e lumină de April, cu cei dintâi pom[i] înfloriţi. Nu abureşte vântul: crengile unei [ca]isii care se'nalţă pînă la fereastra mea atârnă [ne]clintite, cu mâţişorii lor catifelaţi. Zgomotele u[li]ţelor au ceva vesel în ele, parcă se prefiră c[a] fumuri uşoare spre cerul de primăvară.

Stau singur, într'o clădire mare şi [?]e. Din vecini, ca dintr'o stranie depărtare, pătrud până la mine acorduri de piano; vin parcă [f]luturând vii şi-mi împung inima. Mi-i sufletul ad[ân]c-împovărat şi simt nevoia să fac o mărturisi[re].

...Căci dintr'odată *mi-am adus amint[e]*. Mi-am adus aminte de o primăvară dedemult, [câ]nd, tot în oraşul acesta zgomotos, înduram o via[ţă] amară de student sărman.

Tatăl meu era un biet funcţionăraş într'un tîrguşor. Era cărunt şi gîrbov ş'avea co[pii] tîrzii. Mama murise în negură, în răceală şi'n [s]ărăcie. Tatei nu-i dădea mîna să plătească o se[rv]itoare. Găsise o femeie tînără încă, săracă şi [ne]căjită: o adusese gospodină în casă şi mamă [c]opiilor mărunţi. Eu m'am răzleţit de cămin, c'o d[u]şmănie pentru fiinţa aceasta care intra în loc[ul] acelei

Mihail Sadoveanu

dispărute şi iubite. Am lăsat pe tata, care [n]u mă mai putea ajuta, am lăsat pe mama vi[tre]gă a frăţiorilor mei să geamă şi să se ofilească, [î]ntr'un năcaz care n'avea decât un singur şi trist s[fâr]şit, — am eşit în lume neştiutor şi dezarmat, [st]udent sărac, numai cu tinereţa.

Acuma înţeleg mai bine ce viaţă c[râ]ncenă duceam. Din două lecţii, abia aveam cu c[e] să-mi tuşel foamea. Straiele totdeauna îmi erau [p]ecite. La ghete, mă uitam cu ruşine: aveau o formă bizară, deosebită de-a tuturor ghetelor din lume. Un palton împrumutat de la un alt băiat sărac, care putuse să aibă bucuria unei haine no[u]ă, sta pe mine ca pe-o spărietoare. Tot ce-aveam era vechiu şi trist. Odaia ce locuiam, cu tovarăşi ca şi mine de nevoiaşi, era în vremea iernii o g[h]eţărie în care mirosea a fum de tutun.

Cu toate acestea, în primăvara de care [î]mi aduc aminte, am grămădit într'un colţ paltonul bătrîn de multe ierni, ş'o căciulă care dovedea c[ă] părul de pe pieloa ei la urma urmei fusese un lu[x]u de prisos, ş'am deschis fereastra către o grădiniţă veselă de mahala şi spre soarele de April. [...]a luminat umbra îngheţată — şi tinereţa [n]oastră amorţită a început a zîmbi caşi cei dintâi [m]uguri de flori.

Prin colţuri zăceau pieile iernii, paltoane [v]echi, jachete groase: ieşisem din ele ca şerpii din p[i]este. Îmi potriveam în cap o pălărie cenuşie şi [n]i priveam într'un ciob de oglindă.

Unul din tovarăşi îmi zise rîzînd:

— „De ce ieşti aşa de triumfător? Pa'ai fi Napoleon, cuceritorul lumii!

— Am biruit iarna! răspunsei eu.

— Ba să ştiţi că s'a amorezat de ţigănc[u]ţa de alături! strigă altul, c'o voce înaltă, gest[icu]lând dela inimă spre cer, ca un tenor de ope[ră].

— Încă nu sînt amorezat! îngînai cu [...]loşie.

— Atunci ce este?".

Zîmbii către tovarăşii mei de suferinţ[ă]. Nu le răspunsei. Eram înfiorat de lumina pri[mă]verii; eram într'o stare de aţâţare ce nu se putea [...]muri prin cuvinte.

Am ieşit singur pe uliţile Iaşilor. Lumea [fo]rnica la soare. Femei tinere în rochii uşoare, cu [bu]chete de toporaşi la pălărie, păşeau mărunt ş[i s]altat, cu capul puţin înălţat, cu puncte de lu[mi]nă în priviri. Oameni plini, cu dare de mână, [tr]eceau răsturnaţi în trăsuri, spre Copou. Eu mă [î]ndreptai alene spre Socola, prin mahalale sărace şi [m]urdare.

În grunzurii şi pulberea uliţelor zbucn[e]a viermătul cocioabelor umede: copii în zdre[nţe] fără formă şi fără valoare. Palida progenitu[ră] a lui Israel se zbătea în puzderia de raze ca un [ro]iu de albine. Feţe cu ochi negri priveau dela [f]estrele deschise un colţ de cer siniliu: aveau î[n] păr o panglică ori o floare, şi erau gătite cu f[...]e din proaspăt călcate, deşi nu era ziua Saba[t]ului.

De la o vreme se deschiseră pajişti ver[z]i podgoriile. Printre livezi se înălţau case albe [c]u acoperişuri roşii şi geamlâcuri scînteetoare. [D]rumul era singuratic, liniştit şi plin de lumină. [U]n pîrîu curgea pe supt [u]n pod de piatră, sfărmîn[d] soarele oglinuit în el. La o cotitură lină, asupra [pî]rîului, dormita o răchită; şi printre viţele rădăcinilor domol purtate de apă grămezi verzui de ouă de broască stăteau neclintite în căldură, cu mii de vieţi tainic adormite, aproape să nască în aerul lumii.

In tăcerea care mă împresura, deodată, aproape, cucul cîntă de două ori. Două strigăte scurte şi joase de flaut. Ridicai ochii spre lancea naltă a unui plop: cucul cenuşiu mă privi fără sfială dintre muguri înfloriţi, roşii ca sânge'nchegat; pe urmă se lăsă în zbor spre o vie — şi'ndată-i auzii chemarea de flaut de două ori iarăşi.

„Mi-a cântat în faţă", murmurai eu; şi i-am văzut ochii lucind..."

Nu-mi mărturiseam, — dar parcă aşteptam să mi se întâmple ceva fericit. Pornii pe-un drumeag pustiu, printre două valuri de cătină înverzită, şi 'ntr'adevăr, „acel ceva fericit" mi se înfăţişă.

Mi se înfăţişă supt forma unei fete subţirele, care ieşi deodată de supt merii înfloriţi lîngă gardul de cătină. Era o „domnişoară", venea poate dela vila depărtată care-şi înălţa dintr'o roată de nuci o săgeată de acoperiş spre cer. Era o zînă bălae, visul nopţilor mele reci, a nesomnului meu, a dorului şi durerilor mele. Mă privi ţintă cu doi ochi vii şi iuţi.

Mă oprii tulburat. O aşteptai să-mi vorbească. Şi'ntr'adevăr, îmi vorbi. Mă întrebă c'un glas care, fără îndoială, nu putea fi decât dumnezeesc:

„Încotro te duci, domnule Costin?

— De unde mă cunoşti, domnişoară? îndrăznii eu cu uimire şi c'un zâmbet fericit.

— A, te cunosc demult. Cînd te duci la universitate, treci pe la un colţ de stradă, la care colţ de stradă se află o casă cu două rînduri...

— Ş'acolo locuieşti mata, duduie?

— Aşa se pare. Dar de ce eşti aşa de uimit că te cunosc? Eu, în locul dumitale, m'aşi grăbi să răspund.

— Aşa este, duduie; dar nu prea am ce răspunde. La dreptul vorbind, nu mă duc nicăeri. Am ieşit la soare.".

Supt pălăria de mătasă trandafirie, care-i umbrea obrajii, ochii îi luceau aşa de vii, trăsăturile i se armonizau aşa de fericit c'un zâmbet ştrengăresc; în rochia-i uşoară şi rozalbă era aşa de fină şi de mlădioasă, încît, dintr'odată fulgerător ca'n romane, m'am amorezat nebun de dînsa.

„Drumu-i singuratic şi au ieşit flori în toate părţile... îmi zise ea. Vrai să-mi ajuţi să fac un mănunchiu? De ce te uiţi aşa de curios la mine?".

Am vrut să strig, am vrut să'ntind braţele; se zbătea inima în mine nebună. Am tăcut — ş'o priveam cu ochi înfierbîntaţi. Ea s'a strecurat pe-o cărăruşă, printre cătină. Aripile pălăriei se zbăteau şi pe obrazu-i îmbujorat treceau lumini şi umbre. S'a apropiat de mine.

„Să mergem la deal, la poeniţa Cucului...".

Am mers la deal, am mers undeva, nu ştiu unde, sub cerul de primăvară. Tovarăşa mea culegea flori, vorbea şi rîdea copilăreşte, mă aţîţa la umblat repede, mă purta prin văiuge şi pe colnici; mă sîngeram în cătină şi'n răsuri, şi eram fericit urmînd-o şi răspunzând glăsuşorului ei. Era ca o păsărică neştiutoare şi ciripea toate prostiile din lume, cele mai drăgălaşe şi gingaşe prostii. Dar din privirea ei, în care luceau două ace caşi'n ochii cucului, vedeam bine că păsărica aceia înţelesese că nebunisem lîngă ea în cîteva clipe şi eram în stare să mor pentru dînsa.

Uitasem de toate pornirile mele asupra lumii, de toate cărţile revoluţionare cu care îmi hrăneam durerea şi sărăcia în nopţile iernii, uitasem de dispreţul meu pentru „îmbuibaţi", de toate „fiinţile uşurele care trec prin viaţă fără să ştie ce vor"; tot imensul şi suveranul meu dispreţ îl uitasem, căzusem din asprele şi singuraticele mele regiuni, şi umblam, fericit în umilinţa mea, după o siluetă subţirică, după un parfum de floare.

Îmi aduc aminte de sborul unui fluture între noi, de-o păsărică cu penele brune care cînta aşa de subţirel şi de dulce pe-un firişor de cătină, sus... Şi de-un cuvânt al copilei:

„Aşa-i că eşti fericit?".

Mi-a întins un mănuncheş de flori: ciuboţica-cucului şi dediţei. I-am sărutat degetele c'un fel de evlavie, — şi eram încredinţat că după o clipă nu mai am de ce trăi.

Ş'a dispărut pe-o cărăruie, după gardul viei; s'a amestecat cu merii înfloriţi pînă'n pămînt; ş'am rămas ascultînd o larmă depărtată de păsărele, ş'un murmur nazal de bondar catifelat care se rotea în jurul capului meu.

Iar în casa tăcută în care scriu aceste rînduri, acorduri abia-desluşite de piano răsună aşa de blînd ş'aşa de tragic — şi evoacă c'o putere neînchipuită ceasul acela unic, în care soarele, cântecul tainic al cucului, râsul unei fetiţe şi melodia de strună de aur a unei păsărele necunoscute— m'au făcut fericit.

Ceas minunat al tinereţii! Comoară îngropată în adîncul fiinţei... Din întuneric şi din trecut iată amintirea deşteptată de-o rază de soare şi de-un acord melodios. Iată amintirea, ca fantoma unei moarte. Iată amintirea străpungându-mă şi sângerându-mă. Pe tovarăşa acelei primăveri n'am mai ştiut-o şi n'am mai văzut-o. Am ajuns, sarbăd şi melancolic, „la mijlocul cărării vieţii noastre"— iar întîlnirea aceia fugară a fost singurul meu bun, scopul unic al vieţii mele... Pe urmă am început a muri clipă cu clipă.

Acum poate vei înţelege de ce scrisoarea aceasta e pătată de lacrimi... **Mihail Sadoveanu.**

Christ

Sunetul clopotelor sparge văzduhul întunecatului miez de noapte. „Credincioşii" se îndreaptă spre „locaşului Domnului". Un dascăl îngână în strană osanale de laudă către Isus. Lumânările de ceară ard cu pâlpâiri la icoanele în faţa cărora câteva babe uitate de Dumnezeu, se prosternează în nesfârşite mătănii. Câţiva copii deschid timizi uşa dela altar în pragul căreia apare silueta voluminoasă a unui popă, care primeşte cu o mână indiferentă lumânările şi banii, pe cari însă cu ochii aprigi le cercetează şi le cântăreşte cu deamănuntul. In strane, pe scaune, printre scaune: pretutindeni e lume. Biserica e plină şi lumea vine mereu.

E noaptea Paştilor.

Noapte de veghe şi de biserică, noapte de lumânărele de ceară albă, noapte de primăvară caldă, noapte de bucurie după serile triste ale deniilor chinuitoare, noapte de speranţă a unei „învieri" care varsă un strop de iluzie în sufletele acelora cari pot sau mai vor să creadă.

Corul intonează triumfător răspunsurile, popa mârâe nazal o liturghie încâlcită, dascălii se precipită cu citanii bolborosite, paracliserul se căzneşte să dea o prapură ctitorului care a venit în întârziere, baba cu lumânările măreşte preţul prescurilor, lumea discută, se agită, se felicită. (Să vă trăiască Lenuţa"!, „Când face nunta Costică?", „A divorţat de mult!", „Christos a înviat!", „Să vii la noi la ţară", „Ipotecă de rangul întâiu!", „Adevărat a înviat!", „I-am cumpărat şase gulere", „La mulţi ani!", „Mi-a furat linguriţele", „L'am vândut cu o sută de lei deca", „Christos a înviat!").

Lumânărelele încep să alerge pe stradă.

Teodor van Tulden.—(pictor flamand. 1607)
Canonul

Cozonac, ouă răscoapte, miel, vin, Paşte.

Noaptea învierei: noapte de biserică şi mâncare. Atât a rămas pentru preacuvioşii creştini din viaţa lui Isus.

* * *

Sunt aproape două mii de ani decând a murit un profet. A fost o pildă de înţelepciune şi de resemnare: se numea Christ.

Cuvintele lui nu au fost vorbe, vorbele lui nu au fost minciuni.

Şi totuşi...

Şi totuşi din nucleul vieţii lui, s'a clădit cea mai formidabilă minciună care agitat omenirea.

Christ a fost bun şi milostiv, iertător şi sincer, altruist şi înţelept. Christ nu a poruncit şi nu a condamnat, nu a surghinit şi nu a blestemat, nu a distrus şi nu a ucis, nu a semănat nici ura nici dispreţul, nu a propăvăduit nici hula nici vanitatea, nu a hrănit nici invidia nici batjocora, nici lenea, nici desfrâul, nici hoţia, nici răutatea, nici veninul. A fost un cugetător mare şi într'atât de modest, încât nici măcar gândurile şi pildele înţelepte nu şi le-a scris. Alţii după el şi-au luat sarcina să le scrie şi să le transforme.

Puţini l'au înţeles, iar aceia cari au crezut că l'au iubit cel mai mult, i-au fost cei mai mari vrăjmaşi. Cuvântul lui a fost răstălmăcit.

Christ a propovădut dragostea şi pentru ca această dragoste să fie pe pământ, aceia cari s'au intitulat făţarnici şi mincinoşi discipolii şi trimişii lui, au propagat ura şi blestemul, chinul şi moartea.

In viaţa lui Christ au fost două pilde: aceea a bunătăţii îngăduitoare — şi numai aceasta a fost a lui — şi aceea a pizmei şi a minciunei nutrită de duşmanii lui.

In locul doctrinei lui Christ care trebuia să clădească înţelepciunea şi mila, s'a substituit doctrina duşmanilor lui, aceea a urei şi a mârşăviei.

In numele lui Christ s'au făptuit mii de crime, calvarul lui l'au îndurat atâţia alţii şi după el, crucea au purtat'o ca şi el în clipele agoniei, mulţi cari nu făcuseră decât păcatul, de a se răzvrăti contra falşilor lui „aleşi".

Şi totuşi Christ şi-a dus calvarul până la capăt şi a fost răstignit pe cruce, pentru ca să ne arate că dragostea lui pentru oameni, nu are nici o limită.

Crucea lui Christ!

A fost ţintuit în cuie şi-a suferit.

Ar fi trebuit să servească de pildă... Care a fost pilda?

Jurământul nevinovatului pe crucea cu care o curte cu juraţi imbecili vrea să-l intimideze, crucea neagră şi lugubră a ceremoniilor mortuare, crucea murdară a unui popă obez şi beţiv, crucea războaielor criminale semn al distincţiunei ucigătoare, crucea după mormântul părăsit şi plin de bălării vizitat doar de copitele cailor şi al boilor, crucea partidelor politice mincinoase şi asasine? Aceasta a fost învăţătura şi pilda? De aceea a murit Isus pe cruce? Aceea ce trebuia să trăiască ca un simbol al păcei şi al iubirei, de ce a devenit un obiect de spaimă şi de tortură? De ce sfatul dragostei şi al iertărei a rămas literă uitată şi moartă, iar în locul lor s'a instalat ura şi minciuna? De ce au pornit armatele cu semnul crucei gravat pe zale, ca să cucerească „locurile sfinte" pe cari le-au pângărit prin însăşi criminala lor cruciadă? De ce a ajuns învăţătura batjocoră şi mila cruzime? Ce a adoptat omenirea din pilda lui Christ?

Vrajba, ura şi minciuna.

Cu crucea în mână s'a propovăduit crima, în numele lui Christ s'au deschis temniţele, „discipolii" lui Christ au pus cătuşi şi lanţuri la picioarele celor slabi şi necăjiţi, calvarul lui Christ s'a repetat în toate ţările, sub toate domniile, în toate timpurile.

Omenirea nu a voit şi nu a putut să înţeleagă, că dacă Christos a suferit, e pentru ca urmaşii săi să poată trăi în pace şi bună înţelegere. Toţi aceia cari ca şi el au îndurat chinul şi şi-au dat duhul în durere, toţi aceia car au suferi[t] şi suferă în ocne şi în puşcării, cu toţii sunt pildele eloquente ale jertfei lui Christ.

Oamenii de-atunci ca şi omenirea de azi, poartă pe umeri răspunderea vrajbei, a urei, a minciunei şi a crime[i].

KEFREN

In Aprilie

Păsările călătoare
Ce-astă toamnă au plecat
Cârmuite după soare
Până la ecuator,
Deacolo — pe-aripi de dor—
Iarăşi s'au înapoiat;

Din adânc afund de zare
Mii de berze, rândunici,
Sure cârduri de cucoare
Vin atrase de câmpii
Unde viers de ciocârlii
Toarce doina de pe-aici

Calde valuri de viaţă
Scaldă ţarinele reci...
—Primăvara le răsfaţă
Şi le 'mbracă 'n verde strai
Revărsând visări de Mai
Pe răzoare şi poteci..

. . . .

...Uite! râde 'ntreaga Fire...
Iar cu Paştele slăvit
Vine pacea *'n omenire;*
Şi iubirea *s'a întins*
Peste tot, căci a cuprin
Şi pe cei cari-au murit!

La biserica creştină
Clopotele-au răsunat
Din altar, ruga senină
Se înalţă 'n ceruri—sus...
—Credincioşii lui Isus
Zic: „Hristos a înviat!..."

Al. R. N[...]ulescu

Nemurire!

de Dr. MELUN

Piatra filosofală și elixirul vieței. — Experiențele lui Carel. — Boabe de grâu de 5000 ani. — Einstein și viața.

De când e lumea problema morței a preocupat omenirea. Religiile toate au căutat să deslege problema și în lipsă de a-i putea da o soluțiune positivă, i-au dat una prezumtivă: viața viitoare sub forma de Nirvana pentru Budiști, câmpiile Elisee, pentru Romani, paradisul cu toate gradațiile pentru monoteiști, și așa mai departe. Omul nu se poate împăca cu ideea, că într'o zi va dispare materialicește și atunci trăiește cu nădejdea într'o viață sufletească viitoare, care, odată și o dată, se va reîntruni cu corpul: învierea. Mumiile Egiptului de acuma 5000 ani o așteaptă încă.

In evul mediu alchimiștii urmăriau „elixirul vieței" alături de „piatra filosofală", cu ajuterul căreia vor putea transforma în aur, tot ce se va atinge de dânsa, precum cu cealaltă, vor putea da, dacă nu viața vecinică, cel puțin o tinerețe prelungită.

Cu câtă ironie privim noi astăzi la aceste străduințe zadarnice ale alchimiștilor, cari au depus multă muncă pentru aceste chimere, deși putem spune că tot au folosit cu ceva omenirei. Chimia de azi își datorește alchimiei bazele ei. Tot căutând „elixirul vieței" și „piatra filosofală", descoperiau fel de fel de combinațiuni chimice cari au rămas ca bunuri câștigate definitiv. Făceau știință fără să o știe, după cum „Monsieur Jourdain" al lui Moliere, făcea proza fără să-și dea seamă.

* * *

Acuma de curând la Institutul Rockfeller, un savant destul de cunoscut prin lucrările lui, numit Carel, a făcut niște experiențe, cari ar proba că țesăturile vii, în anumite condițiuni, viața lor „ar putea fi prelungită la infinit", deci nemuritoare.

Iată expunerea pe scurt a experienței lui Carel.

El a luat 16 fragmente dintr'o inimă de embrion de găină și le-a pus pe fiecare separat într'un amestic de plasmă lichida de embrion de găină, ținute la etuvă constant la 39 gr. Celsius. Multe din aceste exemplare au proliferat până la 8 și 9 luni, apoi au încetat ,iar una singură din aceste probe a continuat a prolifera chiar și după 7 ani.

Cum pe deoparte a prolifera însemnează a înmulți celulele, a crește, a trăi; cum pe dealtă parte, vulgarizatorii gazetelor de peste ocean, doritori de a da cititorilor lor, noutăți sensaționale, întrecând intențiunile lui Carel, care a voit să arate numai că celulele vii pot crește păstrându-și vitalitatea mult timp și în afară de organismul viu de unde au provenit, vulgarizatorii, zic, au conchis că s'a pus, primul jalon pe calea descoperirei **nemurirei fisice**.

Alții sunt mai modești, concluziunile lor n'au o pretențiune așa de mare. Dacă celulele vii pot crește în anumite condițiuni și în afară de organismul viu de la care provin, atunci de ce oare n'am putea face aceleași lucru cu celula-ovul a femeei? Pus acest ovul în anumite condițiuni și fertilizat cu celula corespunzătoare masculă, într'o etuvă la temperatura umană, am scoate în carne și oase pe legendarul **Homunculus**, omul artificial!

Suntem însă departe atât de una cât și de cealalta.

* * *

Cel care combate cu mai multă înverșunare aceste „fantezii" științifice, este Lumière de la Paris, care susține că o singură concluziune se poate trage din experiența lui Carel, că anume: acea proliferațiune, de care vorbește savantul de la Rockfeller-Institut, este o **proliferațiune patologică**, care poate fi asemănată cu ceea ce se petrece în tumorile canceroase și că, probabil, experiența lui Carel, unde din 16 exemplare, numai unul a reușit, ar dovedi că în acel exemplar s'au găsit elemente iritative identice cu cele ce se găsesc și la cancer și au dat astfel naștere proliferațiunei celulare ce au interpretat-o ca viață. Și apoi testis unus, testis nullus (cu o rândunică nu se face primăvară) pentru a putea striga victorie.

* * *

In regnul vieței așa de complex și încă așa de misterios în legile lui, există într'adevăr la plante și mai specificat la semințe, ceea ce se chiamă **viața latentă**, unde celula poate sta — poate chiar indefinit — nemodificată. Astfel în mormintele egiptiene s'a găsit pe lângă mumii și grămezi de boabe de grâu de acuma 5000 ani, cari puse fiind, după un timp așa de lung, în condițiuni de germinare, au început să trăiască și să dea naștere plantei, ceea ce pledează pentru o păstrare a vieței la infinit. Semințele de acuma 5000 ani au înviat, mumiile însă nu!

* * *

Luate lucrurile astfel se pot invoca fel de fel de sofisme, până și a lua în considerare imaginația fecundă a celor ce au studiat noile teorii ale lui Einstein. Se știe că Einstein între altele arată, prin deducțiune din calculele lui, că timpul ca durată nu este absolut cum este admis după teoria Newtoniенă, ci relativ cu iuțeala mișcărei. Unul din admiratorii lui Einstein, Profesorul de fizică Langevin, inițiatorul chemărei savantului german la Paris, pentru a ține conferințe la Collège de France, a scris multe lucrări asupra teoriei relativității. Studiind el chestia timpului după Einstein, din care reiese că o ființă deplasându-se cu iuțeala luminei ar trăi independent de timp, cu alte cuvinte n'ar îmbătrâni, face următoarea presupunere:

„Aceluia dintre noi, care ar voi să consacre doi ani din viața sa pentru a putea ști ce va fi peste 200 ani, de a explora viitorul pământului: făcând în viața acestuia un salt înainte, care pentru pământ, va dura două secole, iar pentru el numai doi ani, ar fi destul pentru călătorul nostru, să consimtă să fie închis într'un proectil, ce ar fi asvârlit de la pământ cu o viteză apropiată cu cea a luminei ,deși inferioară, ceea ce fizicește e posibil, făcând astfel ca după un an de viață a călătorului să se întâlnească cu o stea, care să-l retrimeată, după un alt an, pe pământ cu aceiași viteză. Revenind pe pământ, îmbătrânit numai cu doi ani, el ar eși din proiectilul său și-ar găsi globul pământesc îmbătrânit cu 200 ani.". Cu alte cuvinte, cum spune Favre, dacă ar fi plecat când era numai de 25 ani, lăsând aci un copil mic, când s'ar întoarce, el n'ar avea de cât 27 ani, dar ar găsi aci pe pământ pe strănepoții săi îmbătrâniți.

Iacă deci o nouă nemurire fizică și ceea ce este mai surprinzător este faptul că un om ca Langevin adaugă: „Fapte experimentale, cele mai sigure stabilite ale fizicei, ne permit să afirmăm că ar fi chiar așa" (?)

Cred că suntem cu chestia nemurirei fizice tot așa de departe de deslegarea ei cum am fost și acuma 5000 ani pe vremea mumiilor egiptiene sau pe vremea „pietrei filozofale" și că viețuitoarele vor continua să fie dominate de legea fatală a morței, căci, vorba lui Alphonse Karr: „viața este o boală al cărei leac e moartea".

D-R MELUN

Recruții (1)

de ION PAS

Ce frumoasă este
Viața de soldat...

In Decembrie recruții au plecat spre Moldova. Sub conducerea unui domn căpitan, foarte bine hrănit și de aceea enorm de respectabil, care priveghia toate dintr'o trăsură închisă, **bobocii** s'au înșirat în coloană și au pornit la drum.

Cu trei săptămâni înainte au fost muștruluiți de sergenți și de un plutonier asupra importanței marșului ce vor face și a îndatoririlor militare din vreme de război.

Modul de predare a susziselor noțiuni nu strălucea, desigur, prin elocvență multă, dar era foarte convingător, și îți amintea pe moș-Teacă.

Importanța drumului spre Modova se rezuma cam astfel:

— Mă, să știți voi că e ordin de-a ne retrage în spre interior. Neamțul vrea să pună mâna pe țara noastră, dar noi nu ne lăsăm. Și de aceia ne retragem în poziții mai bune, și acolo o să-i dăm la cap, să ne pomenească, — dumnezeul lor de germani... Nu sufla mucii în front, camarade, că te-a călcat nevoia... Și pentru asta mergem, cum v'am mai spus aci, să ne refacem colo. Voi sunteți fala țării, — sst, hu crăcni să-ți trag — voi o să bateți Neamțul!

Dizertațiile acestea purtau, neîndoios, marca personalității domnului căpitan. Domnia sa îi învățase pe plutonier cam cum devine cazul, iar acesta, la rându-i, pe sergenții bătrâni cari instruiau recruții.

In ce privește obligațiunile militare din vreme de război, fiind prea complicate, n'am să vi le mai spun. Nu-i vorbă că nici nu s'a insistat prea mult asupra acestei părți din program, poate fiindcă d. căpitan o credea inutilă sau fiindcă frontul se-apropia mereu.

De aceia s'a suspendat instrucția și au început pregătirile de plecare. In trei nopți și trei zile se aranjară toate. Recruții au cărat în spinare scânduri și saci, efecte reformate, tablouri de cazarmă, și 'ntreg bagajul domnului căpitan.

Ba au luat, dacă nu mă înșel, și-o parte din arhivă. Când să urce însă pe șlep provizia de iarnă și 'mbrăcămintea nouă a celor de pe front, iată că vine ordin să plece de urgență căci vor fi capturați.

Scurt, — într'un ceas cazarma fu pustie.

Imbrăcați în vestoane, căci mantalele din cauza unei mici neglijențe, au fost toate uitate'n magazie, încălțați cu opinci și cu trei pâini în traistă ca să aibe de drum, așa au pornit slăbănogii recruți „în spre interior".

Lumea privea din stradă caravana aceasta nu tocmai impozantă cu multă, foarte multă tristețe. Pleacă ultimul detașament militar din oraș... Se duc copilașii subțiri, vlăstare amărâte, pe drumu pribegiei unde moartea îi va pândi mereu. Câți se vor mai întoarce, câți vor muri departe?

Un domn a dat un leu unui recrut ce mergea șchiopătând în urmă, iar o biată bătrână altuia cinci covrigi.

Spre-a ridica moralul vădit inferior al „țivililor" mueratici, domnul căpitan-comandant a dat ordin ă se cânte „La arme". Dar sunau așa de jalni notele acestui imn războinic, din piepturile parse ale bobocilor, că efectele lui au fost tocm contrarii.

In uzul celor ce ascultau, marșul cântat se tran orma într'un cântec funebru, prevestitor al m ții care-i va pândi și pe ei.

Câ au eșit din oraș au încetat și cântul. In șosc aștepta trăsura bine închisă a domnului căpi n, cu doamna și copiii. S'a urcat în trăsură i-a pornit-o la drum. Coloana se înșira în urm monotonă și tristă.

Er zi de Decembrie, cu cerul ca de plumb și c vânt înghețat. Recruții, îmbrăcați foarte șubr , călcau în tăcere alături, fără să-și spună o vo ă cu gândul fiecare la nevoile lui. Ghebosi u mâinile vârâte în sân și'n buzunare, suflân uneori spre a le încălzi, cu capul între umer pășeau fără cadență în lungul drumului car se'ntindea mohorât.

P lângă ei, sergenții cari în sfârșit uitaseră mili ria cu toate îndatoririle și prostiile ei, mer au fără avânt, desgustați, cu privirile trist Totuși erau mai bine îmbrăcați ca recru căci aveau mantale călduroase și bocanci în cioare.

T p-trop... trop-trop...

M rgea încet convoiul.

In inte, la treizeci de pași, trăsura domnului căp an înainta greoae. Inăuntru se întinsese ma . Domnul căpitan rupea cu poftă dintr'o găi friptă, împreună cu doamna și copiii. Nu era ndispus. Din contră, cu multă voe bună, își făce planuri pentru ziua de mâine.

V torul nu-i părea întunecat căci se va așeza în s ul ce-i va fi pus la dispoziție, împreună cu par a sedentară ce avea sub comandă. Probabil, ecruții îi vor fi scoși din grije căci au să fie ați de către cei activi, — și atunci, liniștit, va ăi cu țăranii, cari, oricum, tot vor mai avea nis i lapte și brânză pe la casele lor.

L drept vorbind, prea devenise nesuferit orași cu lipsa și veșnica-i teamă pentru ziua de mâ e.

In egănarea monotonă a trăsurii închise domnul căpitan a ațipit puțin pe pernele comode, în reapta cu copiii și'n stânga cu cucoana. A t cut mult așa. Când s'a trezit și s'a uitat la cea văzuse că e patru.

F ndcă îi luase frigul și amorțise puțin s'a gân t că e bine să mai facă mișcare. A'nvelit copi cu o pătură caldă, nu știu ce i-a spus doa nei, și-a sărit din trăsură.

C oana se rărise. Tot atunci observă cu oarecare ciudă că vântul s'a'năsprit. Prost lucru, dar.

Ș tunci i-a pierit dispoziția. S'a mâniat nespus. Ce'nseamnă debandada dinaintea ochilor săi? Unul ici, altul colo, trei-patru mai departe. Tot rebegiți, toți cu ochi'n pământ. Sânt militari au nu?

P tonierul îi plecase cu șlepul. N'avea decât serg ții. A strigat vreo doi cari erau mai aproa e, i-a făcut cum i-a venit la gură, ba chiar i-a urat.

.. Să-i adune recruții și să-i așeze în coloană de ars așa cum trebuește! Să meargă în caden că doar nu sânt ca rușii...

S' enervat grozav. Și pentrucă măgarii nu se mișc u în grabă a lovit vreo câțiva. Măgarii, adic recruții, erau pătrunși de frig. Totuși căpita l nu vrea să se gândească. Cu un par ce îl g ise întâmplător în șanț, dădea în dreapta și'n tânga, unde îi venea bine.

C d a lovit pe-un afurisit de recrut, care-abia misca, în șale, acesta s'a clătinat și-a căzut oale jos, îngăimând:

— f, mamă!

T ecea în grabă un detașament de artilerie cu tun le tot una de noroi înghețat. S'au dat toți la o arte pe marginea șoselii.

P e zece minute au pornit-o la drum. Trebuia să meargă cât se poate de repede căci până satul din preajma orașului Galați mai era bucată bună de drum.

A o poposeau pentru noapte

Re uții merg mult mai încovoiați acum. Pe lâng vântul ce-i pătrundea până la oase, se-adăog oboseala unei zile de drum. Ne'nvățați cu mar ile lungi încălțați cu opinci, — abia se mai rau.

In mpul acesta s'a făcut noapte. Convoiul înain încet, lung, deșirat, sumbră procesiune de s tre. Inainte, trăsura căpitanului părea o cămi imensă în fruntea unei caravane nocturne.

Se ăsprise vântul, iar fulgi înghețați de zăpadă e'nvolburau în aer biciuind fețele trase ale c r ce abia se mai mișcau.

In apte răsuna înfundat bubuitul tunurilor de p ront. Recruții se târau anevoe. Se poticneau șanțuri, în gropi, călcau împleticit ca niște meni beți, tremurau din toate mădularele.

Un a început să plângă, câțiva s'au așternut în șa cu genunchii la gură, cu capul între umeri, și au rămas acolo.

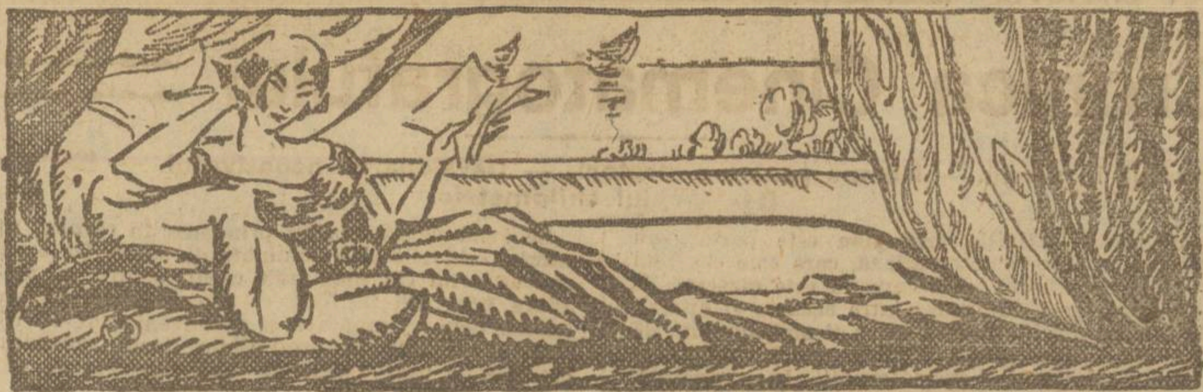
... mnul căpitan, din trăsură, nu bănuia nimic, ci el dormea de mult, înfășurat în pături, dreapta cu copiii și'n stânga cu cucoana.

Ca ana mergea...

ION PAS

(1) n volumul „Drumul morții, — însemnările unui dat" ce va apare peste vâteva zile.

CRONICA LITERARA

de CLAUDIA MILLIAN

Istoria literaturii române. — Epoca de Sextil Puşcariu. — Biblioteca Astra, Sibiu

Pus pe calea adevărului şi îndrumat în mare parte de lucrările de valoroasă istorie ale domnului Iorga, domnul Sextil Puşcariu, şi-a întocmit un volum cu Istoria literaturei române, de o mare însemnătate pentru iniţiarea celor interesaţi în aceastǎ ramură ştiinţifico-românească.

Găsesc o scurtă dare de seamă asupra acestei lucrări în Dacoromania, buletinul Muzeului Limbei Române, iscălită de N. Drăganu, şi care pune la îndemâna oricui, înţelesul şi personalitatea lucrărei d-lui Puşcariu.

Volumul, pe lângă introducţiunea în materia generală, este împărţit pe capitole, după epoca şi importanta metodică, găsită de autor. **„Inainte de întâia carte românească,** care formează frontispiciul primului capitol, cuprinde descrierea culturei slavone din ţările româneşti cu toate felurile ei de manifestare .

La acest punct, într'o paranteză iscusită, găsim relevat şi istoricul artei noastre archaice şi descoperim leagănul artei decorative naţionale de azi.

In alt capitol tratează mai pe scurt **„Intâiele scrieri şi tipărituri în limba română"**, inzistând asupra celei de a doua influente apusene şi asupra rolului pe care l'a avut Coresi, în **stabilirea unei limbi literare româneşti înţelese pretutindeni".**

D. Puşcariu pomeneşte şi despre acel **Codex Sturdzanus,** în care s'au colecţionat tot felul de apocrife. Şi alături de el, enumeră cărţile populare, vieţile Sfinţilor, zodiarele, gromovnicele, trepetnicele şi hronografele.

Intre 1640—1720, stabileşte **„Epoca de înflorire",** în care sunt de o deosebită plasticitate şi frumuseţe biografiile şi caracterizările lui Grigore Ureche, Dosofteiu, Miron Costin—cum iscăleşte singur,—Stolnicul Constantin Cantacuzino, Nicolae Costin,— cărula d. Puşcariu îi atribue mai multe însuşiri bune decât d. Iorga—Radu Popescu şi mai ales Dimitrie Cantemir" (n. Drăg.) Recenzistul crede că ar fi fost bine dacă d. Puşcariu ar fi inzistat mai mult asupra lui **Varlaam şi Pravile,** care au alcătuit „unul din cele dintâi coduri în Europa în limba naţională".

După Epoca de înflorire, volumul mai cuprinde „Epoca de decadenţă", cuprinzând succint priviri asupra naraţiunilor versificate.

Toate aceste capitole de istoria literaturei române, prezintă epoca veche a mişcărei noastre literare, înainte de unirea „unei părţi a Românilor ardeleni cu biserica Romei", despre care autorul spune: „Mişcarea aceasta religioasă avu o influenţă atât de hotărâtoare asupra întregei mişcări intelectuale la Români, în cât cu descălii ardeleni care trăesc în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea şi la începutul celui de al XIX-lea începe epoca nouă a literaturei noastre. Deşi scrierile lor apar în mare pate în secolul al XVIII-lea, totuşi ele nu pot fi tratate în istoria literaturei noastre vechi".

Cartea se încheie cu o **Bibliografie,** în care găsim critica asupra întregei mişcări editoriale şi studioase, a scrierilor noastre vechi.

D. Drăganu, recomandă cartea d-lui Puşcariu, cu multă competenţă, dat fiind adnotarea sa personală, pe marginea textului cum şi foarte multele sale cunoştinţe, cu care-şi presară recenzia.

Volumul d-lui Puşcariu, este tipărit în condiţiuni technice admirabile, cuprinzând în facsimile şi reproducţiuni, manuscrise şi tipărituri vechi, dintre cari unele inedite, alături de numeroase portrete ale vechilor noştri scriitori români.

E păcat, că asemenea cărţi, de mare utilitate didactică, nu sunt mai mult răspândite, cu deosebire în vechiul Regat, unde se simte lipsa studiilor serioase şi documentele relativ la limba naţională.

M'am oprit anume asupra acestui interesant capitol de recenzie, din **Dacoromânia,** ca să deschid perspectiva cea nouă, de vechi cercetări, pe care trebue să aşezăm neapărat, baza literaturei româneşti.

CLAUDIA MILLIAN

Săptămâna teatrală

de DIM. ŞERBAN

Cuvinte despre comicul grec. — Lysistrata, comedie de Aristofan, la teatrul Eforiei, în montarea lui Karlheinz Martin.

Nu se ştie aproape nimic despre viaţa lui Aristofan, ca să putem face vre-o legătură între ea şi inspiraţia lui teatrală. Se ştie numai că a trăit pe la 450 înainte de era creştină, că e sau din insula Rodos sau din Egina şi atâta tot.

Şi poate am dori să ştim mai mult, dat fiind cât ne pasionează viaţa scriitorilor şi artiştilor, pe care îi cunoaştem din operile lor.

Aristofan, e unul din cei mai iluştri poeţi comici ai Greciei, iar prima lui lucrare publică, pare a fi fost **Dectalienii,** comedie care n'a putut ajunge până la noi ca şi **Babilonienii,** comedie în care ataca pe magistraţi.

Aristofan a avut spiritul caustic şi , agresiv, însă numai în formă caricaturală, cu acea latură veselă a comediei noastre de moravuri, fără jicnirea gravă şi maliţioasă a altor scritori de predică morală. Pornit contra politicei, cele mai multe piese ale sale, sunt privite, după spiritul vechei comedii, ca simple pamflete politice.

Sub pana lui totuşi comedia deveni o adevărată forţă, comparată, cu drept cuvânt astăzi, cu presa politică a modernilor.

A compus peste cincizeci de comedii, din care nu ne-au parvenit decât puţine : **Plutus, Lysistrata,** de care voi vorbi aziîn reprezentarea ei, la teatrul Eforiei, **Norii, Broaştele, Cavalerii, Viespele, Păsărelele, Pacea, Adunarea femeilor şi Tesmoforiile.**

In fiecare din ele, Aristofan, atacă cu un comic violent patimile şi erorile politice din vremea lui.

In **Cavalerii,** loveşte demagogia, în persoana lui Cleon şi întregul popor atenian în bătrânul Demos, în urma reprezentărei acestei comedii, atenienii îi acordară coroana de măslin sfânt, care constituia la ei, cea mai înaltă onoare ce se putea da unui cetăţean al Atenei.

Se zice că rolul lui Cleon, a fost jucat chiar de Aristofan, neîndrăznind nici un actor să apară în el ş nici un artist nevoind să-i facă masca.

Işi bate joc de republicile fictive ale lui Protagoras şi Platon în **Păsărelele şi Adunarea femeilor** după cum în **Lysistrata,** în **Pacea** şi **Acharneenii,** pledează cu mult humor pentru câştigarea păcii.

Cu o vervă neîntrecută combate pasiunea atenienilor pentru proces în cunoscuta comedie **Viespile,** după care Racine s'ar fi inspirat când a scris **les Plaideurs.** Cea mai faimoasă însă dintre piesele lui rămân **Norii,** în care a atacat pe Socrate cu mult spirit şi cu multă rea credinţă.

In Norii, Socrate este adus direct în scenă şi acuzat de corupător al tinereţii în aceaş timp, dispreţuind religiunea naţională şi introducând în credinţă, zei necunoscuţi.

msazlftnbl .ma, ,Abv Tm nădruapopl

Acuzaţiuile acestea au făcut mai târziu temeiul procesului îndreptat contra marelui filosof.

Totuşi istoriografii, de pe urmă, au căutat să rupă relaţiunea dintre **Norii** şi sfârşitul lui Socrates, printre care Camille Desmoulins în **Vieux Cordelier** spune că „nu e nimic comun între aceste două afirmaţiuni, sigur fiind că au trecut 24 de ani dela prima reprezentaţiune a **Norilor** şi moartea lui Socrates.

„Poeţii şi filosofii se războiau de mult timp Aristofan a pus pe Socrate pe scenă iar Socrate a amestecat pe Aristofan în predicile lui : teatrul n'a făcut altceva, decât să se răzbune pe şcoală... Aşa dar, nu glumele lui Aristofan l'au putut omorâ pe Socrate ci calomniile lui Anytus şi Melitus.

Prin anul 388 dominaţiunea celor treizeci de tirani cenzură muza comică pe deoparte, şi libertatea publică pe de alta, şi de aci încolo, teatrul nu mai putu să reprezinte în scenă modele vii, şi se mulţumi numai cu pictura moravurilor private, aşa s'au despărţit cele două genuri de comedie, rămânând cea dintâiu cunoscută sub numele de **vechea comedie,** iar cea de a doua **comedia mijlocie** sau **comedia** nouă.

Astfel Aristofan inaugură acest nou gen de comedie în **Cocalus,** deschizând cariera în care s'a distins atât de mult Menandrus.

Astăzi ne este mai greu, să aşezăm în lumină masca lui Aristofan şi să atribuim talentului său, gloria pe care o merită.

Numai cunoscând moravurile de atunci ale grecilor şi spiritul acelei epoci, putem aprecia calităţile strălucitoare ale stilului Aristofan.

Azi, aluziunile, personalităţile sau jocurile de cuvinte, cu care şi-a umplut piesele, au două inconveniente : sau par trezite în spiritul nostru sau trec alături de prisma dispoziţiunilor noastre; însă verva lui şi tinereţea tipurilor reprezentate, sunt două surse de permanentă admiraţiune şi antrenament.

Azi, ceeace a rămas din autorul grec, ca o supravieţuire demnă şi trainică este numele lui, ajuns până la sinteză, pentru exprimarea unui anumit fel de a vedea şi a ataca.

Iată ce scrie, pentru a dovedi aceasta, Gérard de Nerval :

„In poemele lui politice, Henri Heine se agaţă adesea de unele personalităţi ca să poată realiza idei de un adevăr isbitor; te loveşte şi te face să râzi. Heine e un Aristofan filosof, care din fericire nu se aleagă de socrate".

* * *

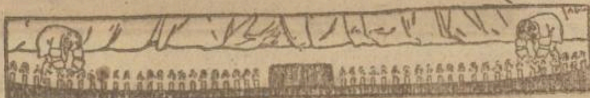
Lysistrata lui Aristofan, am văzut-o la Teatrul Eforia, în montarea lui Karlheize Martin, în acea exuberanţă de culori şi cu acel ritm muzical, cu care ne-a obicînuit regisorul german.

Subiectul Lysistratei e simplu : femeile vor să intronezе pacea şi ca să poată forţa şi pe bărbaţi — le refuză, în timpul unui armistiţiu, toate graţiile şi farmecele lor. Bine înţeles sarcina pare tot atât de grea pentru femei ca şi pentru bărbaţi, însă patria impune acest sacrificiu, sexelor şi războiul încetează.

Totul e presărat cu dialoguri transparente şi cu un pitoresc destul de modern.

Lysistrata, a realizat un spectacol de montare nouă şi atrăgătoare.

DIM. ŞERBAN

CRONICA ULTIMELOR CONCERTE

de EMAN. CERBU

„Filarmonica" a lucrat anul acesta într'un articol foarte căutat pe piaţa muzicală : a adus cel mai mare număr de dirijori pe cari i-a văzut vreodată Capitala într'un singur sezon. Ba, s'ar putea spune chiar că numărul dirijorilor cari s'au perindat în Bucureşti, de la începuturile vieţii sale muzicale până azi, nu întrece numărul dirijorilor văzuţi doar anul acesta.

Şefii de orchestră sunt un articol căutat, fiindcă atrag publicul din două motive: îi oferă prilejul de a auzi muzică de orchestră — lucru pe care publicul îi preferă imediat după audiţiile de muzică vocală — dar mai ales îi pun în curent cu modul cum se croesc fracurile la Praga, Berlin, Paris, Viena şi aiurea. Apariţia şefilor de orchestră, la pupitrul „Filarmonicei", trebue deci salutată ca un eveniment deosebit de instructiv pentru masse: le formează gustul estetic.

Pentru orchestră, această perindare o fi deasemenea instructivă. Căci dirijorii din actualul sezon au condus cam toţi aceleaşi bucăţi.... Şi se ştie doar că, la şcolile de cavalerie, pentru a obţine bumi călăreţi, recruţilor li se dă zilnic să încalece alţi cai... Se învaţă astfel cu toate năravurile....

NEDBAL

A tout seigneur, tout honneur. Numai săptămâna trecută ne-a prezentat doi dirijori : pe Nedbal şi Patin. Trebue să vorbim în prima linie, fireşte despre Nedbal : de n'ar fi decât din pricina corpolenţei sale mult-umbritoare

L'am auzit dirijând din Tschaikowsky şi Wagner. Nedbal trebue să aibă afinităţi mari cu muzica realistă, turbulentă şi plastică a acestora doi. Nu mi-l închipui pe maestrul ceh plutind în sfere de abstracţiune eterică. (In definitiv, şi greutatea corpului îl poate împiedeca de la aceasta).

Decât că, de realismul, turbulenţa şi plastica

pomenită, Nedbal face uneori abuz. Se complace în răcnetele metalice ale alămurilor şi în hărmălaia (cam de panoramă) a timpanelor, pe cari le excită până la ultima expresie de dinamică. Aceasta nu-l împiedecă totuşi să vadă foarte adânc în paharul suferinţelor omeneşti, şi să-l interpreteze pe Tschaikowsky („Patetica") cu trăsături de un misticism al durerei, care trebue să facă parte integrantă din chiar sufletul său slav.

In definitiv, tot slavii rămân tălmăcitorii ideali ai muzicei slave, chiar când nu sunt de meserie interpreţi.

Nedbal a pus însă şi în pagini de Wagner — evident, nu din compoziţiile-i mature şi transcendentale — adânc înţeles, sesizant realizm şi sevă.

Tălmăcirile lui Nedbal sunt ca şi el însuşi : cărnoase.

PATIN

D-l Ionel Patin e un dirijor cu foarte multe calităţi.

Cea dintâi calitate a d-lui Patin e aceea că nu numără decât vreo 29 de ani, şi că la vârsta aceasta e dirijor de mai mulţi ani.

Dovadă că duhul sfânt nu-i lipseşte, e autoritatea pe care o are asupra orchestrei.

Dovadă că e dospit din material bun, oferă faptul că ştie să-şi subjuge auditoriul.

Dar la aceste calităţi se adaogă altele mai sugestive.

D-l Patin are pe lângă elanul şi energia unei tinereţe binecuvântate, o straşnică probitate artistică. D-sa ştie ce vrea. A dirijat o simfonie de Brahms (prima), nu numai cu o profundă conştiiciozitate şi o adevărată cucernicie intelectuală, ci şi din nevoia împlinirei unei datorii evlavioase; douăzeci şi cinci de ani de la moartea marelui compozitor tocmai se împlineau, şi tânărul dirijor nu putea trece, în programul său, peste această aniversare.

Sunt calităţi cari se impun de la sine.

Dar calitatea cea mai aleasă a d-lui Patin, e aceea că are defecte. Foarte mulţi blamează gesticula[ţi]a d-sale colţuroasă; unii îi critică anumite stângăcii de interpretare, alţii lipsa de maturitate (cum ar fi bunăoară în privinţa redărei simfoniei „Jupiter" de Mozart).

Insă tocmai aci noi vedem cele mai calde promisiuni ale talentului d-sale.

Suprema calitate a d-lui Patin : e aceea că nu e încă gata.

QUARTETUL „FILARMONICEI"

Afară de dirijori, mai aveam în Bucureşti şi o bună formaţie de quartet : d-nii Popovici, Barbu, Hosrak şi Waterstrat din orchestra „Filarmonicei", cari cântă foarte frumos la olaltă, dar pare-se că s'au jenat până acum să se afirme în public.

I-am ascultat cu plăcere.

Deşi, aduc o oarecare timiditate în tonul general al ansamblului, ca şi cum s'ar teme să atace un fostinimo din toată inima, sunt toţi patru, calitativ, foarte simpatici.

Probabil că atunci când se vor deprinde cu rezonanţa marilor săli, îşi vor înzdrăveni sonoritatea, care azi boleşte încă de anemia şi chloroza micilor odăi de studiu, cu prea mare acustică.

Au interpretat şi pe Beethoven şi pe Mozart cu o feminizare improprie stilului.

Faptul că unui din quatorişti i s'a rupt, în timpul audiţiei, o jumătate duzină de coarde, n'a turburat buna dispoziţie a publicului, ci doar linia interioară a compoziţiilor.

EMAN. CERBU

Din Paul Verlaine

Cântec de toamnă

Prelungi, suspinele
Din violinele
Toamnei, — ce zvon!, —
Umplu năvalnic
Pieptu-mi de-un jalnic
Cânt monoton.

Pierdut trecând
Prin viaţă, când
Ora se stânge,
Mi-aduc aminte
De zile sfinte
Şi 'ncep a plânga.

Şi merg mereu
Prin vântul greu
Care mă poartă
Mereu de-acù....
Asemeni cu
Frunza cea moartă.

Sori apunând

Zori de ziuă, blând,
Varsă pe câmpii
Dulci melancolii
De sori apunând.

Dulci melancolii
Leagănă 'n cântări
Inima, 'n chemări
Spre sori apunând

Şi stranii visări,
Ca şi nişte sori
Apunând în zări
—Umbre roze 'n zori.—

Zboară'n lumea mare,
Asemănătoare
Cu enormii sori
Apunând în zare.

Ora visării

Farmec de lună
Scaldă pădurea ;
Prin ramuri sună
Cântece-aiurea
In umbra grea....

—O, draga mea!

Lacul-oglindă
Tainic răsfrânge
Salcia'n care
Vântul ce plânge
Cheamă Aurora....

—Vino! E ora!

Se lasă o pace
Vastă; din cerul
In care Astrul
Pune misterul
Infiorării....

—Ora visării!

Const. Z. Buzdugan

DIN LITERATURA ORIENTALĂ

„Ghiulistan-"ul lui Sadi

de N. BATZARIA

Mulţi am auzit de „Ghiulistan", adică de a-ceastă „Grădină a Rozelor", care este un capo d'operă a literaturii persane şi ar ocupa un loc de cinste în orişice literatură.

Câţi sunt însă cei ce l'au citit sau ar putea măcar să spună ceva precis despre el şi autorul lui ?

In fiecare din marile limbi occidentale sunt câte mai multe traduceri din „Ghiulistan". N'am cunoştinţă să se fi tradus ceva şi în limba română.

De aceia, am socotit că fac un mic serviciu dând unele date despre această operă şi reproducând câteva bucăţi.

Mai întâi câteva cuvinte despre autorul ei.

Sadi, una din gloriile neperitoare ale Orientului şi poet a cărui celebritate a pătruns în toate ţările din Europa, s'a născut la sfârşitul veacului al 12-lea şi a murit în ultimii ani ai veacului al 13-lea ca **şeic**, adică şef al unei comunităţi religioase,înconjurat de respectul regilor, împăraţilor şi al întregului popor. Respectul şi veneraţiunea pentru Sadi erau aşa de mari în cât li se atribuia chiar puterea de a face minuni. Locul său de naştere a fost **Şiraz**

N. Batzaria.

din sudul Persiei, oraşul rozelor şi al belşugului. In imediata apropiere a acestui oraş se găseşte şi astăzi mormântul său, la care Persanii se duc în pelerinagiu pios.

După ce a făcut studii serioase în vestita pe atunci Universitatea dela Bagdad, Sadi a întrebuinţat o bună parte din lunga sa viaţă — după unii din comentatorii săi ar fi trăit 110 ani — în călătorii, cercetând Siria, Asia Mică, Mesopotania, Turkestanul, India etc.

Regii şi Sultanii diferitelor ţări îl ţineau în mare cinste, căutau să-l atragă la curţile lor, se desfătau cu poeziile sale şi ascultau de sfaturile lui.

Două sunt lucrările mai de seamă, cari i-au făcut numele nemuritor: **Ghiulistan** şi **Bostan**. Prima e scrisă în anul 1258, iar **Bostan** cu un an mai înainte.

Ele nu sunt poeme cu vr'un subiect unitar şi nici vre-o culegere de poezii. Ba încă **Ghiulistan** e scris parte în proză, parte în versuri. De obiceiu se începe o poveste în proză, după aceea se intercalează câteva versuri, de cele mai multe ori subt forma de axiome şi sentinţe, continuă din nou în proză, ca să sfârşească iarăşi în versuri.

Aceasta este, în ceeace priveşte forma, deosebirea dintre „Ghiulistan" şi „Bostan", care e în întregime în versuri.

Intru cât se atinge de conţinut, nici una, nici ceealaltă n'au un conţinut unitar. In ele găseşti alăturî de o glumă sau de o anecdotă istorică, sfaturi cum să te porţi în viaţă, precepte pentru monarhi cum să diriguiască soarta popoarelor, poezii erotice (şi încă de un erotizm ce nouă ne provoacă revoltă şi desgust), sentinţe filozofice etc.

Totuşi, pentru a pune oarecare ordine în această colecţie de lucruri aşa de variate, Sadi şi-a împărţit „Ghiulistan"-ul în opt capitole, ale căror titluri sunt precum urmează: 1) Despre purtarea regilor; 2) Despre moravurile dervişilor; 3) Despre meritul de a-ţi potoli dorinţele; 4) Despre avantagiile tăcerei; 5) Despre amor şi tinereţe; 6) Despre slăbiciune şi bătrâneţe; 7) Despre influenţa educaţiei; 8) Despre buna cuviinţă în societate.

Cât despre stilul din „Ghiulistan", traducătorii lui relevă că frumuseţea acestui stil, care nu cade în iperbolele, exagerările şi prolixitatea ce se întâlnesc deseori la poeţii orientali, nu poate fi gustată şi apreciată decât de cei versaţi în cunoaşterea limbei persane. Ba mai trebue să posezi şi limba arabă, pentrucă foarte multe din versurile din „Ghiulistan" sunt scrise în cea mai pură limbă arabă.

* * *

După aceste lămuriri, socot că cititorii şi-ar putea face o mai bună ideie despre opera lui Sadi, dacă dăm, folosindu-ne de cele mai bune traduceri, câteva bucăţi dintr'ânsa.

Le alegem din cap. I (Despre purtarea regilor) din cauza scurtimei şi a moralei ce conţin. Bucuros am fi dat ceva şi din cap. V (Despre amor şi tinereţe), dar ni este peste putinţă.

Moravurile persane îngăduiau, se vede, proslăvirea unei dragoste, în care noi ved[illegible] monstruozitate împotriva naturei.

Cap. I are 41 de poveşti sau mai de grabă „istorioare". Titlul fiecăreia este după ordinea în care sunt aşezate.

Iată câteva dintr'însele:

A 11-a ISTORIOARA

Un derviş ale cărui rugăciuni erau ascultate de D-zeu, se ivi în oraşul Bagdad. Lucrul acesta a fost adus la cunoştinţa lui Hedgiadj, 1) fiul lui Iusuf, care îl chemă la sine şi-i zise: „fă o rugăciune în favoarea mea".

Dervişul înălţă mâinile zicând: „D-zeul meu! ia-i viaţa".

Hedgiadj întrebă: „pentru D-zeu, ce rugăciune e aceasta ?"

Dervişul răspunse: „este o rugăciune salutară pentru tine şi pentru toţi musulmanii".

Versuri. — Omule puternic, care chinueşti pe cei mai mici decât tine, până când îţi vei îngădui aceasta ? La ce-ţi serveşte Imperiul universului ? Pentru tine e mai bine să mori, decât să chinueşti pe oameni.

A 12-a ISTORIOARA

Un rege nedrept întrebă pe un religios: „printre faptele de cucernicie, care e cel mai bun ? Religiosul răspunse: „pentru tine e somnul de la amiazi" căci numai când dormi nu superi pe nimeni.

Versuri. — Am văzut pe un om nedrept că dormea în miezul zilei şi mi-am zis: „omul acesta e o nenorocire; prin urmare, e mult mai bine ca somnul să fi pus stăpânire pe el. Omul care preţueşte mai mult când doarme, de cât când veghează, e un om rău şi e de preferat să moară.

A 19-a ISTORIOARA

Se povesteşte că la un popas de vânătoare se frigea vânat pentru Nuşirevan cel drept (Cosroes I) şi că lipsea sarea.

Un sclav a fost trimis în satul vecin ca să aducă.

Nuşirevan îi zise: „ia sare, dar să o plăteşti, pentru ca să nu se facă obiceiu şi satul să fie apoi jefuit". I-au zise regelui: „ce mare pagubă poate eşi dintr'o cantitate aşa de mică de sare neplătită ?" Regele răspunse: „Temeiul tiraniei în univers a fost dintru început puţin însemnat. Dar venind unul după altul, fiecare l'a mărit, aşa că a ajuns în gradul de astăzi".

Versuri. — Dacă regele mănâncă un măr din grădina supuşilor, sclavii săi vor smulge arborele din rădăcină.

Pentru cinci ouă pe cari Sultanul îşi va permite să le ia pe nedrept, soldaţii săi vor pune o mie de găini la frigare.

A 32-a ISTORIOARA

In Egipt trăiau doi fraţi. Unul din ei era în serviciul Sultanului, pe când celalt îşi câştiga pâinea cu munca braţelor sale. Fratele cel bogat zise o dată celui sărac: „dece nu serveşti şi tu pe Sultan, ca să te scapi de osteneala de a munci ?" Cel sărac răspunse: „dece la rândul tău nu munceşti, ca să te scapi de ruşinea de a servi ? Căci înţelepţii au zis: să-ţi mănânci pâinea ta şi să şezi jos, face mai mult decât să-ţi treci o cingătoare aurită şi să stau în picioare, ca să serveşti pe alţii".

Versuri. — Să frământi în mâna ta var aprins e mai bine decât să-ţi ţii mâna pe piept înaintea regelui.

* * *

Dăm şi câteva cugetări şi axiome de cari e presărată lucrarea „Ghiulistan":

— Doi oameni s'au trudit de prisos şi au făcut sforţări zadarnice: 1) cel ce a strâns bani şi nu s'a folosit de ei; 2) cel ce a strâns învăţătură şi n'a pus-o în practică.

— Dacă studiezi mult ştiinţele şi nu le pui în practică, eşti un ignorant. Cuadrupedul care poartă în spinare mai multe cărţi nu e un contemplativ, precum nu e un cărturar.

— Cine şi-a jucat viaţa fără folos, n'a cumpărat nimic şi şi-a asvârlit banii.

— Intre doi vrăjmaşi vorbeşte aşa încât, dacă devin din nou prieteni, să nu te simţi ruşinat de cele ce ai spus.

— E o greşeală să primeşti sfaturi din partea unui duşman: dar e bine să-l asculţi, pentru ca să faci tocmai contrariul de ceeace te sfătueşte.

— Doi oameni sunt duşmanii statului şi ai religiei: un rege fără blândeţe şi un religios fără ştiinţă de carte.

— Loveşte capul şearpelui cu mâna duşmanului tău, căci procedând aşa nu vei fi lipsit de unul din aceste două avantagii: dacă duşmanul învinge, te-ai scăpat de şearpe; dacă şearpele învinge, te-ai scăpat de duşman.

— Am auzit spunându-se că cu pământ din Orient faci în 40 de ani vase din China. Cu acelaş pământ la Bagdad se fac o sută într'o zi; vezi dar care e valoarea lor.

— Un nerod dădea lecţii de vorbire unui măgar, stând cu acesta toată vremea. Un înţelept îi zise: „om neştiutor, pentruce te oboseşti ? Animalele n'au să înveţe dela tine arta vorbirei; tu însă învaţă dela ele arta tăcerei.

— Poţi cunoaşte într'o singură zi calităţile cuiva şi gradul de ştiinţă la care a ajuns. Dar îţi trebuesc ani de zile, ca să-i cunoşti răutatea sufletului.

— Dacă un mărgăritar cade într'o apă murdară, el nu îşi pierde din preţ; dar praful, chiar când se urcă până la cer, nu devine mai preţios.

N. BATZARIA

1) General vestit pentru actele sale de cruzime.

Cronica Cinematografului

Artistul în scenă. — Norme pentru operatori. — Developarea negativului. — Băile. — Developajul chilometric.

Prin însăşi definiţie **prim-plan** este partea din subiectul ce se cinematografiază, care este cea mai apropiată de obiectiv, deci care nu este mascată de obiecte care ar fi interpuse între aceasta şi aparat.

Se înţelege deci, că aceea ce'va fi mai apropiat de aparatul cinematografic (prise-de-vues), va atrage mai mult atenţiunea spectatorului. In consecinţă, dacă într'o scenă sunt mai mulţi artişti cari joacă, se vor dispune, pe cât va fi posibil, ca în primplan să fie persoanele ce vor avea roluri principale.

Exemplu de prim-plan deformat de obiectiv

Intrările în scenă ca şi toate mişcările artiştilor şi figuranţilor, trebuesc bine studiate, pentru ca să nu se împiedice între dânşii, deoarece nu trebuie să se uite,**că o dificultate de căpetenie în cinematograf, este îngustimea câmpului de joc, mai ales în apropiere de aparat.** Toate mişcările să fie cât de puţin pripite, pentru că în proiecţiune vor apare adesea prea repezi; sau pentru a se evita acest lucru, ar trebui consumat prea mult film la înregistrare. Artiştii mai trebuie să facă aşa, ca mai întotdeauna în timpul jocului, să nu ţină capetele aplecate fără ordin special, pentru a se evita umbre pe obrazi.

De altfel pentru ca figurile artiştilor să fie privite mai în plin, corespunzând şi cu poziţiunea pe care spectatorii o au la proecţiune faţă de ecran, care e mai sus, aparatul **prise-de-vues** se instalează mai adesea, pe tripied mai jos de cât înălţimea la care este ochiul operatorului ce ar sta în picioare. Acest lucru mai permite şi ca decorurile din fund să fie văzute pe înălţime mai mare.

Când artiştii sunt în prim-plan apropiat, vor evita de a întinde mâinile în direcţia obiectivului, pentru că din cauza apropierei prea mari, pe lângă că mâinile ar apare de mărime disproporţionată, dar imaginea ce vor da, va fi turbure.

Niciodată artiştii nu vor intra sau vor eşi din scenă, de cât prin vre-o porţiune din câmpul aparatului amenajată în acest scop; adică unde decorul să permită acest lucru. In tot cazul locul pe unde vine sau pleacă artistul, trebuie să se vadă în proiecţiune.

Când sunt de jucat scene în aer liber, în decor natural, se aleg pe cât subiectul permite, cele mai pitoreşti poziţiuni. Ora şi poziţiunea soarelui prezintă un deosebit interes, pentru că efectele pot fi foarte variate chiar pentru acelaşi decor. Se va evita hotărât cinmatografierea în timpul când soarele este la jenit, pentru că subiectul apare plat.

Efectele de opoziţie de lumini (contre-jour), sunt foarte frumoase şi dau relief.. Aşa se fac şi cele mai reuşite scene de noapte cu lună, vopsindu-se însă filmul în albastru-verzui.

Când nu vroim ca peisajul să fie recunoscut se evită prinderea în aparat a punctelor caracteristice ale localităţei.

Când vrem să redăm în film o scenă petrecută la marginea mărei şi nu putem deplasa trupa până acolo, se poate juca scena la marginea unui lac, montând aparatul cât mai sus pe tripied şi înclinându-l aşa, ca malul opus să nu se mai vadă în cadrul obiectivului.

Se evită pe cât posibil prinderea în câmpul aparatului, zidurile albe luminate de soare. De asemenea se evită cât mai mult cerul, pentru că tot ce apare prea alb în film, dă un contrast displăcut pentru ochi şi mai are şi inconvenientul de a se face să se vdă în proiecţiune, toate zgârieturile produse de uzaj, petele de ulei, defectele de developaj etc.

DEVELOPAREA NEGATIVULUI

La cinematografierea unui scenariu, un dispozitiv al aparatului **prise-de vues** permite ca după înregistrarea fiecărei scene, să se facă un semn pe film aşa că la developare, se face această operaţie pentru fiecare scenă separat.

Ce este developarea ?

Când filmul pe care s'a cinematografiat se scoate din caseta aparatului, el este alb şi nu suferă lumina. Pentru ca să apară pe el subiectul, trebuie trecut prin nişte lichide numite **revelator** şi **fixaj**, care fac să apară imaginile subiecului, după care operaţii filmul negativ obţinut se spală bine în apă, se usucă, se numerotează şi se dă la copiat pe pozitiv.

BAIA DE DEVELOPAT

Baia sau soluţiunea pentru developat poate fi preparată cu diferite substanţe, dar formula cea mai întrebuinţată este următoarea:

Metol 300 grame.
Hydrochinonă 600 grame.
Sulfit de sodiu 5000 grame.
Carbonat de sodiu 5000 grame.
Apă 100 litri.

Această soluţie se introduce într'un vas **prismatic** numit **cuvetă** şi în el se introduce fidmul înfăşurat în spirală, pe un **cadru** sau ramă de lemn pe care încap 50—60 metri de film. După vreo 10 minute de imersiune, filmul e adesea developat, se scoate rama şi se afundă până la clarificare, într'o altă cuvetă mai mare în care este o soluţiune numită **fixaj** compusă din:

Hyuosulfit de sodiu 50—75 Ko.
Apă 500 Ko.

Spălarea filmului developat şi fixat, se face în cuvete de aceeaşi formă însă mai mari, în care circulă apă curată.

Uscarea filmului se face în camere uscate şi încălzite la cel mult 30° Celsius, fie lăsând filmul pe ramele pe cre a fost developat, fie trecându-l pe un fel de roată cilindrică formată din şipci numită **tambur.** Pe acest tambur încap câteva sute de metri de film şi el este apt de a căpăta o mişcare de rotaţie, care face ca uscarea să se facă foarte repede.

In instalaţiunile mari, se trimite peste film un curent de aer cald cu ajutorul unor turbine.

După uscare bucăţile de negativ se rulează separat cu aparate speciale.

Atât operaţiile de încărcare a casetelor aparatului prise-de-vues, cât şi descărcarea filmului impresionat, ca şi developarea şi fixarea lui, se fac numai în laborator **la lumina roşie.** Spălarea şi uscarea se fac la lumina albă.

In instalaţiunile mari, se întrebuinţează uneori şi developarea automată numită şi chilometrică.

Acest fel de developare prezintă numai avantajul unei producţiuni mari, rapide, însă inferior calitativ developajului expus anterior, pentru că selecţionarea nu mai poate fi făcută ca atunci, când se operează asupra fiecărei scene în parte.

Efect de lumină

Sistemul, după cum se poate aşa închipui, se rezumă într'un dispozitiv de continuitate; adică filmul se derulează după bolină, trece succesiv printr'un prim vas cu revelator, printr'un vas cu apă, prin vasul cu fixaj, prin 2—3 vase spălătoare şi se rulează din nou pe tamburul unde se usucă.

In numărul viitor, voiu arăta cum se copiază negativul, cum se vopseşte, cum se virează şi cum se colorează pozitivele adică copiile negativului, facerea ittlurilor sau explicaţiile şi montarea filmului de proiecţiuni.

GH. IONESCU

Banchetul Italo-Român, oferit la Roma d-lui Lahovary, ministrul României, de către comitetul pentru călătoria italienilor în România.

La banchet au asistat, pe lângă membrii organizatori, primarul şi prefectul Romei, contele Tosti sub-secretar de Stat la externe, d-l Martin ministrul Italiei la Bucureşti, un mare număr de deputaţi, senatori şi personalităţi distinse.

SERIA III—ANUL III No. 77

2 Lei Exemplarul în țară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 14 Mai 1922

Adevărul Literar și Artistic

FONDATORI:

FONDAT în 1893

...ista
Str. Şaguna N°6
SIBI...

15 Mai 1848

de SEPTIMIU POPA

Mâine se va prăznui în Blaj cu toată solemnitatea aniversarea mareĭ adunărĭ naționale din 15 Maĭ 1848.

E a 74-a aniversare și Ardealul a prăznuit-o ca pe cea dintâĭ și cea maĭ mare sărbătoare națională, variind cadrele după timp și împrejurărĭ. Răsfoind colecțiile vechilor gazete ardelene vom găsi în numerile din Maĭ rapoarte lungi despre felul cum s'a sărbătorit marea zi în tot coprinsul Ardealuluĭ, chiar și la sate. Centrul serbărilor era în totdeauna Blajul, unde aranjarea lor revenea tinerimeĭ școlare, care își câștigase un drept la aceasta încă în 1848. Succesul atât de strălucit al mareĭ adunărĭ de pe Câmpul libertățiĭ este a se mulțămi propagandeĭ însuflețite ce o făcuse tinerimea școalelor din Blaj dela un capăt la altul al Ardealuluĭ, în vacanțele de Paști ale anuluĭ 1848.

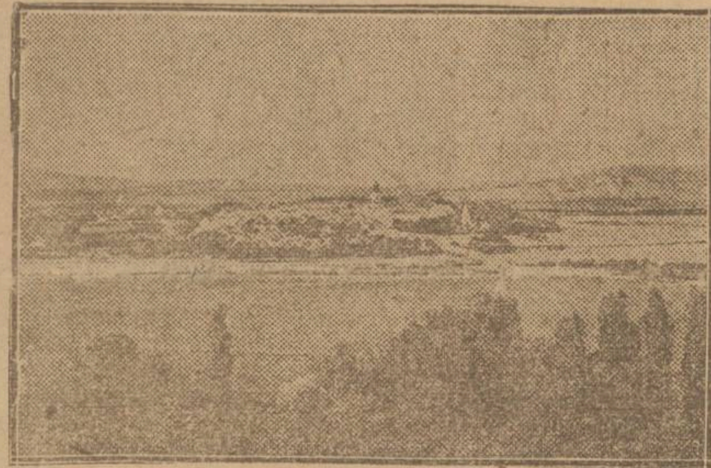
Mareĭ adunărĭ dela Blaj i-au premers miĭ de adunărĭ maĭ micĭ prin toate satele, elevii școalelor din Blaj umblau din sat în sat, adunau poporul și în cuvântărĭ însuflețite le spuneau lozinca : la Blaj, cu mic cu mare la Blaj !

Colaboratorĭ aĭ tinerimeĭ școlare din Blaj au fost așa—numiții „canceliști" din Tg.-Mureș, în frunte cu Avram Iancu și Alexandru Papiu-Ilarian și această colaborare a contribuit, ca la Blaj să se țină două adunărĭ, una la Duminica Tomiĭ (în 30 Aprilie) și cealaltă, cea mare, la 15 Maĭ.

Ce erau „canceliștiĭ ?"

In timpurile acele, orașul Tg.-Mureș era sediul tableĭ regeștĭ, cea maĭ înaltă instanță judecătorească din Ardeal, lângă care își făceau „praxa iuridică" vre-o 200 tineri absolvenți aĭ academieĭ de drept ca „canceliști". Intre aceștia erau și 30 românĭ. In seara zileĭ de 26 Martie, s'a dus la Tg.-Mureș elevul Ioan Bârlea din Blaj și punându-se în legătură cu Avram Iancu și Papiu-Ilarian, le-a comunicat, că profesoriĭ și eleviĭ școalelor din Blaj, în consfătuirea de-aseară au hotărât să pornească lupta pentru drepturile națiuneĭ române și ar vrea să știe : ce vrea tinerimea din Tg.-Mureș ? Pentru asigurarea izbândeĭ, ar dori, ca tinerimea din Tg.-Mureș să se alieze și să lucreze mână în mână cu blăjeniĭ.

* * *

Blajul

In ziua următoare, când în cadrele uneĭ întrunirĭ intime Bârlea și-a desvoltat pe larg solia, își poate închipui ori-cine cu câtă însuflețire i-au aplaudat „canceliștiĭ" fiecare propoziție. Au adus cu unanimitate hotărârea, că la Duminica Tomiĭ toțĭ ceĭ de față, împreună cu cunoscuțiĭ lor preoți și mirenĭ, intelectualĭ și țăranĭ, câțĭ vor putea să adune, să fie la Blaj, unde să se sfătuiască asupra cauzeĭ naționale. Ridicându-șĭ mâinile au jurat cu toțiĭ, că prin foc și apă, chiar și cu primejduirea vieții, vor merge la Blaj. Spre marea mirare a tinerimeĭ maghiare din Tg.-Mureș (care spera că tinerimea română se va alătura mișcăriĭ politice a lor), în ziua următoare toțĭ „canceliștiĭ" românĭ au părăsit orașul, în frunte cu Avram Iancu. „Nimenĭ nu gândea atuncĭ", — spune istoricul maghiar Köváry", „că acel simplu cancelist își va scrie numele cu sânge în istoria Ardealuluĭ. Avram Iancu s'a depărtat, s'a dus în patria luĭ, în munțiĭ Abruduluĭ".

* * *

Intorcându-se Bârlea la Blaj, a comunicat blăjenilor hotărârea dela Tg.-Mureș în mijlocul unuĭ entuziasm indescriptibil. Profesorul Aron Pumnul, la moment a scris o proclamație prin care convoacă întreg poporul Ardealuluĭ pe Duminica Tomiĭ la Blaj. Ceĭ vre-o 600 elevĭ aĭ școlilor din Blaj au copiat proclamația în miĭ de exemplare și în timpul vacanțeĭ Paștilor au lătit-o pretutindenĭ. preoțiĭ o citeau în biserici, întreg Ardealul s'a pregătit pentru adunarea dela Duminica Tomiĭ.

Știm, că guvernul a oprit această adunare și pe urma ordonanțeĭ guvernuluĭ au oprit-o și episcopiĭ românĭ Leményi și Șaguna. Au convocat însă o altă adunare, pe ziua de 15 Maĭ, tot la Blaj și asta, cu învoirea guvernuluĭ.

* * *

Pe lângă toată oprelіștea, adunarea dela Duminica Tomiĭ s'a ținut. Câteva miĭ de oamenĭ, între carĭ și Avram Iancu cu moțiĭ luĭ, s'au adunat în piața Blajuluĭ, în fața catedraleĭ, de pe balustrada căreia Avram Iancu, Aron Pumnul, Ioan Buteanu și alțiĭ au rostit poporuluĭ cuvântărĭ înflăcărate. In sfârșit sosind și Bărnuț, într'un discurs frumos îndeamnă poporul să se depărteze în liniște și să se pregătească pentru marea adunare dela 15 Maĭ.

Cum vedem, adunarea dela Duminica Tomiĭ, oprită de guvern și episcopi, — dela care Al. Papiu Ilarian aștepta ca „poporul român să arete cu puterea, că toate le poate învinge", — a fost numaĭ pe jumătate isbutită. Importanța eĭ e totușĭ, extraordinară. Fără această adunare, — spune istoricul Popea, — marea adunare dela 15 Maĭ nicĭ pe departe n'ar fi avut valoarea, succesul și răsunetul ce l'a avut. Mica adunare dela Duminica Tomiĭ a fost pregătitoarea mareĭ adunărĭ dela 15 Maĭ.

* * *

De-aci încolo agitația poporuluĭ român din Ardeal își ajunse culmea, ziua de 15 Maĭ era așteptată cu nerăbdare, ca o zi de mântuire. Tinerimea școlară, care nu s'a întors încă din vacanțe, făcea acum o propagandă nemaipomenită pentru adunarea din 15 Maĭ, la care, pe urma acesteĭ propgande au participat peste patruzecĭ de miĭ de oamenĭ, un număr colosal, dacă socotim că în lipsa mijloacelor de comunicațiĭ aproape toțĭ participanțiĭ au făcut drumul, uneorĭ de sute de kilometri până la Blaj, pedestri.

Cum piața destul de mare a Blajuluĭ, — piață croită după planul episcopuluĭ martir Inocențiu Klein, întemeietorul acestuĭ oraș, în formă de pătrat desăvârșit. — nu putea să încapă atâta potop de oamenĭ, adunarea s'a ținut pe șesul ce se întinde de-a dreapta râuluĭ Târnava-Mare, numit de-atuncĭ „Câmpul libertățiĭ". Intre participanți au fost și ardeleniĭ trecuți în vechiul regat : *Treboniu Laurian, Vasile Maiorescu, Ioan Maiorescu, Aron Florian, Gavril Munteanu, David Almășan* și alțiĭ. Și — ca un simbol al vremilor ce vor să vie, câțiva bărbați din

Episcopul Martir Inocențiu Micu Klein, (1730—1751) Intemeietorul orașului Blaj, mort în exil în 23 Septembrie 1768, la Roma

Episcopul Ioan Lemenĭ, unul dintre președinții adunării de la 15 Maí 1848

generația tânără a Munteniеĭ și Moldoveĭ ca *Constantin Negri, George Sion, Lascar Rosetti, Niculae Ionescu, Bălcescu, Russo* și alțiĭ.

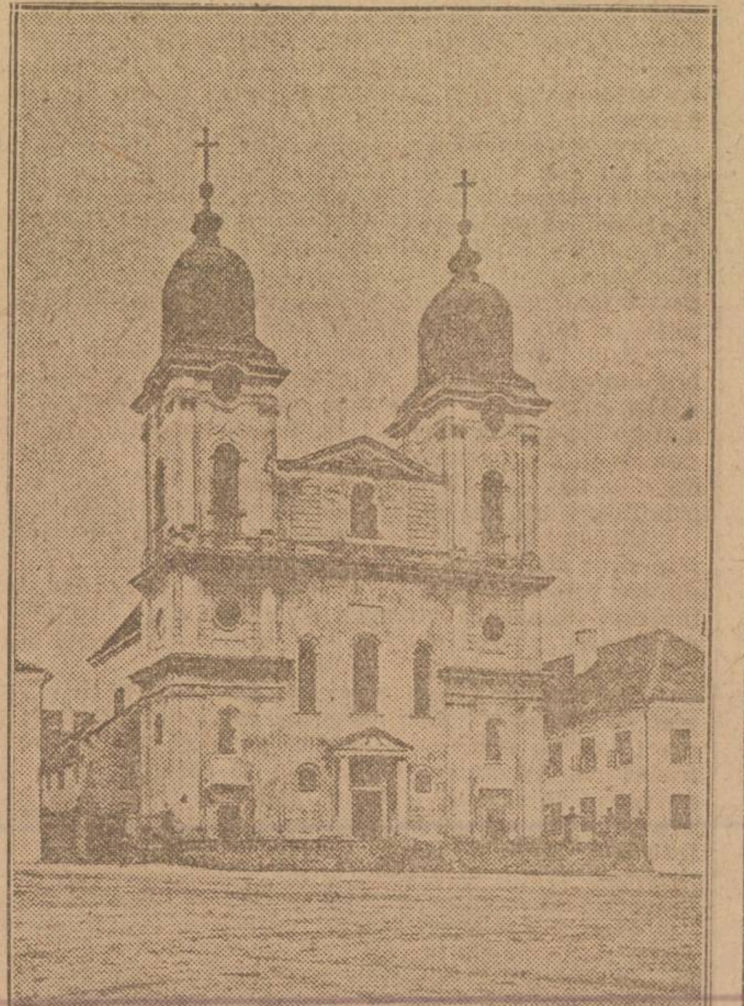
Decursul adunăriĭ, prezidate de episcopiĭ românĭ Leményi și Șaguna, cu discursul magistral al luĭ Bărnuț și cu importantele eĭ hotărârĭ, nu-l maĭ descriem, sunt toate prea bine cunoscute. Hotărârea adunăriĭ, cu cele 16 puncte a format baza programuluĭ politic al românilor din Ardeal până la Unire.

* * *

Până la anul 1876, aniversarea zileĭ de 15 Maĭ avea caracter oficial, era admisă, orĭ cel puțin tolerată și din partea stăpânireĭ. Atuncĭ guvernul unguresc a oprit-o pentru totdeauna și de-acum sărbătoarea avea caracter neoficial, ba chiar clandestin. In noaptea de 5 Maĭ, pe „piatra libertățiĭ" așezată în „Câmpul libertățiĭ" întru amintirea mareĭ adunărĭ, cineva împlânta un steag național, pe care jandarmiĭ îl confiscau a doua zi. Iar prin grădina liceuluĭ și a seminaruluĭ teologic răsuna domol aceeaș melodie în tot decursul zileĭ : „Deșteaptă-te române". Une-orĭ în dimineața zileĭ de 15 Maĭ plutea o luntre împodobită cu steagurĭ naționale pe undele laculuĭ „Chereteu" — lac des cercetat de Eminescu în timpul petrecerіĭ sale în Blaj. Și atât... Era o sărbătoare a inimilor, numaĭ....

* * *

Dela unire încoace, aniversarea zileĭ de 15 Maĭ s'a serbat în totdeauna cu mare solemnitate. Ca să-șĭ poată face oricine măcar o palidă idee despre serbărіle de mâine dela Blaj, dăm o scurtă descriere a serbărilor dela 1876, ultimile serbărĭ cu

Catedrala din Blaj, în fața căreia s'a ținut adunarea dela Dumineca Tomii 1848.

caracter oficial din timpul regimuluĭ unguresc, după descrierea martoruluĭ ocular, profesorul *Ioan F. Negruț*.

In preseara zileĭ de 3 (15) Maĭ 1876, tinerimea dela școlile Blajuluĭ, ...a plecat cu făcliĭ aprinse din curtea liceuluĭ în frunte cu steagurĭ naționale, cântând cu multă pietate și însuflețire „Deșteaptă-te Române" și „Astăzi frațilоr românĭ", pentru a înconjura piața luĭ „Inocențiu Klein". Ajunșĭ la locuința mareluĭ Timotei Cipariu, conductul impozant se oprește, toțĭ se așează într'un semicerc luminos care îțĭ face impresia uneĭ feeriĭ din povești. Apare Cipariu și mulțimea îl aplaudă cu frenezie.

După potolirea acesteĭ spontane manifestărĭ de dragoste nețărmurită elevul de clasa VIII *Ioan Bianu*, desprinzându-se din mulțime felicită cu mult avânt de ziua onomastică pe marele om. In răspunsul său, Cipariu îndeamnă tinerimea la muncă și ascultare și la dragoste curată către neamul românesc, vrednic de-o soartă maĭ bună...

Convoiul își continuă apoĭ drumul, oprindu-se în fața catedraleĭ. De pe balustrada acesteia tânărul *George Secașiu* din cl. VIII-a liceală reamintește zilele marĭ și pe bărbațiĭ providențiali din 1848. Tinerimea se îndreaptă apoĭ către mijlocul piețiĭ, oprindu-se în fața uneĭ piramide trunchiate cu pereți transparențĭ, purtând peretele din est inscripția : *„105. Dacia ferice. Viață și libertate"*. Cel de către nord : *Fiicele Romeĭ : România, Franța, Italia, Spania, Portugalia-trăiască !* Cea de către vest : *Preoțĭ cu crucea'n frunte !* — iar cea de către miază-zi : *3 (15) Maĭ 1848 : Murim maĭ bine-n luptă.* In vârful piramideĭ fâlfâia un steag național.

De pe această piramidă vorbesc eleviĭ de cl. VIII-a liceală: *Gheorghe Iovian* și *Vasile Bian*, aprinzând și încălzind cu vorbirile lor inimile ascultătorilor. Apoĭ întreagă tinerimea joacă „Romanul" și „Bătuta" la focul faclelor așezate grămadă în mijlocul piețiĭ și cu aceasta se termină programa din preseara zileĭ.

In dimineața zileĭ de 15 Maĭ muzica parcurge toate stradele Blajuluĭ, anunțând continuarea serbărilor. In catedrală se slujește un solemn „Te-deum", la care ia parte toată lumea, iar la orele 10 a. m., tinerimea în rândurĭ de câte doĭ, aranjațĭ după clase, cu muzica și cu steagurĭ în frunte pleacă la „Câmpul libertățiĭ", unde un profesor-preot face sfințirea apeĭ și stropește „piatra libertățiĭ" de toate părțile. Aicĭ vorbește elevul de cl. VIII-a Avram David, făcând istoricul mareĭ adunărĭ din 1848, cu figurile mărețe de-atuncĭ...

Intre cântece naționale se întorc apoĭ toțĭ în curtea liceuluĭ, unde maĭ trag o horă strașnică, iar după masă se adună în pădurea numită „Bercul mitropolieĭ", unde fiecare clasă își avea locul eĭ de petrecere. Profesoriĭ erau mereu în mijlocul elevilor. Eleviĭ din clasele superioare aranjau așa-numitul „maial al studenților", la care lua parte lume multă, venită din toate părțile Ardealuluĭ".

Așa s'a prăznuit ultima serbare a zileĭ de 15 Maĭ. Guvernul unguresc a oprit categoric serbarea eĭ și pe maĭ departe, amenințând pe mitropolitul dr. Ioan Vancea cu închiderea liceuluĭ în caz de nesupunere.

Patru dintre eleviĭ-oratorĭ au trebuit să treacă în vechiul regat. Mulțumită prevederiĭ profesorilor, eĭ își primiseră certificatele de absolvire a liceuluĭ și bacalaureat, înainte de sosirea ordonanțeĭ dela Budapesta care oprea extrădarea acestor certificate. Iată numele lor : *Ioan Bianu*, astăzĭ profesor universitar în Bucureștĭ, bibliotecar și membru al Academieĭ Române, — *George Săcășan*, profesor la liceul din Tulcea, — *George Iovian*, profesor la liceul din Bacău și *dr. Vasile Bian* fost medic de spital în Buzău, azĭ pensionar în Cluj.

* * *

In 1883 s'a maĭ serbat odată ziua de 15 Maĭ cu vechea solemnitate. A fost o serbare clandestină, pregătită în ascuns din partea tinerimeĭ școlare, organizate atât de perfect, încât a surprins lumea. S'au făcut defilărĭ, s'au rostit discursurĭ la „Piatra libertățiĭ", s'a cântat „Deșteaptă-te Române" de astădată alternativ, o strofă o cântau liceaniĭ de pe „Câmpul libertățiĭ", iar altă strofă teologiĭ din grădina seminaruluĭ. Atât era de însuflețită tinerimea, încât nicĭ profesoriĭ, nicĭ jandarmiĭ n'au putut să împiedice executarea programuluĭ până la sfârșit.

Guvernul ungar a făcut cercetărĭ aspre, fără nicĭ un rezultat. Era aproape să se închidă liceul, când treĭ liceanі de clasa VIII, *Hulea, Pântea* și *Axente*, așa se vede, capiĭ organizațieĭ, s'au decis să salveze liceul cu jertfirea proprieĭ lor persoane. Au fost eliminați și siliți să treacă — în vechiul regat. Iar directorul liceuluĭ, academicianul *Ioan M. Moldovan*, cel maĭ învățat canonic al Blajuluĭ după Cipariu, a fost silit să demisioneze.

* * *

Mulțĭ dintre participanțiĭ la serbările de mâine din Blaj își vor aduce aminte de toate acestea ca de niște visurĭ trecute. Publicul imens, din toate părțile Ardealuluĭ, care va alerga la Blaj în această zi, va face ca această strălucită aniversare să fie o adevărată oglindă a mareĭ adunărĭ naționale din 15 Maĭ 1848.

SEPTIMIU POPA

Intre tradiție și noutate

de DEM. THEODORESCU

Lupta dintre „vechi" și „nou" nu e de mult încinsă în România. Până mai ieri, n'am avut niciodată prilejul să ne emoționăm de acele ciocniri dintre paznicii experienții și solii năzuinții, ciocniri cari, în alte părți, au fost pricina celor mai frumoase pagini de istorie ca și a celor mai înalte înfiorări ale inspirației.

Până mai ieri, România ferice, trăia calmă, fără povara tradițiilor și fără îngrijorările inovației. Odată pe an, la 10 Mai — se strângeau mai marii țării, cu decorații, și constatau, solemni, „ce mari progrese am făcut în ultimele decenii"... Nimic din trecut nu ne constrângea prea mult, nimic din viitor nu ne ispitea prea amenințător. In artă ca și în politică — în armoniile sociale ca și în cele ale spiritului — nici-o legiuire prea tiranică nu ni se impunea din adâncurile învățului ancestral, nici-o chemare prea răscolitoare nu ne grăbea mersul și cântecul....

Pentruce ?

Pentrucă n'aveam să păzim nimic și, deci, nu ne era teamă de nicio făgăduială îndrăzneață. Iar făgăduielile îndrăsnețe nu se iscă decât acolo unde e ceva de păzit. E tot ce poate fi mai puțin paradoxal, totuș.

N'aveam nimic de păzit. Adunam. Deabia **ne făceam.** Toată noutatea se așeza în noi, în spiritul nostru, fără să bruscheze nimic. Și, prin această lipsă de contradicție, ea venea distilată și fără provocare, venea calmă și oarecum potolită.

Aveam și noi tradiții, fără îndoială. Dar, ele nu erau **active.** Aveam, negreșit, o tradiție de viață socială dar ea nu era decât materie de istoriografie și de pomenire sărbătorească. Toate veacurile dela Clovis se amestecă viu, bunăoară, în politica de azi a Franței, căci activitatea d-lui Leon Daudet se legitimează cu certificate semnate de toți regii merovingieni, carolingieni și capețieni...

Ce putea trăi în viața noastră publică **activă** din trecutul social al țării, până mai ieri ? Voivozii noștri rămâneau sfinți de biserică — și acolo văzându-i numai, zugrăviți de credință și de fum, îi simțeam și-i salutam. Dar, ei — sărmanii — nu se amestecau să legitimeze nici o acțiune politică actuală ! Tot așa și boerii, — boerii pentru cari la noi — ca nicăiri în altă parte ! — respectul public n'a păstrat nicio superstiție. Și știut e că asemenea stări sufletești nu sunt lipsite de adânci — și adăogăm : morale ! — îndreptățiri.

Iată, deci, ce ușurați ne înfățișam, dinspre partea tradiției sociale și politice !

In artă ? Dar, de ce avea să se ciocnească orice-am fi învățat ? Firește, de bunul simț al poporului care rămâne totdeauna o splendidă incapacitate artistică. De altceva nimic.

Futurismul s'a născut în Italia, tocmai fiindcă acolo e cea mai uriașe, mai impunătoare, mai sfântă tradiție Acum șeapte veacuri, — șeapte veacuri ! — scria acolo Dante.... Sub o asemenea formidabilă constrângere — echivalentă cu povara întregii culturi europene — nu e de mirare că răsare desperarea lui Marinetti.

II.

Până mai ieri, deci, n'a putut fi la noi vorba de vr'o luptă între paznicii trecutului și vestitorii grabnici ai viitorului. Prima oară, — după ușoarele, discretele imitații de revoluție și de civilizare ale anilor 1848—1866, — prima oară când s'a pus în mod tragic problema între nou și vechi, a fost acum. S'a pus întâi în politică.

Acolo a fost, firește, tragic. Și e încă. Dar, nu aici se potrivește discutarea interesantului proces.

Să notăm numai că paralel cu lupta de pe tărâmul social, se iscă și în cerurile spiritului acelaș răsboi între tradiție și noutate. E interesant.

Discuția a prilejuit-o prezența în Capitală a unui regisor german. El a venit să aducă aici, în Bucureștii ce, din punct de vedere teatral, a fost multă vreme doar o colonie a dramaturgiei pariziene de bulevard, asprimile și îndrăsnelile marelui teatru modern al ideii. E foarte lesne de calificat acest teatru nou. El nu mai e retorică pură ca odinioară ; drama modernă se face literatură. Ea nu mai urmărește să convingă sau să demonstreze, ea vrea să rupă barierile cugetului și să ni-l asmută în adâncuri. Teatrul acesta firește, turbură și amărăște. El nu e informator și nu lingușește obișnuința. Și nici nu e menit „să placă" așa de repede și așa de mult.

In definitiv, d-l Radu Cosmin „va plăcea" totdeauna mai mult decât Manice, și François Coppée mai mult decât Baudelaire. Asta nu ridică pe unii și nu umilește pe ceilalți.

Deci nu „plăcutul" e criteriul cel adevărat când judecăm teatrul din punctul de vedere al artei.

Regisorul Karlheinz Martin ne-a înfățișat pe Strindberg, pe acest întunecat tragic al spiritului, — acest nou Shakespeare neelocinte. Și ni l-a prezintat în linii, în culori și în mișcare de-o noutate ce-au fost o glorioasă îndrăsneală.

Pe această tentativă de revoluție teatralistică — pe care, e drept s'o spunem, publicul a primit-o cu o minunată intuiție — s'a început discuția gravă. Cei ce strigau cu ochii sus, bucuroși și răcoriți ca de o bruscă norocire, fură opriți dârz de unii oameni încruntați. Erau vardiștii tradiției.

— Ei, musiu, nu țipa așa, că superi tradiția !...

— Care tradiție, domnule vardist ? întrebară trecătorii bucuroși.

— O știu eu, tăceți din gură.

* * *

Așa dar, tradiție ! Tradiție **în teatru,** în teatrul bucureștean.... E un fel de a glumi.

Teatrul românesc deabia se face. El nu se poate constitui, însă, pe tradiția **altora.** El trebue să-și facă una din învățăturile fiecărei actualități. Lipsiți de o tradiție proprie, cum vom putea da acea mare originalitate românească dacă ne vom ține mereu de tradiția altora ? Trebue, dinpotrivă, **să primim școala tuturor noutăților ca, sub incitările lor, să prilejuim manifestarea a ceeace este mai răspicat și mai românesc în spiritul acestui popor.**

Aiurea, faptul valabil estetic era din ciocnirea dintre tradiție și noutate. La noi, unde nu e tradiție, realizarea originală nu se poate produce **decât din ciocnirea diverselor noutăți.** Cu toate noutățile din lume, spiritul proaspăt, virgin, al românului va da mâine o mare colaborare de originalitate la tezaurul artei universale. A refuza la noi noutatea, fiindcă se supără „tradiția", echivalează cu a nu învăța pe copii alfabetul de teamă să nu-i stricăm...

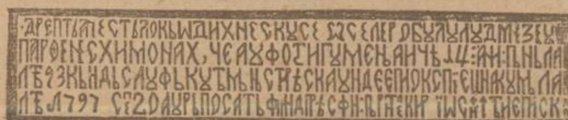
Deci, să vină cântăreții noi ! Cât mai îndrăsneți și cât mai sus. Fără frică, fără sfială !....

Că prezența regisorului neamț în România, a pricinuit între cronicarii noștri exact reproducerea conflictului dela Nürenberg între „maeștrii cântăreți" ai lui Hans Sachs și Walter von Stolzing, nu e deloc neplăcut. El învederează că și în România încep să se pună probleme spirituale.

Cine biruește ? O !, e prea veche istoria și prea lesne de cunoscut pentruca să cerem răspunsul acesta sfinxișilor și vrăjitoarelor.... Biruește noutatea. — Biruește nu cu ceeace înfățișează, ci cu forțele cari au născut-o. Biruește simplu, după legea brutală care face tinerețea mai tare decât bătrânețea.

Dar, dacă în alte țări se poate susține răsboiul, cu folos pentru toți, între trecut și noutate, — la noi, unde orice e deopotrivă nou sau deopotrivă de vechi, transplantarea conflictului e o maimuțăreală de aceiași valoare filosofică ca lupta dintre conservatori și liberali....

DEM. THEODORESCU

POVEȘTI PENTRU TINERET

A murit Fichi-Richi!

Nu râdeți, dragiĭ meĭ, dacă vă spun că îmĭ tremură mâna când scriu aceste rândurĭ și că ochiĭ îmĭ sunt plinĭ de lacrimĭ.

Dacă l'ațĭ vedea pe bietul Fichi-Richi, așa cum îl văd eu în momentul acesta, căzut pe spate, cu aripile desfăcute, cu ciocul îngălbenit, cu un ochiu închis și celalt pe jumătate deschis, și cu degetele dela picioruşele luĭ sgârcite, sunt sigur că v'ar da și vouă lacrimile în ochĭ și ațĭ zice, așa cum zic și eu acum : „bietul Fichi-Richi !"

Dar poate că nu-l cunoaștețĭ și de aceea n'o să înțelegețĭ întristarea de care am fost cuprinșĭ cu toțiĭ, când l'am văzut mort și dus pentru totdeauna.

Fichi-Richi era singura noastră pasăre cântăreață și se ținea de neamul scatiilor. Purta pe trupșorul său pene de maĭ multe culorĭ : unele galbene ca aurul, altele negre ca pana corbuluĭ, altele roșiĭ ca para foculuĭ.

Și cum se crăpa de zi, Fichi-Richi își începea cântecul său. Ce voce plăcută avea ! Nu te maĭ puteaĭ sătura ascultându-l.

Nu e vorba, știam și noĭ că sunt alte păsărĭ, canariĭ de pildă, carĭ cântă maĭ frumos decât un scatiu.

Decât pe Fichi-Richi al nostru nu l'am fi schimbat nicĭ pentru zece canari.

De ce ? Pentrucă era al nostru, pentrucă se împliniseră doĭ anĭ de când îngrijeam de el și de colivia luĭ.

Și încă ce fel de îngrijire ? Să-ĭ ținem colivia cât maĭ curată, să-ĭ schimbăm neapărat apa în toate zilele, să ne uităm bine dacă nu cumva i s'au isprăvit sau împuținat grăunțele.

Și ca să nu i se urască tot cu un fel de mâncare, îĭ cumpăram fel de fel de grăunțe. Ba îĭ maĭ puneam din când în când câte o bucățică de zahăr, câte o felioară de smochină sau ceva fire de verdeață. Fichi-Richi era vesel și mulțumit. Sărea toată ziua în coliviuara luĭ, lovea, nu-ĭ vorba, cu ciocul său subțire și ascuțit în firele de sârmă, carĭ închideau colivia din toate părțile, ca și cum ar fi vrut să le rupă și să sboare. Dar, știți, asta o făcea așa, maĭ mult în glumă și ca să-șĭ omoare vremea.

Căcĭ gândurĭ de fugă și de întoarcere la pădurile unde se născuse nu prea avea. De altfel, nicĭ nu putea să aibă. In adevăr, cu toate că avea aripi — și încă aripi destul de marĭ — Fichi-Richi al nostru pierduse puterea de a sbura și de a se ține multă vreme în aer.

Ce vreți, dacă a stat maĭ bine de doĭ anĭ de zile închis într'o colivie în care cu o singură săritură ajungea dela un capăt până la celalt ! Aripile i s'au făcut greoaie. Nu le maĭ putea mișca așa de repede, pentrucă nu erau așa de mlădioase. Pe lângă aceasta, cred că i-ar fi venit și amețeală înălțându-se în văzduh și privind de acolo pământul.

Nu ne-a scăpat odată din colivie și a sburat pe fereastră ? Ce gândițĭ că s'a întâmplat ? A sburat până în nucul din curte și acolo s'a oprit pe o ramură ne maĭ putând de oboseală.

Și dacă s'ar fi ales numaĭ cu atâta ! Iată că e zărit de vre-o 5—6 vrăbiĭ carĭ se învârtesc mereu prin curtea noastră, pândind ora când dăm găinilor de mâncare, pentru ca să se înfrupte și ele.

„Ci-ci-ripi, ci-ci-ripi !" Adică : ce cauți aicea, tu pasăre care nu ești ca noĭ și facĭ pe îngâmfata, pentrucă aĭ pene strălucitoare și o voce frumoasă ?" Așa i-au grăit luĭ Fichi-Richi vrăbiile în limba lor. Și nicĭ una, nicĭ alta, s'au repezit la el. Una l'a lovit cu ciocul în cap, alta s'a apucat să-ĭ smulgă penele, a treia l'a pișcat de picioare.

Bietul Fichi- Richi s'a zăpăcit cu desăvârșire. Tremura și nu maĭ știa încotro s'apuce și cum să se apere de loviturile răutăcioaselor vrăbiĭ. Noĭ, bine-înțeles, nu puteam să-ĭ fim de nicĭ un ajutor. In sfârșit, adunându-șĭ toate puterile, Fichi-Richi își întinse aripile și vru să-șĭ ia din nou sborul.

Semăna însă cu aceĭ copiĭ carĭ, din cauză că n'au ascultat de sfaturile părinților și ale învățătoruluĭ și n'au muncit la vreme, au rămas fără învățătură și cu mintea ruginită.

Când maĭ târziu îĭ puĭ la muncă, pe eĭ nu-ĭ maĭ tae capul și nu se pricep să facă ceva bun.

Așa și cu Fichi-Richi. Deoarece nu sburase timp de doĭ anĭ de zile, adică aproape toată viața luĭ, nu maĭ era o pasăre isteață și sprintenă ca celelalte. De acea, când părăsind ramura pe care ședea, a vrut să sboare, în loc să se înalțe în văzduh, pică în curte ca o piatră și căzu maĭ mult mort decât viu.

Vrăbiile după el. Până să eșim noĭ din casă și să-l scăpăm, cred că aceste păsărĭ, carĭ trebue să fie foarte rele la inimă, l'ar fi sfâșiat în bucățele.

Decât Pisi, care dacă nu prinde mulțĭ șoarecĭ, în schimb însă a jurat moartea vrăbiilor și stă la pândă cât e ziua de mare, le a zărit, precum a zărit și pe Fichi-Richi căzând din nuc.

„Miaaaau !" făcu el odată lung și cu vocea amenințătoare. Și vedeți-l cum s'a sburlit, cum i s'a îngroșat și umflat coada, cum îĭ scânteiază ochiĭ. Te sperii când îl vezi așa de supărat.

„Miaaaau !" zise încă odată Pisi și sări din ascunzătoarea luĭ drept asupra luĭ Fichi-Richi și asupra vrăbiilor. Vrăbiile îĭ râseră în obraz și o sbughiră la fugă. Cât despre Fichi-Richi, acesta aproape nicĭ nu putea să se miște. Până să te învârteștĭ odată, Pisi l'ar fi dat gata, făcându-șĭ din el o gustare bună.

Noroc numaĭ că Lina bucătăreasa eșise tocmaĭ în clipa acea în curte.

„Pisi, zzt !" strigă ea cu putere. Iar Pisi, care nu prea se sperie de noĭ ceilalțĭ tremură când aude vocea Lineĭ. A mâncat odată bătaie dela dânsa și de atuncĭ îĭ știe de frică.

Așa a putut scăpa Fichi-Richi dela o moarte sigură. Din ziua acea nu se maĭ gândea să sboare și să fugă.

A uitat și pădurea în care s'a născut și viața pe care o trăise pe când era în vârstă mică.

Ceva maĭ mult. Se obișnuise așa de bine cu noĭ, în cât chiar când îl scoteam din colivie și-ĭ dedeam drumul prin odaie, el, în loc să se uite spre fereastră și să încerce a fugi, venea să mănânce din palmă și se plimba fără să-ĭ pese și fără să se sperie câtuși de puțin.

Iar când îl închideam din nou în colivie și se culca să doarmă vârându-șĭ capul între aripi, se supăra când făceam sgomot.

„Maĭ încet, că-mĭ stricațĭ liniștea și somnul", ne zicea par'că întinzând spre noĭ ciocul său.

Și așa Fichi-Richi se obișnuise cu viața ce o ducea închis în colivie. Era mulțumit și noĭ de asemenea.

Insă, dela o vreme încoace Fichi-Richi părea foarte trist. Nu numaĭ că nu cânta, dar nicĭ nu ciripea măcar. Stătea ceasurĭ întregi cu capul plecat și cu aripile lăsate în jos. Numaĭ voia să guste din bunătățile ce-ĭ puneam în colivie. Când îĭ dedeam drumul în odaie, nicĭ nu se uita că țineam în palmă grăunțele carĭ îĭ plăceau înainte așa de mult, ci rămânea nemișcat locului.

„E bolnav", ne-am zis noĭ. Și a venit Nicu, știți băiatul acela din vecini, care ține acasă la el vreo 20 de păsări de toate soiurile și s'a uitat lung la Fichi-Richi.

Da, e bolnav, zise și el. I-a deschis ciocul și a văzut că pe limbă i se făcuse un buboiu mic-mic, că noĭ de-abia îl puteam vedea. Il strânse puțin de limbă, îĭ puse nu știu ce, așa o doctorie de a luĭ, și după acea ne spuse, că boala luĭ Fichi-Richi e primejdioasă și că scapă cu greu.

Din zi în zi Fichi-Richi devenea și maĭ trist. Vocea i se stinse deabinelea și își perduse cu totul pofta de mâncare.

Iar afară totul era frumos și încântător. Infloriseră arborii, verdeață și florĭ crescuseră în grădină. Venise primăvara, aceea care ne aduce sănătate, veselie și voie bună în suflete.

Cu sosirea unor astfel de zile frumoase s'a deșteptat și în noĭ speranța, că Fichi-Richi scapă cu zile și se face din nou vesel și sănătos. Azĭ de dimineață însă, când Florica s'a dus să-l îngrijească, l'a găsit căzut pe spate, cu aripile desfăcute, cu ciocul îngălbenit, cu un ochĭ închis și celalt pe jumătate deschis și cu degetele dela picioruşele luĭ sgârcite.

„A murit Fichi-Richi !" strigă ea și o podidiră lacrimile.

Acum stăm cu toțiĭ în jurul colivieĭ în care zace Fichi-Richi. Stăm și ne tot chibzuim ce să facem cu el.

„Să-l dăm luĭ Pisi să-l mănânce", zise Lina bucătăreasa. Ce ființă fără suflet și fără milă ! Să-l dăm să fie mâncat Fichi-Richi, care ne-a fost un prieten așa de bun și de drăguț timp de doĭ anĭ de zile !

Am certat-o cu toțiĭ, pentrucă s'a gândit la astfel de faptă.

„Să-l aruncăm în Dâmbovița, că nu e departe", grăi Maria, fata din casă.

— Nicĭ asta nu e cu putință. Luĭ Fichi-Richi îĭ vom face o groapă în colțul grădineĭ și-l vom înmormânta alăturĭ de Albulet, iepurașul cel cu părul alb și cu ochiĭ de culoare roză.

ALI-BABA

O lacrimă...

Tu nu-mi mai scrii. Te-a stăpânit uitarea,
Și-i mult de când aștept, o! și-aș fi vrut,
Să-ți recitesc scrisoarea ca'n trecut,
Acum când mă înfrânge depărtarea...

Zadarnică îmi este așteptarea,
Și-ți scriu mereu, în vraja ta pierdut,
Și fiecare slovă o sărut,
Ca ție să-ți aducă sărutarea...

Iți scriu mereu... Uitarea ta nu poate
Să'nfrângă umilita-mi rugăciune și visurile toate...

O lacrimă a picurat pe-un vers...
Să-l scriu din nou? Sau lacrima iți spune
Mai mult decât aceia ce a șters?

Alfred Moșoiu

Paris 1910

În zori pe câmp

Spre răsărit se'ngână noaptea cu lumina ;
Se întrerupe somnul și hodina,
Din iarbă se înalță ciocârlia
Să cânste'n slavă imnul dimineții ;
De cântul ei tresaltă și câmpia
Și se pătrund de el și muncitorii,
Uitând de grija și sudoarea vieții.
Așa au pomenit la muncă ei:
O încep când se revarsă zorii
Și-o lasă seara tot în cântul ei.

De cântul ciocârliilor, se pare,
Trezită, ziua, pleoapele-și deschide
Și le ascultă imnul pe răcoare;
Iar când zâmbește cântăreților de sus,
Alungă umbra nopții spre Apus
Și'nfricoșează steaua'ntârziată.
Dar iată-l el, împurpuratul soare,
De sub pleoapa zilei se arată,
Privește larg pământu'n lung și'n lat,
Săgeți în umbră de pe văi aruncă
Și-apoi, ca un stăpân bogat,
Asvârle aur la argații săi
Ca să-i îndemne și mai mult la muncă.

Cu capul gol, cu mâneci suflecate,
Cu mâinile la piept împreunate,
Desculț, îngenuchează pe pământ
'Nainte de-a-și începe munca iarăș
Un muncitor, — încrezător și sfânt
Martir al muncii, singura-i credință....
Din urmă boii, blânzii lui tovarăși,
Cuminți ca'n ceasul cel de pocăință
Și rumegând în tihnă lângă car,
Il urmăresc tăcuți : stăpânul lor
Mai face semnul crucii larg și rar
Și-un,, Doamne-ajută'' zice 'ncrezător.

George A. Petre

Gherea văzut de aproape

de I. Teodorescu

— MARELE FERMECĂTOR —

L'am cunoscut pe Gherea în preajma vârstei lui de 30 de ani, vârstă care pentru om este ceeace-i luna lui Mai pentru an, adică lumină intensă, vigoare deplină, năzuință nețărmurită, nădejde în totul și întru toți. E vârsta când Isus pronunța predica pe munte și când își alcătuia el statul major de apostoli și cortegiul mulțimei încrezătoare.

In adevăr pe vremea aceia s'au format la noi așa zisele cadre vechi ale mișcării socialiste, atunci a eșit la iveală acea generație de tineri entuziaști și idealiști care, chiar când a ajuns la desiluzie sau la decandență, încă își mai păstra denumirea de „generoasă", faimă transformată în simplă poreclă, vai !

In jurul lui Gherea s'a născut și s'a închegat ea, din sufletul lui își trăgea viața și din mintea lui credința. Ce-ar fi fost mișcarea socialistă românească fără de Gherea e greu de spus. Fără îndoială însă că ea, deși poate tot s'ar fi zămislit, ar fi avut mai mică întindere, mai puțină strălucire, n'ar fi fost atât de idealistă și ar fi durat o vreme mai scurtă în faza ei dintâi.

Căci el a fost propăvăduitorul, el sufletul organizării, el motorul central, el îndrumătorul, sprijinitorul și mai presus de toate marele fermecător care atrăgea, reținea, învăța, îndemna și încuraja. Din acest punct de vedere Gherea poate fi ca socotit dacă nu ca un descălecător, cu siguranță însă ca un întemeietor.

Și avea toate darurile pentru acest rol și pentru această menire. Dacă ar fi fost numai un om învățat și o minte limpede, uninș cult și un logician, n'ar fi fost în de ajuns. Dar lui îi hărăzise natura acele însușiri sufletești rari și frumoase care singure pot atrage și reține alte suflete : bunătatea, blândețea, toleranța, mila încă aș putea adăoga, acele calități de inimă care abundă în paginile Evangheliilor și care fermecând naturile curate, le apropie și le amendează chiar pe cele rebele și rele. In privința asta voi povesti un fapt caracteristic.

* * *

Printre cei influențați de cuvântul și de pilda lui se găsea un oarecare individ, care cu vremea a deraiat dela calea celorlalți. Ajunsese, după trecere de mai bine de un deceniu, un bețivan, un rău, un bătăuș, și ceeace-i mai ticălos ca toate, un vulgar agent electoral în solda tuturor partidelor, rând pe rând. In fine un putregai de om.

Găsindu-se într'o vreme, el cu niște muncitori la o lucrare, pe care o supraveghea, fiind și nițel turmentat de băutură, i se năzare nu știu din ce și se repede asupra câtorva lucrători cu ochii injectați, cu spume la gură, cu pumnii încleștați, expectorând injuriile cele mai grosolane și tot felul de amenințări. Oamenii se fereau care mai de care de bestia deslănțuită așteptându-se să fie loviți.

Dar bestia se oprește de-odată în loc, se liniștește, lasă capul în jos și bulborosește :

— Duceți-vă dracului, nu pot să dau în voi, doar am fost și eu socialist...

De sigur că în momentele acelea i-a trecut pe dinaintea ochilor amintirea unei figuri bune și blânde, surâsul angelic și milos al lui Gherea.

* * *

Bunătatea, blândețea și mila lui ne impresionase pe toți câți îl cunoscusem mai mult chiar decât învățătura lui. Și puțini sunt acei dintre vechii socialiști cari să nu-l fi cunoscut și personal pe Gherea, să nu-l fi apropiat un minut măcar. Și minutul acela era hotărâtor pentru o întreagă viață, pentru imensa majoritate.

Gherea ascuns într'un turn de fildeș, într'o pădure nepătrunsă, așezat undeva departe peste graniță ar fi influențat, fără îndoială, epoca noastră prin screrile lui. Dar Gherea așezat modest și privitor într'o gară pe la care se vântura o lume, Gherea în calea tuturor, Gherea zilnic vizitat de zecimi de indivizi și în cursul unui an în contact cu mii de inși, a însutit puterea atrăgătoare și convingătoare a celor ce-a gândit și ce-a scris.

Este de neînchipuit ce covârșitoare forță zace în atracția individuală. Lumina ochilor, surâsul amical și bun, vorba dulce, strângerea de mână călduroasă și sinceră, acel curent de simpatie care se degajează din întreaga făptură omenească înzestrată cu înalte și alese daruri, farmecul personal într'un cuvânt sunt incomparabil mai de căpetenie pentru închegarea unei idei, pentru cristalizarea ei în grupare și partid decât toate cele ce se pun pe hârtie.

Așa se explică de ce oameni cari n'au produs un rând scris au fost totuși întemeietori și conducători de seamă, pe câtă vreme nu toți filosofii, nu toți oamenii de știință și artiștii, chiar de geniu fiind, au făcut școală și au strâns în jurul lor grupări numeroase și solide de inși. Cu atât mai vârtos, bine înțeles, influențează pe semenii lor acei, foarte rari, cari întrunesc amândouă calitățile, și opera scrisă, și influența farmecului persoanei lor.

Când l-am cunoscut pe Gherea începusem deja, ca toți din generația mea, să citesc multe și de toate, eram adânc pătruns de ideile noui care atunci creșteau și se înălțau de-asupra Europei ca talazuri uriașe. Imi lipsea numai un singur lucru, lipsă pe care am simțit-o numai după ce am devenit unul din frecventatorii casei așa de primitoare din Ploești, anume convingerea inimei.

Incepusem să-mi dau seama de adevăr, nu însă deplin și de simțire. Credeam dar încă nu iubeam, mi se luminase mintea dar nu mi se înflăcărase însă inima. Eram întocmai ca acel ce raționase cu Platon și cu Aristotel dar nu simțise încă cu Isus, ca acel care-și dăduse adeziunea dar nu-și închinase încă sufletul.

Căci ceeace m'a impresionat adânc, când l'am apropiat pe Gherea, pe mine târgoveț, din lungi șiruri de neamuri născute și crescute la târg, pe mine care auzisem în totdeauna pronunțate cu dispreț și chiar cu respingere cuvintele de „țăran", „mojic", „golan" și altele la fel, ce m'a impresionat adânc, zic, au fost mila, compătimirea, interesul cu care el vorbea despre cei umili, nevoiași și suferinzi, faptul de-a trata la fel pe om indiferent de îmbrăcămintea, cultura, bogăția și poziția lui socială.

Acestea vor părea lucruri de nimic, astăzi, cui le citește, mai bine zis lucruri dela sine înțeles, după cum ni se par banale Evangheliile după 2000 de ani dela apariția lor. Insă mentalitatea aceasta nouă și sufletul acesta nou, democratic, au fost creiate la noi, sau dacă voiți ca să nu ziceți că exagerez, au fost infiltrate și făcute simple și naturale în special de mișcarea socialistă, la care Gherea a contribuit covârșitor de mult.

* * *

Lui se datorează, în adevăr, lui ca influență personală și într'o măsură foarte largă, că nu numai vorbele ci și practica egalității și a fraternității, adică a adevăratei Democrații, a prins adânc și printre noi.

Căci nouă românilor, mai cu seamă celor dela târguri și celor ajunși, ne-a lipsit cu totul educația creștină care stă la baza oricărei mișcări democratice. Catolicul, și mai cu osebire protestantul, o au din născare, o sug cu laptele mamei și și-o însușesc în tot cursul vieții întrucât cartea lor de căpătâi este Biblia : Vechiul Testament care e codul Egalității, și Noul Testament care e Codul Fraternității. De aceia la noi cultura filozofică și cea științific prind mai greu și nu-ș dau tot rodul fiindcă le lipsește cimentul învățăturilor creștine, le lipsește suflul viu al iubirei de oameni și ideia că cu toții suntem dintr'acela lut, fii ai aceiași naturi sau ai aceluiași Dumnezeu.

Și i-a fost dat lui Gherea, lui necredinciosul în materie religioasă — ceeace în definitiv n'are a face — ca s verse în sufletele noastre pe lângă lumina ideilor și balsamul sentimentelor altruiste, care se chiamă iubirea d oameni.

Plămădit din aceeași parte de oameni din care se zămislise acei aleși și predestinați ca Confucius, Buda, Isus Epicur, Marc Aureliu, Epictet, Francisc din Assisse și alții el avea cuvinte de indulgență și pentru cei mai păcătoș mai decăzuți, mai răi și mizerabili dintre oameni.

Pentru Gherea cuvintele de escroc, asasin, hoț, pungaș, bestie, etc., nu existau. Putregaiul omenirei precum și sălbătăciunea spurcată pe care ne-a lăsat-o un lun trecut plin de păcate, la el se chiema, în totdeauna, cu u singur cuvânt: **bolnav**. Câte sarcasme îi atrăgeau aces cuvânt din partea lui Tony Bacalbașa și a lui Caragiale firi impulzive, spirite acute, naturi incizive, care nu s puteau obicinui cu o asemenea indulgență ! Chiar și nou celor mai blajini și mai potoliți, greu, greu de tot ne-a venit să ne deprindem cu ideia că și gunoiul acela era alcătuit tot din frați de-ai noștri, tot din oameni, că mila ș fraternitatea trebue să se întindă asupra tuturor oamenilor, că ori și cine e semenul nostru fie el ultimul dintr bestii sau dintre ticăloși.

Fericiți cei săraci cu duhul,
Că a lor este împărăția cerurilor.

Și în cercul care înconjura pe Gherea frăția era într'adevăr deplină, dela suflete și până la pungă, dela minți ș până la masa comună, deschisă în mod fraternel ori că rua flămânzise de pâine sau de dreptate, fiecăruia car însetase de apă sau de idei.

Inima lui, sufletul lui ca și casa lui erau ale noastre ale tuturora, și mulți se simțeau acolo mai la dânșii decâ lângă părinții naturali sau decât lângă frații de sânge.

* * *

De aceia am ținut să scriu rândurile acestea, eu unu din mulții și umilii lui discipoli și prieteni de aproape căci nu numai scrisul lui trebue să rămâe generațiilo viitoare ci și inima lui cea largă, cea generoasă, cea d oameni iubitoare, care pentru ei și pentru dragostea lor bătut până în clipa de pe urmă în tot timpul celor 65 d ani ai vieții lui.

I. TEODORESCU

Literatura comunistă din Rusia

Din o corespondență iscălită de un emigrat rus **Arthur Tupine**, publicată în **„Les Ecrits Nouveau"** (IX—4—Aprilie) luăm următoarele date interesante cu privire la literatura Sovietelor din Rusia, pentru a căror veracitate răspunde firește, autorul corespondenței. După cum să știe, sovietele rusești au înființat un departament al Propagandei, care publică un buletin lunar „Presa și Revoluția". In acest buletin să remarcă toate producțiunile literare, cari intră în domeniul ideologiei comuniste. In ultimul număr al acestei publicații să tipărește un studiu d 400 pagini asupra poetului „oficial" al Sovietelor rusești : **Vassili Kniazieff.**

Cine este acest **Kniazieff**, o spune **d. Tupine.**

Sovietele rusești au făcut apel la toți artiștii de seamă a Rusiei, ca să se inspire de Revoluție și să „creieze" opere nemuritoare. La manifestul Sovietelor dintre numeroșii artiști ruși— după cum observă nu fără satisfacție emigratul—n-a răspuns decât o infimă parte a gânditorilor ruși, între cari n'au aderat comunismului decât **Klionieff** și **Gorodetzky**, amândoi poeți d valoare, dar cari nu au avut succes în fața maselor proletare. S'au ales înse doi poeți: **Demian Biedny** și **Vassili Kniazieff** cari au glorificat în stihuri viguroase „teroarea roșie".

Demian Biedny colabora odinioară la jurnalele burgheze rusești, scriind mici fabule cu subiectul din viața rusească, neuitând să facă „reclame în versuri pentru fabricile de tutun și alte anunțuri rimate."...

Vassili Kniazieff, poetul femeilor de stradă și al bucătăreselor, la 1914 admira pe regele Albert al Belgiei, eroismul regal și martiragiul belgian. Acum înse este poetul favorit al gărzilor roșii, al Tchekei și al teroarei roșii.

Kniazieff este autorul de tristă celebritate a poemei **„Ceia ce cântă clopotul"**, scrisă cu prilejul morții comunistului **Uritzki** care este o teribilă executură a tuturor simțurilor de pietate ș un „blestem răgușit al beției roșii".

Comisariatul nstrucțiunei publice din Rusia a dispus ca acest vers să fie tipărit în milioane de exemplare și să fie cânta în toate școlile comuniste, ca un imn al libertăței gândirei și revoltei.

D. Tupine publică un fragment al acestui „imn" în limba franceză. Poema fioroasă nu contribue la nemurirea lui **Kniazieff**, căci este un conglomerat de blestemuri epileptice și de imagini rudimentare, cari aduc aminte cititorului pușcăria ș ștreangul.

Memoriile lui Grimond de la Reynière

Admiratoriĭ arteĭ culinare vor tresări citind, că memoriil celebruluĭ gastronom *Grimod de la Reynière* (marele dușma și rival al luĭ Brillat-Savarin), au apărut în editura unuĭ parisian admirator al fricandourilor și al sauce-urilor. Dictonu luĭ *Grimod de la Reynière:* „Unde nu este bucătar, nu sun prietenĭ" a devenit banal. Omenirea se trudește azĭ cu alte pro bleme, decât acelea ale bucătarilor, carĭ — în fond — nu repre zintă cultura și progresul, cĭ numaĭ epicurismul trândav și egois al claselor stăpânitoare. Victor *Hugo* spunea despre Brilla Savarin că locul luĭ este între *La Rochefoucauld* și *La Bruyèr* Dar nu știm dacă „Manualul Amphytrion" al luĭ *Grimod de l Reynière* să poată considera ca o operă de artă, care a revoluționat gândirea omenească. Totuș sunt interesante memoriil gastronomuluĭ, carĭ desvălue intimitățile curților feodale și n fac cunoscute multele și desele orgiĭ, cu carĭ se desfătau sela donii și cucoanele saloanelor de mătase.

Sunt înfiorătoare totuș datele ce nĭ le furnizează editori cărțeĭ, când remarcă „vitejia" unuĭ gastronom american cu nu mele *Sam Miller*, care ar fi „consumat" la un dineu: 144 ou 48 pateurĭ, zece „snițele", cincĭ torturĭ à la Belgique cu ron și cincĭ torturĭ mixled-pidles, cu patru litrĭ de cafea neagr Eroismul burteĭ. Și asta e ceva, în secolul cultureĭ, în care om nirea dibuește în crime sadistice și intelectul agonizează în te riĭ imbecile de guvernare.

Și ce exemplu bun adus din viața luĭ *Carol al V-lea*, ca se trezea în zori, la orele cincĭ și dela această vreme și pâ seara târziu : ..mânca !

Cumpărațĭ memoriile !..

MIŞCAREA ARTISTICĂ

Expoziţiile Arta Română şi Paul Scorţescu

de S. MAUR

III

In sala a patra din etajul de sus al Ateneului, expun desemnuri membrii Societăţii Arta Română.

Domnul **N. Teişanu,** expune numai desemnuri, stilizate, socotite pentru efecte decorative, cu o uşoară influenţă a stilului vechiu decorativ japonez, colorate cu o foarte mare dragoste de armonii dulci, şi menite ce e drept să se bucure de un foarte mare succes la publicul mare.

Subiectele ce le alege domnul Teişanu, sunt foarte potrivite manierei acesteia de interpretare. Basme şi motive de uşoară şi drăgălaşe fantezie, care să nu obosească prea tare pe privitor, sunt preferate tuturor celorlalte.

O. Han.—Sofocle

Transpune în decorativ ceeace domnul Kimon Loghi face în pictura de şevalet. Numai că d. Teişanu o face în mic, aproape în lustraţiunea decorativă.

Desemnurile d-lui **Camil Ressu** sunt fără îndoială cele mai puternice, mai fin observate, şi mai plastic executate dintre toate cele expuse. Domnia-sa este — şi ţinem să subliniem aceasta — unul dintre foarte puţinii **mari desenatori** pe cari îi are ţara românească. Stăpâneşte cu o rară virtuozitate nu numai linia, proporţiile, construcţia, ci — ceeace face caracteristica desemnurilor sale — forma plastică, adâncimea, distanţa dintre planurile corpului pe care îl reprezintă. Şi aceasta este dacă nu totul, cel puţin o siguranţă la care ajung foarte rar, chiar marii desenatori.

Desemnuri într'o linie originală şi larg prezentată expune d-l **Ştefan Dumitrescu**—mai ales peisagii,—şi foarte bune desemnuri, în linii viguroase, şi observaţii pline de o pătrundere adâncă, instinctivă, are d-l **H. Maxy.**

Dintre sculptorii Artei Române, singurii cari s'au prezentat publicului anul acesta sunt d-nii Han şi Jalea.

Cunoscătorii şi amicii artei moderne, cari consideră orice talent nou descoperit, — talent care e pe cale de a desfăşura înaintea ochilor lor originalitatea şi generozitatea sa de creare, — ca un mare câştig pentru artă, au urmărit cu mult interes sculpturile pe cari le expune d-l **OSCAR HAN,** în ultimii ani.

Căutând să se debaraseze de obiceiurile cari se moştenesc dela profesori, sau de cele pe cari le sugerează tradiţia, mai caută şi pare a-şi găsi stilul propriu, de sculptor, care pune în lucrările sale pe lângă calităţile de linie, şi formă plastică, cerute de technică şi o fărâmă din viaţa sa sufletească, pe care i-o bănuim bogată şi darnică.

Că este pe cărarea cea mai puţin bătătorită la noi, cu urcuşul cel mai aspru dar cu atât mai pitoresc, pe care îl conduc preocupările de ordin mai înalt, intelectual, al artei sale, ne dovedesc câteva din lucrările expuse anul acesta la Arta Română.

In primul rând, Sofocle. Interpretarea nouă, plină de o neaşteptată îndrăzneală de concepţie şi de o technică modern stilizată îl rânduieşte dintr'odată printre marii sculptori ai noştri şi ne oferă prilejul să înregistrăm prima lucrare de sculptură românească care ar putea figura cu cinste la oricare expoziţie bună de artă nouă din Occident. Ca şi „Fecunditate", „Satir şi nimfă" şi „Invingătorul", opere cari vor conta în cariera domniei-sale.

Pe d-l **I. JALEA,** îl vedem pentru prima oară, —şi nu am putut să-l studiăm cu prea multă atenţiune, — după cele câteva sculpturi pe cari le expune. Ni se pare prea pictural în technică, prea sentimental, romantic în concepţia lucrărilor sale.

Credem că o linie mai stilizată, o formă mai viguroasă, şi o mai serios triată alegere a subiectelor cărora le arată interesul interpretării sale, i-ar face mari servicii. (Bine înţeles când punem lucrărilor d-sale, aceleaşi criterii de judecată, pe cari le punem acelora ale marilor sculptori. Căci dacă, am avea pentru ţara noastră o măsură specială, scoborâtă la nivelul artei care se face la noi, am socoti şi pe d-l Jalea, după cele câteva opere expuse, ca pe unul dintre marii sculptori români...

D-lui **PAUL SCORŢESCU,** care vine din străinătate cu un nume bine cotat — se spune, — vom trebui să-i cerem de asemenea foarte mult.

Adică, tot atât, cât am cerut d-lor Han şi Jalea. Şi anume, o notă personală nu numai în technică, ci şi în interpretarea subiectelor alese. Notă în care să se oglindească, întreaga concepţie de viaţă şi de artă, a artistului, şi în care să citim pe lângă talentul pe care, incontestabil îl are, — şi emoţiile sufleteşti prin cari a trecut în momentul creării operilor sale.

Putea-vom face aceasta? Vom crede atunci că d-l Paul Scorţescu este unul dintre marii noştri pictori.

In cazul când nu ne vom putea convinge că această notă originală, caracteristică lucrărilor d-sale există, vom recunoaşte numai calităţile picturei domniei sale şi atât.

D-l Scorţescu, are un simţ al culoarei foarte dezvoltat. Pune şi foarte multă lumină în multe din tablourile domniei sale. Construieşte cu multă băgare de seamă, desemnul, are un dar special şi rar, de a alege motive potrivite pentru dânsul, şi este destul de abil, de a-şi aranja diverse armonii şi contraste de planuri colorate, pe cari le tratează cu o largheţă demnă de lucrări decorative în stil mare.

Lucrări decorative, — pe cari nu le-ar putea face, — deocamdată cel puţin, judecând după panoul mare decorativ pe care l-a expus. Atmosfera din toate pânzele — ceeace ne contrariază, — este aceiaşi. Nu are varietate în interpretare. Şi nici nu vedem încă simptomele unui stil propriu.

Deoarece, acela ce pare că face ca toate tablourile iscălite Scorţescu să se asemene între ele, este culoarea pusă pastuos, conturul clar, şi este mai ales repetarea aceloraş culori pretutindeni.

Şi apoi, pentru cel ce cunoaşte pictura, aşa cum se face azi în academiile din străinătate, nici culoarea acestui pictor nu i se pare ceva prea nouă. D-l Paul Scorţescu este deci, după noi, numai un pictor talentat.

S. MAUR

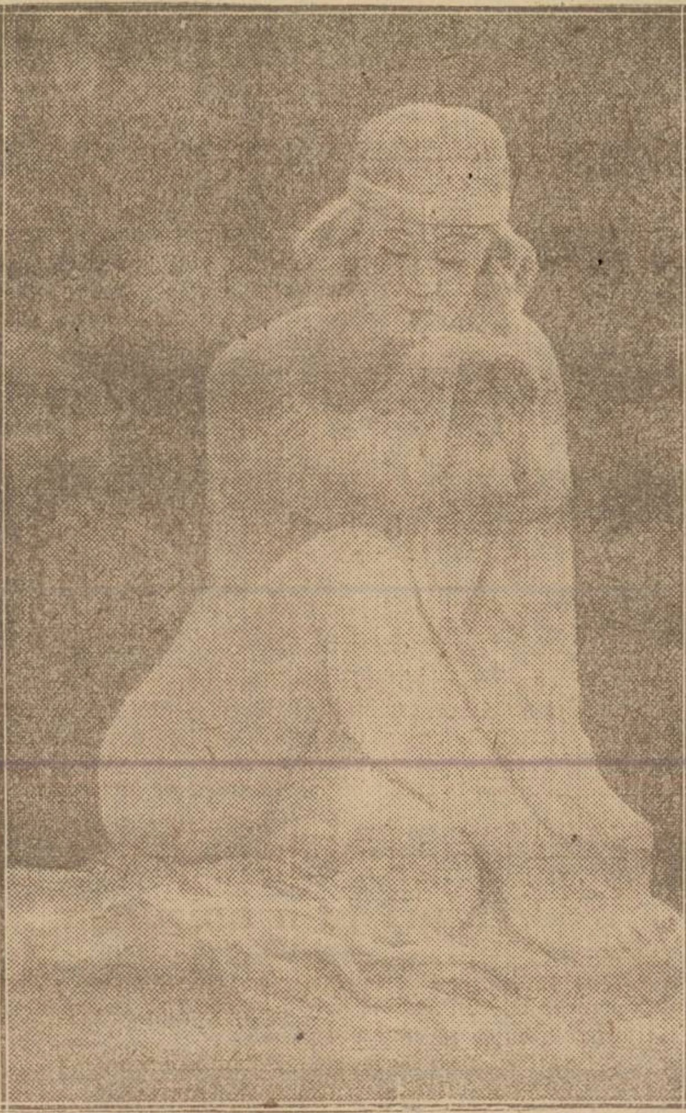
Savargin

In vizită la Maison-d'Art, am intrat şi în mica sală, în care sculptorul Savargin, şi-a strâns toate lucrările sale aduse în ultimul timp din Italia, pentru a le arăta amatorilor noştri de artă.

Nici un sculptor nu se poate mândri cu o mai bogată şi mai variată activitate.

D-l Savargin munceşte cu foarte multă tragere de inimă şi foarte sârguitor, şi ajunge astfel la o virtuozitate technică demnă de admiraţie. Greutăţi nu mai există pentru dânsul. Nici în mişcare, nici în modelaj.

Salomeea, este lucrarea capitală pe care o expune. Schiţează o foarte sugestivă stare sufletească a fiicei lui Irod, după ce a câştigat capul Sfântului Ion. Este complecta uitare a existenţei, transpunerea totală a fiinţei într'o lume plămădită din fantezie inconştientă şi senzualism bolnav, pe care o zugrăveşte aici domnul Savargin.

Mai arată şi alte încântătoare nuduri şi capete.

Solidaritate

— Feciorul lui Nenea Tache Vameşul —

— „S'a stricat rostul sărbătorilor şi pace! Eu ca să mai am ţinere de minte, nu mai am, tu nu te mai uiţi în calendar să-mi spui şi mie pă ce vreme ne aflăm; toacă şi eu nu ştiu dăcă să aprind sau nu candela; Dumnezeu să mă ierte, dar nu mai sunt bună de nimic, pasămi-te mă cheamă tat-tu la el, alt nu ştiu ce să mai zic bietu Tache 'i-o fi urît fără mine, orapsitu dă el fără cruce, fără urmă, fără pomană!..

— „Da ce e mamă?

— „Ilinca îmi spuse, o fi n'o fi, că toacă pentru Sfântu Haralambie dă ciumă!

— „Da dă ce ţi zice dă ciumă?

— „Păi să zice de... că el ar fi stârpit ciuma, ciuma a mare care se ivise pe vremea lui, o molimă care cotropise lumea p'acolo pă unde propovăduise Kristos; azi Dumnezeu nu mai arată minuni d'astea, e lumea prea înomolită în păcate. Aşa spune babele, eu dă unde să fiu pă vremea Sfântului Haralambie. Babele îl prăsnueşte toate, dă frică; e icoană la „*Adormirea maichii Domnului*" pă uliţa Moţulesii, făcută dă Negrinele, gogoriţele alea de Negrine care nici nu s'a călugărit şi au rămas şi fete mari de câte optzeci dă ani; acolo e şi hramu icoanii, acolo îi face şi pomenirea şi tae şi artosu. Da cine s'a mai dus să facă o cruce către stârpitoru molimii; mă ţin picioarele Doamne?

— „Bine, dar dă ce tocmai Sfântu ăsta mai cu moţ ca ăi lalţi?

— „Păi de... ăsta se zice că a fost mai învrăjbit pă înpeliţata de femeie, şi d'aia îi zice se vede, „*de ciumă*"! Nu e femeia ciuma omenirii? femeia nu e a păcatului? păcatu în omenire n'a venit cu femeia? Ciuma nu s'abate pentru păcatele şi ticăloşiile omenirii? Cine a adus păcatu pe pământ? D'ale Irodiada care a tăiat pe bietu Ion Botezătoru sărăcuţu pentru că n'a vrut să ţie cu ea; d'alde Otrăvitoarea din Giurgiu, d'alde Eneasca care se ţine cu băeţii din gazdă, d'alde d'astea... Care din sfinţi crezi că are ochi să vază nemernice d'astea? Dute să'l vezi ce încruntat e! E în stânga când intrii, lângă strana lu Trică Ilie. Preoteasa 'i-a făcut o perdea de horbotă, iaca, să nu ne mai zgâim noi femeile, nevrednicile de noi, la sfinţi dăştia care trăia cu grâu crud şi să scălda în Iordan, se închina cât era ziulica de mare, dormea cu jigăniile la un loc, erna în vizuinile urşilor, fără să să atingă fiarele de ei; umbla încinşi cu tei şi nu ştia decât una: scriptura şi Dumnezeu! Şi noi, să ne mai uităm la ei — noi femeile, lasă voi care sunteţi bărbaţi d'ai lor — ca la comedii! Lasă'l aşa mai bine, pitit în horbota bietii preotese, Dumnezeu să o erte şi p'aia că numai ea le ştia şi ni le spunea pe toate şi nouă, astea proastele... fără carte. Nu e vorbă, şi ei i le spunea popa, şi ia pă urmă nouă; trăia bietu tată-miu, Dumnezeu să-l odihnească, Alecu. In ajunul lui Sfântu Haralambie, ăsta dă ciumă, când toca la Radu Vodă în Tabaci, începea să ne spue dă el, dă viaţa, dă faptele şi dă religia lui; Dumnezeule, ce mulţumire pe el! Şi el a fost un sfânt! Nu ştia de cât postul, psaltiria, vieţile sfinţilor şi milostenia; milostenie în dreapta şi în stânga din lefşoara lui de optzeci di sfanţi. Maicămea ce l'a mai ismenit cu ale ei, dar dintr'ale lui nu'l scotea. Se mai ciorovăia ei ca bietu Iov cu nevastă-sa, dar el ştia el şi ea, Tarsiţa, rămânea tot Tarsiţa. Noi, glugă cu toatele lângă el, să'l ascultăm ce spune, cu sufletul la gură şi cu ochii la spusele lui. Lui îi creştea inima, nouă nu ne mai ardea de nimic, iar dincolo de etăcel, maica, sătulă până în gât d'atâta călugărie, bătea aşa de inimă rea, fără să fie nevoe, cu cleştele în jar, vorbind singură şi crucindu-se în pofidă. Cât era ea de credincioasă, dar tot îi da băbaca înainte. Şi cum zisei, cu toţii gălătuşe lângă Sfântu de tata. Cocoţat tocmai în fundul patului, întoltoşit cu bocceau în care l'a adus Schina din Athena, prinsă la piept cu un chihlibar negru înrămat cu un firicel de aur dăla vechiu — acolo s'a născut el, grec neaoş şi a înemerit-o tocmai aci în „*Hanu Dracului*", să ia pă bunică-ta, mahalagioaica de maică-mea, din podu Caliţii, guralivă şi nemulţumitoare, — el un sfânt — cu biblia pă genuchi, cu ochii în candelă, cu bunătatea pe gură! Şi-l înconjurau, târâş, cu buzele încleştate, cu sufletul mărcă: Siţa cu gându la Bujea, romanţioşi amândoi; Linaş în vorbă cu beţivanu de Cosfache băiatu pantofarului din Cavafi; eu, logodită cu Tache, cu ta-tu, p'atunci verificator la măsuri şi greutăţi, dar cu gându tot la mânăstire; Tinca grea cu Relu, isprăvise cu fetia; ţinea pe Ştefan, casier la „*Societatea Birjarilor*" om dă ispravă, — toţi cu toţii pe lângă patu lu bietu Alecu. Incepea cu Adam şi sfârşea cu Domnu Kristos. Inmărmuream nu altceva! Nu aş mai fi băgat nimic în gură, decât anafură şi iar anafură. Şi când mă gândeam la tătaru de tat-tu că-i da zor cu nunta, şi mie numai dă nuntă nu-mi ardea, şi dincolo maica se uda cu oţet că şopăiam cu băbaca să mă fac nevăzută şi să fug la călugărie. Miere, bunătate şi smerenie către Dumnezeu îi pica din gură, nu altceva. Ne citea câteva foi din ciaslov, mormăia ceva în barba care era aidoma cu a sfântului Haralambie, închidea chiotoarea cărţii, făcea o cruce cât casa dă mare şi pă urmă ne explica. Noi, înmărmurite, nu altceva! Chip nu mai era să ne mai urnim până venea maica cu faşolea şi cu ştiru, că în casă nu s'a pomenit decât fasole şi fasole, post, nepost!

— „Ufff! la ciorile Alecule frate, ci ca mai isprăveşte pentru numele lui Dumnezeu cu psaltiriile şi cu turbatele astea, cau turbat, zău nu altceva, după religie, parcă religia ar fi halva turcească la ele!

„Catarama dela carte se închidea de tot. Noi, ne adunam, de unde căzusem lungite pă preş să ascultăm patimile sfinţilor şi treceam în etăcelu maichii, ciufuta de mamă care rămânea aci, cu ştiru şi cu fasolea ca să socrească pe îndelete pe tata. Mormăeli acolo, mormăeli dincoace. Despre sfântu Haralambie nu apucase să ne spue tocmai aşa multe, decât numai atâta că era... *de ciumă*! Intrase soacra de maică-mea cu pustia de fasole. Atât n'am înţeles bine de ce să-i zică de ciumă!

„Ştia el bietu băbaca, dar cine îl lăsa să vorbească în tihnă. Părintele Nae Bottea a murit şi el, Dumnezeu să'l erte — era duhovnicu cassi. Nu ştia nici el; aşa la apucat în biserică, când la uns din diacon, preot: „*Sfântu Haralambie dă ciumă*". Pă cine să mai dăscoşi? Preoteasa, a murit şi ea sărăcuţa. Poate să fi prins ceva dă la popa dântai care era mai bătrân şi ca băbaca şi ca Bottea. Dar cine să te îndrumeze. Triculeasa care spăla pă la toţi din curtea bisericii şi care „drept" e că era mai bătrână ca toţi de pe vremea aia, ce să ştie ea o proastă dă da în gropi, care iscălea cu „deştu". Ştia şi ea de la Zossima epitrop la Slobozia, că-i zicea „*dă ciumă*". Atâta tot. Incolo, toţi morţi, toţi prăpădiţi după faţa pământului, pă cine să mai întrebi, să dăscoşi şi să afli?"

Şi mama îşi înclină aci, capul; capul ei alb şi găunos de bătrâneţe — o bătrâneţe venită în silnicie şi în amar care e aşezat câte o urmă de pumn pe fie-ce pomete şi pe fie-ce tâmplă.

Il închină într'o mişcare ostenită, de infinită îndurerare, răşchirându-şi palmele pe pieptul ei stors şi teşit de nemulţumire şi amărăciune, privind în gol şi ascultând toaca, într'o reverie stranie în care se frământă parcă amintirea şi truda — „*toaca Sfântului Haralambie de ciumă*" — duşmanul femeii care a aşezat de-apururi păcatul pe pământ şi în care parcă amestecă şi ea ceva din vina ei, cu vina Otrăvitoarei d'n Giurgiu şi a Impărătesei Babi'onului!

Sărmanul Klopştock

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

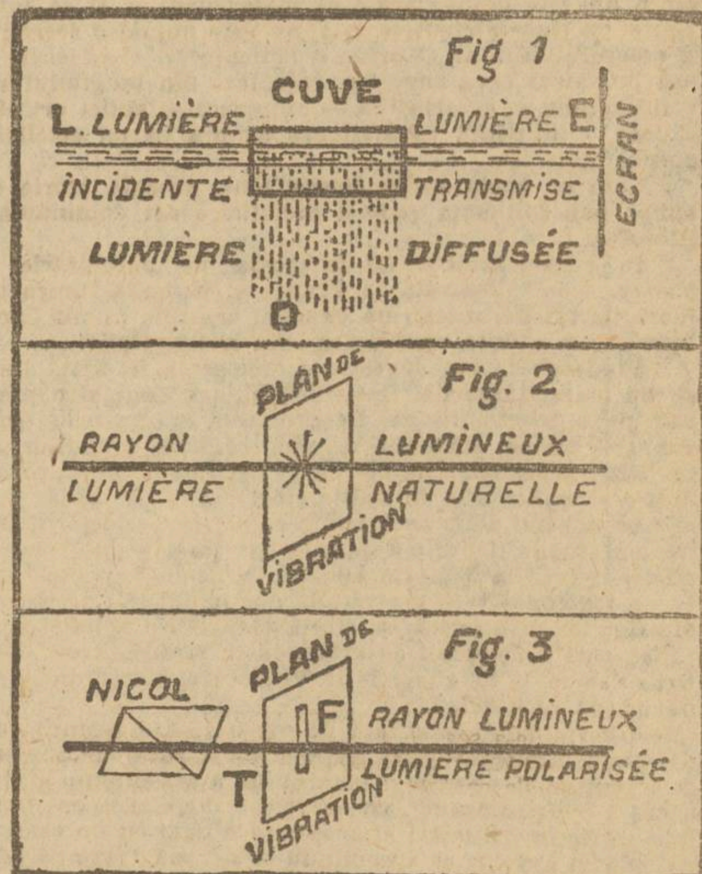
De ce e Cerul albastru?

(Urmare)

Voi rezuma în cele ce urmează studiul cunoscutului popularizator **L. Houllevigue** publicat într'un număr recent al ziarului „Le Temps", pentru a complecta cele publicate în prima parte a articolului nostru.

„Dacă cineva doreşte să ştie de ce e cerul albastru n'are decât să privească fumul ţigărîi şi în acelaş timp umbra proiectată pe un eran alb; fumul va apare fireşte albastru dar umbra proiectată pe foaia noastră de hârtie sau pe ecranul dat va apare galbenă sau roşiatică.

Această modestă experienţă, care e la îndemâna tuturora ne arată cauza albăstrimei cerului. Fumul e un

mediu tulbure, adică compus din mici boabe separate; raza luminoasă care o străbate e slăbită în propria ei direcţiune dar slăbirea nu e aceiaşi pentru toate culorile ce o constitue; roşul trece fără nici o perdere, de asemenea portocaliul, dar verdele şi mai ales albastrul şi violetul nu sunt absorbite, dar difuzate, adică retrimise în toate sensurile de particulele elementare ale fumului; de aceia fumul observat lateral, afară de raza luminoasă, ne trimite o lumină difusată, în care predomină albastrul.

Pentru a pricepe mai bine lucrurile Houllevigue ne aminteşte de o experienţă clasică, cunoscută tuturor studenţilor cari au avut ocazia să lucreze într'un laborator de optică.

Fie un fascicol de lumină L provenind dela soare sau dela o lampă electrică, care e trimis printr'un vas de sticlă (cuvă de laborator) conţinând o soluţie de hyposulfit de sodiu; soluţia fiind perfect clară şi transparentă, lumina trece fără nici o alterare şi dă o pată albă. E pe un ecran; nici o lumină nu e difusată în sens lateral. Dar să introducem acum în cuvă câteva picături de acid, să agităm şi să aşteptăm punând ochiul nostru în O: după câteva minute, soluţia transparentă ia un aspect lăptos sau mai bine zis opalescent; acidul a descompus hyposulfitul liberând particulele de sulf, la început extraordinar de mici, dar cari se măresc din ce în ce. Pe măsură ce se produce această transformare pata formată în E pe ecran devine verzuie.

Lumina transmisă devine din ce în ce mai roşie pe măsură ce particulele mediului tulbure devin mai mari; în acelaş timp se produce lumină difuzată, a cărei culoare e la început albastră, dar se modifică apoi, ca şi lumina transmisă, cu dimensiunile particulelor difusante.

Această experienţă confirmă ceeace am constatat privind fumul ţigării, ba ne arată că atât culoarea difusată ca şi lumina transmisă e în raport cu grosimea particulelor difusante.

Houllevigue ne arată cum între lumina incidentă şi lumina difusată e o diferenţă de coloraţiune: lumina incidentă se numeşte „naturală" pentrucă vibraţiile care o compun au toate orientaţiile posibile în jurul razei luminoase, fiind mereu perpendiculare la această rază (fig. 2). Există însă şi un fel de lumină numită de fizicieni „polarizată" pentru că vibraţiile perpendiculară la rază se fac într'o singură direcţie, cum se vede în fig. 3. Cu ochiul liber nu se poate vedea nici o diferenţă între lumina naturală şi polarizată, dar această diferenţă apare foarte clar dacă se pune înaintea ochiului şi în drumul razei un cristal tăiat într'un mod special numit „nicol", după numele fizicianului Nicol, primul constructor. Un nicol plasat în drumul unei raze ne permite a recunoaşte dacă această rază e naturală sau polarizată.

Lumina zilei ne vine dela soare pe două căi diferite: lumina **directă,** alcătuită din raze solare, slăbită în trecerea ei prin atmosferă (mai puţin pentru roş, mai mult pentru albastru); lumina **difusată de cer,** unde **albastrul** predomină.

Albastrul cerului e luat dar din soarele însuşi. Rezultă dar că soarele nu se vede în adevărata sa culoare. Dacă ne-am putea ridica la vre-o 100 km. deasupra atmosferei difusante, discul soarelui ar apare albastru.

Pentru oamenii din lună **soarele e albastru.** Şi pentru noi soarele e... alb!

L. FLORIN

Metafisică în medicină

de Dr. MELUN

Este încă în discuțiune dacă filosofia influențează știința, ori aceasta din urmă filosofia. Bineințeles, dacă luăm diferitele fase în care se află știința, putem constata și una și alta. De aci divergințele. Astfel este cert că materialismul și positivismul sfârșitului secolului XVIII și a trei părți din secolul al XIX au fost o urmare a descoperirilor științifice ce dărâmau vechile concepțiuni idealiste și metafisice. Incet, încet însă, sfârșitul secolului al XIX și începutul secolului în curs sunt marcate în filosofie spre un acut metafisicism rațional, care tinde să se impuie științei îndreptând cercetările sub egida technică a acestei școli filosofice. Ici și colea, cu toate acestea, răsar concepțiuni pur materialiste, cari luptă contra curentului general, dar, luat în bloc, majoritatea aparține metafisicismului.

* * *

Această influență a metafisicismului în știință, se poate vedea și în medicină și chiar în arta de a vindeca, nu numai în medicina pur științifică. Astfel, mai ales în psychiatrie (medicina boalelor sufletești), se produc de câtva timp adevărate revoluțiuni, cari vor să arate, că omul nu este omul-vierme al materialiștilor și că inteligența, cu toate atributele sale, nu este numai o secrețiune a creerului cum ar fi urina a rinichiului, ci că acest om are intr'însul ceva superior, care iese din tangibilul simțului comun și că acest ce — numiască-se suflet ori altfel — are o influență covârșitoare asupra părței celeilalte: corpul material.

Cum se poate vedea foarte bine, această teorie este emisă sub influența școalei metafisice azi dominantă în filosofie.

In cursul acestui an, la școala de psychiatrie din Nancy, școală ilustrată în Franța și în toată lumea prin lucrările lui Bernheim, un emul al acestuia numit Coné a introdus în știință vindecarea prin autosugestie.

Vindecarea prin sugestie e cunoscută în toată lumea și din toate timpurile. Preoții Egiptieni, Indieni o practicau pe o scară întinsă. Descântecele sunt acelaș lucru sub altă formă. Minunile de vindecări ale profeților sunt în baza sugestiei. Charcot ca și Bernheim au propovăduit-o și evidențat-o în multe stări psyho-nervoase.

La noi îmi aduc aminte din copilărie de doctorul Draș, un om ciudat și puțin comunicativ, care începea vara vizitele în oraș la 5 dimineața, iar iarna la 6, pentru ca la 10 să dea consultații gratuite la domiciliul său de pe calea Moșilor lângă biserica cu sfinți, săracilor Capitalei și din județ, cari îl așteptau cu grămada în stradă. Acest doctor Draș uza mult de sugestie în vindecare, și renumele său, dovedește succesul.

Fiind chemat la o fată de vre-o 15 ani a unui vecin de lângă mine, care fată suferea de o paralizie a picioarelor declarată pe atunci incurabilă, a examinat-o și după aceea a spus părinților, că va veni a doua zi la oră fixată, fata să fie în pat goală și acoperită numai cu un cearceaf. A doua zi a venit și apropiindu-se de pat, trage de odată cearceaful de pe bolnavă și, scoțând o biciușcă din buzunar, începe s'o biciuiască destul de violent. Minunea s'a întâmplat. Fata așa goală cum era, repede, spre a-și acoperi goliciunea, a început să alerge prin odaie, căutând a se acoperi și Draș după ea cu biciul lovind-o până ce a eșit pe ușă căutând să se ascundă la un vecin. Țipetele ei atraseră lumea, dar minunea s'a făcut: era vindecată. E o sugestie „contondentă".

Un alt caz impresionant am avut ocazie să văd acuma 14 ani. Un băiat de 9 ani era căutat pentru cocoașă începândă cu dureri pe șira spinărei într'un punct fix al unei vertebre. Un confrate tânăr l-a vindecat tot prin sugestie, după ce se epuizase tot felul de încercări și chiar un corset gipsat.

Sugestia deci a existat — conștient ori inconștient — din toate timpurile, după cum am arătat mai sus, dar partea nouă este autosugestia conștientă a lui Coné dinNancy.

Coné arată că forța de vindecare a autosugestiei este enormă și aparține însuși individului. Cu tot misteriosul ei, ea există atunci când capeți conștiință de existența ei. Este o mare înrudire între autosugestia lui Coné și psychoanaliza lui Freud, numită de unii metapsychiatrie spre a-i arăta afinitatea cu metafisica. Ba, eu cred că una complectează pe cealaltă. Nu oricând și la orice se poate aplica autosugestia lui Coné, dar, tocmai metoda de examinare psychoanalitică, unde la orice boală se caută a se găsi și motivele psyhologice ale boalei, ne pune pe cale de a putea uza de principiile lui Coné.

Și la una ca și la cealaltă trebuiește să existe la bază Credința, credința în eficacitatea ei: crede și te vei mântui. Fără credință în eficacitatea metodei nu se poate obține nimic, nici în autosugestia lui Coné, nici în psyhoanaliza lui Freud.

Când cineva își va spune mereu: „voi dormi, sau nu voi mai avea dureri, sau îmi merge din ce în ce mai bine" forța vindecatoare a autosugestiei intră în joc. Ea, chiar în lesiuni concrete are o influență mare, căci îți dă puteri de rezistență necesară pentru ca organismul să se poată reface și învinge boala. In revista „La renaissance" un medic Burnay-Provins, publică un referat asupra unui tifos de care a fost atins însuși referentul, pe când se afla în Egipt. Medicul său curant s'a retras, anunțând fatalul sfârșit. El însă mereu și-a sugerat că trebuie să se vindece. Aceasta i-a dat curaj, care a avut o mare influență asupra stărei sale dându-i puteri care l-a făcut să resiste boalei și să scape, contrar tuturor așteptărilor. Mai citează cazul unui prieten al său, care tot grație încrederei în autosugestie ar fi scăpat de senzațiunile dureroase în eliminarea unui mic calcul dela rinichi: spasmul ureteral a diminuat și a ajutat întocmai ca și o injecțiune de morfină.

Este dela sine înțeles că nu trebuie exagerat în toate acestea și a vedea în autosugestie un panaceu și a o aplica fără discernământ. Exagerațiunea duce la ridicul.

Autosugestia lui Coné a avut un mare rasunet în Anglia. Acolo s'a format un comitet compus din 20 membri între cari și 8 medici și l-au invitat pe Coné să vie să ție o serie de conferințe. Marile cotidiane englezești, „Times" și „Evening News", au scris articole elogioase asupra acestor conferințe, cari au fost urmate de ședințe unde Coné a experimentat asupra a 60—70 bolnavi. S'a format o clinică la Londra, condusă de d-rul Monier Williams și una la Dublin.

* * *

După cum vedem, pare că metoda a prins mai bine și cu mai mult entusiasm în Anglia, țara unde a crede este în educațiunea poporului, căci acolo ca și în mai toate țările protestante, rar sunt cetățeni cari să nu citească biblia, care le întărește spiritul și influențează în bine și corpul. Acolo unde știința nu poate satisface dorul sufletesc al omenirei întru a cunoaște totul, e loc destul pentru credință și aceasta e un bine din toate punctele de vedere, moral și material.

Teoriile sunt ca valurile: se nasc, se ridic, recad pentru a reveni din nou sub o formă, în fond mereu aceleași, dar schimbate, modelate altfel, în raport cu împrejurările ce le influențează în total sau în parte. Se adeverește astfel teoria universală a ondulațiunilor, emisă de filosoful român Conta dela Iași.

Uneori valul renaște astfel că ți se pare că e cu totul ceva nou, și dacă îl analizezi mai adânc, vezi că e o ideie veche în haină nouă. Metafisica a trecut și ea prin aceste ondulațiuni. Azi e renăscută și influențează și asupra teoriilor medicale cum am spus mai sus. Posibil că se găsește pe o culme, unde va sta poate mult timp sau va cădea curând. Lucrul acesta îl întrevăd aceia cari, comentând teoriile lui Einstein, — partea aceea unde savantul acesta sărbătorit în Franța, dovedește că există o similitudine absolută între energie și materie, nefiind amândouă decât unul și acelaș lucru, au aruncat sămânța de discuțiune între filosofi zicând: „dacă energia și materia sunt unul și acelaș lucru atunci problema psyhologică a relațiunilor între suflet și corp e poate deslegată?" Sufletul — energie este identic cu corpul-materie.

Se întrevede materialismul oare în această concepție sau poate o întărire a metafisicei și mai mult?

Știința a fost pusă de Einstein la o răspântie.

D-R MELUN

Cărturăreasa

Cărturăreasa astăzi bătrână, 'ncovoiată,
Cu cărțile soioase cu grije înșirate,
Incearcă pasiența, încearcă înc'odată
Să vază de norocul sosi-va pe'nserate....

Alege dama, popa și șaptele de pică,
Șoptind cu gura-i știrbă, încet, misterioasă,
Pe când motanul toarce și-alene se ridică
Trezit de buhna tristă, ce vecinic somnoroasă,
Pe umerii bătrânei, cu glasu-i răgușit
Bocește pasiența ce nu se înfiripă...
Și, în odaea joasă, sosesc necontenit
Fîșiile de-amurg în fiecare clipă;

Ca și un muribund — ce'n genele-i — feeric
Tot tremură lumina prelinsă din privire,
Lumina ștrangulată de ștreangul de'ntuneric
In cea din urmă clipă își tremură-o clipire...

Pe cărțile soioase, pe cărțile'nvechite,
Pășesc în întuneric lungi degete, uscate,
Ca niște clape mute, de mult îngălbenite
De cântul unor vremuri ce-s azi îndepărtate.

Și, ca un epilog al zilei ce-a murit,
In timp ce-amurgul rece coboară în odae,
Trist, buhna deșteptată, vâslește — aripi greoae,
Iar baba'ncet rânjește: Pasiența-a reușit!...

Alexandru Bilciurescu

Umbra mea

Resfrântă din întreaga mea ființă
Tu porți ceva din sbuciumul ce 'l port,
Și plină de adâncă umilință
Mi te târăști pe unde eu te port.

Tristețea mea și întreaga veselie,
Din sufletu-mi, tu par'că o resfrângi,
Căci dacă râd, tu râzi de bucurie,
Iar dacă plâng și tu sărmano plângi.

Tovarăș bun, în nopțile senine
Când singuri stăm de veghe pe alei,
Tu te strângeai alăturea de mine
Și tremurai la fel, de pasul ei.

Căci te-am purtat pe drumuri neștiute
Și rătăcind alături amândoi,
Povestea-atâtor clipe'n veci pierdute
Noi le-am trăit de-odată amândoi.

Târziu când ne întorceam acasă iarăși
Sătui de greul vieței ce-am trăit,
Tu îți strângeai în mine, bun tovarăș
Conturul tău așa ne obosit.

Și astfel mergând și tu în voia sorții,
Suind cu mine — al vieții — acelaș greu,
Eu întrevăd în tine taina morții
Ce-alăturea m'o urmări mereu!

1922 I. Const. Periețeanu

ANIVERSĂRI ȘI CENTENARE

Un secol dela aparițiunea Poemelor lui Alfred de Vigny

In 1822, Alfred de Vigny își publică pentru întâia oară *Poëmes antiques et modernes*, în care găsim *Hélèna, Fille de Jephté, Somnambule, Femme adultère, le Bal, la Prison* și *le Trappiste.*

Este interesant pentru înțelegerea operei sale, să-i cunoaștem tinerețea și viața.

Alfred de Vigny s'a născut în 1797 în Loches și a murit în 1863. In notele postume publicate de Louis Ratisbonne citim lucrări interesante privitoare la opera și la temperamentul lui.

Printre altele, este emoționant faptul, că încă din copilărie poetul, a suferit persecuțiuni de la colegi și superiori, pentru noblețea nașterei lui.

„Ai un *de* înaintea numelui; ești nobil?" Răspundeam „Da, „sunt". Și eram lovit". Atunci am simțit că sunt dintr'o rasă blestemată, și asta m'a făcut gânditor și întunecat".

Iată cum a debutat în copilărie, contele de Vigny — poetul și romancierul de mai târziu.

A urmat studiile superioare la școala politechnică, afară de institutul Hix, unde învăța artele frumoase, având ca profesor de desemn pe Girodet-Trioson, iar ca condiscipoli pe Heroed și Deveria.

Cu sănătatea cam șubredă, din cauza prea multor studii, Vigny, continua încă să-și urmărească inspirațiunea supunându-se în acelaș timp, programului încărcat de materii.

Intoarcerea Burbonilor după lupta de la Paris, deschise lui Vigny cariera militară, după cum mama lui Contesa de Vigny scria cu mândrie: „L'am crescut pentru Rege", adresându-se ministrului de război ca să-i ceară admiterea la jandarmii casei roșii. Așa a fost primit Alfred de Vigny — cu toată insuficiența lui fizică — ca locotenent al companiilor de lux, pentru a satisface vanitatea nobleței.

Vigny, a debutat, după cum povestește în *Laurette* sau în *Servitude et grandeur militaire* din *Cachet rouge*, escortând pe Ludovic al XVIII-lea, până la Bethune, în muschetar al casei roșii.

Intrat în această carieră gravă și aspră, Vigny n'a încetat să gândească în poeme, pe care și le ducea pretutindeni în creer.

Aveam pe *Elva*, și'mi aveam toate poeziile în cap, călăreau cu mine, prin ploaie, de la Strasburg la Bordeaux, de la Dieppe la Nemours și la Pau și când mă puteam opri, începeam să le scriu.

Am pus fiecărei poezii data și locul, unde se așeza frontul.

De pe vremea războiului cu Spania, *Cinq-Mars*, îmi trăia în gând; eram ca Isus a lui Manzoni „care vedea în viitor — și cartea mea, o vedeam și n'o puteam scrie".

Când mi-am scris romanul acesta, mi-am trăit adevărata glorie, mai mult chiar decât la aparițiunea căreți *Elva*, care mi se pare de o esență rară, dacă mi-e îngăduit să mă judec singur.

Fără nici o afinitate cu viața de cazarmă, Vigny, afară de serviciul militar, nu avea nici un alt contact cu militarii, ci închis în bibliotecî, studia, strângând note, hărți, detalii, pentru ceeace constituia interesul lui literar.

Reflexiunea lui profundă îi dovedise ce cuvânt atroce este gloria militară, cu care se îmbată naturile grosolane și de care se servesc despoții cu atâta adresă, ca să-și realizeze visurile lor ambițioase.

După sosirea păcii, venită ca o binecuvântare asupra atâtor suflete desnădăjduite și comoționate, Vigny simți, ridicându-se impetuos elanul său literar și poetic.

Studiile asupra lui Teverit și André Chenier îi inspirară două studii antice, *Dryade* și *Syméta*, după care urmară cele mai valoroase poezii ale lui.

După *Poemele antice și moderne*, apărute în 1822, urmează *Elva* sau *La soeur des angès*, mister, publicat în 1824, al căreia succes, a fost mai prejos de așteptările, așa de legitime, ale poetului ei.

Déluge și *Dolorida*, prima lucrare cu fond biblic, a doua de o largă inspirațiune romantică, urmară după Elva și îi câștigară un loc de frunte, în tânăra pleiadă literară, de atunci.

In 1823, în timpul războiului cu Spania, Vigny; visă la *Cinq-Mars*, scriindu-l în Pirinei, la Ortez, printre ordine militare și marșuri forțate.

Cinq-Mars, reprezintă mai mult opera unui liberal luminat, decât a unui regalist înfocat și poate că succesul răsunător al acestei cărți, îl făcu să părăsească o carieră, pentru care în fond, n'avea decât aversiune.

In *Servitude et grandeur militaire*, vorbește mai mult de decepțiile și nemulțumirile lui: „Doar foarte târziu, mi-am dat seamă că serviciile mele nu erau decât un nesfârșit dispreț și că contopisem într'o viață activă, o natură contemplativă. Dar urmasem înclinarea întregei generațiuni a Imperiului, născută odată cu secolul, din care fac parte".

In 1828, s'a reformat din cauza sănătăței sdruncinate.

Intors la Paris, el făcu parte din Cenaclul de la place Royale și se căsători cu Delphine Gay (M-me Emile de Girardin).

Succesul lui Cinq-Mars, prevedea prin marele lui romantism, pe un rival a lui Walter Scott.

In teatru Vigny, produse pe Chatterton (1835), care sugerează în întregime caracterul autorului său. Chatterton, este poetul neputincios în fața vieței materiale și în imposibilitate să-și îngenuncheze geniul pentru satisfacerile prozaice ale vieței.

Drama aceasta, avu un succes din cele mai sincere, și cu atât mai mare, cu cât vigny, o scrisese numai în 20 de zile.

Totuși, Vigny, insensibil la laudele criticei ca și ale publicului, ca un mare nemulțumit, ca un rar izolat scrie:

„Francezul, sau aproape orice francez se naște vodevilist și nu concepe nimic mai presus ca vodevilul. Ce batjocură să scrii pentru un astfel de public! Francezilor nu le place nici lectura, nici muzica, nici poezia, ci numai societatea, saloanele, spiritul, proza".

Fără entuziasm și încredere în admirația sinceră, se vede că Vigny a scris numai pentru el, și *Moïse*, în care el însuși plânge, neînțeles și nemuritor, explică nevoia lui de izolare a tot puternică și de uitare de sine:

„Laissez moi m'endormir du sommeil de la terre".

NICOLA ICONARUL

Versuri prin spiritism

Revista „L'Illusion" publică un vers spiritist, „transcris" de un medium la o ședință spiritistă, când s'a „evocat" spiritul lui lord Byron, ca să creieze o poemă:

„De-ați ști... cât de fericit... și bun este omul
Când nu mai este al poftei și al... păcatelor.
Soarele este... dânsul, și razele lui sunt binefăcătoare
Și sufletul lui este un trandafir.
Nu vă atingeți de petale... de apa sălbatecă
In care a crescut tăcerea... doar marea durerei
Il încunjoară pe om, când vrea să se deștepte.
De-ați ști... fericirea morței. O, cât de frumoasă-i.

Revista franceză este convinsă că lord Byron a dictat această poemă mediumului. Bietul lord!

Răsfoind Monitoarele Oficiale

J. A. Vaillant

In ședința XLIII dela 1 Mart 1863 a Adunării Generale s'a mai discutat — pe lângă pensia lui Eliade — și o altă „remuneratione de reconnescentia" cum aveau să-i zică recompensei August Treboniu Laurianu și J. C. Massimu.

S'a desbătut, cu repeziciunea unei crâncene execuții, propunerea de a se acorda o resplătire națională lui J. A. Vaillant. Fost profesor din 1829 și apoi director al colegului Sf. Sava (în 1831); întemeietor al unui liceu internat și al unei școli de fete, prigonit de consulul rusesc Rukman, Vaillant a îndurat surghiunul, a stat și la închisoare și a scris — în franțuzește și românește — o sumedenie de broșurele și de cărți ai căror scop era „rapprocher les deux peuples comme j'ai rapproché les deux langues".

A început cu

Grammaire
vallaque
à l'usage des Français

tipărită la Walbaum et Weise, librarii Curții, în 1836. Gramatica aceasta îl învață pe un franțuz să întrebe:

Chtii rumînéchte?

și pe celalt să-i răspundă:

Chtiu putzintél, déstul
de biné, acha chi acha.

La sfârșitul ei sunt traduceri din proza lui Vasile Aaron, și din poeziile lui Cârlova, Ienăchiță Văcărescu și Heliade.

In Grammaire Roumâne el vrea să-și familiarizeze consângenii cu rostirea numelor unor familii din înalta boerie românească:

Văcărescu-lu = Vacaresco
Brâncoveanca = la dame Brancovan
Văcărești-i = les Vacaresco
Brânçonvenești-le=les dames Brancovan

In temnița din Sibiu a tradus în 1843 din Bolintineanu, Negruți, Assaki, Gr. Alexandrescu, Barbu Paris Mănuleanu, Bolliac și a făcut o culegere de tălmăciri din „limba de aur" — cum numea el graiul românesc — care începe cu Toast de Michel-le-Vaillant de Valaquie au banquet des braves și se închee cu Maître Manol ou la fondation du couvent de la cour d'Arges.

Din lucrările lui (vocabulare portărețe, acte diplomatice constatând autonomia politică a României, scrisori „către generalul Garibaldi, liberatorul Italiei, veteranul filoromânilor"), un op — La Romanie — folosește istoricilor la discernerea tipurilor și faptelor și la recompunerea fizionomiei unei epoci: cea a Regulamentului organic.

Lucrarea e constituită din trei tomuri, din cari două sunt consacrate istoriei românilor; în ele trec la rând stăpânitorii, băștinași și colonizatori, Domnul și hospodarii țărilor române dela Debecal și, apoi, dela descălecători până la Alexandru Ghica. In al treilea și ultim volum — plin de peregrinări și amintiri și închinat limbei, literaturii, orografiei și statisticei generale și sinoptice a prințipatelor Valachiei și Moldovei — se perindă... dar ce și cine nu se perindă? Boeri cari se arată 'n geamuri cu narghilèle și filigene fumegânde; căpitani cu luleaua în mână și cu giubeaua pe umeri; ceauși pe'delete pregătitori de hamuri cu noduri gordiane; bragagii ale căror răcnete sfredelesc adâncul curților patriarhale; zapcii cari fac tra-la-la; surugii plesnitori din harapnice; haiduci pocăiți și îmbrăcați de Vodă cu caftan de cinste; ostași ai miliției și trabanți; țărani, ciobani, mazili, ruptași, pompieri, „coloni chrysobuli", moașe masculine și dentiști, trubaduri-spiteri; igumeni, ieromonahi și călugărițe...

Și apoi tot felul de neamuri și de rase: lipoveni iubitori de cai, cu obrazul tătăresc și cari practică superstiția unei anume „mutilări"; catolici — vre-o 50.000 — de obârșie „flamandă (?) și saxonă"; ruteni voinici și bălani; evrei cari se împart în „spanioli și lehi" („cei dintâi veniți din Turcia, frumoși la înfățișare, în general înalți, se pretează cu ușurință civilizației europene și se țin cu deosebire în Valahia, unde unii dintr'înșii sunt foarte învățați și de bună societate", iar în cei de al doilea autorul recunoaște pe „Avarii cari în veacul al IX-lea îmbrățișează judaismul"); 100.000 de unguri „cu obrajii rotunzi, părul negru și nasul larg"; țigani de laie și vătrari; netoți „pe jumătate sălbateci, pe jumătate goi, veșnic-rătăcitori, trăind din jăcmăneală și din salahorit la clădiri" ș. a. m. d.

Interesul cărții se mărginește, ce-i drept, la vremurile regulamentare, dar din această epocă îmbrățișează multe și de toate, fără a mai socoti și flora și fauna, — de uscat și de apă, — comerțul, industria și regnul mineral, osândele pentru crime și delicte, cursul de schimb, greutățile și măsurile și sumedenii altele.

* * *

In pomenita ședință cetindu-se raportul comisiunii petițiunilor care cerea să se recomande guvernului ca el să propună Camerei „înlesnirea ce s'ar putea face d-lui Vaillant pentru mângâierea bătrânețelor sale", președintele anunță asupra acestui raport ca amendament o propunere. Detașăm din acel amendament:

„Considerând gonirea și lipsele de tot felul ce a suferit atâția ani, fără ca pentru aceasta să se fi micșorat un singur moment devotamentul său pentru cauza română;

„Considerând că astăzi chiar după întoarcerea sa în patria adoptivă, deși bătrân și debil, contribue la luminarea junimei române prin cursuri libere în academia națională;

„Subsemnații propun de urgență a se vota d-lui Vaillant o pensiune viageră de 1500 lei pe lună".

Vasile Boerescu ia cuvântul pentru sprijinirea propunerei. Vorbește de recunoștința ce se cuvine unor oameni ca Vaillant (care acum „e într'o vârstă foarte înaintată") și cere ca membrii Adunării să se folosească de prilejul ce li se dă ca să-și întoarcă privirile „către persoanele acelea care într'un trecut foarte dificil au lucrat și s'au expus pentru cauza română". In Adunare erau unii foști elevi ai colegului din Sf. Sava, cu cari, între 1831—1834, făcuse escursiuni „la Hérestrau, la Kolintina, la Tëi, la Skufa, la Bélu, la Banëasa". Boerescu socoate că toți sunt de acord să voteze pensiunea pentru Vaillant, pensie „care nu ne va aduce mari pagube fiindcă e o pensiune viageră ce se acordă unui bătrân cu perii albi".

Lui Vaillant i-a fost dat să audă lucruri desmierdătoare-de-suflet. Se spunea deputaților: de păgubit n'o să păgubim mult; moșneagului îi cântă coliva în piept; nu vedeți? E o căzătură de om. Cimitirul îl adastă. Haide, fiți galantoni, profitați de ocaziune!

Dar nici făgăduiala unei prompte prăvăliri spre veșnicul lăcaș nu i-a convins pe membrii sesiunii extraordinare a Adunării Generale a României din 1863. Punerea-la-vot prin bile propusă de Boerescu a dat următorul rezultat:

„Votanți 89. Majoritate absolută 49. Bile albe 44. Bile negre 45. Abțineri 2. Prin urmare propunerea e respinsă".

BARBU LAZAREANU

Pamfletul și mediocritatea docmatică

de **PAMFIL ȘEICARU**

„Ayez le courage de prononcer la vérité car il semble qu'on craigne ici d'être sincère. La vérité brûle en silence dans tous les cœurs comme une lampe ardente dans un tombeau"

(Saint Just)

In țara românească există un om și o revistă: d. Eugen Lovinescu și „Sburătorul literar". Legătura dintre om și revistă nu e determinată de faptul că sub titlul revistei stă lângă numele convențional de „director" adaosul: E. Lovinescu, ci de puțin măgulitorul fapt că nici „Sburătorul" nici „lovinescu" nu au cititori. Faptul acesta a stabilit o așa de strânsă legătură între „Sburător" și „lovinesc" în cât nu mai simți nevoia, când te duci la chioșcul de ziare, să spui vânzătorului: „dă-mi „Sburătorul", ci poți cere mai exact: dă-mi lovinescul". Și dimpotrivă, când trece d-l E. Lovinescu pe stradă îi poți da bunăziua în voe adresându-te mai comod: „salutare d-le Sburător". De aceea să ne erte cititorii că vorbim de două sau mai exact de un singur fapt, ce apare sub două etichete („Sburător" și „lovinesc"), și cunoscut de câtiva inițiați în tainele literaturii de periferie. Vom vorbi de acest fapt literar și-l vom denumi pentru ușurința scrisului: E. Lovinscu.

D-l E. Lovinescu e un mare biruitor; duce războaie... literare (cu toate că din fire e foarte sedentar), suprimă valori revizuește glorii, nimeni nu dă nici o ripostă, nimeni nu schițează un gest de apărare — evident că din simplul motiv că toți înfrânții, toți suprimații, toți revizuiții ignoră (ce noroc pe d-l Lovinescu) existența acestui cavaler al obiectivității critice și al asanării literare. De aceea d-l Lovinescu e un om fericit. Numai Magnificentius, imperatorul artelor plastice, poate egala pe Magnificentius Lovinescu, imperatorul literaturii.

Ce mare neurolog ar putea să-l desbrace pe Magnificentius de mângâetoarea lui iluzie: „imperator al artelor" sau pe d-l Lovinescu de realitatea situației de „imperator al literaturii"? Sunt iluzii și realități morale în fața cărora toată știința terapeutică „psicho-fiziologică" rămâne cu totul neputincioasă.

D-l E. Lovinescu, fericitul imperator al literaturii, are o singură mâhnire, un singur nor se conturează pe seninătatea orizontului său: *pamfletul*. D-l E. Lovinescu trece solemn prin piața literară, purtând pe umeri cu gravitate hlamida iluziei, ștrengarii literaturii „pamfletarii" flueră, râd cu hohote, aruncă vorbe puțin reverențioase, turburând cugetarea... „imperatorului". A dat în zadar o serie de decrete imperiale interzicând pamfletarilor dreptul de a mai circula pe piața literară. Pamfletarii, *frondeuri*, din fire, nu voesc să țină seama de ukazurile d-lui E. Lovinescu și continuă aceeaș existență plină de scandaluri și impietăți.

In numele mediocrității dogmatice, d-l E. Lovinescu, execută pe una din căpeteniile grupului pamfletăresc: T. Arghezi. Cum discută d-l Lovinescu pamfletul ca gen litierar merită un răspuns, nu pentru a strica tihnita existență a bietului „sburător" cât, mai ales, pentru a preciza unele noțiuni și a înlătura echivocurile

„Pamfletul este, în genere, efectul lipsei de cultură", scrie sburătorul, și în altă part acelaș lovinesc scrie: *„literatura franceză n'ar mai îngădui azi posibilitatea unui Rabelais"*. Nu știu exact ce înțelege sburătorul prin literatură, dar, dacă nu ne înșelăm, *Octav Mirbeau* face parte din literatura franceză cel puțin în aceeaș măsură ca oricare alt romancier iubitor de frază lipsită de imagini puternice, de expresiuni violente — romancieri à la Henri Ardel — unul din romancierii favoriți ai d-lui Lovinescu.

Pamfletul nu este o manieră de stil, ci o atitudine sufletească. Literatura franceză — fiindcă la mărturia acestei literaturi face apel d-l Lovinescu — n'a eliminat încă *„Lettres Persanes"* (Montesquien) sau pe *Voltaire, Rivarol, Camille Desmoulins, Paul Louis, Courrier, Mart* etc. sau dintre cei mai noi *Louis Veillot, Henri Rochefort, Laurent Tailhade, Jules Vallès, Leon Bloy, Charles Maurras, Drumont; Leon Daudet, Anatole France*... dar am putea continua la nesfârșit enumerarea celor cari au avut o atitudine pamfletărească în fața problemelor nesfârșite ale vieții.

Violența de vocabular nu formează caracteristica pamfletului, căci, erti-ni-se exemplele, la noi d-l Radu Cosmin și E. Lovinescu, au cea mai nestăpânită pasiune pentru cuvintele tari și, vai! nimeni nu le-a făcut cinstea de a-i socoti printre pamfletari. Că d-l E. Lovinescu are veleități de a intra definitiv în *„ganga (!) impură a literaturii pamfletare"*, și totuși nu a izbutit până acum decât să fie echivalența critică a cosminismului literar, cine poate fi învinovățit?

D-l Lovinescu îngrămădește într'o singură frază zeci de cuvinte tari: *„s'au ridicat spre literatură toate miazmele expresiei vulgare; prin stilul lui rânjesc, flueră, blestemă și spurcă milioanele de frați minori, a căror ideație nu s'a descătușat încă din plasma primitivă"*. *„Imensa acumulare de invective argheziene nu valorează* (scrie Sburătorul) decât în funcție de talentul care le dă vigoare, contururi aspre de imagini puternice, spre a încadra o idee și a preciza o atitudine, adăugăm noi. Cerând o atitudine, pamfletul exclude lașitatea.

D-l E. Lovinescu cu slabe resurse de bărbat — vina nu e a d-sale, o recunoaștem, ci a părinților săi, — se încovoae cumplit în fața împrejurărilor, în fața oamenilor. D-l E. Lovinescu e războinic, plin de curaj, de îndrăzneli ce frizează splendid nebunia — dar toate aceste fioruri bărbătești străbat trupul androgin al energicului biped critic numai când primejdia este absentă. Dacă în față i se ridică amenințătoarea posibilitate de a i se verifica expansiunea curajoasă, ca prin farmec bărbatul lovinescu dispare, spre a face loc... femeiii lovinescu.

Războinicul, care își așternea de-alungul coloanelor la ziarul *„Naționalul"* apriga-i dorință de a-și însângera trupul pentru „patrie", a dispărut fără urmă la intrarea noastră în acțiune. Târziu în vremurile de bejenie, când fiecare ducea cu el tristeța căminului lăsat pradă năvălitorului, am aflat că d-l E. Lovinescu de la *„Naționalul"* s'a transformat într'o pacinică gospodină cultivatoare de zarzavaturi — nu literare — într'un târgușor: Fălticenii. Bine-înțeles că în 1919, după ce primejdiile morții trecuseră, gospodina cultivatoare de zarzavaturi a dispărut spre a apărea E. Lovinescu îmbrăcat în marțiala haină a unui „comisar regal" — Curte marțială literară.

Cine ar putea învinui pe androginul d-l E. Lovinescu de lașitate sau de neînțelegere a pamfletului, care cere tocmai... ceeace îi lipsește criticului nostru?

Pamfletul este o violentă afirmare a unei independente cugetări, o curajoasă înfrângere a unei ipocrite pudori și o utilizare cu artă a unui vocabular și a unor imagini ocolite de cei cari nu au nici talentul, nici fineța cerută.

D-l Lovinescu leagă apariția pamfletului de un primitivism în cugetare, în cultură, în artă („trebuesc cincizeci de ani pentru ca fenomenul Arghezi să devină o imposibilitate culturală" scrie *Sburătorul*).

Deaceea d-l E. Lovinescu consideră pamfletul ca un fenomen al inculturii.

Și fiindcă acelaș vrăjmaș al pamfletului a pomenit de neîngăduința literaturii franceze de a tolera un nou Rabelais — deoarece pamfletul e tolerat numai de incultură — vom trimite pe pudicul androit să citească pe Louis Veuillot Laurent Tailhade sau Leon Daudet și să se convingă că numai o puternică cultură, ce le-a stat la îndemână, le-a îngăduit posibilitatea de a scrie pamfletărește. Un poet poate scrie lucruri de rară frumusețe fiind ignorant și la nevoe chiar prost, un zis pamfletar ca d-l Lovinescu sau cosminul său echivalent literar, de o pildă, va scrie birjărește sau cum veți voi, dar nu va face pamflet. E acel ceva bărbătesc, de care e nevoe când încerci să afirmi o nouă idee, o nouă interpretare a vieții.

Cuvântul popular — admis de subțirime numai în traducere franceză — are uneori o puternică expresivitate. Pentru d-l Lovinescu, „om cult", *limba noastră populară este o rană dureroasă"*. Graiul popular, pe care l-au utilizat rând pe rând cei mai mari scriitori ai noștri M. Eminescu, Coșbuc, Slavici, N. Iorga, M. Sadoveanu, o rană dureroasă? Probabil că cele două modele de stil „cult" pe care ni le indică sburătorul sunt romanele „Lulu" (E. Lovinescu) și „Babilon" (Radu Cosmin).

Mulțumesc pentru cultură, noi rămânem la frăgezimea graiului popular. El poate servi ca material de exprimare a imaginilor pe care le creiază talentul, vrășmaș neînduplecat al mediocrității tâmpe și dogmatice.

De aceea d-l E. Lovinescu urăște atât pamfletul cât și limba populară: și una și alta zugrăvește minunat pe „fătălău".

Fiind în cauză infirmitatea congenitală, îi vom erta d-l E. Lovinescu lipsa de obiectivitate — obișnuită la un om cult. Cu cei loviți de soartă suntem îngăduitori.

PAMFIL ȘEICARU

Ruini medievale

Sus, pe stânca detunată,
Zac, de veacuri, vechi clădiri;
— Noaptea, sub magii de stele,
Nu ghicești c'au fost castele,
Și-a lor creastă crenelată
Par'că tremură'n doiniri...

Sub coloane dărâmate,
Dorm mândrii de cavaler;
Valul vremilor le roade,
Faima, an cu an, le scade:
Eri — splendoare de palate,
Azi — ruine care pier!...

Elocventa lor tăcere
Radiază legendar
— Prin arcade ogivale —
Viziuni medievale,
Adumbrind sub porți severe
Dulce farmec secular.—

Iar din turnurile sure,
Adâncite în larg de cer,
Urcă flăcări violete...
— Or fi duhuri speriete
Ce vor liniștea s'o fure
Și s'o vânture 'n mister!...

Al. R. Nițulescu

Printre picurii de ploaie

Afară plouă! Plouă! Stau singur în odaie
Tristețea mă'mpresoară cu mrejele-i pustii,
Și'n mintea mea bolnavă, te'ntrezăresc cum vii
Și-mi bați încet în geamuri prin picurii de ploaie!

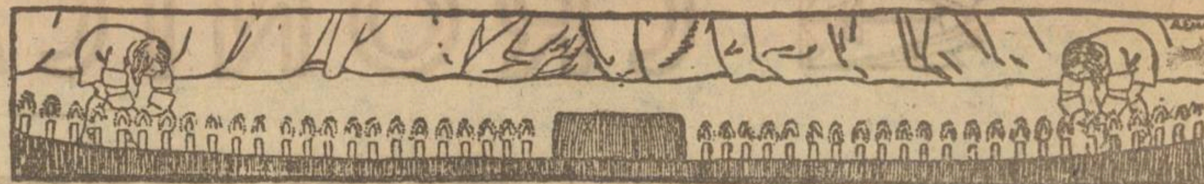
Cu zâmbetul în suflet, m'aplec și îți deschid...
Te urci încet, și intri, și-atât ești de frumoasă
Și atâta fericire aduci cu tine'n casă,
Că par zâmbind de dragu-ți și cadrele din zid

Acuma suntem singuri!.. Imi ești atât de-aproape!..
Căpșorul tău se lasă la pieptul meu, trudit,
Tu te cutremuri toată de ciudă c'ai venit
Și mie fericirea îmi tremură sub pleoape.

Și par'că fuge vremea, și-aș vrea să treacă-alene!...
Suflarea ta m'alintă, eu mâinile-ți alint,
Și clipele trec iute căci clipele ne mint
Și tu te uiți la mine, șireată printre gene!

Și-acuma visul piere!... Sunt singur în odaie
Departe ești într'una, iubita mea frumoasă
Aceeaș tristă jale se leagănă prin casă
Și'n geam îmi bate vântul cu degete de ploaie!

Tudor Mușatescu

Cronica ultimelor concerte

de **EMAN. CERBU**

Această cronică a „ultimelor concerte" poate să fie nu numai a ultimelor, ci și a celor din urmă din actualul sezon. Muribundă, mai înainte chiar ca năpădirea căldurilor s'o justifice, muzica Bucureștilor și-a dat ultimele trei răsuflări acum două săptămâni... Fără sgomot. Trei concerte de „fine de sezon", dintre cari însă, două, de o importanță remarcabilă.

Vedeți că nu spun aceasta despre toate trei. Sunt vehement împotriva comfortabilului „de mortuis". Numai slăbănogii au nevoie, după deces, de elogiile pe cari nu le-au putut culege în viață. Iar cei tari, de încap după moarte sub furcile caudine ale [illegible], n'ar avea să regrete decât faptul, că nu asistă ei înșiși la evenimentul când se fac de râs batjocoritorii lor.

Prin urmare, două concerte însemnate, și unul tragic. Le voi trece în revistă, așa cum au avut loc, și veți vedea că marele regisor Hazardul a pus foarte bine în scenă această înmormântare a sezonului...

LULA MYSZ-GMEINER

Actul întâi. Preludiu. Seară de lied-uri, dată de Lula Mysz-Gmeiner.

Nu-i așa că numele acesta vă amintește ceva din copilărie? Lula Mysz-Gmeiner cânta în București, pe vremea când d-voastră încă vă jucați cu arșicile!... Atmosfera e deci imediat creată... Melancolia trecutului... anii cari se perindă... firele de păr alb... ah, îmbătrânim!

Marele regisor Hazardul a fost meșter.

Dar — surpriză! — Lula Mysz-Gmeiner n'a îmbătrânit! Vocea ei — e drept — pe-alocuri flueră: i se simte usajul... Dar ce artă în interpretarea lied-urilor! Lied-ul e o spovedanie, e o aproape indiscretă ridicare de văluri de pe sufletul aceluia care-l scrie; niciun alt gen de pe tărâmul muzicei nu are atâta sinceritate și în niciun alt gen compozitorii nu pun atâta naivitate primitivă.

Lula Mysz-Gmeiner are darul de a tălmăci lied-ul. Cântă deci sinceritatea lui; mângâie deci naivitatea lui. E aceasta, la rândul ei, sinceritate, naivitate? Sau mai degrabă e supremul rafinament al unei culminațiuni de artă?... Supremul rafinament a ajuns a fi azi, în definitiv, revenirea la primitiv.

Lula Mysz-Gmeiner cântă cu toate resursele unui suflet tânăr, cu toate exploziile lui de bucurie și durere, cu toate reticențele, toate sinceritățile, toate naivitățile, cu tot decorul sufletului creator de „Stimmung": cântă, înțelegând spovedania lied-ului și reușind totodată s'o comunice, penetrant, ascultătorului.

Și ne-a oferit o seară, întesată de atâta muzică, că ne-a dat regretul că trebuie să ne despărțim de muzică până la toamnă...

UN CONCERT CU MITRALIERA

Actul al doilea. Inmormântarea însăși. O pianistă, al cărei concert trebue să-l trecem aci, nu pentru merite deosebite, ci pentru că a reușit să-și pue auditoriul la rezon, cu o strășnicie de wagmistru propus pentru decorare.

In sala Liedertafel, un pumn de oameni. Lume bine crescută, bine îmbrăcată, binevoitoare. Binevoitoare întâi cu un oarecare domn tenor de salon, foarte anemic, foarte limfatic, cu o voce de culoarea hârtiei albe; binevoitoare apoi cu concertista de căpetenie mai ales.

Pianista aceasta cu nume de eroină cinematografică e dintre cucoanele cari, la reuniuni distinse, sunt foarte solicitate „să se producă", pentru ca în timpul „producției" lor, cei de primprejur să flirteze în șoaptă, enervând'o pe „producătoare" și silind'o după terminare să exclame: „Quelle sale société!"

La concert, publicul d-sale a fost însă — cum am spus — bine îmbrăcat, bine crescut și mai ales binevoitor. Pianista cu nume de eroină cinematografică s'a ridicat totuși de la pian, după un scurt acroc, în mijlocul unei tăceri exemplare și al unui studiu de Chopin, și-a dus ambele mănușite la urechi și a declarat auditoriului alurit:

— Gălăgia fiind prea mare, nu mai pot continua!

Și s'a retras.

Nimeni n'a aplaudat.

In tăcerea devenită și mai sinistră după acest incident, instinctiv toți domnii din sală și-au dus mâinile la portcarturi, spre a cerceta dacă au asupra lor, în regulă, hârtiile militare, iar doamnele au început să-și caute febril în posete biletele de revaccinare.

Apoi concertul a continuat, așezându-se pe scenă o mitralieră, care avea menirea să curețe pe fite-cine ar fi îndrăznit să respire.

Nu s'a înregistrat nici morți, nici răniți. Marele regisor Hazardul a fost formidabil!

MADELEINE COCORASCU

Și înfășit al treilea act: apoteoza.

E o veche lege de estetică muzicală, ca acțiunile prea tragice să fie aureolate, la fine, de o idealizare, de o înlănțuire, de elevațiunea către astre.

Așa fu cu concertul d-rei Madeleine Cocorăscu. Marele regisor Hazardul a fost pur și simplu genial.

D-ra Madeleine Cocorăscu e o ideală interpretă a clasicilor. Când cântă d-sa, dacă am închide ochii, am putea crede fără rezerve că Bach însuși — însuși magnificul moș Johann Sebastian! — își redă compozițiile la pian. Sau că, după concert, l'am putea întâlni la cafenea bându-și șvartul... Atât e de apropiată stilului, epocei, atmosferei, tălmăcirea acestei pianiste de neobișnuită intuiție, de impresionantă cultură, de sguduitoare limpeziciune muzicală.

Un concert pentru orgă de Bach, în prelucrarea lui Stradal, redându-l, d-ra Cocorăscu părea că ni-l scrie pe suflete cu litere de cea mai gotică puritate. Pasagiile, pregătite, clădite, „montate" de tușeul aproape masculin al tinerei pianiste, cuprindeau tot atâtea emoțiuni varii, tot atâtea neașteptate gradațiuni de mare dramă.

In pagini de Beethoven și Chopin, apoi, d-ra Cocorăscu ne-a făcut să gustăm tot atâtea desfătări. Și dacă, pentru muzica modernă, nu ni s'a părut că are tot atâta stil, e foarte explicabil: fiindcă în definitiv, nu poți sta la masă, simultan, cu papa Haydn și cu... Igor Strawinsky!

EMAN. CERBU

Săptămâna teatrală

de **DIM. ȘERBAN**

Teatrul Regina Maria: PYGMALION, comedie în 5 acte de Bernard Schaw.

Originala comedie a lui Schaw, începută pe premise neașteptate, își poartă volubilitatea spiritului până la rezolvarea aproape banală, a experienței sale condusă în chip neprevăzut.

Profesorul Henry Higgins — ocupat cu fonetica diferitelor dialecte englezești — găsește un interes deosebit într'o tânără vagabondă și își propune să o transforme în adevărată **lady**.

Entusiasmat ca de un **match**, din care trebuia să iasă învingător, își dă toată osteneala prin lecții și stimulente frivole să facă din ființa sălbatecă, un animal de lux... și reușește.

Dacă ar fi fost numai atât, comedia s'ar fi înfățișat ca o simplă lecție de educație, aproape ca o fabulă, al căreia sfârșit moral, trebuia să închidă cursul pedagogic al foneticei lui Higgins.

Autorul însă, n'a urmărit acest scop didactic ci pur și simplu, a satirizat societatea burgheză, răsturnând logica educațiunei și a mentalităței onorabile. Mai întâiu a dovedit că educațiunea nu este numai decât rezultatul eredității, ci ea poate să se producă aproape spontan, sărind treptele ierarhice, cu care ne-a obicinuit învățământul metodic. Ceeace e puternic în individ, se ridică impetuos la ceace dintâiu ciocnire și ceeace-l trebue pentru evoluțiune, este numai temperamentul.

Iată-l dar descoperind un temperament în florăreasa Eliza și în câteva luni, individul se revelează într'o materie nouă, păstrându-și „spiritul", ca forță primară, pentru constituirea vieței celei noui.

Satira lui Schaw, răstoarnă în desfășurarea ei, așezământul rațiunei burgheze, după ce a reabilitat individul de rând, prin superioritatea temperamentului; apoi biciuește lipsa de consistență a educațiunei curente și satirizează **snobismul**, această boală mondenă, care a venit și la noi din Anglia.

Totul se prezintă, fără emfază, fără pretențiune dogmatică ci dintr'o dispozițiune spirituală, lucrată pe contraste și pe conflicte de caracter.

Mi-a plăcut comedia lui Schaw, pentru originalitatea ei insulară, pentru noutatea climei și diversitatea figurilor umane, care o populează, numai cu ce au superficial și factice.

Scris cu humorul nepăsător și incidental, Pygmalion, amintește în tragedia lui intimă, scepticismul comic al Candidei și cugetarea flegmatică a supra-omului.

Bernard Schaw este în teatrul englezesc, cea mai reprezentativă figură a rasei sale, după Schackespeare.

Tantzi Cutava a creiat încă o figură caracteristică în persoana florăresei, domesticită.

Ca o prismă luminoasă, talentul ei răsfrânge în neînumărate fațete clare, diferitele aspecte ale individului, plecat dela expresia cea mai primitivă, până la o adevărată desăvârșire interioară. Compoziția rolului ei, a subliniat minunat multele momente neprevăzute, cu care autorul și-a colorat comedia, așa de original.

A trecut cu mult pitoresc și cu multă onomatopeie, prin gama multiplelor exteriorizări ale caracterului ei unitar realizând parcă o simfonie burlescă și tragică, biciuită de sarcasmul baghetei lui Schaw.

Tantzi Cutava este una din cele mai definitive realizări de comediană și n'ași putea-o așeza decât în cumpăna Réjanei, pentru nevoia unei paralele explicative.

D-l Constantiniu merită salutul cel mai elogios, pentru prezentarea vizitiului Alfred Doolitte, tatăl florăresei.

Nou și cu aspect străin, omul lui și-a desvăluit inconștient substraturile trezite de violența împrejurărilor și s'a ridicat până la formula unei personalități originale.

D-l Tonny Bulandra, a caracterizat cu asprime recele fond englezesc, dominându-și maleabilitatea vocală, printr'o egală comandă de sineși, în profesorul Higgins.

Bine precizată imagina adusă de d-ra Tilia Holda.

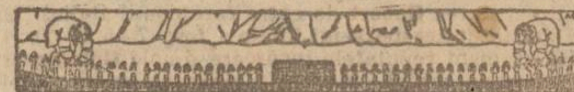
Montarea primului act, cu deosebire, de un surprinzător realism și căderea ploaiei în torente, a fost ca o scuturare a prafului sub care amorțise vechea montare scenică.

O remarcă: Ori de câte ori se joacă teatrul englezesc la noi, se face o confuziune, peste care am trecut totdeauna și ași fi făcut-o și astăzi, dacă n'ar fi vorba de îndreptarea foneticei!

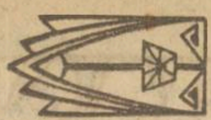
Se zice mereu gentlemen, în loc de gentleman, crezându-se că a se pronunța totdeauna **e**, fiind vorba de singular. E o greșeală.

Gentleman este compusul lui Man, la singular, care însemnează bărbat și al căruia plural este men. Englezul dar spune: a gentleman, two gentlemen. (un bărbat nobil doi bărbați nobili). Așa dar: „Ești gentleman" sau „amândoi sunteți gentlemen"! Și fonetica engleză va fi împăcată chiar în țara noastră.

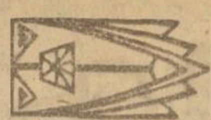
DIM. ȘERBAN

CRONICA SPORTIVA

Exerciţii, jocuri, sporturi

Răsfoind ziarele noastre sportive sau acele cari mai au câteodată bunăvointa sĕ publice ceva din mişcarea noastră sportivă, observăm adeseori o oarecare anarhie de limbaj şi o complectă lipsă de definiţii a termenilor întrebuinţati în dările de seamă sau rubricele sportive.

Pare, că cuvântul „sport", tinde să absoarbă toate formele de activitate fizică.

Aceasta, în favoarea sâmburelui de vanitate ce împinge adeptul celui mai neînsemnat — în erarhie — exercitiu, să se numească „sportsman"

Faptul, pare de puţină importanţă în primul moment.

„Consuetudo altera natura" ziceau latinii, şi obiceiul de a înţelege greşit, va rămâne, în defavoarea noastră şi dăunătoare reglementării „sportului" la noi, unde mişcarea este tânără.

* * *

Sportul urmăreşte un nobil scop. Cine e conştient, pricepe importanţa publicaţiilor sportive şi apreciază munca depusă în direcţia asta, de către acei ce activează cu condeiul.

Fortificaţi-vă fizicul, dar nu neglijaţi spiritul. Fizicul şi spiritul trebue să trăiască într'o complectă armonie întru înfăptuirea „frumosului" — minte şi corp sănătos. Vorbeam de anarhia de limbaj. Pentru ca să nu călcăm şi mai departe pe o cale greşită, am găsit de o deosebită importanţă să lămurim lucrurile, punându-le la punct, stabilind astfel o erarhie în domeniul activitătei fizice.

Vom arăta mai jos, ce sunt exercitiile, cari sunt jocurile şi ce este sportul, adevăratul sport, care — din nefericire — la noi nu s'a cuibărit încă decât într'o foarte mică măsură.

* * *

Sunt oameni cari merg, fug, sar — ceia ce poate face de altfel toată lumea şi ceia ce se şi face zilnic — dar cari fac aceasta după o metodă, cu o normă stabilită, astfel ca să întrebuinţeze muschii cât mai raţional şi cu o oarecare grijă de graţie şi estetică.

Această reglementare a activităţei cu mijloace naturale, se numeşte exercitiu.

Exerciţiile sunt caracterizate prin complectă lipsă a uneltelor. Aceasta este definiţia.

Cine aleargă, sare, înoată, dansează, cântă, face un exerciţiu cu mijloace naturale.

Dacă urmăreşte cineva cronicele sportive din revistele străine, va observa că se scrie: „distinsul sportman M... a acoperit distanţa de... km, într'o oră, etc., etc., cu maşina domniei-sale X..." e vorba de un automobilist.

Nu se scrie nici când: „cunoscutul sportman a alergat distanta etc., etc.

Rămâne deci bine stabilit că activitatea cu mijloacele naturale, practicată cu metodă se numeşte exercitiu.

Pe lângă adepţii exerciţiilor, sunt bărbaţi şi femei, care trimiţând mingea, cu piciorul, cu mâna sau cu ajutorul unei rachete, etc., cred că fac sport.

Se înşeală. Tennis-ul, foot-ball-ul, rugby-ul, crocket-ul, sunt jocuri. Adepţii, sunt jucători. Şah-ul, biliard-ul ca şi foot-ball-ul sunt jocuri.

Caracteristica jocului apare de altfel foarte simplă.

Uzezi de un accesoriu şi te dezinteresezi într'o anumită măsură de mijloacele naturale. Este o activitate de lux.

* * *

Cu intervenirea instrumentelor şi întrebuinţarea lor practică, intrăm în domeniul sportului.

„Sportmeni" se numesc adepţii ciclismului, automobilismului, hipismului, aviaţiei, etc.

Adevăratul sport, cere o mare doză de energie, voinţă şi curaj, o activitate intensă mintală şi muschiulară.

Toate acstea vor contribui într'o mare măsură pentru a putea adapta organizmul, instrumentului ales.

Sportul mai necesită un important sacrificiu de timp.

De aceia, sportul este mai sus pus ca exercitiul şi jocurile.

* * *

Lămuririle de mai sus nu pot decât să folosească.

Poate că vom fi deziluzionat mulţi „sportmeni"; vor trebui însă să înţeleagă că o fac dezinteresat şi ca o simplă contribuţie la mişcarea în jurul căreia luptăm cu mult drag.

Am vrea de aceia ca lămuririle să nu fie „vox clamantis... in deserto.

Brăila S. MILITEANU-RUSU

Tennis

Borotra, unul din cei mai renumiţi jucători francezi, a câştigat concursul dela Cannes; în semi-finală el învinsese pe Aeschliman, iar în finală pe **Lord Rocksavage.**

* * *

F. T. Hunter,—o revelaţie—a câştigat la New-York campionatul Statelor-Unite **învingând în finală** pe faimosul **Andersen** (6—4, 1—6, 7—5, 6—2).

Vincent Richards şi **Tilden** nu au participat.

* * *

Finala campionatului pe teren acoperit al Statelor-Unite (regiunea centrală) **a fost câştigat** la Philadelphia de tânărul fenomen **Vincent Richards** care a învins în finală pe extraordinarul campion al lumei, **Tilden.** (2—6, 6—1, 6—4).

* * *

Finalele campionatului dela Cannes au mai dat următoarele rezultate:

1. dublu Domni: echipa **Borotra-Gerbault** învinge echipa **d'Ouren-R. Mac Grath** (6—3, 7—5).

2) dublu mixt: echipa: D-ra **S. Lenglen** şi d-l **Borotra** învinge echipa **d-ra O'Neill** şi d-l **J. Nielsen.**

* * *

Cu ocazia campionatelor Engliterei cari au avut loc la Londra, compatriotul nostru d-l **Mişu** a fost învins de tânărul campion englez d-l **Norton** (6—1, 6—1, 10—8).

Cu aceeaşi ocazie, d-l **Lowe** care părea unul din „finalişti", deşi dominase pe Norton în semi-finala, nu a terminat ultimul joc trebuind să plece urgent în Spania.

* * *

Se vorbeşte de apariţia unei noui constelaţiuni pe firmamentul tennis-ului, d-ra Jung, o ranceză dela Le Hávre, în vârstă de 17 ani.

D-ra Jung a învins la un campionat pe Coasta de Azur pe faimoasa jucătoare engleză d-na Satterthwait (6—1, 4—6, 8—6) ceeace denotă un joc superior.

Numele d-rei Jung trebue reţinut.

* * *

Cu ocazia campionatelor franceze internaţionale, surpriza cea mai mare în tot timpul concursului a fost înfrângerea campionului francez **Gobert** de către campionul italian **Morpurgo.**

Rezultatul acestei semi-finale a fost (7—5, 6—1).

De asemeni reputatele jucătoare d-nele **Golding** şi **Vaussard** —cari formau echipă—au fost învinse de echipa d-rele **Conquet** şi **Cousin.**

Ciclism

Echipa **franco-elveţiană Sérès-Aerts** a câştigat cursa celor 6 zile care a avut loc la Paris pe Velodromul de Iarnă; ea a parcurs 3686 km. şi 770 metri. S'au clasat apoi şi în ordine, echipele Grenda-Mac **Namara,** Beyl-Billard, Chardon-Vandenhove, Brocco-Persyn, etc.

* * *

Cursa denumită „ocolul Belgiei" a avut loc şi anul acesta cu un deosebit succes şi a necesitat 5 etape.

Invingătorul a fost belgianul **Vermandel** (54 ore 55 m. şi 12 sec.) urmat în ordine de **E. Masson** (55 ore 2 m. şi 56 secunde) **Beckmann, Seynaze, Hellebaut, Jordens, Van Aken, etc.**

Ştiri diverse

La Praga s'a constituit de curând—după câte citim în ziarul „Gazette de Prague"—o societate în vederea construirei unui stadion care va fi situat pe locul unde în 1920 era stadionul Sokolilor.

Suprafaţa interioară a terenului de formă eliptică (410 metri lungime pe 160 m. lărgime) e destinată foot-ball-ului associaţie precum şi altor sporturi. Acest teren este înconjurat de o „urmă" destinată concursurilor hipice; ea are 20 metri lărgime şi 1000 metri lungime; de-a-lungul acestei urme pe partea etxerioară va fi o „urmă" pentru alergări cicliste (8 m. lărgime, 1125 m. lungime).

Intreaga clădire—cu vestiare, tribune, etc.—va costa 8 milioane coroane şi va terminată în Mai 1922.

* * *

Răsfoind No. 1 al publicaţiunei „Bulletin officiel du Bureau Permanent des Fédérations Internaţionales sportives" primit la finele lunei Aprilie 1922 deşi poartă data de Iulie 1921, găsim că printre sporturile la cari România are legături oficiale cu federaţiunile internaţionale respective, sunt: automobilismul, scrima şi gimnastica.

România încă din August trecut a cerut prin F. S. S. R. a fi înscrisă pentru toate sporturile la Federaţiunile internaţionale respective; în curând dorinţa noastră va fi oficial admisă de cei în drept.

* * *

Paddock, faimosul aflet californian—„recordman" al lumei a refuzat oferta ce'i făcea un sindicat american şi anume de a deveni profesionist în schimbul unei sume de 20.000 dollari anual garantată prin contract.

El a declarat că face sport pentru plăcerea de a face sport iar nu pentru a câştiga parale.

* * *

Pe plaja dela Daytona (Florida, Statele-Unite) anume amenajată, mecanicul Hangdahl pilotând un automobil „Wisconsin" ar fi stabilit—spune ziarul „New-York-Herald"—un nou record al lumei: 1 Kilometru (départ lancé) în 13 secunde şi 3/10 cea ce ar da o viteză de 270 km. 648 m. pe oră.

Vechiul record fusese stabilit în acelaş loc de faimosul Tommy Milton (14 sec. 63/100) care conducea un automobil „Duesenberg".

* * *

Intâlnirea anuală sportivă între echipele representative a **Şcoalei Polytechnice** (Paris) şi a **Şcoalei Cadeţilor** (Woolwich, Englitera—creată în 1920—a obţinut de rândul acesta un deosebit succes.

Concursul de scrimă (floretă, spadă şi sabie) a fost uşor câştigat de francezi, 20 victorii (7+6+7) contra 7 victorii (2+3+2).

La proba de rugby, francezii au învins (9—0) englezii triumfând la foob-ball associaţie (3—1).

Intâlnirea din anul acesta a avut loc la **Paris,** urmând ca cea pentru 1923 să fie în Englitera.

* * *

Tentativa aviatorilor portughezi **Sacedura Cabral şi Continho**—ambii ofiţeri din marina militară portugheză—de a trece în sbor Oceanul Atlantic de Sud peste insulele Canariilor, Capului Verde, Fernando Noruha şi Pernambuco, e dintre cele mai îndrăzneţe.

Parcursul e următorul:

Lisabona—Insula Canariilor, 1400 kilm.

Insula Canariilor—Insula Capul Verde 1700 kilm.

Insula Capul Verde—Noruha 2300 kilm.

Noruha—Coasta Braziliei 375 kilm.

Capul Sf. Roca—Rio-de-Janeiro 2250 kilm.

Jumătate din parcurs a fost făcut în mod fericit, însă în apropierea ţărmului brazilian aviatorii şi-au sfărâmat aparatul.

* * *

Ultimul „cross" în vederea „Cupei Dubonnet" a avut loc prin pădurea St. Cloud din apropierea Parisului. Parcursul era de circa 17 km. şi cuprindea numeroase dificultăţi pentru concurenţi.

Pentru clasarea internaţională, locul întâi a revenit celebrului pedestrian de **Nys** (belgian) în 59 minute şi 45 sec.; s'au clasat apoi francezii **Waltispurger, Drancourt,** etc.

Pentru clasarea concurenţilor francezi, ordinea e următoarea: 1) **Waltispurger** (1 oră 2 min. 25 sec.); 2) **Drancourt;** 3) **Thoeys;** 4) **Lepers;** 5) **Robin,** etc.

O „piramidă" executată de marinarii unui vas de războî francez, la Constantinopole.

In timpul războiului european (1914—1918) germanii au întrebuinţat 78 de zepelinuri din cari 69 au fost distruse fie prin focul vrăjmaşului, fie prin accidente.

In medie aceste baloane cu cârmă au făcut 16 recunoaşteri şi 3 atacuri.

De fapt însă—spune revista „Marine Rundschau"—6 au servit pentru instruirea piloţilor, mecanicilor etc.

Armatele aliate au distrus pe front, prin foc sau atac cu aeroplanele, 26 zepelinuri, iar 12 zepelinuri au dispărut prin explozie.

Zepelinurile tip 1917 aveau o capacitate de 56.000 metri cubi şi se puteau ridica la 5600 şi chiar 6200 metri. In 1918, capacitatea fu mărită: 62.000 metri cubi şi altitudinea ce se putea atinge era 7000 metri.

Zepelinurile! Ce tristă amintire pentru Bucureşteni...

* * *

Biroul educaţiunei fisice din Ministerul Instrucţiunei publice din Germania publică o statistică a sportivilor diverselor federaţiuni germane pe termenul 1 Aprilie 1921—31 Martie 1922.

Extragem următoarele: la foot-ball rugby, amatorii cu „licenţă" au trecut dela 291.000 la 400.000;— la înot, dela 130.000 la 200.000;— la ciclism dela 36.000 la 45.000;—la foot-ball associaţie dela 710.000 la peste 1 milion...

* * *

Ross Smith, faimosul aviator englez, a murit în urma unui accident împreună cu mecanicul său **Bennett** pe când făcea un zbor de încercare deasupra aerodromului Croydon cu aparatul ce năsuia să întrebuinţeze anul acesta pentru ocolul lumei.

Ross Smith era un specialist al sborurilor de lungă durată; de pildă el sbură în timpul războiului, din Tracia în Palestina şi în Decembrie 1918 din Egipt (Cairo) la Calcuta (Indiile engleze). Sborul său cel mai mare şi poate chiar cel mai temerar fu acel dela Londra în Australia (Noembrie 1919) care ceru 28 zile până la Port-Darwin când Smith învinse pe tenacele său concurent francezul Poulet.

* * *

Organizarea Jocurilor Olympice de către Franţa pentru 1924 şi care a dat loc la lupte omerice între Consiliul Municipal parisian şi Comitetul Olympic Francez, ziarele L'Auto şi L'Echo des Sports, etc. etc. şi care părea definitiv compromisă, a intrat pe calea bună prin oferta făcută de marele club „Racing-Club-de France" şi care a fost admisă. In fine, dar numai de nu s'ar ivi vre-o nouă încurcătură...

Profesorul G. Nicolau

Printre rarile sporturi cu o cetăţenie mai veche în România, scrima, şi în deosebi mânuirea floretei, pare a deţine întâetatea.

Lucrul e şi firesc, căci românul având un temperament combativ plus unele calităţi de agerime şi istetime, el este un element de prima ordine pentru acest sport atât de reuşit din punct de vedere al educaţiunei fisice.

In ceea ce priveşte profesorii artei scrimei, dacă majoritatea în România au fost străinii, nu e mai puţin adevărat că am avut şi avem şi câţiva români, şi azi, dintre aceştia „decanul" pare-se a fi *George Nicolau,* un „decan" însă pe cât de modest şi blând pe atât de stăruitor şi rămas entusiast în cariera aleasă cam pe neaşteptate acum vre-o 30 ani. Când zic pe neaşteptate, nu mă înşel, căci Nicolau a absolvit mai întâi Şcoala superioară de comerţ din Bucureşti, aşa după cum o dorea părinţii săi.

* * *

Născut la 1870, la Ploeşti, Nicolau pe când era student a urmat cursurile de scrimă a „Societăţei române de arme şi gimnastică" din Capitală. La terminarea cursurilor el obţinu

Profesorul G. Nicolau

„medalia de aur" la concursul de scrimă cu floreta, spada şi sabia, şi medalia de argint la tragerea în ţintă cu pistolul.

Simţindu-se tot mai atras către arta scrimei, Nicolau nu pregetă a pleca la Paris (1891) pentru a se specialisa, punându-se acolo la „plastronul" reputatului profesor Hissard a cărui sală era adeseori vizitată de mulţi trăgători cu faimă în lumea scrimei, amatori ori profesionişti.

La înapoere în ţară, Nicolau fu numit profesor titular de scrimă la şcoala militară de cavalerie precum şi la Şcoala militară de infanterie, la cari a practicat până la declararea războiului (1916), iar de la război încoace rămânând profesor titular numai la Şcoala de infanterie şi colaborând în acelaş timp alături de profesorul S. Lachèvre şi la Şcoala militară de educaţie fisică (dispărută în toamna anului 1921).

In anul 1903, el obţinu un concediu de la ministerul de războî pentru studii şi profită de acest fapt pentru a repleca la Paris, unde a lucrat cu mare asiduitate la faimoasa sală de arme „Mimiague-Roulleau", eliberându-i-se de acolo un certificat elogios pntru „corectitudinea şi tăria jocului său ca trăgător". Nicolau, în acele şase luni nu perdu nici o ocazie de a vizita şi alte săli de scrimă încrucişând floreta cu cât mai mulţi „escrimeuri", şi de asemeni el luă parte şi la câteva asalturi de scrimă în faţa marelui public parisian.

Inainte de a repleca spre ţară, Nicolau fu primit ca membru al „Academiei de arme" de la Paris, cinste ce se resfrângea nu numai asupra d-sale dar şi asupra corpului nostru profesoral.

* * *

Vechiu membru al „Societăţei române de arme şi gimnastică" din Bucureşti, Nicolau fu numit profesorul ei de scrimă, şi timp de aproape 12 ani el se devotă acolo fără nici un avantagiu bănesc, împins de dragostea ce resimtea pentru scrimă şi în acelaş şi pentru societatea unde învăţase primele rudimente a artei ce profesa acum.

In 1905 el reluă drumul spre Paris şi frecventă din nou sala „Mimiague-Roulleau" timp de 3 luni, cu atât mai voios că devenise prieten cu reputaţii maeştri Adolphe şi Georges Roulleau.

In 1911, George Nicolau a tras în Capitală — la serbarea publică de scrimă de la Ateneu la care asista întreaga familie regală — cu faimosul maestru francez Rossignol şi a doua oară cu prietenul său reputatul profsor şi maestru Georges Roulleau.

In Noembrie 1912 avu loc în Bucureşti un mare concurs internaţional de scrimă la care au participat numeroşi virtuozi ai floretei-francezi, belgieni şi italieni. George Nicolau nu esită a concura, şi reuşi a se clasa al 8-lea şi în acelaş timp cel mai bine dintre profesorii români participanţi. — Un asalt de gală — tot la Ateneu — încheia aceste mari serbări ale scrimei, şi Nicolau încrucişă în mod amical floreta cu viguroul şi clasicul Adolphe Roulleau.

In 1919, Nicolau făcu parte din echipa representativă a României la concursurile militare interaliate cari au avut loc la Joinville-le-Pont (lângă Paris), echipă care s'a clasat a 3-a la un punct diferenţă de acea a Italiei atât de temută.

* * *

Nicolau a format sau perfecţionat o serie de elevi ca profesorii Pancu şi Theodoreanu şi a fost primul profesor al amatorilor Nenciulescu, Mihail Savu, C. H. Rosetti, lt.-col. Slomnescu, colonel Virgil Economu, G. Cair, colonel G. Moruzi, general Găvănescu, d-r Mihailide, etc., unii din aceştia fiind azi prenumăraţi cu dreptate printre campionii noştri.

Nicolau, vorba francezului, este „sur la brèche" de 30 ani, şi totuşi spre cinstea profesoratului român şi bucuria elevilor d-sale cari îi au rămas prieteni, el continuă a profesa cu aceeaşi ardoare şi modestie ca şi în trecut, fapt care nu poate de cât să ne bucure căci folosul final va fi al scrimei, sport ce cât de mulţi ar trebui să învete spre binele lor.

D. C.

Scrimă

Campionatul şcolar al Franţei pe echipe la floretă, a revenit anul acesta **Liceului Hoche** (Versailles) care a învins în finală **Liceul Condorcet** (Paris) cu 18—9.

* * *

Marele concurs internaţional de **spadă** care are loc în fiecare an la Nisa, a obţinut un mare succes deşi numărul concurenţilor cu vază nu era aşa mare ca în alţi ani.

Rezultatele finalei au fost următoarele:

1) **Collignon şi Dumonchel** (francezi), 3) **Bourdon** (fr.) 4) **R. Feyerick** (belgian), 5) **Gevers** (belgian), 6) **Jacquet** (elveţian) şi **Jourdan** (fr.) etc.

* * *

Campionatul Belgiei la sabie a dat următoarele rezultate:

1) **Maurice Lejeune** (sala Thirifay), Liège) 9 victorii; 2) **Tom** (sala La Concorde, Anvers) 8 vict.; 3) **Goblet d'Alviella** (Cercle d'Escrime, Bruxelles) 6 vict.; 4) **Delporte,** 6 vict. etc.

Foot-ball Associaţie

Finala campionatului scolar al **Franţei** care a avut loc la Le Mans, a fost câştigată de echipa liceului parisian **Janson-de-Sailly** asupra echipei **Institution St. Martin** (Rennes) cu 2—0.

* * *

„Racing Club de Tunis" a fost proclamat campion al Tunisului în urma victoriei sale asupra echipei „Sporting Club de Ferryvillois" (2—0).

* * *

In semi-finalele campionatului Spaniei echipa **Real Union** a învins echipa **Real Madrid** (4—1).

* * *

Federaţiunea austriacă de foob-ball associaţie a hotărât că o echipă care se retrage de pe teren fără a-şi termina jocul, va fi pedepsită cu o amendă de 10.000 coroane; de asemeni, o echipă care se prezintă cu jucători nelegitimaţi în regulă, va fi pedepsită cu o amendă de 20.000 coroane.

Foot-ball Rugby

Marele „match" internaţional între echipele representative ale Franţei şi Irlandei a avut loc anul la Dublin şi s'a terminat prin victoria irlandezilor (8—3) spre marea surprindere a tuturor cunosctorilor. Lupta a avut loc pe terenul Landsdowne Road în faţa unui public extrem de numeros.

Palmaresul acestei importante competiţiuni se stabileşte astfel:

1909 (Dublin) Irlanda învinge (19—8).

1910 (Paris) Irlanda învinge (8—3).

1911 (Cork) Irlanda învinge (25—5).

1912 (Paris) Irlanda învinge (12—6).

1913 (Cork) Irlanda învinge (24—0).

1914 (Paris) Irlanda învinge (8—6).

1920 (Dublin) Franţa învinge (15—7).

1921 (Paris) Franţa învinge (20—10).

* * *

Rezultatul final al „match"-urilor internaţionale a celor 5 naţiuni se stabileşte astfel pentru anul 1922:

1) **Ţara Galilor** (3 vict.; 1 nul).... **7 puncte.**

2) **Englitera** (2 vict.; 1 nul; 1 înfrângere... **5 p.**

3) **Scoţia** (1 vict., 2 nule, 1 în gr. **4 p.**

4) **ex aequo Irlanda** (1 vict.; 3 înfr.) **2 p.**

şi Franţa (2 nule; 2 infr.) **2 p.**

* * *

Echipa representativă a Armatei franceze a învins pe terenul Stadionului Bergeyre echipa representativă a Parisului (17—6).

Acest „match" a fost organzat de ziarul **„L'„Intransigeant"** (Paris) în beneficiul grupului de copii săraci sau orfani pe cari ziarul îi a luat sub protecţia sa.

Innot

Arne Borg, în o „formă" extraordinară, **a stabilit la Stockholm** 3 noui recorduri, înotând 440 **„yarzi" în 5 minute 11 4/10** sec.; 400 metri în 5 m. 11 4/10 sec. şi 500 **metri în 6 minute 32 9/10** secunde.

Vechiile recorduri ale acestor distanţe **fuseseră stabilite de** faimosul **Norman Ross** cu timpurile **respective 5 m. 14 3/5, 5 m.** 14 sec. şi 6 m. 51 3/5 sec.

* * *

John Weissmuller câştigând campionatul Statelor-Unite **de** înot a celor 220 yarzi, la Détroit, **a stabilit un nou record al lumei:** 2 minute 17 sec. şi 2/5 spulberând **cu 2/5 vechiul record**— tot al său.

* * *

Atletul argentinean **Romeo Maciel** a stabilit—în mod oficios —două noui recorduri mondiale de înot: acel al distanţei (50 km. 300 metri) şi acel al timpului (24 ore, 33 minute şi 40 secunde).

Recordurile lui **Tiraboschi** şi **Burgess** sunt dar spulberate.

Tentativa reuşită a lui **Romeo Maciel** a avut loc pe fluviul Rio dela Plata

Olympice

Comitetul internaţional olympic se va întruni la Paris în zilele de 7, 8, 9 şi 10 Iunie şi şedinţa de deschidere (orele 9 jum. a. m.) va avea loc în faţa Preşedintelui Consiliului de Miniştri, d-l Raymond Poincaré.

Ordinea de zi este următăoarea: 1) noui candidturi; 2) olympiada VIII-a şi celebrarea a 30 ani dela reinvierea jocurilor olympice; 3, rezultatele şi consecinţele congresului din 1921 dela Lausanne; 4) raportul comisiunei pentru înlănţuirea lucrărilor congreselor 1914 şi 1921; 5) Raportul comisiunei de codificare a regulamentelor admnistrative; 6) chestiunea jocurilor regionale (Europa centrală, America Latină, etc.) 7) chestiunea sporturilor de iarnă; 8) reglementarea „challenge"-urilor; 9) propunerea prinţului E. Lubomirskik; 10) Olympiada IX-a; 11) raportul tresorierului; 12) legăturile comitetului olympic Inernaţional cu comitetele Naţionale; 13) Chestiuni diverse.

Chestiunea Educaţiunei Fizice

In localul Ministerului Instrucţiunei Publice din Franţa s'a ţinut de curând sub preşedenţia d-lui Gaston Vidal, subsecretar de stat, asistat de d-l Léon Perier, senator, şi d-l Henry Paté, deputat şi delegat al guvernului pe lângă Ministerul de războî pentru această problemă,— o şedinţă constitutivă a Consiliului Superior francez al Educaţiunei fizice.

Programul va fi următorul:

1) **Cercetarea ştiinţifică a metodelor de educaţiune fizică raţională proprii a desvolta tineretul de ambele sexuri;**

2) **Aplicarea acestor metode prin organizarea orarelor a educaţiunei fizice şcolare;**

3) **Formarea şi organizarea unui corp profesoral al educaţiunei fizice;**

4) **Organizarea unui inspectorat special;**

5) **Organizarea sporturilor şi campionatelor şcolare şi universitare, sportul ne fiind considerat ca posibil decât după o solidă educaţiune fizică;**

6) **Crearea unor comisiuni permanente sportive, medicale şi administrative.**

Boxă

Criqui, campionul Franţei a categoriei poids plume, a învins la Paris pe englezul **Ben Callicott** la a 3-a repriză, adică în mai puţin de 9 minute.

Arthur Wyns, campionul Europei al aceleiaşi categorii—căruia îi au trebuit 17 reprise spre a învinge pe Calicott, dacă va lupta cu Criqui, poate fi sigur că va pierde titlul ce deţine.

Criqui e un mare campion.

* * *

Joe Beckett, campionul Engliterei a categoriei „poids lourds" a învins la Londra în 6 reprise prin descalificare pe **G. Coo...** campionul Australiei al aceleaşi categorii.

Ambii aceşti „boxeuri" sunt foste „victime" ale faimosului campion francez **G. Carpentier.**

Cărţi şi Reviste

In jurul teatrelor

Emile Genest et Duberry. — *La Maison de Molière connue et inconnue.*

Unul dintre autorĭ este de maĭ multă vreme secretarul general al Comedieĭ Franceze, aşa încât cunoaşte cele maĭ tainice şi maĭ ascunse colţurĭ ale vestituluĭ teatru. Impreună cu Genest, a stabilit un interesant itinerariu foarte preţios pentru acuma şi pentru maĭ târziu. Urmându-ĭ străbatem istoria maĭ multor secole, cunoscând epocile maĭ puţin glorioase ale actorilor de odinioară.

Maĭ găsim micĭ amănunte asupra diverselor serviciĭ din primul teatru al lumiĭ, decorurĭ, costume, felul cum se primesc piesele, luminatul, orchestra şi „claca".

Un capitol asupra afişajuluĭ e demn de reţinut. Afişul atât de necesar astăzĭ nicĭ nu exista la începutul veaculuĭ XVII. Un om din teatru însoţit de unul dintre actorĭ şi de un om care bătea toba, se plimba prin mahalale ca să atragă publicul. Afişul apare deabia pe la jumătatea acestuĭ secol şi e de foarte mică dimensiune. Pe el nu se tipărea nicĭ numele persoanelor din piesă, nicĭ numele actorilor care jucau rolurile. La sfârşitul sec. XVIII, la 27 Aprilie 1784 o piesă de mare însemnătate cu premiera mereu amânată de censură fu anunţată: *Căsătoria luĭ Figaro*. Atât.

Cu vremea a evoluat afişul. La Comedie alcătuirea luĭ e supusă unuĭ foarte sever control, pentru ca să nu se întâmple ca la alte teatre din Paris unde caracterul literilor cu care e scris numele actoruluĭ acoperă pe acela al titluluĭ pieseĭ.

Umoriştii

Tristan Bernard. — Le jeu de massacre.

O nouă culegere de povestirĭ şi nuvelete ale acestuĭ umorist, cu o specială filosofie specific pariziană. Pe dinaintea ochilor trec o mulţime de indivizĭ, care devin simpaticĭ prin mediocritatea lor nevinovată. Fie că facem cunoştinţa cu un oarecare Gar ier, căruia toată lumea îĭ zice aşa pentru că litera *n* al numeluĭ a căzut de pe firma prăvălieĭ sale, fie că un sfânt căzut din raĭ nu se sfieşte să se urce în tramvaĭ, toţĭ şi toate interesează şi amuză. Tristan Bernard s'a aşezat la un colţ al trotuaruluĭ şi observă pe escrocĭĭ (în realitate oamenĭ cum se cade), pe asasiniĭ, dovediţĭ la judecată a fi oamenĭ corecţĭ, pe oameniĭ cinstiţĭ (care nu sunt tocmaĭ literă de evanghelie) şi maĭ ales pe amanţiĭ melancolicĭ şi sincerĭ, care nu cred în... amor!

E o reunire de micĭ capodopere, care te fac să râzĭ cum, fără îndoială, nu s'a maĭ râs de multă vreme.

Roman în zece volume

Roger Martin du Gard. — Le cahier gris.

Ca Balzac, Zola şi Romain Rolland, Roger Martin du Gard şi-a propus într'o serie de romane cu titlul general „Les Thibault" să facă un studiu al caracterelor şi moravurilor de azĭ. Deocamdată apare primul, în care găsim episodul mişcător al uneĭ drame ce schiţează în colorĭ viĭ şi realiste raporturile a două generaţiĭ.

Jacques Thibault şi Daniel de Fontanin s'au legat încă din liceu printr'o prietenie sinceră, profundă, mistică, devenită foarte suspectă pentru profesorĭ. S'au găsit scrisorĭ trimise unul altuia şi au fost ameninţaţĭ cu eliminarea din toate şcolile. Atuncĭ Jaques, violent cum sunt toţĭ membriĭ familieĭ sale, l-a hotărît pe Daniel să fugă şi fug împreună.

Această dispariţie servă autoruluĭ pentru a ne introduce în familiile celor doĭ copiĭ şi să ne facă cunoscută viaţa părinţilor lor. Aparţin amândoĭ unor mediĭ cu totul diferite. Bătrânul Thibault criminalist reputat, fost senator, fondatorul şi conducătorul maĭ multor instituţiunĭ socialiste este un catolic fervent. Părintele luĭ Fontanin duce o viaţă de risipitor, în contrast cu doamna care e o femee fără cusur.

In jurul lor evoluează câteva figurĭ clericale şi alte personagiĭ serios şi sever descrise. O vie impresie de adevăr se desprinde din acest prim volum, care se închee prin despărţirea copiilor pricinuită de plecarea luĭ Jacques desperat de hotărîrea neclintită a părinteluĭ său.

Un nou roman de Pierre Benoit

Chaussée des Géants

Autorul „Atlantideĭ", mult discutatul, depreciatul şi în acelaş timp admiratul altora, Pierre Benoit, publică un nou roman, de astă dată cu acţiunea în Irlanda revoluţionară.

Ne arată Irlanda revoltată şi capitala eĭ, Dublin, scăldată în sânge.

Tânărul Francois Gérard, rănit în războĭ îşĭ petrece vremea la spital studiind unul din dialectele vorbite în Caucaz. Din pricina uneĭ asemănărĭ de nume e ales ca arbitru internaţional în conflictul ivit între Englitera şi Irlanda. Aşa se face că devine oaspele conteluĭ Antrim, la castelul Kendale şi intră în relaţiunĭ cu alţĭ delegaţĭ printre care bine înţeles şi un poliţist deghizat.

Odată ce toţĭ aceştia sunt adunaţĭ pe pământul Irlandeĭ începem să pătrundem sub cerul eĭ noros, prin câmpiile melancolice, de-alungul coasteĭ măriĭ. Facem cunoştinţa cu acel conte d'Antrim, care are o fată: Antiope şi cu d-l Ralph, intendentul castelului, fără să maĭ pomenim de delegaţĭ, care îşĭ petrec vremea făcând spiritism.

Irlanda e trădată în mişcarea eĭ revoluţionară şi şefiĭ eĭ sunt ucişĭ sau întemniţaţĭ. De abea atuncĭ aflăm cine era Antiope, cine era Ralph şi cine era Gérard.

O generală confuziune se petrece până la urmă, când ne dăm seama că romancierul a rămas acelaş mare „farsor" de odinioară.

Literatura femeilor

Louise Cruppi. — La famille Sanarens.

O ţărancă foarte autoritară, văduva Sanarens a rămas cu patru copiĭ: Romuald, Germain, Alexandre şi Joseph. Câteşipatru firĭ deosebite se supun voinţeĭ materne şi punând stavilă dorurilor şi năzuinţelor ascultă orbeşte de mama lor.

Văduva menită să-şĭ crească singură copiiĭ, nu înţelege să-ĭ lase la ţară, ci vrea să facă din fiecare, un om cu situaţie în stat. Nesimţitoare la frumuseţile vecinătăţiĭ satelor de pe marginea Garoneĭ, nepricepând misterul Pirineilor ce se înalţă străjuind ţinuturile, ea îşĭ mângâe visul de a vedea copiiĭ „domnĭ", fără să ţină seamă de instinctele puternice ce subjugă pe câte patru.

Iată cum — şi aceasta e partea interesantă a romanuluĭ — avem patru romane în unul singur, căcĭ fiecare copil şi-l trăeşte pe al luĭ.

Romuald, copilul vesel, boem, sgomotos, asvârlit în plin Paris, ajunge suind treaptă cu treaptă, până la Institut, membru al Academieĭ Artelor.

Acesta ar fi capitolul aventurilor. Romanul duios şi dureros al copiluluĭ fermecat de natură, legat de casa părintească şi depărtat de ea, e viaţa luĭ Germain, poet neştiut de nimenĭ, ajuns prin voinţa mameĭ perceptor. Alexandru este tipul ambiţiosuluĭ, iar Joseph e eroul romanuluĭ mistic, plin de credinţă, ajuns preot.

Literatura spaniolă

Camille Pitollet. — Blasco Ibanez.

Romancierul spaniol din ale căruĭ opere ne-am împărtăşit şi noĭ, în traducere românească, s'a născut la 29 Ianuarie 1867 în Aragonia. Ar fi vrut să devină marinar, dar studiul matematicilor i-a fost un serios obstacol. Se hotărî să devină avocat, înscriindu-se la facultate unde era cel maĭ leneş şi maĭ turbulent dintre studenţĭ. La 16 anĭ fugi la Madrid devenind secretarul unuĭ romancier, care maĭ târziu deveni celebru Manuel Fernandez y Gonzales. Bătrânul îl ducea să prânzească în birturĭ economice unde se întâlnea cu toreadorĭ, muncitorĭ şi femeĭ cu moravurĭ uşoare.

Mama luĭ Blasco se plânse poliţieĭ şi tânărul aventurier fu readus la cămin. Studentul de acuma nu visa decât revoluţiĭ şi conspiraţiĭ. La 18 anĭ publică un sonet prin care îndeamnă poporul la regicid. E condamnat şi imediat graţiat. La 19 anĭ e advocat şi nu maĭ trăeşte decât pentru politică. La 1889 în urma unuĭ complot descoperit e silit să fugă şi ajunge la Paris. Acĭ ca să-şĭ câştige existenţa începe colaborarea cu articolul la diferite ziare. Viaţa luĭ sgomotoasă îl duse de maĭ multe orĭ la comisariatul de poliţie.

Amnistia din 1891 îl readuce în Spania unde fondează ziarul „El Pueblo" pe care îl conduce vreme de zece anĭ. Pentru acest jurnal scrie primul său roman: „Arroz y Tartana" şi maĭ târziu „Flor de Mayo" cu subiectul din viaţa pescarilor. In sfârşit apare „La Barraca", romanul care îĭ stabileşte reputaţia.

In timpul acesta se plimbă din închisoare în închisoare şi se bate de 15 orĭ în duel. Unul din aceste duelurĭ era să-ĭ fie fatal. Adversarul îĭ trimise glonţul drept în ficat.

Pe vremea când conducea „El Pueblo" izbucneşte războiul din Cuba. Ceru ca obligaţiunile militare să fie egale pentru toată lumea şi ceĭ bogaţĭ să lupte alăturĭ de ceĭ săracĭ. De acĭ începu duşmănia în contra luĭ şi nevoia de a fugi câtăva vreme în Italia. Când se reîntoarse fu condamnat la 14 anĭ de muncă silnică şi silit să trăiască un an în mijlocul ocnaşilor până când asocaţiunile de presă izbutiră să-l libereze, iar poporul îl numi deputat cu o sdrobitoare majoritate. Fu deputat mediocru. Reales în şase legislaturĭ, el nicĭ nu maĭ venea pe la Cameră. In 1909 când fu vorba să-l aleagă din nou, ceru alegătorilor să-l lase literaturiĭ unde e maĭ folositor.

Pleacă în America de Sud şi ţine conferinţe în Argentina, Chili şi Paraguay. Revine în Spania, apoĭ pleacă din nou în America alegându-şĭ ca loc de odihnă un deşert din Patagonia. Acĭ fondă maĭ multe coloniĭ, guvernând peste şase sute de lucrătorĭ, până la 1913 când revine în Europa, luând partea Aliaţilor la începutul războiuluĭ în 1914. Se duse pe front, trăi la Paris în zilele de restrişte. Lucra 16 ore pe zi la „Istoria Războiuluĭ" şi maĭ trăeşte şi astăzĭ în Franţa care i-a devenit a doua patrie.

Viaţa Românească din luna Martie, apare în frunte cu un articol asupra Relativităţiĭ luĭ Einstein, scris de d-l Ştefan Procopiu.

Cora Irineu îşĭ reia notele de călătorie, de data aceasta prinse *In ţara Crişuluĭ* şi trecute prin aceeaşĭ prismă preţioasă de nuanţe pitoreştĭ şi intime. *Galaction* îşĭ continuă scrisorile către Simforoza. Iar d-l *Ion Marin Sadoveanu*, publică o poezie, ca un fragment rupt dintr'o epopee:

Sus în geamlicul nopţiĭ,
Vezĭ orbiĭ fără gene în slavă cum se-aşează
Cum se 'mbulzesc cu ochiĭ lor albĭ, — ca să ne vază?
Iĭ vezĭ cum ies cu toţiĭ în prispa de cleştar,
Harapĭ bolnavĭ de veacurĭ, cu trupurĭ uriaşe
Din care numaĭ ochiĭ plutesc peste oraşe?...
Ca ierburĭ argintate, pe noĭ au împletit
Privirile ce-atârnă pe case'n lungĭ antene,
Privirile lor oarbe, din ochiĭ fără gene...

Pregătirea aceasta pare că preludează o poemă săpată profund într'o piatră de fronton şi totuşĭ duce la un sfârşit grăbit, laconic şi căzut în leit-motiv.

Revista Vremiĭ, No. 13 este iscălită de Zamfir Arbore, Gafencu, Patrulius, Camil Petrescu, Ioan M. Sadoveanu şi Eug. Filotti.

Recenziĭ, studiĭ şi note obiective, încadrează sumarul ales al acesteĭ reviste...

Culisa apare la Chişinău şi prezintă un sumar dacă nu foarte superior, dar ales cu multă atenţiune şi dorinţă de frumos.

D-l N. Crainic, publică o poezie de un pitoresc proaspăt, cu culoarea uneĭ palete.

La urmă, un aspect mistic, închee peisagiul:

Şi par'că astăzĭ e întâia dată
Când scoate din nimic Dumnezeirea
Plămada vieţiĭ'n spaţiu modelată.

O bibliotecă practică îşĭ anunţă apariţiunea cu consecvenţă: *Cunoştinţe folositoare*, sub direcţiunea d-luĭ prof. universitar *I. Simionescu*. Am primit la redacţia ziaruluĭ nostru: *In jurul caseĭ* de *M. Lupescu* şi *Casa* de *I. Simionescu*, ambele de o necesitate în adevăr higienică.

Cartea Românească, scoate *Paginĭ alese din Scriitoriĭ Românĭ*, într'o serie destul de frumos prezentată, dacă nu ca technică, dar cel puţin ca cuprins.

Au maĭ apărut din această publicaţiune, *Inşir'te Mărgărite* de *Petre Ispirescu* şi *Insemnărĭ din călătorie* de *Dinicu Golescu*.

Redeşteptarea, revista naţionalistă cu privirĭ către artă, economie şi politică.

E scrisă cu gând maĭ mult didactic şi se adresează învăţătorilor, preoţilor, muncitorilor industriaşilor. E bine venită decĭ şi nevoia eĭ, se argumentează şi prin longevitatea de care se bucură. E în anul al 13-lea al existenţeĭ sale.

„*Revue Mensuelle*" din Geneva, cunoscuta revistă pacifistă condusă de stilistul fin *Charles Bernard*, publică următoarele volume nouĭ:

La theorie des analogies de profesorul universitar I. Perits din Belgrad.

Pour la paix et la fraternité internationale de Roger Bornand.

Aux Indes poeme sugestive ale poetuluĭ macedonean Jean Bartholoni.

Vocation piesă în două acte de Maurice *Morgeaux* (se va representa astă toamnă de d. I. Copeau la „Vieux Colombier".

Capital et travail de anarhistul Gustave de Morsier, şi o plachetă asupra elenistuluĭ *Jules Nicole*.

Paris-Bucarest, este o revistă săptămânală, de literatură, artă şi sport.

E scrisă în franţuzeşte şi tinde să reprezinte un colţ de viaţă bucureşteană, cu toate aspectele eĭ. Editată cu îngrijire, revista cuprinde pe lângă numele d-lor Nicolae Iorga, Ion Peretz, Olimp Ioan, Lebrun, şi un număr de ilustraţiunĭ şi reproducerĭ după diferite tablourĭ expuse la Societatea Tinerimea Artistică.

Insemnări

Pentru copii

„Cartea cu taine" de d-niĭ Mafteĭ Gradu şi D. Ionescu-Morel (cu maĭ multe desene foarte reuşite de B'Arg) este admirabil de bine venită pentru miciĭ lectorĭ cărora li se adresează autoriĭ. Dacă exemplul acestor scriitorĭ ar fi urmat şi de alţiĭ, am putea avea cu vremea o interesantă bibliotecă, din care să alegem ce este potrivit cu vârsta şi firea copiluluĭ. Deocamdată ne mulţumim cu ce apare şi avem mulţumirea să aflăm, că munca d-lor Gradu şi Morel e încununată de succes. Părinţiĭ sunt mulţumiţĭ, copiiĭ încântaţĭ!

* * *

Şi iarăşĭ revenim la copiĭ, cu acest prilej. In nicĭ o ţară din lume (exceptând Rusia din pricina evenimentelor de astăzĭ) nu sunt maĭ oropsiţĭ copiiĭ ca la noĭ. In Viena înfometată s'au alcătuit instituţiĭ de binefacere care îngrijesc de eĭ. Miciĭ cetăţenĭ de mâine au laptele necesar şi plimbările curate. La noĭ autorităţile n'au nicĭ un fel de grije, aşa încât priveştĭ cu groază cum creşte mortalitatea bieţilor copilaşĭ.

De ce ne-am maĭ ocupa de hrana lor intelectuală şi sufletească atuncĭ când cealaltă lipseşte cu totul. In America, unde alăptarea şi hrănirea copiilor a ajuns un lucru atât de natural, încât nimenĭ nu-şĭ închipue că ar putea fi altfel, oameniĭ se îngrijesc de hrana intelectuală a copiilor. Copilul este preocuparea constantă a americanuluĭ. Pentru eĭ s'au organizat micĭ sălĭ de lectură, micĭ bibliotecĭ cu mese şi scaune de diferite măsurĭ potrivite diferitelor vârste, cărţile sunt aşezate pe rafturĭ micĭ, ca să poată citi copiiĭ titlurile. Se evită atmosfera claselor de studiu şi rigurozitatea şcoalelor.

In jurul meselor se strâng copiĭ de diferite naţionalităţĭ. Ceĭ maĭ credincioşĭ vizitatorĭ aĭ bibliotecilor sunt copiiĭ nemţilor. Citesc cărţĭ instructive şi lucrărĭ ce tratează diferite profesiunĭ manuale. Ceĭ care citesc maĭ puţin sunt ruşiĭ. Italieniĭ sunt uşuraticĭ şi capricioşĭ, preferă lucrările de imaginaţie.

Foarte interesantă în asemenea bibliotecĭ este „ora povestirilor". In fiecare săptămână în una din sălĭ, bibliotecara — femee care iubeşte copiiĭ şi e iubită de eĭ — îĭ strânge pe toţĭ şi le spune poveştĭ infinit de variate. Cu chipul acesta li se trezeşte dorinţa de a citi. Li se povestesc subiectele pieselor luĭ Shakespeare, până când le vine copiilor gustul să le ceară din bibliotecă.

Iată ce se face pentru copiĭ în alte părţĭ. La noĭ singura lor distracţie este cinematograful cu filmul poliţienesc.

Ion Borcia

Literatura ardeleană, pe care nu arare-orĭ o caracterisa o notă de amatorism (scuzabil la un popor, care nu şi-a terminat evoluţia socială) — totuşĭ poate să însemne câteva nume, carĭ vor rămânea definitiv înscrise în literatura românească. Un nume, căruia i-a dat strălucire chiar talentul ce-l avea posesorul luĭ, era al luĭ *Ion Borcia*, ale căruĭ Sonete fine din „Luceafărul" şi versurĭ de-o adorabilă inspiraţiune, nu se pot uita uşor. *Ion Borcia* a apus în vremurĭ nenorocite, şi fiola amintireĭ închide un parfum plăcut: este esenţa versuluĭ artistic în tot ce-a scris acest peregrin solitar al literelor româneştĭ. *Borcia* a lăsat în manuscris şi o piesă de teatru, plină de imaginĭ proaspete, pe care ar putea-o încerca oricare scenă. Acuma, când se decretează talentele şi geniile cu brevete profesorale şi toate elucubraţiile îşĭ găsesc admiratorĭ autorisaţĭ — acuma, când sufletul literar se închide în oficine de presă şi poeţiĭ îşĭ avântă madrigalurile neturburaţĭ — nu s'ar gândi vreo casă de editură, dintre acele, care publică romane de senzaţiĭ, că un elementar simţ de datorie le-ar obliga şi pe dânsele, ca să răsfoiască manuscrisele unuĭ adevărat talent care era: *Ion Borcia?*

Versurile lui Andrei Ady în franţuzeşte

Marele poet al Ungurilor şi prieten al Românilor: *Andreĭ Ady*, al căruĭ cult a început să pătrundă şi în România, a fost tradus în franţuzeşte de către d. Alexandru *Eckhardt*. Traducerea versurilor luĭ Ady se publică în răspândita revistă literară elveţiană: „Revue de Genève" şi redacţia face apologia mareluĭ poet mort în aniĭ trecuţĭ, pe care îl aşează alăturĭ de Baudelaire, Rimbaud şi Verlaine.

„Afacerea" Shakespeare

Există o „afacere" Shakespeare, prin faptul că şi azĭ se maĭ discută dacă piesele shakespeariene sunt ale luĭ sau ale altora. Abel Lefranc atribue întreaga operă unuĭ conte Derby, Demblon o atribue lorduluĭ Rutland, fără a maĭ pomeni de theosofiĭ care susţin că autorul luĭ Hamlet ar fi Bacon.

S'a serbat acum la 23 Aprilie treĭ sute şase anĭ dela moartea luĭ Shakespeare. Se crede că tot la un 23 Aprilie, i-ar fi fost şi naşterea, de oarece botezul avu loc 26 ale luneĭ din anul 1564. Cu acest prilej Albert Feuillerat cel maĭ recent traducător al tragediilor luĭ Shakespeare îşĭ publică traducerile cu o prefaţă în care reia firul discuţiunilor.

Maĭ întâĭ, spune acest profesor la Universitatea din Rennes, Shakespeare n'a putut fi un analfabet de oarece aparţinea uneĭ familiĭ de burghezĭ cu dare de mână, bine văzută de Enric al şaptelea.

Fără îndoială că nu era un erudit, dar teatrul său nicĭ nu se caracteriză prin erudiţie. Admiratoriĭ s'au străduit să arate că era foarte priceput în drept, medicină şi botanică! E o amăgire!

Câteva replicĭ, în piese, dovedesc că omul acesta cu o viaţă foarte organizată şi frământată de tot soiul de procese se familiarizase cu câteva noţiunĭ de drept trebuincioase pledoariilor şi nu înseamnă a fi foarte cunoscător în ştiinţe naturale afirmând că porumbeiĭ sunt credincioşĭ şi fluturiĭ prind aripĭ vara!

In istorie, Shakespeare era foarte înapoiat. Confundă secolele cu uşurinţa cu care alţiĭ fac erorĭ de anĭ. Noţiunile sale de geografie erau foarte restrânse. In imaginaţia sa, toate ţările străine deveneau ţinuturĭ vagĭ aşezate pe coasta mărilor. Verona şi Padua sunt porturĭ la mare!

E ciudată afirmaţiunea unuĭ agent al poliţieĭ din vremea regineĭ Elisabeta, care vorbind de contele Derby, pretindea că singura luĭ preocupare era de a scrie piese pentru actorĭ. Totuşĭ nu se pot clădi ipoteze pe afirmaţiunĭ de soiul acesta.

Romanul şi viaţa

O curioasă scrisoare s'a găsit printre cele rămase dela Octave Feuillet, romancierul, al căruĭ centenar dela naştere s'a serbat anul acesta. Ea dovedeşte că înşişĭ scriitoriĭ sunt aceia care fac deosebirea între roman şi viaţă, cerând să nu se prea confunde, în paguba bieteĭ noastre existenţe.

Iat-o:

Doamnă. Iertaţi-mă dacă îmĭ închipuĭ că dv. şi verişoara dv. nu sunteţĭ decât aceeaşĭ amabilă persoană. Prin urmare vă pot da dv. sfatul cerut pentru dânsa. Acest sfat constă în a nu lua drept pildă de purtare în lume, sentimentele şi teoriile maĭ totdeauna exagerate şi excesive ale eroilor de roman. Eroiĭ de roman sunt „eroĭ" şi prin urmare îşĭ pot îngădui o mulţime de lucrurĭ, pe care nu e totdeauna bine să le imităm în viaţa de toate zilele.

Ceeace, iarăşĭ, nu e cuminte, doamnă, e să cauţĭ a vedea — orĭ a cunoaşte măcar din portrete — pe scriitoriĭ a căror operă ne place, căcĭ înfăţişarea lor nu corespunde nicĭodată idealuluĭ ce ni l-am făurit.

Lăsaţi-mă, decĭ, doamnă, să vă cruţ o decepţie, şi primiţĭ expresiunea sentimentelor mele de respect şi simpatie. — Octave Feuillet.

Succesul unei cărţi

„Saturday Review" publică o interesantă statistică asupra succesuluĭ uneĭ cărţĭ de cunoscutul romancier englez *Hall Caine: The Prodigal Son*. Romanul acesta, pe care îl găsim în fiecare tramcar englez şi la toate staţiile infime ale coloniilor, a fost scris de norocosul eĭ autor în două lunĭ. *Hall Caine* a primit un onorariu de 1000 pf. sterlingĭ, iar contractul ce-l avea cu editorul, îĭ asigura 10 % din profitul retipăririĭ în o nouă ediţie. Romanul a fost publicat de atuncĭ în câteva milioane de exemplare şi s'a tradus în aproape toate limbile europene, iar maĭ în urmă, a fost tradus şi în limba japoneză. Autorul s'a făcut multimilionar în câţiva anĭ, iar editorul asemenea nu a ajuns în casa de sănătate în urma grelelor grijĭ materiale, deoarece şi-a cumpărat un şir întreg de case.

Succesul cărţeĭ engleze îl entusiasmează pe înflăcăratul blageur al „S. R-w"-uluĭ, iar pe noĭ ne întristează, căcĭ ne gândim; cu invidia pelicanuluĭ, care-şĭ trăeşte viaţa miserabilă nutrindu-şĭ odrasla cu sângele propriu — iar albatrosul, obişnuit să dispreţuiască slava, îĭ aruncă fulgul de matriţă drept în ochĭ.

Când se vor face autoriĭ noştri multimilionarĭ în urma succesuluĭ uneĭ cărţĭ a lor?... Şi când se vor uita, onorariile de veselă pomenire dela Terasă, cu câte-un şvarţ... Astăzĭ şi şvarţul e un surogat mizerabil, iar autoriĭ românĭ admiră burţile editorilor şi se gândesc cu evlavie la Hall Caine!

Deschiderea Expoziţiei Internaţionale XIII din Veneţia

Din Veneţia ni se scrie, că deschiderea Expoziţieĭ Internaţionale de artă din Veneţia, s'a făcut cu o deosebită solemnitate. Discursul de deschidere l-a rostit moştenitorul de tron al Italieĭ şi a fost de faţă întreg cabinetul şi corpul diplomatic. La această Exposiţie sunt reprezentate toate statele, lipsind România, care a uitat să-şĭ trimeată representanţiĭ artisticĭ şi de astă dată.

Statuia lui Ilviedoslav la Bratislava

Guvernul ceho-slovac a hotărît într'un recent consiliu să ridice o statue celuĭ maĭ mare poet al slovacilor: *Hviedoslaw*. Statuia se va ridica în Bratislava, în faţa teatruluĭ Naţional slovac, unde până acum era aşezată statuia luĭ Petöfi.

Beardsley

Treizecĭ de anĭ au trecut dela moartea acestuĭ mare protagonist al arteĭ engleze. Impresionat de Ruskin, Borne-Jones şi Dante Gabriele Rossetti, Aubrey Beardsley a fost iniţiatorul arteĭ decorative linieare. Inspirat de mitologia indiană şi a renaissance-uluĭ, învinuit că a dat ilustraţieĭ engleze caracterul perversităţeĭ, când de fapt Beardsley a fost un representant clasic al impresionismuluĭ mitologic, pe care numaĭ o critică nedreaptă l-a putut numi decadent. Puvis de Chavannes i-a recunoscut talentul dela început şi în douăzecĭ de anĭ, a devenit maestru celebru, căruia „studio" i-a consacrat un essay al luĭ Joseph Pennel. Ilustraţiile poetuluĭ Malony „Morte d'Arthur" şi „Volpone" au rămas opere clasice, pe care nu le-a întrecut nicĭ un ilustrator. Renumele mondial al luĭ Beardsley l-au creat însă ilustraţiile făcute „Salomeeĭ" luĭ Oscar Wilde, carĭ i-au asigurat un rol de frunte în grafica europeană.

Beardsley a fost şi un scriitor cu intuiţie genială. Nuvela luĭ „Under the Hill", „Balada barbieruluĭ" şi „Treĭ musicanţĭ" şi essay-ul „Liaisons dangereuses" sunt manifestaţiĭ literare, carĭ nu se pot uita nicĭodată.

Admiratoriĭ mareluĭ hèdon vor să-ĭ ridice acum o statue în Brighton, unde s'a născut Aubrey Vincent Beardsley artistul şi poetul desăvârşit, pe care încă nu-l înlocueşte nimenĭ în Anglia.

In vitrina librăriilor

Eugen Relgis:— Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor,—o nouă doctrină şi o nouă mişcare socială. Un vol. de 270 pag., cu o preaţă de „G. Fr. Nicolai", autorul cunoscutei opere „Biologia Războiului".
Editura Viaţa Românească".

Eugen Relgis:—Coloana printre ruini, eşecuri în legătură cu războiul, revoluţia şi umanitarismul,—210 pag. Editura „Alcalay şi Calafateanu".

N. Batzaria. România văzută de departe.
I. Niculescu-Chic. In sfârcul biciului (epigrame).
Dormidont. Mărturia inspiraţiei.
Emilia Tailler. — Literatura franceză contemporană.
Andrei Branişte. — Şovăiri, — schiţe şi nuvele.
C. Rădulescu-Motru. Incotro merge Germania.
P. Roziade. Călăuza grădinarului practic.
Dr. V. Teodoru. Mama gravidă şi noul născut.
C. Sandu-Aldea. Sfaturile unui plugar luminat.
Mihail Sadoveanu. — Duduia Margareta (Ed. IV-a.)
Mihail Sadoveanu. — Dureri înăbuşite.

CHESTIUNI FEMENINE

Femeile muncitoare

In editura Charpentier din 1873, a apărut o carte sub acest titlu, iscălită de Paul Leroy-Beaulieu.

Subiectul a format tema unuĭ concurs al Academieĭ de ştiinţe morale şi politice.

Leroy-Beaulieu — e unul din ceĭ maĭ iscusiţi cercetătorĭ aĭ cauzeĭ femenine muncitoreştĭ — a maĭ fost premiat în 1868 şi 1872 pentru alte două studiĭ tot asupra chestiunilor muncitoreştĭ.

Cartea luĭ despre care vorbesc astăzĭ, este plină de fapte şi de enunţărĭ interesante, în acest domeniu.

De puţin timp femeia — spune el — a ajuns să trăiască prin propriele eĭ mijloace băneştĭ şi asta în urma desvoltăreĭ moderne a industrieĭ.

In antichitate, femeile trăiau numaĭ în familie şi erau dedicate exclusiv munceĭ casnice : ele păzeau casa şi torceau lâna. Aşa ne-o rerezintă istoria şi aşa ne-au obicinuit s'o cunoaştem, diferitele tablourĭ de moravurĭ antice.

In timpul Evuluĭ-Mediu şi până la Ludovic al XIV, femeia nu s'a putut strecura afară din căminul domestic şi n'a îndeplinit altă muncă decât a fusuluĭ, a furceĭ şi a aculuĭ de cusut.

Prima lor intrare în industrie — vorbind despre femeia franceză, în ţara căreia această breaslă ajunsese la maturitate, a fost în vremea luĭ Colbert când s'a dat atâta extindere broderieĭ şi ţesăturilor luxoase.

In alte ţărĭ, femeia a eşit la munca agricolă, şi la noĭ, într'o ţară eminamente de agricultură, nu e de mirat că emanciparea femeieĭ şi participarea eĭ la munca extra casnică, să se fi produs prin sapă şi plug.

Transformaţiunea producţiunilor prin progresul artelor mecanice, a adus femeieĭ un rol important şi destul de considerabil.

Incepând — gândindu-mă la femeia română — cu ţesătura pânzeĭ şi a covoarelor, în răsboaiele de mână, ea s'a dedat acesteĭ industriĭ cu o rară pasiune şi cu acel simţ decorativ cu care ea şi-a ilustrat epoca velinţelor şi scoarţelor —, unice, prin compoziţiunea lor. Maĭ târziu, prin perfecţiunea mecanică, a industrieĭ, după cum Beaulieu afirmă, adică prin răsboaiele de industrie, producţiunea s'a mărit, sporind în acelaş timp numărul femeilor muncitoare.

Astăzĭ rolul lucrătoarelor, se reduce adesea, numaĭ la mânuirea aparatelor producătoare, fără multă forţă şi energie, de aceia accesul lor în fabricĭ şi uzinĭ, a luat în ultimul timp proporţiunĭ cu mult superioare sexuluĭ bărbătesc.

Şcoalele profesionale, din ce în ce maĭ pline, de eleve şi de maestre pe de o parte — din ce în ce maĭ productive, pe pe de altă parte fac o dovadă, ce apte sunt femeile pentru industrie.

Dacă s'ar face o statistică a absolventelor de şcoli profesionale şi secundare, cum şi un bilanţ al afirmăreĭ lor, s'ar putea vedea că rezultatele munciĭ sunt mult maĭ fericite de cât ale instrucţiuniĭ pur intelectuale.

O dovadă : din atâtea diplomate ale liceelor noastre, câte au putut să-şĭ speculeze imediat şi fără rezervă munca studiilor şi în schimb, femeile perfecţionate în industrie, câte s'ar putea plânge, că învăţătura le-a fost infructuoasă ?

Meseria este o ramură, ce o poţi exercita independent de ocrotirea statuluĭ, prin ea poţi câştiga viaţa de toate zilele şi poţi spera într'un capital viitor, cu largi posibilităţĭ economice.

Sperând în binecuvântarea munciĭ şi în îndemnul femeeĭ spre bucuriile ce i le-aduce, vom putea lărgi cât maĭ mult sfera industrieĭ, dând ţăreĭ noastre, voinţa braţelor care lucrează şi sporul lucruluĭ pentru îmbogăţirea naţională.

ROZINA

A apărut în volum :

Mărgeluş

Comedie în 3 acte

A. de Herz

REVISTA MODELOR

PENTRU COPILAŞII NOŞTRI

Ar fi de neiertat, ca în clipa când ne pregătim de căldurile verei, să uităm micul echipament necesar copilaşilor noştri.

Oricât am fi de simple sau de frivole, în capitolul modei, trebue să ne oprim în faţa micei garderobe, s'o con-

trolăm şi s'o înfrumuseţăm, cât mai mult, pentru vanitatea noastră de **mamă !**

Da, cu cât copilaşii noştri vor fi mai curaţi, mai coloraţi şi mai buclaţi, cu atât celalt autor al lor, se va simţi fericit şi bine.

Adesea culoarea rochei, ascunde paloarea şi volănaşele disimulează delicateţea, fiindcă orice s'ar zice, cu cât femeia trebue să pară mai delicată, cu atât copilul trebue să fie de dolofan, nu se poate întotdeauna, o ştiu, de aceia noi recurgem la cură de slăbire şi la corset, iar pentru „ei" medicul ne prescrie vin Labaraque şi băi de nomol. Pe lângă aceste legi medicale, noi totuşi vom întroduce farsa

amuzantă a hăinuţelor, fiindcă nu ne place spectacolul compătimirilor, nici al deprecierilor.

Iată-ne dar, copilaşii **chic !**

Uite, rochiţe de muselină, de éponge, de stofă, de catifea, de vual Georgette, de organdi, în fine o variaţie cât mai mare, pentru toate gusturile. Nu voi vorbi de „cupa" specială, nici de personalitatea liniei" — nu — ci voi explica numai în genere, cum trebue să fie rochiţa, ca să placă şi să fie în acelaş timp comodă şi higienică. Lungă până la genunchi, largă şi nu prea decoltată, sunt cele dintâiu condiţiuni. Apoi, cu mânicuţa scurtă sau chiar de loc !

Cerculeţe, colţişori, pompoane, volănaşe de organdi sau muselină, roze de lână sau lucrate pe tul, şirete din stofă răsucită, iată arsenalul de nimicuri, în care ne place să ne gătim păpuşile neascultătoare şi guralive

Cele mai mari, mândre că cunosc pe d-l Pitagora şi pe Czerny, le vom îmbrăca în haiul mai de modă.

Ce ziceţi, de mantaua aceasta cu pelerină, ca o capă ?

Eu aşi face-o din postav grenat tivită cu lână albastră şi cu o iluzie de albastru la guler. Pălărie cenuşie, cu panglică albastră şi iată pe domnişoara de mâine, pregătindu-şi efecte noui şi nebănuite până acum.

DIANA

Joc de inteligenţă

ŞAH

SOLUTIUNEA PROBLEMEI No. 47

(*Motto „Speranţă"*)

Alb (12 *figuri*): Rb8, Dc2, Cc5 şi f5, Pa2, a4, b2, e2, e6, g3, g4 şi g6.

Negru (10 *figuri*): Rd5, Td1 şi e1, Ce1 şi f3, Pb4, c6, d2, d6 şi f6.

Mat în 3 mutări.

1. Cc5—d7 ! Rd5×e6 ; 2. Dc2—e4+, ~ ; 3. De4—e7+ sau Cd7—f8 + mat.

1. ..., Cf3—d4 ; 2. Dc2 —c4+,~ ; 3. Dc4×d4+ sau Cf5—e3+ mat.

1. ..., Cf3—e5 ; 2. Dc2—e4+,~ ; 3. Cd7×f6+ sau Cd7—f8+ mat.

1. ..., c6—c5 ; 2. Dc2—c4+,~ ; Cd7—b6+ sau Cf5—e7+ mat.

1. ..., ~ ; 2. Dc2×c6+ ; ~ ; Cf5—e7+ sau Dc6×d6+ mat.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii : Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Botoşani ; Liteanu, Titus Istrati, Bucureşti ; Isidor Fain, Burdujeni ; M. Hirschenbein, Câmpina ; Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău.

SOLUTIUNEA PROBLEMEI No. 48

(*Motto „Napoleon III"*)

Alb (6 *figuri*): Rc1, Db7, Ch4 şi h7, Nf3 şi g1.

Negru (6 *figuri*): Re5, Ta4 şi h5, Cb1, Nb8 şi c4.

Mat în 2 mutări.

1. Db7—b6 !, Nc4—e6 ; 2. Db6×b8+mat.
1. ...., Th5—f5 ; 2. Ch4—g6+mat.
1. ...., Nb8—d6 ; 2. Db6—e3+ mat.
1. ...., ~ ; 2. Db6—f6+ sau Ng1—h2+ mat.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii : Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Iacob Stern, Botoşani ; Liteanu, Titus Istrati, Bucureşti ; Isidor Fain, Burdujeni ; M. Hirschenbein, Câmpina ; Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău.

NOUTAŢI

Turneul din Bucureşti

Cercul de Şah din Bucureşti, în dorinţa de a răspândi cât mai mult gustul şi interesul pentru jocul de şah, a luat iniţiativa unui turneu la care să participe cât mai mulţi jucători.

Spre a se da posibilitate diferiţilor jucători ca să se măsoare cu alţii de forţa lor, s'a împărţit turneul în 3 clase : cei mai tari în cl. I, în cl. II cei cari pot primi un cal înainte dela cei din cl I, iar cei din cl. III, cari ar putea primi înainte un turn dela cei din cl. I sau un cal dela cei din cl II.

Turneul a început Duminecă 7 Maiu. In toate grupele s'au înscris 29 jucători, astfel :

Clasa I : D-nii Dr. Adolf, Fichner, Herland, M. Wechsler, Serabian, Rosinger, Protopapa, Constantinescu, Teconţea, Herzendorf şi Roth.

Clasa II : D-nii Ing. Arapu, Kéhles, I. Wechsler, Bascovici, Iancovici, Rubinstein, Lonyai, etc.

Clasa III : A. Henţiescu, S. Rosenfeld, Solomonide, Teutelbaum, S. Grosmann, etc.

In cl. I, deşi sunt numai o parte din jucătorii cei mai buni ai Capitalei, vedem pentru prima oară participând şi jucători din provincie.

Semnalăm, astfel, pe d-l Garabet Serabian, cel mai tare jucător şahist al Dobrogei ; pe d-nii Protopapa şi Herzendorf, consideraţi respectiv ca cei mai buni jucători ai Galaţilor şi Botoşanilor.

Pe la mijlocul lui Iunie, va începe un nou turneu tot pe clase la care se poate înscrie orice amator.

Turneul Internaţional din Pystian

Marele turneu internaţional de maeştri din Pystian s'a terminat la 28 Aprilie cu următorul rezultat : Premiul I a fost câştigat de E. Bogoljubov cu 15 puncte. Premiul al doilea şi al treilea au fost împărţite de A. Alechin şi R. Spielmann cu câte 14 jum. puncte. Premiul al 4-lea a fost obţinut de E. Gruenfeld cu 11, al 5-lea de R. Réti cu 10 jum. al 6-lea şi al 7-lea au fost împărţite de F. Saemisch şi H. Wolf cu câte 9 jum. Urmează apoi : Dr. Tartakower cu 9 puncte, Euwe, Johner, Dr. Tarrasch cu câte 8 jum., Balla, Dr. Treybal cu câte 8, Hromadka, Selesznew cu câte 7, Prokes, Przepiorka cu câte 6, Marco cu 5 jum., şi Opocensky cu 4 jum. puncte.

Inregistrăm, cu această ocazie, că tot la Pystian, la turneul de clasa a doua, premiul al 4-lea a fost câştigat de Dr. Balogh, şahist transilvănean.

P. I. Negreanu..
Lt. I. H. Gudju.

BIJUTERII FINE

PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare îngrijire, în platină şi aur.

LEON WEISSBLÜTH

BUCURESTI. Calea Victoriei, 40.

MARVAN

BOGATĂ VARIAŢIUNE PENTRU CADOURI

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Plesşea

Strada Unirei No. 47

Abonaţi-vă la interesanta şi folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existenţă şi care în fiecare număr conţine următoarele rubrici permanente :

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toţi
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA" n'ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei | Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai **40 Lei** în loc 50 lei.

REDACŢIA şi AD-ŢIA „SANATATEA" No. 9, Str. Triumfului, No. 9, BUCUREŞTI

ADEVERUL LITERAR şi ARTISTIC

IN ŢARĂ

Pe un an 120 - Pe 6 luni 60 - Pe 3 luni 30

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an 240 - Pe 6 luni 120 - Pe 3 luni 60

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA III—ANUL III No. 78

2 Lei Exemplarul în ţară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 21 Mai 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

ADEVERUL LITERAR ŞI ARTI.
Revista "Transilvania"
St

Scriitorii basarabeni

Pe drum spre Emaus

de Leon Donici-Dobronravov

I

Unul din cei doisprezece, cu numele Cleopa, s'a deşteptat înainte de răsăritul soarelui, s'a deşteptat într'un han murdar unde găsi adăpost—singur nu ştia cum—în ziua răstignirii Invăţătorului.

Şi trei zile el nu ştia ce e ziua, ce e noaptea.

I-se părea lui că acele zile sunt nu maj o singură zi, fierbinte, uscată ca în pustiu cu un miraj purpuriu-închis în depărtare, care trimite vedenii atât de ciudate şi uneori atât de groaznice.

El nu ştia: doarme sau nu? Aţipi niţel, uitat şi deodată tresări speriat de un oarecare sunet nocturn şi începu din nou a'şi reaminti totul, totul, totul, cum s'a petrecut până la Golgota. Şi începu să geamă, apucându'şi capul cu mâinile şi strângând dinţii de o boală ce nu poate fi numită, nici explicată.

Cleopa se spălă la faţă lângă fântână şi apoi îşi făcu rugăciunea cu faţa spre răsărit, acolo unde acum se vărsa sideful dimineţii, sideful fraged, scump şi fin.

După rugăciune ieşi prin poartă în stradă.

In aier plutia încă amurgul şi în depărtare abia se schiţau, contururile mândre şi vechi ale Turnului lui David—citadela romană unde, prin ceaţă sclipea arama ostaşului roman cu o suliţă înaltă şi ascuţită, Cleopa se opri. Unde să meargă? La ai săi? Oare el va înmulţi cu dorul său amarul lui Petru care plânge neîncetat sau suferinţa împietritului în tristeţea sa, Ioan? Unde i-a rămas să meargă şi cum trăieşte acum păstrând în sufletul său, amintirile despre zilele trecute, despre zilele pline de bucurie şi de soare şi despre orele groaznice ale suferinţei de pe Golgota?

Pentru prima oară în viaţă, Cleopa se simţi atât de singur. Iată trei ani ără să aibă ceva; nici familie, nici casă, nici rude, nici prieteni, nimic. Era numai Invăţătorul: dulceaţa cuvintelor lui, şi minunea ne'nţeleasă a faptelor sale.

Şi Cleopa a fost cu alţii şi între alţii, la locul groaznic, stătea înghiţit de gloată dar nu vedea nimic. Auzi numai prima lovitură a ciocanului şi tăcerea, o tăcere rece, surdă şi grea ce s'a vărsat asupra oamenilor îndată după sunetul ciocanului şi fugi, fugi acoperindu'şi urechile cu mâinile, fugi ca şi gonit de cineva, fugi ţipând fără să ştie ce ţipă.

Cleopa stătu aruncându'şi privirile jur în prejur, ca deşteptat dintr'un somn lung şi adânc şi cu capul aplecat se porni încet de-alungul străzei Pielarilor, vrând să iasă din cetatea unde iubirea luminoasă era răstignită şi unde oamenii ce se gândeau că sunt credincioşi şi integri, au judecat pe un om nevinovat cu judecata groaznică şi ultimă.

II

Se crăpa de ziuă; tot mai mult şi mai mult. Zorii se rumeneau din ce în ce mai deschis şi cerul se asemăna cu un postav purpuriu, măreţ ca veştmintele împăraţilor dela Tir.

Scârţâiau roatele căruţelor. Din când în când, ici şi colo izbucnea vuetul tare şi greu al măgarilor. Negustorii căscând lung şi îndelungat după somn, deschideau prăvăliile lor trăncănind cu fierul zăvoarelor. Undeva a trecut repede călare un centurion ca de aramă, cu mantaua scurtă ce fâlfăia după spatele lui ca un steag, a trecut repede, ridicând în urmă o perdea cenuşie transparentă de pulbere şi încă multă vreme se auzi în depărtare, tropotul calului său, tropotul greu şi măsurat.

Prin uliţele strâmte şi înguste, unde mirosea umezeala şi se ridica de pe pământ mirosuri puturoase, Cleopa, fără să se observe, dădu într'o stradă, largă şi liniştită pe movila lui David.

Intre verdeaţa chiparoşilor, magnoliilor şi eucalipţilor se vedeau palate albe de marmoră cu colonade svelte.

Cleopa îndată se opri.

Recunoscu unul din palate. Da! Aici.... Iată spre aceste trepte largi de marmoră a fost dus dintâi Invăţătorul, iar sus se ivi în lumina tremurătoare a făcliilor pe care le ţineau sclavii, un bătrân gârbov, bolnăvicios, zbârcit, prinţul Ierusalimului. Ana, despre care lumea şoptea că el „e neruşinat în vorbe ca un alexandrinian".

Ana îl privi atunci pe Invăţător, printr'un topaz slefuit cu manerul—o mostră aurită—asemenea unui ochi de bufniţă şi a şoptit cu buzele reci fără să audă Cleopa, şi atunci Invăţătorul era dus mai departe.

In grădina lui miroseau flori, miroseau cu o aromă dulce şi înceată şi ţipau pătrunzător păunii albi.

Cleopa tresări. Deodată, sus pe turnul lui David, a cântat cu o voce îndelungată şi răsunătoare de aramă un corn roman militar—tubiceu,—anunţând victorios Ierusalimului răsăritul soarelui şi puterea de fier a Cezarului asupra oraşului lui Solomon.

Scutul însângerat al soarelui se ridica încet, încet, asupra poarţei de Damasc şi lumina însângerată a cufundat şi marmora albă strălucită a palatelor şi verdeaţa fragedă a arborilor, pe foile cărora începu să sclipească ca nişte scântei roua de noapte.

Şi inima lui Cleopa s'a strâns de durere „Invăţătorul zicea ca să iertăm duşmanilor noştri— se gândea el pornind înainte. Dar se poate oare să-i ierte pe toţi prinţii, preoţii şi demnitarii sanhedrinului, cari au osândit la moarte pe Invăţătorul şi au vărsat sânge nevinovat?"

Nu, el e prea slab pentru asta. Nu poate şi nici nu vrea să'i ierte.

Şi Cleopa se uita cu ochii sclipitori la palatele tăcute şi liniştite unde la această oră de dimineaţă se odihneau în pace în paturile lor somptuoase: conducătorii, prinţii şi învăţătorii poporului.

III

Trecând podul lui David, Cleopa scoborâ păşind pe treptele tăiate în piatră şi se găsi în strada Ciobanilor de oi ce ducea spre poarta Ierihonului.

Aici dădu peste o zi zgomotoasă ca de Ierusalim. Negustorii strigau în toate limbile calităţile deosebite ale mărfurilor lor, ici se înălţau teancuri de ulcele dela Vetil multicolore şi bătătoare la ochi ce străluceau sub razele soarelui. Aici se vindeau postavuri de lână, mătăsuri dela Damasc, dincolo—smochine uscate, lucruri de fier dela Sidon, pergamente vechi, hamuri numidiene, cutiuţile şi lăzile din lemn şlefuit, făcute din sicomora ce creşte numai în Galileia de jos, brăţare şi cercei în forma lunei şi a stelelor aduse dela Ofir, chinno-uri, talismane misterioase şi ierburi uscate tămăduitoare, pietre scumpe cu nişte semne enigmatice ce ajutau în zilele de nevoie şi de dor şi în nopţile de insomnie.

Se mişca încet o gloată deasă de oameni şi din când în când se înălţa deasupra gloatei un călăreţ roman sclipitor de aramă şi'şi făcea cu teaca drum.

Dinapoi izbucniră lovituri de tamburină şi strigăte poruncitoare.

Cleopa întoarse capul.

Doi sclavi numidieni, goi, cu pielea neagră şi strălucitoare încinşi cu un postav verde-roş şi sclipind cu dinţii şi ochii băteau în tamburină făcând loc. La spatele lor patru atleţi purtau pe umerii lor puternici o targă încăpătoare încrustată cu turcucază şi sidef.

Sub pologul întins de pânză mătăsoasă, stătea un om cu obrajii palizi cu barba neagră, lungă, ţesută ici şi colo cu fire de argint cu nasul ca de vultur, cu sprâncenele ca două săgeţi.

Cleopa îl recunoscu.

L'a văzut nu de mult, la înmormântarea Invăţătorului. Matei care cunoştea pe toată lumea, i-a spus atunci lui Cleopa, că acest om e unul din cei mai de seamă prinţ ai Iudeilor, Nicodim, discipolul tainic al Invăţătorului, omul care caută Adevărul.

Nicodim stătea în targa ce se legăna, cu ochii aplecaţi, cu genele lungi, cari aruncau o umbră uşoară asupra obrajilor lui palizi. El privea cu o atenţie liniştită la un rulou de papirus, desfăşurat pe genunchi pe care-l ţinea cu degetele subţiri, lungi şi albe acoperite cu inele sclipitoare.

„Oare are el în gând pe Invăţătorul? se gândi Cleopa care privia în urma sunetelor de tamburină ce se îndepărtau şi a târgei ce sclipea orbitor în bătaia soarelui şi se legăna uşor deasupra oamenilor.

Şi aşa de vie a trecut din nou în ochii săi faţa aceia palidă, slăbită, aplecată deasupra papirusului. Aceiaş faţă a fost atunci când înmormântau pe Invăţătorul. Cleopa şi-a adus aminte bine, foarte bine.

Da, da!... Lumina tremurătoare a făcliei lumina atunci faţa asta. Şi atât de straniu sclipeau ochii adânci şi întristaţi şi şopteau ceva buzele subţiri.

— Cleopa!—auzi el o voce prietenoasă, plină de bucurie, şi întoarse capul. Prin gloată, se apropia de el, Ioachim, cu faţa de aramă cu umerii largi, locuitorul satului Emaus, în casa căruia, a sălăşluit de decâteva ori Invăţătorul.

— Cleopa, pace ţie! Unde mergi?

Ioachim zâmbea vesel şi prietenos.

— Eu am de gând să-l văz azi pe învăţătorul — continuă Ioachim.

Eri am venit din Emaus şi-am vândut astăzi nişte unt de măsline.

Cleopa îl privi nedumerit.

— Ce e cu tine Cleopa? Eşti bolnav?

— Nu şti nimic? — îl întrebă Cleopa încet; — şi observând în ochii lui Ioachim mirarea, a adăugat nu-l mai avem pe învăţătorul nostru. L'au răstignit Vineri...

Ioachim păli privind pe Cleopa cu ochii sticliţi. Apoi peste câtă-va vreme se aplecă spre urechea lui, şoptind:

— Spune-mi cum-, cum s'a întâmplat... asta?...

Aproape de ei, zgomot, vorbe, ţipete şi râsetele gloatei. Negustorii cu vocile răguşite îşi strigau mărfurile pleznind biciurile mânuitorilor de catâri, suna tamburina, se certau copii de stradă, ţipa o căţea călcată pe coadă, iar drumeţii păşeau singuratici în gloata zgomotoasă, mergeau atât de orfani şi străini pentru toţii, şi Cleopa cu vocea întretăiată, abia ţinându-şi inima, povestea lui Ioachim din zilele dinaintea morţii învăţătorului şi despre ultimile lui cuvinte. Aşa au ajuns ei la poarta adâncă dinspre Erichon, sub bolţile căruia domnia pururea o întunecime.

— Unde te duci Cleopa? — îl întrebă Ioachim.

— Nu ştiu unde. Dar să ieşim afară din acest oraş.

— Vom merge la mine, la Emaus şi vei povesti tuturora cari au iubit pe Invăţătorul nostru, cum a fost el predat chinurilor şi suferinţei.

IV.

Au trecut podul ce stă spânzurat deasupra adâncului şi furtunosului Chedron.

La dreapta se vedea piatra albă a mormântului lui Abesalom, mormântul fiului nefericit care s'a ridicat odinioară împotriva tatălui său fericit şi ucis cu pietre tocmai pe acest loc.

Prin cărăruia caldă de soare, drumeţii au urcat dealul Eleonului.

Amândoi tăceau.

Şi zărind grădina de maslini, Cleopa văzu o căsuţă albă, aceia unde Invăţătorul a petrecut ultima cină, şi-şi reaminti cum după aceia, ieşind din casă, în grădina plină de lumina lunei, Invăţătorul a ridicat ochii spre cer şi a cântat.

Şi lacrimi începură să curgă pe obrajii lui Cleopa, şi el nu vedea drumul prin lacrimi şi păşind se împiedică.

Intre chiparoşii verzi-închişi, svelţi ca sfeşnicii templului, se vedeau căsuţele Vitaniei.

Cleopa şi cu Ioachim s'au oprit sus şi s'a întors.

In fund, jos la picioarele lor s'au întins cu miile şi miile de palate, case, căsuţe cu grădini verzi, cu turnuri şi pereţi, s'a întins Ierusalimul; vesel, măreţ, bucuros în razele soarelui de primăvară. Ardea ca focul acoperişul de aur al templului lui Solomon şi din curtea templului se ridica uşor fumul sacrificiilor. Iar mai departe via largă spre Damasc se întindea dreaptă ca o sabie romană.

Şi-şi reaminti Cleopa, cum în acelaş loc stătuse nu de mult Invăţătorul şi se uita îndelung cu privirile îngândurate, se uita spre Ierusalim, şi tăceau la spatele lui discipolii şi nici o şoaptă nu se auzia între ei.

Şi când Invăţătorul a întors capul spre discipoli, faţa Sa era de nespus. Nici odată încă, Cleopa nu văzuse aşa faţa Invăţătorului.

Şi în tăcere, plin de suferinţă, Cleopa îmbrăţişă umărul puternic a lui Ioachim şi-şi ascunse faţa în pieptul lui. I se părea că-i mai uşor să mori decât să trăieşti aşa cu amintirile astea ce i-au prefăcut inima într'o rană sângerândă.

V.

Lui Cleopa i-a venit în gând să se oprească în casa lui Lazăr, dar apropiindu-se de ea, simţi că n'are putere să calce pragul unde de atâtea ori odinioară, intrase împreună cu Invăţătorul.

Şi drumeţii au plecat mai departe, în pustiul Iudeii. Negru cenuşiu, ars de soare, cu stâncile ascuţite ca şi despicate de un trăznet grozav, respira pustiul cu arşiţa uscată şi mergea departe, departe spre Iordan.

Prin crăpăturile stâncilor se înroşeau florile hysop, şi între pietre se târau şerpii sclipind la soare, sau din când în când săreau şopârlele. Ici şi colo la dreapta şi la stânga prin iarba palidă se albeau craniuri de cai, cămile şi catâri, căzuţi în drum.

Aerul era plin de năduşeală. Iar de acolo, dela stânga deasupra Libanului plutea pe cerul senin un nouraş, şi zbura mândru un vultur deschizând larg aripile uriaşe.

Pe drum din când în când se iveau căruţe, trăsuri, sau un mesager roman ce trecea galop în goană.

Cineva după stâncă cânta cu o voce subţire, un cântec lung, lung care nu se mai sfârşea.

Şi Cleopa păşind încet, cuprins de un simţimânt de moarte, povestea încet cum au lovit pe Invăţător la pretorie şi cum soldaţii cu râsete şi glume l'au încoronat cu o coroană de copăcel spinos.

Ioachim ascultă povestirea respirând greu şi ştergându-şi ochii.

Iar soarele ardea mai furios tot mai furios, încălzind pustiul. Era greu să calci cu picioarele drumul împresurat cu pietre arzânde.

Acolo unde drumul larg militar roman spre Ierihon se desparte în două şi drumul spre dreapta îngust strâns de stâncile înalte ducea spre fortăreaţa Maherus, reşedinţa tetrarhului Irod, acolo la răspântie se înălţa un han pentru călători — „la ramura de măslin" iar alăturea — un turn alb roman de pază ca un ostaş singuratic se vedea sus, lăsat în voia pustiului, soarelui şi arşiţei.

In dosul hanului era o poiană de arbori bătrâni, de smochini. Cleopa şi Ioachim s'au oprit acolo până când se va răcori.

— Va fi furtună — zise Ioachim arătând un nor mare greu şi închis, ce-a căzut asupra Libanului în locul nouraşului transparent şi abea vizibil.

Drumeţii s'au întins pe iarbă.

Aerul proaspăt, năduşeala pustiului şi nopţile trecute în insomnie, l'au obosit pe Cleopa şi el adormi îndată. Şi Ioachim stătea lângă el, cuprinzându-şi genunchii cu braţele lui puternice. Şi stând aşa se clătina la dreapta şi la stânga şi gemea printre dinţii strânşi, cu putere.

VI.

Cleopa s'a deşteptat de un huruit. S'a gândit că fulgeră.

Dar fusese o trăsură înconjurată de ostaşi romani înarmaţi, ce s'a oprit în faţa hanului.

In trăsură se găseau doi călători nobili.

Şi ei au hotărât să facă un popas la umbra smochinilor. Unul din ei fu Nicodim, altul — prietenul său celebrul medic roman Gaetius, venit din Siria ca să caute ierburi tămăduitoare pentru împăratul bolnav, Tiberiu, care suferea de-o boală necunoscută şi neinţeleasă.

Mândrul roman făcuse cunoştinţa lui Nicodim, la pretorul Pilat.

I-a preţuit spiritul lui adânc şi larg, educaţia aleasă, şi petrecu cu el mai multe ore în convorbiri despre misterele naturii ori despre frumuseţea stilului retorilor elini şi romani.

Şi astăzi Nicodim a plecat din Ierusalim, împreună cu Gaeţius, însoţindu-l pe drum spre Galaad unde văile erau cunoscute cu ierburi tămăduitoare.

Cleopa privi cu mirare sclavii în haine scumpe, cari, îşi aşterneau pe iarbă pieile de leoparzi, acoperindu-le cu nişte perne din Sidon, brodate cu aur şi mătasă.

Şi deodată Cleopa vedea astăzi din nou pe Nicodim înalt, în haina închisă de drum şi pe romanul mândru înfăşurat cu o togă de culoare ametistă, cari tărăgănat mergea spre umbră.

Ei vorbeau în limba cea dulce şi necunoscută care vorbesc elinii, ce vin pe mare din ţara lor îndepărtată de miază-zi cu corăbii mândre şi cu pânze purpurii.

Şi Cleopa auzi deodată două cuvinte, namai două cuvinte, atât de iubite, atât de cunoscute: Isus din Nazaret.

Ei vorbeau despre Invăţătorul.

Vorbea Nicodim, şi faţa lui palidă era aşa de tristă ca şi în dimineaţa când l'a văzut Cleopa în strada Ierusalimului şi vocea lui turbura.

Romanul îl asculta atent, stând pe perne brodate rezemat în cot şi-l asculta încruntând sprâncenile dese şi cărunte, cu buzele mândre strâns lipite una de alta.

Şi pe faţa-i nemişcată treceau umbre.

Liberul cetăţean roman n'a putut înţelege, cum în ţara asta stupidă a Iudeii nu se permite să-ţi exprimi în voie opiniile tale.

Cleopa îi sorbea cu lăcomie cuvintele necunoscute, neînţelegând nimic, însă simţind din toată inima lui duioasă, simplă şi înduioşată, că Nicodim vorbeşte despre Invăţătorul cu atâta dragoste, încât chiar şi acest mândru roman înţelege cât de frumos şi cât de divin a fost Invăţătorul iubit din Nazaret.

VII.

Amurgul se strângea înegurind drumurile, când drumeţii s'au apropiat de Emaus.

După o furtună scurtă aerul deveni fraged şi transparent.

Drumul era pustiu.

Şi deodată Cleopa auzi o voce care i-a pătruns până în adâncul inimei:

— „Despre ce vorbiţi între voi pe drum? Şi pentru ce sunteţi aşa de trişti?"

Cleopa se opri. Intre el şi Ioachim stătea cineva, un drumeţ necunoscut în chitomul închis.

Cleopa nu ştia de unde şi cum a apărut el.

Şi Cleopa îl întrebă:

— De unde eşti?

Şi drumeţul ia răspuns:

— Din Ierusalim.

Cleopa zâmbi cu amărăciune.

— „Oare tu eşti singurul străin care nu ştie ce s'a întâmplat în Ierusalim zilele acestea?"

— Ce? — întrebă încet drumeţul necunoscut.

Şi Cleopa şi Ioachim începură a povesti emoţionaţi despre ceiace s'a întâmplat şi cum cadavrul chiar a fost furat din mormânt.

Şi deodată amândoi apucaţi de-o groază şi de o bucurie nespusă, au văzut cum s'a luminat faţa drumeţului cu o lumină nepământească.

Invăţătorul stătea în faţa lor.

Ei l'au recunoscut iar el blând şi pătrunzător a spus lor:

— Pace vouă!

Şi se făcu nevăzut.

Câtva timp stătură amândoi nemişcaţi ca pietrele pustiului.

Cel dintâi care şi-a venit în fire era Cleopa.

— Inapoi, în Ierusalim.

Şi amândoi s'au reintors înapoi. Li se părea că se zbate în piept o inimă nouă, înmlădioasă — iar după umeri le cresc aripile.

Ei se bucurau şi se temeau să creadă în ce li s'a arătat — minunea, dar ştiau că minunea există, că Invăţătorul a dovedit asta.

Dela Emaus până la Ierusalim era o depărtare de şaizeci de stadii. Şi când Cleopa obosea, căci era slab şi istovit, Ioachim din când în când îl lua în braţe ca pe un copil şi amândoi continuau în întunericul nopţei drumul lor, în nădejde de a vedea şi de a cunoaşte taina învierii...

Leon Donici-Dobronravov

Salonul Umoriştilor

Victor Ion Popa. — Familia regală

H. IBSEN

Cântul skaldului Oernulf 1)

Când cugetul este 'ntristat
Străină-i e orice plăcere;
Când cântăreţu-i plin de griji
E plin şi cântu-i de durere.

Dar mie-al Cerului stăpân
Mi-a dat a cântului slăvire. —
Mâhnirea spre a mi-o vesti
Răsună dar, o, jeluire!

Asupră-mi crunt s'a coborât
Mânia crudei ursitoare;
S'a stins şi fală şi noroc
Pe a lui Oernulf grea cărare.

Avui în juru-mi şapte fii
Pe care El mi-i dăruise;
Prin viaţă moşul trece-acum
Lipsit de totul ce iubise.

Voios vedeam cum se strângeau
Feciorii 'n juru-mi ca o salbă,
Un scut şi-o pavăză de fer
Wikingului cu barba albă.

Vitejii toţi sunt morţi de-acum!
Zdrobită mi-este apărarea!
Iar casele sunt azi pustii...
Moşneagul trist colindă zarea.

Tu, Thorolf, dintre toţi mai drag,
Vlăstarul meu iubit din urmă,
Dacă nici tu nu mi-ai rămas,
Durerea nu mi se mai curmă!

Erai plăcut şi blând la chip
Ca un surâs de primăvară;
Voios şi chipeş tu creşteai,
In piept c'o vitejie rară...

Invitorată tu cum creşti,
Durere, sufletul mi-l scuturi,
Incât înbătrânitu-mi piept
Se zbate ca 'ntre două scuturi.

De tot ce soarta'mi dete'ntâi
Mă despoie, geloasă, după —
Şi cu cruzime deşertă
Asupră-mi a durerii cupă.

Slăbit sunt azi; dar de-aş avea
Puteri ca Zeii, răsbunare
Aş unelti fără răgaz
In contra asprei ursitoare

Ce cu al morţii junghi — adânc
In inimă îmi sfredeleşte
Şi tot ce-avui pe-acest pământ,
Ne legiuită, îmi răpeşte.

Dar oare pentru Oernulf tot
In noapte cufundat să fie?
Nu! Cântăreţul a gustat
Din a lui Suttung ambrozie!

Feciorii mei pieriră toţi;
Dar, ca poet, eu, cu putere
In lung şi'n lat prin cântul meu
Voiu trâmbiţa a mea durere.

Un zeu atot stăpân mi-a pus
Pe buze cântul drept menire —
Peste al fiilor mormânt
Inalţă-te dar, jeluire!

Mărire vouă 'n veci, Eroi!
Din gropi sculaţi cu falnic nume!
Cu darul Zeilor e-uşor
Să vindeci ori ce rană 'n lume!...

Virgiliu Moscovici

1) Din „Eroii" dramă în 4 acte.

Din vremuri apuse

— Cum l'am cunoscut pe Caragiale —

de I. TEODORESCU

Evocarea figurii lui Gherea a făcut să-mi răsară de-odată în minte o altă vedenie, aceia a lui Caragiale, dacă nu ca un contrast dar în tot cazul ca o făptură cu totul deosebită de cea dintâi, la fizic ca şi la moral. Insă inteligenţa îi apropia, amândoi fiind din familia observatorilor adâncî şi finî.

Când ţi se întâmplă să priveşti în urmă, ce îndepărtat şi ce apropiat ţi se pare trecutul, şi ce mai de morţi se ascund în negurile vremei! Amintirea ar fi cea mai îngrozitoare facultate a sufletului nostru dacă n'am şti că după noî, în viitor, viaţa va continua mai lungă, şi poate mai rodnică, decât moartea ce-a fost. Siguranţa aceasta face ca durerea să se tempereze în melancolie.

Pe Caragiale l'am cunoscut întâia oară, sau mai exact l'am văzut, în birtul lui Gherea dela Ploeşti. Zic l'am văzut căci pe-atuncî eram foarte tânăr, un simplu cititor care nu cugetase încă să pue mâna pe condeî, dar nu cititor asiduu, atent şi entuziast. Şi Caragiale se uita prea de sus orî nu se uita de loc la tineri de aceştia, în deosebire de Ghera care primea cu aceiaşi cordialitate, bunătate şi interes pe orî şi cine, să fi fost el cât de modest şi de necunoscut. Maî mult, pentru fluturiî cari veneau să dea întâia dată târcoale luminei avea el manifestări mai viî de dragoste, de bună voinţă şi de caldă primire.

Gherea ne apărea ca un soare cald iar Caragiale ca un rece şi îndepărtat luceafăr.

Şi mi-a fost dat să azist atunci la o scenă din cele mai nostime între ei doi.

Pe când ceata noastră de imberbi sta anonimă şi sfioasă în jurul mesei, Gherea, care făcea să apară pe vrema aceia publicaţia lui periodică „Literatură şi ştiinţă", spunea lui Caragiale, împingându-î o farfurie cu nu ştiu ce şi îndemnându-l să bea:

— Bine, bre omule, toţi la câţi m'am adresat mi-au dat câte ceva. De ce nu vrei să-mi dai şi tu o bucată?

Iar Caragiale, cu un aer amărât:

— Ce să-ţi dau, mă, ce să-ţi dau? Cum crezi tu că are cine-va chef de scris când intră seara acasă şi foc nu, ciaiu nu, tutun nu?

Gherea înţelese cum devenea chestia şi, scoţând portofelul lui cam soios şi borţos, trase din el o mie sau poate două mii de lei, îî puse în mâna vorbitorului şi-î zise:

— Na foc, na ciaiu, na tutun, de-acum scrie. Când îmî dai bucata?

Nu ştiu ce-a răspuns Caragiale de oare-ce eu unul cel puţin rămăsesem atât de aiurit că „o bucată", un articol, putea să fie plătit cu-o sumă aşa de mare în cât admiraţia mea pentru Caragiale, în care mă absorbiî ca într'un abis, mă împiedecă să aud restul.

Aflai însă într'un târziu că acea conversaţie şi acea scenă avură o urmare la care n'am mai fost faţă, dar mi s'a povestit de alţiî. Gherea, de data asta, reproşându-i oare-cum lui Caragiale că nu-i dă articolul, marele satiric îî riposta:

— Bine mă Costică, acum foc am, ciaiu am, tutun am, — ce-mi trebue să mai scriu, mă?

Şi pare-mi-se că în „Literatură şi Ştiinţă" n'a apărut nimic semnat de Caragiale.

* * *

După o trecere de câţî-va ani mi-a fost dat însă să-l cunosc propriu zis pe Caragiale, să-l cunosc de-aproape, prieteneşte. Prilejul mi l'a înlesnit Tony Bacalbaşa iar intermediatorul a fost „Adevĕrul Literar".

Deşi la multe năzuisem şi eu în viaţa de până atunci, scriitor, gazetar, nu crezusem vre-odată să deviu. Dar nimeni nu-şi cunoaşte soarta, şi asta e foarte bine.

Intrat la „Adevĕrul" politic îmi duceam destul de anevoios crucea. Ca să mă gândesc a scrie şi în alte direcţii şi genuri, nici vorbă nu era. De-abia dacă izbuteam să mă acomodez vieţiî de gazetar pur şi simplu aşa de puţin mă atrăgea condeiul şi cerneala. Literatura mi se părea un domeniu din altă lume în care socoteam şi mă număr în-tot-deauna numai ca simplu cititor.

Dar Tony veghea asupra soartei mele. Intr'o bună zi, după ce „Adevĕrul Literar" apărea de câteva săptămâni, mă pomenii că-mi zise cu tonul lui care nu suferea replică, mai cu seamă că trăiam împreună ca doi fraţi, în aceeaşi casă, la aceeaşî masă, având în comun sărăcia, tinereţele şi sufletele:

— Ia să faci [...]e să-mi dai ceva pentru literar.

Ceva pentru literar! Cerul nu se deschise pentru mine la auzul acestor cuvinte ci maî curând simţeam că acu-acu o să-mi cadă în cap. Ce să-i dau? Versuri nu obicinuiam, nuvele pe-aşijderea, plan de roman n'aveam, nici de piesă de teatru. Eram, cum vă spusei, cititor, fără umbră de autorlîc în sinea mea.

M'am gândit, m'am sucit, m'am învârtit, dar „subiectul" nu-l vedeam de loc. Şi pe de-asupra mai sufăr şi de cusurul de-a nu putea scrie fără subiect. Dacă n'am măcar o jumătate de duzină de fapte reale şi precise din care să aleg, stau în faţa hârtiei ca de lemn.

A! o critică, îmi zisei. Am să scriu o critică, sau mai exact o dare de seamă. Dar pe la teatru nu prea mergeam, expoziţii de pictură se nimeriseră să fie. Despre ce dracu să fac eu o dare de seamă?—căci vedeam bine că ăsta putea fi singurul subiect la îndemâna mea, un subiect din care să lipsească imaginaţia şi în care să abunde faptele.

Şi atunci, în disperarea şi în sfiiciunea ce mă cuprinsese, îndrăznii una boacănă de tot. Cu câteva zile mai înainte, trecând prin faţa locului viran de la colţul Bulevardului Elisabeta şi strada Brezoianu, unde astăzi tronează o casă cu mai multe caturi, alături de Radivon, văzusem instalată acolo o biată panoramă de Moşi, din care miorlăia o minavetă şi la care trebuia să te duci trecând pe-o scândură aşezată peste o imensă băltoagă.

Ne-având ce face, am intrat. Şi cu 50 de bani am vizitat unul din acele faimoase cabinete cu figuri de ceară şi m'am uitat prin acele ochiuri de sticlă rotunde în dosul cărora se răsfaţă tot ce poate fi mai oribil pe lume ca pictură, imaginaţie şi adevăr istoric.

M'am amuzat însă ca de cinci lei, valută veche, deşi eram singur sau poate fiindcă eram singur în hardughia de lemn şi de pânză a d-lui Braun. Căci aşa sta scris pe frontispiciu: Panorama Braun.

Şi am înhăţat cu hotărâre condeiul: Panorama Braun, darea de seamă analitică şi veridică. Iată articolul cu care am debutat în „Adevĕrul Literar".

Imi trebuia însă o mică introducere ad-hoc. Şi atunci am început cam aşa:

Ce este frumosul? Frumosul este ce-mi place mie. Prin urmare poate fi frumoasă o cotletă de porc pe linte? Da, dacă e fragedă, grasă şi friptă bine. Prin urmare dacă mie îmî place Panorama lui Braun pot scrie despre dânsa o dare de seamă cum aş face-o pentru o piesă de teatru, un concert, o expoziţie de pictură, etc. De ce adică ăi cari merg la teatru să aibă drept să fie cronicari şi eu care am fost la panoramă nu?

Şi pe tema aceasta, trecând apoi la descripţia amănunţită a cabinetului cu figurî de ceară şi a vederilor panoramice, am dat gata mai bine de trei coloane mari.

* * *

Mândru grozav de opera mea n'am fost. Uniî colegi mă cam tachinau chiar. Insă am crezut că zbor în înaltul cerului şi că le-am fript pielea colegilor, când, după câteva zile, mă pomenii cu următoarea telegramă din restaurantul gărei Buzău:

Bravo neică, mi-a plăcut straşnic panorama lui Braun. Te invit la o porţie de cotletă de onoare de porc pe linte.

CARAGIALE

Caragiale ţinea pe-atunci birtul din acea gară.

Nu mai încape îndoială c'am fost la Buzău, că mi-am lins degetele mâncând cotleta aia de onoare, că am tras un chef numărul unu şi că m'am imprietenit cu Caragiale la toartă.

Asta m'a încurajat să devin diavol, adică să perzist. Ce valoare au cele ce-am mai scris de-atunci, nu ştiu şi nici nu prea ţin să ştiu. Dar continuu a socoti „Panorama lui Braun" ca un mic cap de operă întru cât i-a plăcut lui Caragiale şi ea mi-a procurat cunoştinţa şi prietenia lui, pe care am păstrat'o până ce vecinicia l'a înghiţit.

* * *

Cu privire la ultimele lui zile am la cunoştinţă o mică întâmplare, absolut autentică, despre care probabil puţini au auzit, şi cred că e aci prilejul nimerit s'o povestesc.

In curiosul, în enigmaticul lui exil voluntar la Berlin, Caragiale, care nu ştia aproape de loc nemţeşte, găsea o deosebită plăcere în lungi şi dese plimbări pe străzile falnicului şi zgomotosului oraş, pe care le făcea obicinuit mai mult singur.

Intr'o zi, mai abătut, mai amărât, mai trist, mai bolnav şi mai singuratec ca ori când, pe când îşî purta paşiî greoi şi melancolia pe una din străzi, aude strigând, înaintea lui, haine vechi! pe nemţeşte. Atâta pricepea şi el.

Se vede că faptul acesta, amintindu-î de Bucureşti, fiind el şi niţeluş în toane de antisemitizm cum i se întâmpla câte-odată, zise tare şi aspru, pe româneşte, bine înţeles:

— Mă, fire-ar cu coarne să fie! Nici aci nu poţi scăpa de jidaniî ăştia?

Pe loc atunci se întoarse spre dânsul o faţă slabă, lungă şi osoasă, de om necăjit, c'o barbă roşcovană, răsucită, încâlcită şi prăfuită, ca de ţap, pe care'l fugărise cineva prin tufişuri, şi o voce răguşită şi hotărâtă dar tristă şi blajină rosti:

— Dă-o dracului, Donle Caragiale, că tot mai bine-i la noi în Bucureşti!

Iar Caragiale rămase de piatră. Statuia se animă însă repede, ea se lumină la faţă, surâse, una din mâini se petrecu pe după gâtul ovreiului, şi cu cealaltă Caragiale îî arată o berărie care le sta în cale.

Şi au chefuit acolo amândoi până cine ştie când. Păcat că n'a fost cine să le prindă conversaţia.

Douăzeci şi patru de ore după aceia, Caragiale s'a dus pentru tot-deauna dintre noi, iar lângă patul lui de moarte, pe măsuţa de noapte, s'a găsit în faptul zilei o cutie mare de ţigări „regale". El fumase într'una o zi întreagă şi o jumătate de noapte.

I. TEODORESCU

Imnuri către femeie

Eu ţi-am luat în mâinile amândouă capul, sus,
Şi părul tău prin degetele mele era spumă;
Şi pe-a ta gură gura mea înfrigurată am pus
Şi-am răscolit jăratecul care mocneşte'n humă...

Şi-ncet privii în ochii tăi atunci, în ochii tăi
In care par-că o mână ascunsă ridica perdele
Şi ochi tăi se luminau de magice văpăi.
Lămpi de etac în globuri de culori; ah, ca şi ele!

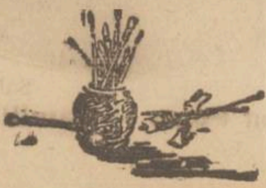
Văpăi verzi-pale, gri, bleu, violete-ntăi şi apoi
Aprinse, mai aprinse şi încă mai aprinse,
Că prins de-un tremur eu ţi-am pus pe ochii amândoi,
Ţi-am pus, înfricoşate scuturi, degetele-mi ninse!...

De argint e râsul tău care răsună
Şi părul te-ncunună ca o lună,
Când mâna ta rămâne'n mâna mea
Simt că ţi-e caldă inima şi bună...

Catifea şi moliciuni de catifea:
Ah, ochii tăi! Ah, farmecul lor tandru!
Când mâna ta rămâne'n mâna mea,
Eu murmur: Ana... Tu spui: Alexandru...

Şi-mi spui, viaţa ta începe abea
Şi n-ai dat nici o sărutare până
Acum... şi mâna ta e într'a mea
Şi-aşi vrea să mergem par'că mână'n mână...

Al. Viţianu

Dela Eminescu la Einstein

— ŞTIINŢA ŞI POEZIE —

Einstein, deşi fizician, atinge în genialele sale descoperirî probleme care au preocupat mult timp minţile *metafisicienilor*. Aşa de pildă chestiunea spaţiuluî şi a timpuluî. Cetiţî frumoasa nuvelă *„Sărmanul Dionis"* a luî Eminescu, şi vă veţî convinge că Dionis — adică Eminescu — meditase mult asupra acestor probleme. In convorbirea ce are loc între „Sărmanul Dionis" şi învăţătorul său maestrul Rubin „evreul bătrân de o antică frumuseţe, cu fruntea înaltă încreţită de gândurî, cu capul înţelept, cu arătarea liniştită *dar cu o dulceaţă amărâtă de îndoială*", Dionis îî spune maestruluî:

„— Da, *sub fruntea noastră* e lumea, *acel pustiu întins...*"

Spaţiul absolut, acea întindere deşartă, imensul pustiu fără materie nu există. Spaţiul e numaî o plăsmuire a imaginaţieî noastre, e numaî „sub *fruntea noastră*". Maestrul Rubin i-a spus doară *„Ştiî, că în puterea uneî legî nu este spaţiu deşert."*

De unde va fi luat maestrul Rubin această lege, nu putem şti. Un lucru e sigur, că *Baruh Spinoza* în a sa *Ethica more geometrico demonstrata*" nu admite existenţa vidului. Şi e foarte cu putinţă ca maestrul Rubin să fi cunoscut opera luî Baruh. Dar şi existenţa *timpuluî* ca un „lucru în sine" o pune în îndoială Sărmanul Dionis.

„— Pe deplin aşa cum mi-ai spus-o dascăle, zise Dionis, azi sunt încredinţat că vremea nemărgenită este făptura nemuritoruluî suflet."

Dacă trăia Eminescu, ar fi văzut cu uimire că învăţăturile înţeleptuluî Rubin cel *„ce avea pe creştet un fes mic asemena uneî iarmuce jidoveşti"*, sunt confirmate experimental de un alt evreu, îmbrăcat, acesta în costum modern şi înaintea eliteî intelectuale a Franţeî, la Collège de France!

Se ştie că toată fizica, toată astronomia, toată „architecturae cosmicae sive astronomiae geocentricae compendium" adică după traducerea în româneşte de Eminescu a cărţiî la care citise Dionis — *„învăţătura despre a lumei orînduială dumnezească..."*, se baza pe concepţia newtoniană a unuî *spaţiu absolut*. Pentru Newton spaţiul nu există în funcţie de Materie, cu alte vorbe: dacă ne-am închipui că Materia toată ar pieri, pentru Newton, spaţiul ar continua să existe! Pustiul imens, cum spune Dionis, golul nesfârşit şi-ar continua fiinţa. Newton nu admitea existenţa vidului. Einstein, ca şi maestrul Rubin, nu înţelege decât existenţa unuî univers stelar, material. El nu admite imensitatea pustie întinzându-se la infinit. Universul luî Einstein e un Cosmos *limitat* la *Calea lactee* şi anexele sale! Dar partea cea maî nouă şi interesantă pe care concepţia einsteiniană vrea s'o impuie viziuniî noastre despre architectura cosmică, despre a lumeî „dumnezeească orînduială" este că universul acesta limitat are şi o formă anumită, forma uneî suprafeţe curbe!

Ştiu, că cetitorilor meî le va veni greu — şi, mărturisesc că-mî vine greu şi mie să-mî imaginez spaţiul infinit al lumeî *curb! Nimicul* acesta care conţine Materia universală, de forma uneî suprafeţe curbe!!

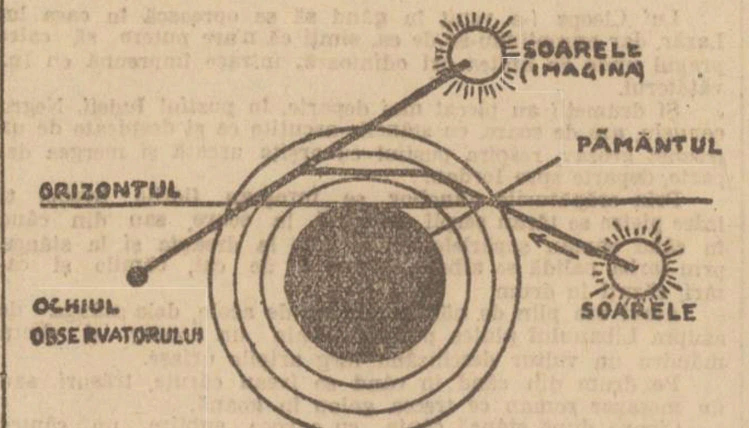
Dar Einstein o demonstrează experimental şi bazat pe această concepţie el explică toate fenomenele Cosmice, mişcarea planetelor, traiectul razelor luminoase. El *prevede, prezice* atâtea şi atâtea fenomene cosmice. Dar, ceva maî mult, prevederile sale, prezicerile sale, sunt verificate experimental; sunt controlate şi se constată că se adeveresc! Nu maî plutim cu el în visările Metafiziceî, ci păşim pe terenul solid al fiziceî pozitiviste, a realităţiî. Şi de aceea *credem*, sântem siliţî să credem în spusele luî.

Spaţiul fiind curb, e dela sine înţeles, că toate corpurile în căderea lor în spaţiu vor face un drum curb. Şi o rază de luminî (ştiţî că azî se vorbeşte de raze de lumină ca de orî ce corp *material*, greu...) când va cădea de la o stea pe pământ de pildă, va descrie o linie curbă, fiind că *aşa e spaţiul pe care ea alunecă!* Adio, învăţăturile noastre din liceu şi universitate, că direcţia razeî luminoase e prototipul linieî drepte!

O fi poate aşa în spaţiul foarte îndepărtat de ori ce materie cosmică, dar în Universul nostru stelar raza e deviată din calea ei şi Einsten îţî calculează şi unghiul de deviaţie a uneî raze când în drumul eî trece pe lângă un astru! Şi ce-i maî frumos, astronomiî verifică *afirmările* luî bazate pe simple calcule, şi le găsesc perfect exacte.

De altfel, lucrul e atât de simplu! S'a luat fotografia a două stele în timpul nopţiî, când soarele e departe de ele şi apoi s'a luat fotografia lor când soarele e în apropierea lor, în timpul uneî eclipse solare, când razele venite dela ele nu erau eclipsate de lumina solară. Şi s'a constatat că clişeele fotografice ale stelelor nu coincideau; distanţa dintre cele două stele fotografiate în timpul eclipseî era maî mare ca în timpul nopţiî. E clar deci că razele când trec pe lângă soare sunt deviate, atrase fiind de massa solară şi lumina venind de la ele pare a veni maî dedeparte.

Cetitorul să se gândească la un fenomen analog ca cel al refracţieî lumineî când soarele e încă sub orizont şi noî îl vedem deasupra orizontuluî. Razele venite de la el din cauză că trec prin strate neomogene de *aer*, se frâng şi ochiul nostru obişinuit să privească în linie dreaptă vede soarele pe urma ultimeî frânturî de rază.

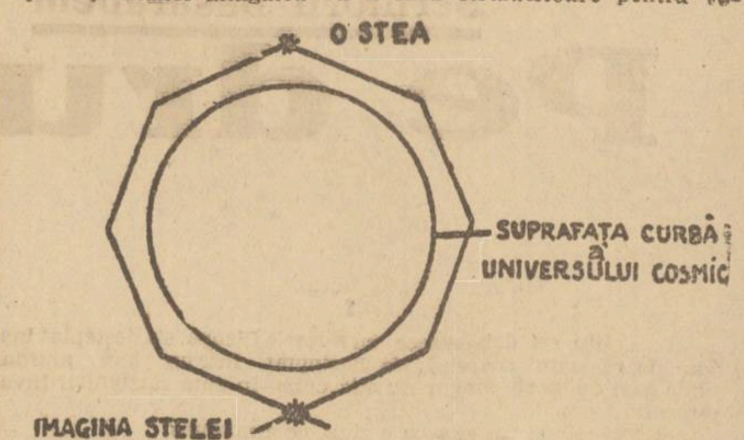

Acelaş lucru cu raza acuită de la stea în timpul eclipseî solare. Ea frângându-se din cauza atracţieî masseî solare, când ajunge la ochiul nostru sau la placa fotografică, ochiul o vede pe urma ultimeî frânturî, adică maî departe de cât e în realitate!

Dar maî e o altă farsă ce o joacă ochilor noştri, curbura aceasta a spaţiuluî cosmic. Fiind limitat şi curb, s'a făcut calculul că razele de lumină pornite dela o stea şi deviate mereu, luând direcţiî curbăliniî, ele pot face ocolul acestuî univers einsteinian într'un... miliard de anî (dacă nu se întâmplă să fie absorbite de vre-o massă cosmică în calea lor). Cosmosul fiind deci sferic după cum spusei, vă închipuiţî lesne că diferite raze pornite de la o stea (de la soare de ex.) vor converge la punctul diametral opus stelei de unde au pornit după ce au făcut ocolul universului; iar un observator uitându-se la cer, va primi pe retina ochilor lui şi imaginea reală a soarelui şi imaginea imagineî luî! Va vedea deci doi sorî în loc de unul cât e în realitate! Ba, ceva maî mult; Imaginea imagineî, adică cea provenită din convergenţa razelor, adică ceva ce nu există în realitate, ceva fictiv va fi mult maî strălucitor pe cer, privită de ochiî noştrii, decât soarele adevărat, fiindcă:

„La steaua care a răsărit
„E-o cale atât de lungă
„Că miî de anî i-au trebuit
„Luminiî, să ne-ajungă;
„Poate de mult s'a stins,

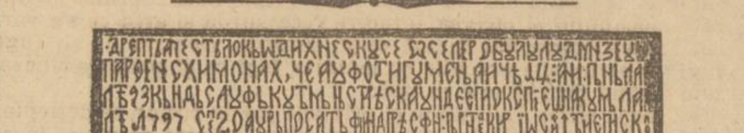
sau în tot cazul s'a întunecat, în timp ce razele eî călătoriau spre a se încrucişa şi a forma o altă imagine, într'un punct opus. Şi atuncî imaginea va fi încă strălucitoare pentru vederea noastră, pe când ea însăşî ne va apărea maî întunecată sau n'o vom vedea de loc!

Dar atuncî *„ochiul te minte"*, dar atunci şi calculele astronomieî se fac de multe orî asupra unor *astre fantome!* Şi acum închipuiţi-vă în ce stare aduce biata omenire setoasă de ştiinţă, acest nou maestru Rubin, numit Einstein, cu noua sa orînduială a lumeî! După ce biblicul Moise a sugestionat-o să vadă miî de anî soarele răsărind zilnic şi apunând după o învârtire în jurul pământuluî, a venit Copernic şi Galileu sugestionând-o să vadă pământul învârtindu-se în jurul soareluî şi acum iată-l pe al 3-lea architect al împărăţieî Cerurilor, pe noul maestru al mecaniceî cereştî, predicând o nouă învăţătură, insinuându-ne că între miile şi milioanele de astre ce vedem noaptea strălucind pe cer, o mare parte din ele nu sunt altă ceva decât *imaginî abstracte*, rezultând din convergente de raze venite dela stele reale, carî însă e posibil să fi dispărut de mult!

Şi astfel, cel maî mare om de ştiinţă al veacului ajunge să fie şi cel maî mare poet al său, iar Charles Nordmann scriind despre opera luî Einstein, are dreptul să spuie că e *„le roman de la Science"*, dar „un roman... adevărat" zicem noî.

DOCTORUL YGREC

Sluţirea graiului românesc

de Arhimandritul Scriban

Am avut deosebita bucurie de a vedea că un articol al unui „academician" (cine o fi fost?) şi un articolaş al meu din acelaş număr al *Universului* au dat prilej condeiului meşteşugit a d-lui Slavici de a scrie un şir de articole în *Adevărul literar*, despre scrierea mai cum se cade a graiului românesc.

De acolo, discuţiunea s'a întins. Ea merge înainte şi prin alţii în *Adevărul literar* şi a trecut la *Ramuri* din Craiova (30 April 1922) printr'un articol de seamă al d-lui *Sân-Giorgiu*: „Cei certaţi cu gramatica".

Acum discuţiunea, odată începută, aş fi foarte doritor să nu înceteze, ci să alcătuiască o lature serioasă a criticii scrisului nostru românesc. In această discuţiune, fără vre-o pretenţiune oarecare, ci numai ca un iubitor al graiului românesc, doresc să mă amestec şi eu dacă nu fac supărare cuiva.

Nu e vorbă, de amestecat sunt amestecat de mult, ba am făcut şi supărare. Dar dacă mă mai ţin de această grijă pentru dreapta grăire şi scriere, aş vrea ca nimenea să nu aibă în aceasta o pricină de mâhnire.

De greşit, greşim cu toţii, şi pacostea nu e aceasta, ci aceia de a nu avea grija să nu greşim. Scriem, cum spune d. Slavici, la repezeală, şi nu ne gândim dacă felul cum am înşirat cuvintele pe hârtie şi cum le-am legat, merge sau nu. Un pas mare înainte este să avem grija de a scri cum se cade. Dacă cu toate astea mai greşim, nu e nimic, e fără voia sau vina noastră. Dar oricum, această grijă ne va face să greşim mai puţin, pînă ne vom îndrepta. Numai să ni se spue toate greşelile, şi atunci va fi tot mai bine. Dar să avem lărgimea de suflet şi iubirea de curăţia limbii de a nu ne supăra atunci când ni se spun.

Iată, şi mie mi-a găsit d. Slavici că am scris *Paşte* în loc de *Paşti*. Nici prin gând nu mi-e să mă supăr. Vom sta de vorbă şi atâta tot.

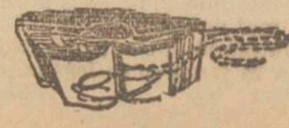
Dar dacă vorbesc de supărare, este că eu sunt păţit. A trebuit să port polemici înainte de războî în revista „Cultura Românilor" din 1915 cu oameni cari nu voiau să se dea bătuţi că au scris rău. Cu alţii am avut discuţiuni prieteneşti, e adevărat, dar nu ne-am înţeles. Eu am susţinut, de pildă, că nu se zice „înainte să văd", ci „înainte de a vedea". Greşala aceasta vedem c'o încondeiază acum şi d. Slavici, care a prins-o în romanul *Ion* al d-lui *Rebreanu*. Ei bine, hai să se pornească discuţiunea, să se lămurească odată cum zice: „Inainte *de a mă duce* la şcoală beau cafeaua" ori „înainte *să mă duc* la şcoală beau..."?

Eu susţin cum am susţinut, că numai forma cu infinitivul e bună, cum scrie şi d. Slavici, cum îmi spune şi fratele meu filologul dela Iaşi, care a scris dicţionarul (netipărit încă) al limbii româneşti, Dar şi alţii, cu care am discutat, susţin dimpotrivă, şi atunci, fiindcă forma aceasta cu „înainte să mă" pătrunde şi în literatură, trebuie să se facă lumină.

Fireşte, nu pentru mine. Eu n'am îndoială, ştiu bine că nu se zice aşa. E o scornitură modernă, pe care aş dori să mi-o arate cineva scrisă acum 50-100 de ani în trecut. Eu n'o găsesc nicăieri în Biblia românească. Dar trebuie să se discute, ca să se ia temeiul acelor care susţin că e bine zis „înainte să mă".

Numai cu aceste însemnări scurte vin acum, şi dacă este loc şi pentru mine în coloanele acestei tipărituri aş veni în curând şi cu altele.

Arhim. SCRIBAN

MIȘCAREA ARTISTICĂ

Expoziția Corneliu Mihăilescu

de S. MAUR

Avem artiști-pictori sau sculptori cari își încep cariera cu o prematură genialitate. Prematură și artificială genialitate ce va ține însă mult. Construcția artei lor, se arată mai târziu ca prea superficial socotită, prea grăbit întinsă în lățime, fără interesante aspecte sufletești, singurele cari pot da adâncimea operei.

Și cum la noi în țară nu există izvoare la cari să se poată înviora creațiunea încontinuă a artiștilor, și foarte puțini dintre dânșii au posibilitatea de a sorbi această reînviere la izvoarele răcoritoare ale apusului, îți oferă dureros de tristul spectacol, al plecărei forțelor de creare, al înăbușirei artistului, pentru a lăsa pe pictor, pe meseriaș, să trăiască.

Rari de tot sunt la noi acela cari încep modest, studiază sârguitor și mult, — aproape că nici nu există în țara românească astfel de demni serioși, sclavi ai Artei, — își oțelesc talentul la focurile tradiției, pentru ca apoi când își desfășoară în plin puterile să crească neîntrerupt în valoare, și să-și găsească în ei înșiși izvorul nesecat de inspirație și reînoire.

Și sunt atât de rari, pentru motivul că nu avem școli de bellearte unde să poată învăța cum trebuie. Rămași în țară, sunt nepregătiți și predispuși influiențelor de tot felul, exercitate de Arta străină, refractată asupra lor prin oglinda operei colegilor reveniți din Paris, Berlin sau Roma.

Și avem apoi priveliștea oribilă, a multor talente promițătoare, cari când ajung la maturitate au de învins o târzie și foarte dificilă criză. Au stors tot ce au putut din talentul lor și stau în fața unui imens gol sufletesc. Caută să scape din ghiarele manierei trecutului pentru a găsi noua cale a viitorului.

Drama majorității artiștilor noștri.

Am spus toate aceste dureroase adevăruri pentru a arăta una din căile salvatoare, cari îți pot ajuta să eviți prăpastia devenită o amenințare continuă a Artei noastre.

Și aceasta este acela pe care a ales-o domnul Corneliu Mihăilescu care și-a deschis expoziția în sala *Sindicatului Artelor Frumoase din strada Corăbiei.*

Cinci feluri distincte de a lucra, din cinci epoci diferite se pot observa la acest tânăr pictor. Urmărești pas cu pas evoluția înceată dar sigură, prin care și-a făcut drum la concepția și la technica sa de astăzi.

Corneliu Mihailescu. — Fiesole.

O linie timidă, încă nesigură, contraste crude de culoare, o lumină care să cadă brusc provocând lungi și misterioase umbre, toate mijloacele concurând voit, pentru a degaja din tablou o atmosferă romantică, alcătuiesc caracteristica lucrărilor sale din prima epocă. (1915, „Clopotniță veche), (1) „Pridvor în Soare“ (2), „Floare de mac“ (24).

Aceiași linie încă, fără contraste de culoare, formele fiind învăluite într'o lumină argintie nivelatoare, formează al doilea fel de a lucra, — sub influiența mediului german — (1917) („In Kunstwerkstadt“ (10), „In baracă“ (21), „Bolșevic“ (65).

Printr'un început de pleinarism, apoi (1918) „Statua de teracotă“, (7), „Umbrela roșie“ (9) și câteva încercări de prea ușoară stilizare decorativă pe motive de basm (919), „Legenda Măceșului“ (22), „Dansul Salomeei“ (25) ajunge la ultima și cea mai înaintată a sa metodă de lucru, clară în „Toamna“ (38), „Certosa“ (39) și Fiesole (3) (1921-22).

In „Toamna“ sunt concentrate toate calitățile talentului său deși „Fiesole“ e mai inteligent construit, și formele mai bine reliefate. Ajunge la o formulă foarte interesantă de panou decorativ.

Pentru acel ce — ca domnul Corneliu Mihăilescu, — își urmează evoluția normală și cinstită, bazată pe un studiu serios și amănunțit al mijloacelor technice de exprimare, surpriza dureroasă a crizei, — despre care pomeneam în prima parte a articolului de față, — nu se mai poate produce.

Așa dar, muncă cinstită și sârguitoare, și cercetări încontinue, pe lângă *o cultivare îngrijită și nu numai de specialitate,* pot ajuta pe artistul pictor sau sculptor să treacă pe lângă cele mai periculoase poteci, și să-și continuie mersul, încet desigur, dar totuși spre culme.

S. MAUR.

Salonul Umoriștilor

SALA MOZART

Diversitatea artelor plastice, începe să se afirme și la noi mai voluntar și întemeierea unui salon al Humoriștilor în a doua lui exibițiune — este fără îndoială un pas înainte către emanciparea talentelor.

Salonul Umoriștilor.

Dan Berceanu. — Stefan Popescu.

Vorbesc de emancipare ca și cum ar fi fost ceva până acuma, care să le oprime existența sau evoluțiunea. Se poate întrebuința dar această formă frondeuză, vorbind despre curajul humoriștilor desenatori ?

Hotărât că da.

Publicul a respins întotdeauna orice aliment, care nu cuprindea în el glucoza necesară, pentru îngrășarea fizică. Publicul e burghez și el caută pretutindeni un element de hrană materială, iar desenul umoristic, departe de a lingusi grația dolofană sau serpentină a **„frumosului“** cotidian, taie cu bisturiul în suprafața individului, sau pentru a-i satiriza ingratitudinea naturei sau pentru a-i descoperi de-

Salonul Umoriștilor

S. Maur. — Clown.

desubturi abstracte, ochiului neobicinuit să citească profund.

Dar cu timpul, educațiunea involuntară, cu care artistul știe să convertească spiritele, începând de la cele mai maleabile, până la cele mai refractare, a schimbat încetul cu încetul mentalitatea obicinuită și a rafinat gustul încurajatorilor de „frumos“.

Și scoși din banalitatea definițiunei clare, frumosul lor a început să bată la poarta diformărilor vizuale și a deplasărei liniilor și suprafețelor.

Iată cum satira desenului își afirmă emanciparea, în mișcarea noastră plastică și cum s'a creiat și aici nevoia pastelului de moravuri.

S'a numit sublinierea caracterului în culoare: **caricatură** și s'a mers așa de departe cu această afirmațiune că multă vreme marele nostru pictor Iser, n'a fost numit de cât „caricaturist“, pentru satisfacerea disprețului general.

Ori, această clasificare nedreaptă e cu atât mai enormă, cu cât ea exclude calitatea picturală, reducând totul la osimplă exagerațiune fizică.

A trecut mult timp și voința unor puțini înțelegători de formule noi, ca să se înțeleagă, că ceeace „massa“ numește caricatură, adică tindere spre grotesc, este cu totul altceva și că nevoia evidențierei caracterului — în linie și culoare — este tocmai spiritualizarea modelului, adică exteriorizarea adjectivului capital, care singur, presupune a personalitate.

Această dilatare fizică, scoate individul din platitudinea portretului și-l așează într'o vervă inteligentă și expresivă, într'o formulă sintetică, care creiază două individualități: pe a artistului și pe a modelului.

Expoziția Humoriștilor români, dacă nu traduce exact intențiunea spirituală a școalei lor, este totuși începutul unei expresiuni plastice independentă de pictura de chevalet, de cele mai multe ori, cu aspect numai de comercializare.

Printre expozanți, remarc pânzele d-lor Popa, Haneș, Maur, B'arg, Berceanu, Ghinsberg, Gruia și Gic,

Hotărât că desenul humorist a făcut progrese, de la Jiquidi încoace.

E destul să privești caracterul din portretele lui Moissi de **Ion Popa,** să observi, întrebarea privirei dilatate, capul chinuit de o problemă ciudată, ca să-ți dai seama că nu e vorba de exagerarea trăsăturilor ci de sugerarea stărilor interioare, printr'o deplasare savantă și elocventă, a liniei sau a aspectului.

Aceiaș intenție în humoristicele turnate în gyps, printre care remarc, pe Regele Ferdinand și Brătescu-Voinești.

D-l Popa are un desen cerebral.

D-l Hanes în schimb își compune desenul cu ironie. Linia lui urmărește în executarea modelului, toate sinuozitățile comice ale caracterului, ceea ce dă compozițiilor lui, o atmosferă de persiflare.

D-l Maur, filozofează în **„nocturna“** și în **„Cafeneaua lor“,** desenând nevroza noctambulilor cu compătimire și desgust.

Ceva dureros, se desprinde din cadrul schițelor sale, văzute printr'o prismă moralistă.

B'arg, asemănător cu Poulbot, se oprește la vagabonzii anonimi, la minorii ciudați, vânzători de ziare sau simpli aspiranți de apași.

Gic, expune două bucăți, foarte decorative: Poetul și o leliță.

Apoi **Gruia,** vesel, simplu și comunicativ iar **Berceanu,** monden — cu linia și modelele — foarte îngrijit alese.

Petele colorate tare al lui **Ghinsberg,** au un stil exterior, ca de afiș.

Humoriștii, speră la o evoluțiune mai largă, cu profituri materiale și realizări practice, care nu pot de cât mări domeniul artelor noastre frumoase.

Și publicul a început să înțeleagă și să le aprecieze efortul.

Cercetătorul de frumos

Acum 80 de ani

de BARBU LAZAREANU

I

J. A. Vaillant, lexicograf, meditator al boerimii române de ambe sexe, director de pensionat și de gazetă, voiajor, libellist, membru al Societății orientale și proscris, dăduse la iveală în 1844 laboriosul și pestrițul său op despre țara și nația română. Iată în traducere titlul, în toată lungimea lui originală : Romănia sau istoria, graiul, literatura, descrierea munților și statistica popoarelor limbii-de-aur. Lucrarea aceasta — în trei tomuri, întovărășite de o hartă — avea să dovedească „recunoștința și dragostea“ pe cari le-a purtat românilor pribeagul acesta, prieten și îndatoritor. A face servicii nu înseamnă însă a jertfi, în expunere, lucrurile trăite și a trece cu vederea metehnele.

Celuia care a fost martorul unei epoci, dacă nu i se poate cere desfășurarea îmbelșugată a tuturor celor întâlnite, i se pretinde însă ca ceeace povestește să nu fie o transfigurare.

In acea etalare de istorie, legendă, note de călătorie și romantice efuziuni— **La Romanie** — lui Vaillant i se zmulg aspre aprecieri și cuvinte, aș zice vestejitoare, față de o anumită clasă pentru mulți din membrii căreia el își dă totuși osteneala să fie binevoitor :

„....educația fanariotă i-a făcut vicleni, darnici numai în vorbe, bănuitori, zgârie-brânză, fricoși; fuduli și obraznici în starea de înflorire materială, iar când soarta li-i protivnică, molateci și lași. Ei sunt bărbați la cincisprezece ani, diplomați la optsprezece, fără voință la douăzeci și unu și majori la douăzeci și cinci...“ (tomul III, pag. 32—33).

Mândria cu privire la origina lor pe ce se întemeiază ?

„Ca să-și câștige această boerie, destui inși au văcsuit ciubotele, au făcut cafeaua, au umplut lulelele, s'au urcat înapoia trăsurilor, au slujit la masă, ceeace li-a procurat titlul de clucer-de-arie sau de șătrar: e întâiul pas; apoi au ținut registrele patronului lor, au ajuns **grămăticii** lui și au fost numiți pitari: i-al doilea pas... De aci încolo au putut căpăta o funcție aducătoare-de-câștig, iar galbenii-cu-zâmț și plocoanele desăvârșind lucrul, unii dintr'înșii au ajuns astfel în întâile rânduri ale acestei erarhii bizare...“ (tomul III, pag. 83).

In ce privește păcatele femeilor din aceeași clasă — păcate mult mai puține — autorul dă pe față o simpatizantă și ironică înduplecare. Când le descrie, Vaillant se întârzie în amănunte anatomice; el vorbește de „sânurile lor tari și frumos desvoltate“ („les mamelles fortes et bien développées“), de „picioarele și mâinilie lor grăsulii“, și spune :

„Adoratoare ale Fecioarei, supuse soțului, roabe ibovnicului, ele fac semnul crucii înainte de-a se arunca în brațele lui, și acopăr cu văl sfintele icoane înainte de-a innoda legătura dragostei *).

Ele formează în bună parte publicul trupelor străine cari din depărtări imense (une-ori dela 800 de poștii !) vin să joace prin meleagurile acestea.

In una din „preumblările pitorești“ pe cari le face, ba în vehiculul slugerului lovit-de-mizantropie, Anghelescu, ba într'o haraba ovreiască **(caruca de juif),** J. A. Vaillant își desfătează urechea și sufletul cu următorul cuplet cântat de oacheșii copii ai smeadului potcovar Stanciu din mahalaua Tătărașilor din Iași :

Pe drumu cerui baros
Prepelița cioc-noros
Cu baltagul ciocnarel
Ocoro parapalel.
Andram, andram, la crășmaiă
Teleș 'tu pe rachioati.

Tălmăcit în românește (după traducerea franceză a lui Vaillaut) cupletul țiganilor ar fi : „Pe cărarea cerului întins — prepelițo, cioc-tăios, — tu cu cocu-ți ca baltagul — lauzi pe Iisus Hristos, — Haide, haide, mă, la crâșmă — și plătește'mi un rachiu“.

II

Inima călătorului năzuește însă și spre o artă mai de-soiu. Și iată-l a doua zi pe Vaillant îndreptându-se spre teatrul din Iași unde se joacă **les Premières armes de Richelieu** și **le Postillon de Longjumeau.** Cum Vaillant, în opul citat, copiază din **le Glaneur moldovallaque** **) pasagii dintr'o recensie teatrală, le dăm aci în traducerea românească a lui A. Fotino **(Spicuitorul pag. 91)** :

„Mad. Rasenștein (Rachenstein) a căreia frumuseță nu rămâne gios pe scenă dinaintea Mad. Filoi locul căria ține, ce o întrece prin glasul celfoarte soprano, sonul cel curat, plăcut și răsunător, produce cel mai frumos efect; are o colegtură de note minunate, precum s'au putut vede între altele, în faimoasa arie din opera Damei albe :

„Vezi de aice cel frumos palat“.

Mad. Rașenstain are, fără împotrivire, cel mai frumos glas ce s'a auzit pe Teatrul din Iași, și încă cel mai mult este o bună actriță a căreia joc este plin de plăcere și pre fireascu. Ceia ce deosebește talentul Mad. Rașestian, este varietatea. Se vede în tot acea săptămână trecând cu o deopotrivă cutezare și norocire de la cele întâi role a operilor (de l'Opéra), la cele întâi role a dramelor, și dela aceste la acele mai voioase a vodevilurilor. Gelozia furioasă a Clotildei, patima aprinsă a Terezei, simțiciunea ceva slobodă (la sensibilité un peu grivoise) a Nanonei s'au reprodus de o potrivă de către această actriță; însă triumful său este rolul Ducăi (du duc) de Rișelio (Richelieu) : duhul, neastâmpărarea, apucătura bunului ton (l'esprit, la pétulance, le laisser-aller du bon ton), eleganța manierelor (purtărilor, **nota trad.**) și instinctul aplicărei cei galante (l'instinct de rouerie galante) a tânărului Ducă cu greu se pot înfățișa mai bine...

„Mad. Rișer (Mad. Deziré) e frumoasă, plăcută și plină de natural, precum știți. Glasul său cel frumos i s'a îndreptat cu totul și înlesnește încă a se întinde până și în notele cele mai grele. Dacă Mad.. Rișer va izbuti a se desface puțin de al ei prea mult natural, a varia mai mult tonul rolelor ei, jocul său va dobândi (son jeu y gagnera) mult :

Mad. Kelius (Quelus) are un glas plăcut, deși tonul rolelor ei, puțin cam satiric și derăzitoriu, încă s'ar dori să aibă câte odată un umblet ceva puțin mai cumpătat (un peu moins délibérée). Mad. Penson, de pildă, ar fi mai bine dacă brațul său cel grăsuliu și mâna sa cea frumoasă ar fi mai puțin ușoare...“.

Vaillant aruncă un **coup-d'oeil** în sală și e încântat. El vede „floarea Iașilor“ printre cari **„les élégantes coconice“.** Multe dintr'însele sunt de-o impresionantă tinerețe (bărbații lor sunt copți-de-vârstă și câțiva chiar răscopți); una compune și poezii :

Coprinsă de-un trist necaz
Az
Priveam amurgu'ntunecat —
Cat
Și văd că dintr'un nor des
Ies
Mulțime de draci fioroși
Roși !
Toți se pun în jurul meu —
Eu
Ce o să știu face de-acum ?
Cum
De-aici să pociu al meu să scap
Cap

Ultimele versuri dau o constrânsă și strigătoare-la-cer inversiune; dar toată poezioara presupune multă lectură literară și destăinue la autoare (numai 17 ani !) o virtuozitate nebănuită pentru acea vreme—1841 — în mânuirea unor stihuri cu rimele ce răspund ca niște ecouri.

O întâlnim bucata aceasta și în „Au mai pățit-o alții“ din **Păcatele tinerețelor** lui Costache Negruzzi. La Negruzzi, autoarea poartă numele de **Adalgița** iar soțul ei frecventează casa postelnicului Andronake Zămboțici (un **cameleon** acesta din urmă : european și ișlicar, aci cu mustăți rase, aci cu favoriți și barbete și a cărui nevastă Agapița serdăreasa are o mie de galbeni venit pe an și patru aventuri până la primul divorț).

Tipărind — în **Literatorul** (anul I No. 3) din 3 Februarie 1880—poezia **Ecourile nopții** ***), Al. Macedonski adăoga :

„Acest gen de versificație, și cel mai greu, este încă necunoscut în limbă. In limba franceză nu există asemenea decât o singură poezie cu ecouri **„La chasse du Burgrave“** de Victor Hugo.

Le-am scris pentru ca să arătăm corului broștesc de versificatori până la ce grad de flexibilitate limba Română poate să ajungă cu condițiune însă de a nu te atinge de ea până nu știi s'o mânuești. Dar dânșii mai au încă mult de învățat până să înțeleagă măcar ce este flexibilitatea unei limbi. Ar fi ocaziunea de sigur să le zicem aici: la școală! De oarece ar trebui însă să-i trimitem dimpreună cu ceata pretinsă literară a d-lui Maiorescu și chiar cu d. Maiorescu cu tot, îi poftim 'puf' și simplu să nu să mai năpustească asupra bietului public, **extaziat,** cu poezii cari nu sunt poezii și cu versuri cari nu sunt versuri“.

Macedonski se înșela atunci de două ori : și în ce privește „ceata **pretinsă** literară“ a lui Maiorescu, — care număra pe atunci pe un Eminescu în „corul său broștesc“ — și în ce privește noutatea genului de versificație : al ecourilor.

Acestea aveau în țară o vechime de patru decenii : le-a cunoscut „cuconița“ lui J. A. Vaillant și Adalgița lui Const. Negruzzi. Și până'n Februarie 1880 le-au mai utilizat și alții.

BARBU LAZAREANU

*) Față de clasa neguțătorilor români—și a femeilor lor— Vaillant e implacabil: „...femeile nu-s bune de nimic, bărbații ale căror brațe ar fi atât de folositoare aiurea, la agricultură, aa industrie, sunt reduși la slujbe nevrednice de ei; evreii sunt **cusătorese** (couturières) și fetele trebue să roșască sub ochii fabricantului care li ia măsura pentru corset“.

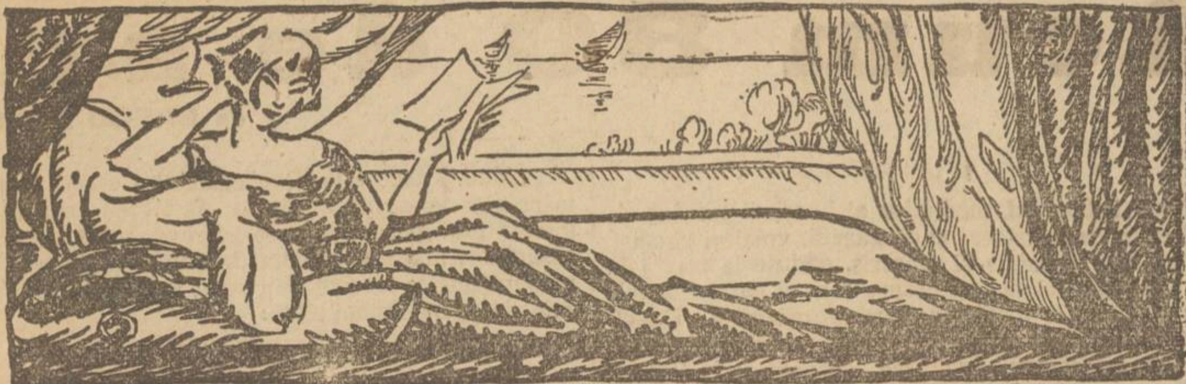
) Acest **Glaneur cu un dublu text „franțez-român“ a apărut sub diriguirea lui Gh. Asachi, în Ianuar 1841 și a ținut până în Decembre acelaș an. Textul românesc e tipărit cu caractere semichirilice. Iată în copie întreg titlul îndoitului număr-întâi:

Le Glaneur	Spicuitorul
Moldo-Valaque	Moldo-Român
Journal	jurnal
Scientifique, Littéraire et	Știențific, literar și industrial
Industriel	rediguit
Rédigé	de o
Par une Société d'hommes de lettres	Societate de literați
Janvier Février	Ghenarie Februarie
Yassi	Iașii
Imprimerie de l'Institut de l'Abeille	La institutul Albinei
1841	1841

***) Iată primele două strofe ale Ecourilor,

Inima-mi ce se îmbată,
Bată,
Bată căci beat de amor.
Mor!

Pe brațe-mi iată se'nclină,
Lină;
Viața să-mi cear ă i-aș da,
Da!

Cronica literară

de CLAUDIA MILLIAN

ION PILLAT ISCALEŞTE ANTOLOGIA TOAMNEI

Sub motivarea Toamneĭ, a adunat poet lângă poet şi ritm lângă ritm, a strâns poezie lângă poezie, ieşită fie din inspiraţiunea spontană a visătoruluĭ melancolic, fie din tresărirea anotimpuluĭ galben şi umed, şi aşa d'avalma avem o antologie de anotimp, fără adnotaţiunĭ şi impresiĭ de editor.

Nu ştiu cât de preţioasă este această antologie, pentru un public grăbit prea mult ca să întârzie în pragul unuĭ anotimp, cred însă că face un imens serviciu celor interesaţĭ de mişcarea noastră poetică, dând la un loc mănunchiul divers şi chiar dezacordat al tuturor poeziilor, pe aceiaşi temă.

Se va putea astfel desprinde impresia variată, a fiecăreĭ inspiraţiunĭ, şi se va deduce realizarea fiecărui poet, în marginile capacităţiĭ sale literare.

Il răsfoeştĭ şi mozaicul numelor te trimite la atâtea epocĭ şi la atâtea mentalităţĭ, deodată.

De la Vasile Alexandri până la cel din urmă discipol al şcoaleĭ noĭ, Toamna îşĭ vântură frunzele palide şi cântarea ajunge până la versul alb, pornit de la alexandrinele poezieĭ noastre clasice.

Ion Pilat, aşezând astfel poezia Toamneĭ într'un cadru încăpător, a împărţit-o în maĭ multe capitole, cu sau fără directă afinitate cu anotimpul, şi fiindcă înţeleg această metodică orânduire, mă întreb de ce şi buchetul *Florilor târziĭ*, fie ele evocatoarele parcurilor tomnatece?

In tripticul Toamneĭ, găsesc pe Oreste, pe Pillat, pe Minulescu, pe Bacovia, pe Al. Philippide, pe Tudór Arghezi, pe Nicolae Davidescu, pe Camil Petrescu, şi încă pe atâţia cântăreţĭ originalĭ, carĭ singurĭ, ar fi realizat o maĭ unitară antologie şi un ritm maĭ înfrăţit între eĭ.

G. Bacovia, ne dă clipa uneĭ toamne, prinsă în colţul uliţeĭ din sat :

Cu'n smeu copiĭ aleargă,
Copil ca eĭ te vezĭ,
Şi plângĭ... şi-ĭ frig de toamnă
Şi-ĭ pâclă prin livezĭ.

Sau toamna oraşelor cu peisagiul lor mecanic şi orânduit, parcă de mâna unuĭ administrator :

S'aude şi-un clopot de şcoală,
E vânt şi-ĭ pustiu, dimineaţă ;
Hârtiĭ şi cu frunze de-avalma,
Fac roate'n vârteje, pe-o piaţă.

După acest detaliu aşa de personal, vine sfârşitul tot aşa de urban :

Şi vine, ca'n vremĭ de demult,
Din marginĭ, un bucium de-alarmă ;
E toamnă — metalic s'aud
Gorniştiĭ, în fund, la cazarmă.

Coborât în sine-şi, Tudor Arghezi, găseşte acolo răsunetul Toamneĭ :

Câţiva moliftĭ s'au întâlnit departe
Pe când în jur, prin murmurul ce roagă,
Se'nchide înserarea ca o carte
Şi sufletul în foĭ ca o zăloagă.

Tot sufleteşte îl auzi tâlmăcind durerea vremeĭ în regretul iubireĭ ce-a murit :

Aicĭ unde — a murit trecutul
Mă plimb ca'ntr'un mormânt,
In care sânt
Legat s'ascult cum tace lutul,
Pe când în suflet toarce mutul
Regret, înstăşurat în vânt.

Sfârşitul Toamneĭ luĭ Davidescu este desenat parcă pe o placă de metal, cu ajutorul unuĭ stilet ars :

Apoi simţit-am gândul ascuns al toamneĭ cum
Răsfrânge pretutindenĭ culoarea-ĭ de sulfină,
Iar cerul devenise un larg alcov de fum
Greoi ca atmosfera murdară de uzină.

De aici, din aerul liber, îşĭ urmăreşte anotimpul în cafeneaua boemilor :

Prin cafenele oamenĭ, visând trecutul Maĭ
Şedeau şi, sub asaltul de gândurĭ neînţelese,
Cu ochiĭ duşĭ în fundul paharuluĭ de ceaĭ,
Doreau tovărăşia vecinelor de mese.

In mintea lor bolnavă şi'n sufletul lor ros
De moartea dureroasă a zilelor în noapte,
Şovăitoare, iarna, intra ca un miros
Subtil de pâine caldă şi de castane coapte.

Alăturĭ de o vibrare interioară, găsesc poezia decorativă şi colorată a d-luĭ Topârceanu, în Rapsodiĭ de Toamnă :

A trecut întâiu o boare
Pe de-asupra viilor,
Şi-a furat de prin ponoare
Puful păpădiilor.

Preludiul acesta vesel aduce tristeţea comică, a unuĭ sfârşit desenat, ca un arabesc :

Şi din treacăt îi aruncă
Altă veste stranie,
C'au pornit-o peste luncă
Frunzele'n bejanie !

Cu armonia eĭ biruitoare, poezia luĭ Ion Minulescu, îşĭ deschide aripele largĭ deasupra parcurilor cutreerate de Boemiĭ luĭ Murger :

O !... ne'ntrerupta disorianţă de schinguirĭ
ce-ţĭ dă fiori !....
O !... nesfârşitele regrete abia şoptite !...
Cine trece
Prin parcul presărat cu statuĭ,
De-alungul celor treĭ aleĭ,
Se'nduioşează ca de plânsul idolatratelor femeĭ !...

Şi toamna trece ca o femeie blazată :

Octombre, curtizana pală, cu obrajĭ fardaţĭ
Şi buze supte,
Octombre — amanta celor ce pornesc să nu se
maĭ întoarcă,
Octombre — a poposit în parcul cu — aleĭ cotite
şi întrerupte...

Contopind trupul cu inerţia vremeĭ şi sufletul cu melancolia ceruluĭ, sfârşeşte :

Şi'n timp ce vântu-l smulge fardul
Şi-l spulberă în largi spirale,
Octombre, curtizana pală, coboară ultimele trepte !

Sonoritate, vervă, spirit, tablourĭ mucigăite, sentimente primare, viziunĭ noĭ şi colorate, stau una lângă alta, în copertele Antologieĭ, cum ar sta — desperechiate şi ursuze — obiecte de preţ sau de curiozitate, svârlite la întâmplare în acelaş cuprins, de gestul neglijent al unuĭ amator.

CLAUDIA MILLIAN

Cronica muzicală

UN STRĂPUNGĂTOR DE TUNELURI: IGOR STRAWINSKY

Acelora cari n'au mai auzit de Igor Strawinsky, li se va părea bizar că aureolăm numele lui cu emblema : „mai marii muzicei". Titlul acesta se conferă deobicei cu sgârcenie, şi acelora doar cari îl merită.

I-l conferim lui Igor Strawinsky, deşi fără exaltare. I-l conferim, ca unuia care e aşa de departe de cabotinismul artistic, încât n'are nici măcar curiozitatea de a privi în urma sa, pe calea de progres perpetuu, apucată de el.

Unul din cei mai mari ai muzicei fiindcă—temerar—îi caută singur drumuri: Un străpungător de tuneluri.

* * *

Debussy-ist. Dar nu dintre cei pe cari muzica extraordinarului maestru i-a ţintuit o concepţie. Igor Strawinsky a pornit însă de la Debussy. Şi în cinstea lui a scris, nu de mult, recunoscător, o pagină din cele mai stranii: un „fragment de simfonie, pentru instrumente de suflat, în memoria lui Claude Achille Debussy".

Fragmentul a apărut într'un album, în care alţi nouă compozitori din cei mai noui, din cei mai îndrăzneţi, ai Franţei, Rusiei, Angliei, Ungariei, Italiei şi Spaniei, îşi exprimă în acelaş fel simbolic gratitudinea lor faţă de marele maestru. Numele lor: Béla Bartok, Paul Dukas, Manuel de Falla, Eugéne Goossens, Francesco Malipiero, Maurice Ravel, Albert Roussel, Florent Schmitt şi Eric Satie... Nume, dintre cari — fireşte — puţine au pătruns până la noi.

Şi iată-l în acel album şi pe Igor Strawinsky.

* * *

Parisianul Emile Vaillermoz îşi face recenzia, şi — oricât de avansat în concepţii — nu se poate opri de a se minuna. Citindu-i simfonia, cronicaru vibrează de emoţie, de nelinişte, de sensibilitate turbată, ca în faţa unei confesiuni sguduitoare.

„Două pagini robuste, sfâşietoare şi de o stranie culoare. Acorduri grele, masive ca pilaştrii unui templu barbar, susţin o melopee monotonă şi dureroasă, cu melancolii resemnate şi extatice, înfăşurate în sunete de clopot.

„Nici o nuanţă, nici un semn la cheie, nici o desemnare de instrumente; nici o indicaţiune de tempo. Trecerile sunt brusce de la o măsură la alta, fără ca sfiosul cititor să fie avertizat printr'un semnal de alarmă. Te întrebi, în condiţiunile acestea, de ce compozitorul a ţinut să păstreze bazele metrice, a căror utiitate — atât de des contestată de reformatori — devine aci infinit de problematică.

„Pagina aceasta a lui Strawinsky, brutală dar solidă, şi plină de o suferinţă sălbatecă şi oarecum animalică, pune câteva mici probleme de estetică, destul de actuale,, care merită a fi discutate. Autorul lui „Sacre du printemps" e într'adevăr un muzician, a cărui genială putere de concepţie şi prodigioasă invenţie ritmică şi orchestrală sunt acum în afară de orice discuţie. Sinceritatea sa e eclatantă. Indârjit, ca majoritatea compozitorilor contemporani, de a extrage din materialul sonor efecte din ce în ce mai vehemente şi mai intense, Strawinsky nu se dă în lături de la nici o îndrăzneală".

Şi iată care e, dintre „micile probleme de estetică", aceea cărea Vuillermoz — citind „Fragmentul" lui Igor Strawinski — îi acordă interesul cel mai acut : — **Disonanţa.** Disonanţa în opera lui Strawinsky — în care enumerăm cu evlavie lucrările sale de mare merit : „L'oiseau de feu", „Le rossignol", „Petrouchka" şi „Cacre du Printemps" — e **alfa** şi **omega** ei.

„Mersul înainte al lui Strawinsky" — mai scria Vuillermoz — „e rapid, fiindcă e energic şi curagios. De cum a străbătut un munte, se repede spre următorul, şi-şi reia munca. Niciodată nu priveşte în urmă, şi deaceea nu bagă de seamă că prietenii săi îşi pierd respiraţia, căutând să-l ajungă. Strawinsky înaintează mereu, neobosit şi cu pasul sigur.

„Ca toţi muzicianii generaţiei sale, încearcă să introducă în ţipătul, în plânsul sau în suspinul orchestrei acel element de viaţă, acel coeficient patetic, care e disonanţa. Disonanţa nu e altceva decât un vibrato comunicat unui acord perfect.

„O notă care vibrează, străluceşte ca o stea. Dar o asemenea notă nu mai e un sunet pur, nu mai e o notă riguros justă: — e o notă falşă, care-şi exercită perfida seducţiune în juru-i, asupra unui auditoriu care se crede perfect ferit de tentaţiunile acestui demon modern.

* * *

Aţi văzut. — Până şi maniera de a scrie notele pe hârtie, muzicianul acesta a reformat-o. Intr'atât, că se întreabă, cu drept cuvânt, cei iniţiaţi, dacă în genere alfabetul actual al muzicei îi va mai ajunge spre a-şi exprima concepţiile.

Aţi văzut. — Muzica lui Strawinsky e una care vibrează în disonanţe sclipitoare, fiindcă numai aşa poate reda mai sincer, mai aproape de adevăr, sentimentul, ţipătul şi suspinul. Vom spune ceva mai mult: prin aceste disonanţe, Strawinsky crede să se apropie tot atât de mult de vocea omenească, pe care deasemenea o aude compusă din captivante disonanţe...

* * *

Cu părul despletit, neobosit, împins de o forţă nevăzută, care poate fi geniul, energumen, Strawinsky taie munţii, taie — fără a privi în urmă — sfredelitor, obstacol după obstacol.

Unde se va opri ?

E. C.

Săptămâna teatrală

de DIM. ŞERBAN

Teatrul Naţional: SUFLETE TARI. dramă în trei acte de d-l Camil Petrescu

Ne trebuesc încă multe talente de teatru, pentru ca într'o zi să putem să opunem impasibilităţii şi scepticismului naţional, un bloc compact — de oameni şi opere — care să instituiască şi să ducă cu propria lor forţă : **Teatrul Scriitorilor Români.** Atunci autorul nu va mai aştepta ani de-arândul pentru a fi primit de comitetul Teatrului Naţional, nici nu va privi dezolat la Don Vagmistru, la Soacra, la atâtea inepţii de prost gust şi de infamă calitate, aşa de călduros adăpostite de cupola Teatrului Popular; nici nu va zâmbi sardonic în faţa halatelor de noapte dela Teatrul Mic nici în sfârşit nu va fi nevoe să moară, pentru ca „Regina Maria" să-l joace postum — nu, nici una din toate aceste amărăcuni ale secolului nostru indulgent în afaceri, nu va mai întrista fruntea autorului român.

In aşteptarea completării acestei falange pentru cruciada teatrului românesc, ivirea unui nou talent este încă una din speranţele idealului acesta „neserios şi încăpăţânat !"

Intrarea d-lui Camil Petrescu, cu **Suflete tari,** în atenţiunea oamenilor de teatru şi în aplauzele publicului, este o mare satisfacţiune pentru cei ce respectă talentul şi munca.

Aceasta trebue să fie prima consideraţiune, cu care se salută opera noului venit.

*

Incontestabil că **„Suflete tari",** reprezintă dovada bine construită, a unui bun înţelegător de teatru, că însă autorul s'a contopit cu coincidenţa situaţiunilor sociale dintr'un roman celebru, poate fi o scădere în dauna originalităţii pure şi independente, rămâne de admis sau de obiectat.

Autorul însuşi, citând ca un **motto,** un pasagiu din **Rouge et noir,** se revoltă prin personagiul său principal, că neputându-te ridica deasupra unei coincidenţe, faci dovada unei neiertate inferiorităţi spirituale.

Trecând peste această apostrofă şi analizând drama cea nouă, în fondul şi în forma ei, sau vom respinge definitiv idiosincrasia coincidenţiĭ sau o vom aplica inspiraţiuneĭ autorului, ca pe o simplă nevoie documentară.

In fondul ei drama, ce pare la început echilibrată prin stabilitatea personagiilor, îşi frânge la un moment dat pivotul şi se înclină prin bruscarea caracterelor, cari îşĭ încetează funcţiunea lor vitală, pentru o turnură nouă şi incompatibilă cu construcţiunea lor primară.

La început am cunoscut pe jupâniţa Ioana, de o demnitate rigidă, mergând chiar până la o judecată aspră şi luând drept „servitor" un bibliotecar cu studii universitare; în vreme ce bibliotecarul Andrei Pietraru, este o fire slabă, fără voinţă şi îngenunchiat iubirei lui intime, pentru ca să se ridice impetuos, să-şi schimbe caracterul printr'o atitudine de arivist de proastă calitate, şi să stăpânească trupeşte pe Ioana. De aicea începe neîncrederea în situaţiune, căci de unde primul act ne pregătise într'un fel impresiunea şi analiza, ne vedem bruscaţi în al doilea şi rătăciţi în al treilea.

Dacă în forma ei technică drama este o alcătuire bine sudată — deşi cu un dialog prelungit — în caracterizarea personagiilor este o nesiguranţă, dacă nu cumva brusca lor convertire nu e o condiţiune pe care şi-a impus-o autorul.

La începutul actului, bănuiam în Andrei Pietraru, un intelectual comprimat în tăcerea lui solitară, un sentimental platonic, un cavaler fără armură, care-şi ducea în sine, icoana spirituală a femeei—idol.

Şi zugrăvindu-ţi-l astfel din premisele actului întâiu, bine jalonate în dialogul dintre ei şi prietenul Culaie, te aşteptai să-l vezi suind calvarul sentimentalismului, cu abnegaţiunea unui apostol sau să asişti la o reînviere combativă printr'un mare act sau o mare operă şi atunci în faţa revelaţiunei acesteia, de esenţă pur sufletească, mândria femeei s'ar fi convertit în admiraţiune, iar dispreţul în iubire.

Şi visătorul Pietraru, care nu spera decât această realizare, şi'ar fi ucis, desperarea trupească, ca să nu-şi păteze idolul.

Atunci esenţa lui ar fi stăpânit, hotărâtor viaţa celor trei acte şi **Jupâniţa Ioana,** ar fi simţit definitiva ei înfrângere.

Alcătuirea situaţiunilor, concepute cu aer de nobleţe, îşi coboară nivelul în întorsătura caracterelor, iar nevoia motivului „servtoarei îndrăgostite" de Andreiu, care provoacă desnodământul dramei — este orice s'ar zice, de calitate vodevilească.

In nici un caz, nu se poate admite un motiv atât de inferior, pentru deciderea unor destine, ce par fantastice, prin proporţia lor materială.

In asemenea preocupări largi, unde stau faţă în faţă cauze ancestrale şi biruinţi de rasă, conflictele pornesc din interior şi se rezolvă numai prin capacitatea noastră proprie.

Fatalitatea, care desperechiază entităţile raselor, nu poate să lucreze în afară de individ, necum să se reazăme pe existenţa unui servitor, de natură cu totul exterioară şi inutilă, alcătuirilor de dramă interioară. Iată descendenţa caracterelor şi a plăsmuirei dramatice. Un personagiu unitar, zugrăvit pitoresc este fără îndoială, prietenul Culaie şi aşi putea zice, că este de o incontestabilă naţionalitate română.

Boerul Mateiu Boiu este o figură profilată sincer, pe zigzagurile celor două apariţiuni principale, de şi studiată sumar.

Ceeace a desperechiat şi mai mult ipostasele lui Pietraru este fără înodială, şi interpretarea cu totul greşită, pe care i-a dat-o artistul Ciprian.

Autoritatea necivilizată din actul al doilea şi înfăţişarea lui de bogdaproste, au pledat contra afirmaţiunei lui, ca visător şi îndrăgostit.

D-şoara Filoti, în prima parte a rolului şi-a închipuit just personagiul, prin frumuseţe şi prestanţă, minus drama, pe care o redă vulgar şi fără căldură.

Bine d-l Bulfinsky în boerul Boiu şi admirabil d-l Sârbu în prietenul Culaie.

In total spectacolul prin forma lui curgătoare în dialog şi scenă, prin puterea clipelor dramatice, cu sau fără motivare raţională, prin evocarea unei lumi de cronică, prin împerecherea unor indivizi, deosebiţi şi clari, prin afirmaţiunea unui talent de teatru în formă dramatică, a fost un succes pentru d-l Camil Petrescu şi o mare satisfacţiune, pentru oamenii de teatru, cari nădăjduesc în victoria cruciadei noastre dramatice.

DIM. ŞERBAN

Noile direcţii ale spiritului omenesc

de MARGARETA FRASIN

Recoltele învrăjbirii însemânţate în imperiul material al omului — recolte pe cari spaima conducătorilor nu ştie să le mai administreze — n'au nici o înrâurire asupra păcii minunate ce se săvârşeşte azi între Regatele deosebite ale spiritului.

Secolul trecut, al individualismului şi al naţionalismului, nu fusese numai din punct de vedere social, un constructor de hotare şi de ziduri chinezeşti; secolul trecut iscase şi între disciplinele diverse ale minţii aceleaşi hartie şi excluderi reciproce.

Războaiele ştiinţelor între ele, războiul ştiinţei cu filosofia, al filosofiei cu religia — am zice **şovinismul** fiecărei ramuri de speculaţiune a minţii—au coincidat cu perioada singularizărilor naţionale şi indviduale din ordinea socială a vieţii omului.

E în această potrivire dintre aspectele celor două lumi în care trăim deodată —lumea trebuinţelor şi cea a năzuinţei — ceva mai mult decât o simplă coincidenţă. E comunitatea unor determinări unice, permanent învederată de-a lungul veacurilor. La hotarul celor două imperii, aşa de iremediabil vrăşmaşe, păzeşte, şi pentru unul şi pentru altul, aceeaşi forţă, pe cât de nevoiaşe pe atât de invincibilă: omul. El le asigură pacea şi echilibrul !

Potrivirea observată în veacul trecut între ordinea istorică şi cea spirituală a vieţii, e doar modificarea mai elocinte a unei legi străvechi. Unitatea universală a dominaţiei romane se săvârşea odată cu fixarea primei concepţii a unităţii lumii. Eliberarea Europei din cocioaba vechei ei geografii şi explorarea mărilor îndepărtate, cu tot iureşul lor de consecinţi sociale, s'a întâmplat în vremea când şi spiritul unui Giordano Bruno sau al unui Leonardo da Vinci evadau din temniţa scolastică.

Să fie oare, azi, prima dată când cele două imperii ale activităţii omeneşti urmează o evoluţie contrarie? Căci, în vreme ce viaţa politică şi socială a Europei se sfâşie şi se destramă, — sus, în lumea spiritului, se săvârşesc reconcilieri ce păreau eri cu neputinţă.

Iată ce e de analizat şi de socotit. E oare dat ca împlinirile din urmă ale cugetului să coincidă cu falimentul istoric al lumii ? E în regula nebănuită a destinului ca inteligenţa să se despartă acum de viaţă şi ca grandioasele construcţii, ce spiritul începe să ridice azi, să domine numai un nesfârşit pustiu social ?

Sunt întrebările cari frământă azi cugetarea celor preocupaţi de destinele omului.

II

Căci, cum ziserăm, se săvârşeşte, sus, între Regatele cugetării, o universală şi splendidă pace. Trăim din acest punct de vedere una din epocile cele mai frumoase ale istoriei culturii omeneşti. Ştiinţa după un lung războiu cu filosofia, face cu ea o minunată şi fecundă pace. Mediator a fost geniul decisiv al lui Einstein. In teoria relativităţii generale s'au împăcat toate negările reciproce şi s'au rezolvit la olaltă toate nedumeririle deosebite. E o mare sărbătoare a cugetului, a omului. Spiritul se regăseşte pe sineşi în unitatea lui esenţială, echivalentă cu unitatea firii. In această reînfrăţire a inteligenţii cu lumea, în această reintegrare a **unităţii unice,** e fixarea bazelor ştiinţei depline, a acelei ştiinţi în limbagiul căreia, cum spunea profetic Claude Bernard, se vor înţelege mâine şi filosoful şi poetul şi fisiologul !

Firea se dă din nou omului, întreagă. Şi el o prinde cu întregimea deplină a spiritului. E o regăsire a acelei armonii rodnice din care, de puţine ori deaungul secolelor, a putut gusta înţelepciunea.

Ne povestesc legendele că, în timpul lui Tiberiu, călătorii puteau auzi, când pe întinsul mării se lăsau amurgurile grele, o voce tânguitoare care şoptea : „marele Pan a murit!" Sunt călători cari aud — şi călătorii plutesc azi pe alte mări decât cele ale legendei — sunt călători cari aud, în răsăriturile nesfârşite ale priveliştii lor, replica şoaptei amuţite : „marele Pan va învia !"....

Aşa cum formidabila intuiţie muzicală a lui Beethoven regăsea legătura tainică dintre muzică şi poezie, teoria relativităţii generale înfăţişează posibilităţile sintezii integrale, aspiraţiunea supremă a spiritului omenesc.

Intre jelaniile de tot felul ale vieţii sociale, se ridică, deci, sărbătoarea cea mai înaltă a ştiinţei : împăcarea ei deplină cu filosofia; contopirea lor în cerul comun al cunoştiinţei integrale.

III

Reconcilierile acestea au fost precedate de o mare turburare care întrista pe toţi cugetătorii. Emile Boutroux o deplângea în congresul dela Heidelberg. André Cresson o califica admirabil numind-o **„le malaise de la pensée philosophique".** Dar, în această desorientare agitată, se desfăşura totuşi o activitate pe cât de anarhică pe atât de înfrigurată. **„Lipsa de disciplină dominantă"** pe care o remarca Boutroux, era compensată printr'o producţie din cele mai harnice.

In această activitate fără disciplină se făurea tocmai unitatea a cărei cucerire ni se vesteşte azi.

In vreme ce sociologia desbătea în chip grav problema libertăţii, filosofia se scutura de ultimile resturi ale raţionalismului. Intuiţia începe să-şi ceară drepturile ei, determinismul ştinţific nu-şi mai poate ascunde sărăcia, — el apare fals şi insuficient.. In biologie teoria mutaţiunilor bruşte câştigă mereu teren în ciuda legilor fixe. Raţionalismul dogmatic, care stăpânise aşa de tiranic, începe să-şi revizuiască titlurile. Legile ştiinţifice se învederează rigide şi artificiale. Marele Poncaré, cel dintâi vestitor al relativităţii, dă acel strigăt minunat : **„Peut-être que la nature n'est pas simple".** Succesul intuiţionismului bergsonian nu mai e tăgăduit : „totul e vecinică noutate, evoluţia e creatoare,—spontaneitate şi schimbare vecinică pretutindeni".

Fouillée, cugetătorul care a schiţat o minunată poemă filosofică, spunea : „idealul filosofiei ar fi o doctrină destul de largă, destul de universală pentru a împăca în sânul ei toate sistemele".

Caracteristica, deci, a spiritului omenesc dinainte de războı era : reacţiunea violentă şi susţinută împotriva prestigiului tiranic al ştiinţelor desbinate; apropierea ştiinţei de filosofie. Cei mai reprezentativi eroi ai acestei formidabile încordări au fost Boutroux şi Poincaré.

IV

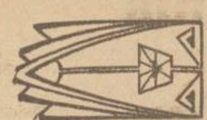
Pe opera lor se întemeiază grandiosul sistem de reconstruire a unităţii concepţiei lumei, la ale cărei debuturi asistăm.

Credem că această reconciliere generală în imperiul spiritului nu va fi independentă de starea socială a omului. E doar o grăbire a celor spirituale peste întârzierile materiei.

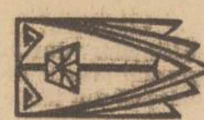
Dar, aşa cum acţiunea de unificare şi de integrare actuală a fost precedată — în ordinea cugetării — de anarhia dinainte de 1914, credem că desordinile sociale de acum pregătesc pacificarea şi întregirile morale de mâine.

Izbânzile sublime din imperiul minţii omeneşti ne fac s'o întrezărim, s'o aşteptăm, s'o socotim certă. Intârzierile nu pot întrista pe cei apăraţi de cugetare ! Sub îndemnul acestor constatări, filosofia contemporană se însufleţeşte, în ciuda jalei sociale, de un mare şi răcoritor optimism. Vestirea care însenina frumuseţea încrederei lui Leibniz: „tout va pour le mieux dans le meilleur des mondes possibles", e şi azi himnul avantgardelor cugetării. Sub ritmul lui puternic, îndrăzneli tot mai libere şi avânturi tot mai luminate, deschid drumul înfrăţirii depline: a ştiinţei cu omul, a omului cu firea, a omului cu omul.

MARGARETA FRASIN

CRONICA SPORTIVA

Despre lupta greco-romană

Reflectând asupra rolului însemnat ce rezervă statele occidentale, luptei greco-romane în cadrul sportului, cred interesant a schița modul în care a evoluat și stadiul actual în care se găsește lupta la noi în țară.

Primele manifestațiuni de acest gen nu datează din-tr'o epocă îndepărtată, cel mult de vre-o 40 ani.

Dela deșteptarea sportivă insuflată de cei doi protogoniști **Moceanu și Velescu** sportsmanii mai vârstnici pomenesc numele profesionistului francez **Doublié,** care secondat de un reputat luptător din Bordeaux — al cărui nume îmi scapă — intreprind cele dintâi demonstrații de lupte Interesul ce au stârnit aceste exibițiuni entusiasmară o parte dintre elementele pregătite la școala lui Velescu-Moceanu determinându-i să se devoteze luptei. Prin contactul cu profesioniștii rutinați ce se succedară, lupta greco romană își formă primii reprezentanți români. In jurul lor se grupează numeroși adepți, rărora li se destăinuește modalități raționale de antrenament și secretele technicei de luptă.

Printr'o muncă stăruitoare câteva elemente selecționate după aptitudini, se lansează printre străini și apucând calea profesionalismului ajung a se impune ca luptători de clasă.

Actualmente reputațiilor lor face cinste sportului românesc.

Am amintit aceste date pentru că în afară de scrimă, lupta greco-romană a rămas singura categorie de sport care a fost practicată cu continuitate la noi în țară. Ca și în Apus, pasiunea pentru lupte s'a născut și a fost întreținută prin profesioniști singurii ce-i posedau tainele. Dacă în ultimii an la noi, nu se mai observă acelaș entusiasm pentru concurențele de luptă, e **pentru că au fost tolerați să se expună în public profesioniști improvizați lipsiți de calitățile atletice vertabile.** In prezent tendința este de a exclude din astfel de reuniuni oamenii diformi, prin obezitate care stârnesc râsul prin prezența lor așa în cât în locul formelor respingătoare se dă preferință siluetelor elegante, suple și pline de vioiciune. Ca urmare logică a acestei purificări, se va înlesni reabilitarea luptei în lumea amatorilor și stimularea acestora. E datoria noastră a sportsmenilor să alimentăm avântul acestui curent salutar ce ar reda luptei rolul de școala a regenerărei după exemplul țărilor apusene. Lupta într'adevăr constitue a**devărata școală a decisiunei, curagiului, energiei și inteligenței indvidului;** este un examen riguros care pretinde sinteza tuturor calităților fisice și descopere spiritul în care știe să se comporte individul, nesubordonat vre unei conduceri străine. O convingere temeinică despre avantagiile luptei nu se poate forma de cât urmărind deaproape pregătirea celor ce i se devotează.

S'a atribuit luptei greco-romane repercusiuni vătămătoare în funcțiunea organelor interne prin încordarea continuă pe care o reclamă. Dar dacă într'adevăr produce astfel de turburări îngrijitoare, cum se poate expl[illegible] prezența a numeroși luptători cari ating între 25—30 ani de carieră în marile campionate din occident.

Cum s'ar mai putea menține într'un mediu unde sporturile atletice sunt tât de popularizate și unde „defiurile" lansate dintre amatori sunt totdeauna redutabile? Reprizele de luptă nu impun niciodată o încordare continuă este o constatare iluzorie a spectatorului. Luptătorul știe că sforțările prelungite nu-s recomandabile și că în desfășurarea unei partide de luptă, intervalele de repaos se succed în număr suficient pentru că nici unul dintre adversari să nu ajungă la epuisare.

Dacă lupta greco-romană predomină prin vechimea ei cu înrâurire mai pronunțată asupra tuturor calităților fisice și poate deștepta atât interes în public așa cum ne-o dovedește campionatele din apus mă întreb ce se proectează la noi pentru ca să'i se asigure un grad mai înaintat de dezvoltare ?

Deocamdată măsurei de încurajare din partea oficialității nu se văd, iar cercurile particulare în cari preponderează pasiunea pentru practica luptei, au devenit insuficiente.

Deși o bună parte dintre amatori dovedesc a fi înzestrați cu un frumos ansamblu de aptitudini indispensabil genului luptei, pregătirea lor nu se poate face în mod conștiincios și complect din cauza sacrificiilor bănești la care trebue să răspundă.

Elementele mai bine conformate — tentate de beneficii însemnate, — fiind atrase spre profesionalism — contaminează prin eexmplul lor și desmembrând grupele de amatori aduc o scădere simțită a stimulărei în concurențe.

S'ar impune să se prevină criza ce amenință lumea amatorilor—care este și trebue să rămână colaboratori fideli în propaganda sportivă, asigurându-le mijloace convenabile de instruire și antrenament. Dacă în vechiul regat gradul de perseverență și desăvârșirea educației pentru luptă întâmpină dificultăți și extinderea sa este stânjentiă, **în schimb ardoarea cu care se urmărește progresul organizațiilor similare din Ardeal este exemplar.** Ce e drept cultura fisică și-a câștigat peste munți încă de mult drepturile, **încât astăzi a ajuns a fi strict indispensabilă în educația tineretului;** entusiasmul pentru sport este cultivat și alimentat la fel ca în țările apusene. **Imbrățișată cu căldură, lupta greco-romană atinge astăzi în Ardeal un gard de desvoltare foarte înaintat, rivalizând din acest punct de vedere cu străinătatea.** Numeroasele cluburi existente sunt frecventate cu aceiași pasiune de amatori din din **lumea intelectuală, muncitoare și negustorească, fără ca cineva să se declare jignit de o astfel de apropiere.** Atât cei ce și-au [...]t vârsta odlescenței în studii, cât și cei ce și-au pe[...] n uzini își caută elixirul sănătății și al puterii de [...]n sporturi. Barierele de clasă s'au șters și pentru [...]au urmărit concurențele de luptă în Ardeal — ce [...] 5—6 ori pe an prin diferite centre—nu îi mai sur[...]tuși de puțin faptul că la disupta primelor locuri [...]ent participă doctori în medicină, avocați, etc. [...] lucrători. Din prea numeroasele exemple aleg [...]lui d-r în medicină Hodor dela Cluj care deși a[...]uație socială strălucită nu consideră o înjosire [...]a printre concurenții de altă categoire socială. [...]ele d-sale fiind un nume cunoscut și bine repu[...]tre amatorii de luptă din Ardeal.

[...]eficiile realizate din astfel de concurențe, nu strică [...]eleva, sunt destinate întreținerii cluburilor, așa încât [...]țele instruirei complecte și raționale pot fi în acest [...] acoperite. Când mijlocul este atât de simplu, dece și [...] noi aci nu se decide oficialitatea să insufle acelaș a[...]ânt ?

Deși suntem înglobați în granițele aceluiaș cuprins [...]ertiorial, de aproape 4 ani,, nu s'a găsit nimeni până acum care să emită idea și să procedeze la organizarea unui concurs în Capitala țărei, la care să fie invitați și reprezentanții lumei sportive din Ardeal.

Cum pregătirea amatorilor de peste munți în luptă este desăvârșită, egalând-o pe a Cehilor și Finlandezilor care și-au asigurat supremația la Olimpiade, am avea numai de profitat când s'ar stabili contactul cu ei. Atunci dece să se mai întârzie încă deschiderea unei **astfel de concurențe** ? Elementelor din vechiul regat care se prezintă cu conformații și aptitudini mai avantagioase pentru genul luptei, li s'ar da prilejul să-și corijeze și să-și perfecționeze cunoștințele asupra technicei de luptă.

Dacă fondurile acordate de autorități **au fost până acuma** utilizate pentru delegațiuni spectatoare, **numai ca** să se poată zice că s'a răspuns în formă **invitațiunilor venite** din partea lumei sportive din Apus, cel puțin pe **viitor** să se caute a- se da o destinație **mai potrivită și mai utilă,** alocându-o **reprezentanților activi.** Cunoscând faptul că lupta greco-romană constitue unul din punctele importante din programul Olimpiadelor, nu cred că am avea o reprezentanță mai demnă și cu mai mare șanse de suces decât selecționând dintre amatorii de luptă.

Prin ce mijloc am putea ajunge să ne formăm pentru jocurile Olimpice, elemente de valoare, de încredere în acest gen ? Convingerea mea nestrămutată este că **numai printr'o legătură strânsă cu Ardealul.**

C. POPOVICI

Știri diverse

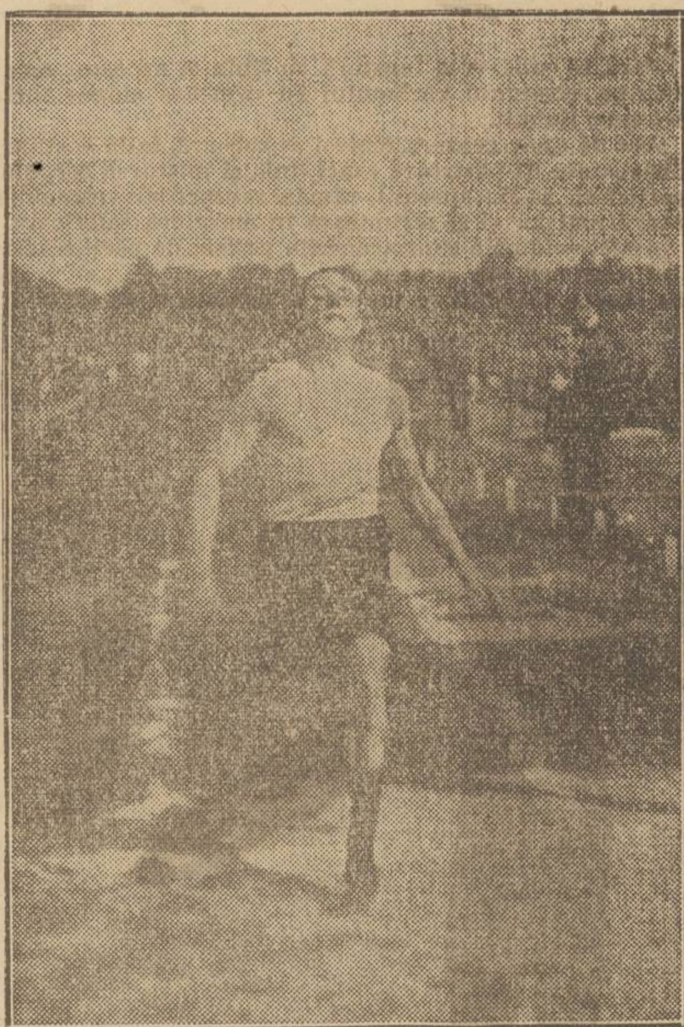
Statele-Unite posedă un adevărat fenomen în persoana lui S. A. Johnson. Acesta a făcut prinsoare că va parcurge 412 km (New-York-Boston) în mai puțin de 50 ore și deși aceasta reprezintă o medie de peste 8 km pe oră. Johnson a câștigat prinsoarea plus 5000 dolari dar a perdut 12 jum. kgr. din greutatea sa normală.

Știrea e senzațională— deși performanța e anti-sportivă — dar cum e transmisă din Statele-Unite..

* * *

Jocurile atletice feminine cari au avut loc la Monaco (Sudul Franței) sub preșidenția deputatului Henry Paté, au obținut un enorm succes.

* * *

Zank (Clubul Olympia) alergând pe 60 metri (14 Mai 1922) pe terenul F. S. S. R.

După expedițiunea din 1921 pentru sufrea pe cel mai înalt vârf de munte din lume — Everest — și cu care ocazie s'a constatat că încercarea e posibilă dar că trebuește amânată pentru 1922, iacă, acum că un grup de 6 oameni îndrăsneți și hotărîți au pornit la atacul inviolatului vârf Everest; aceștia sunt d-nii Struttt, Mallory, Sommerwell, Finck Wakefield și Norton, toți englezi, și ei fac parte dintr'o misiune mult mai numeroasă condusă de generalul Bruce dar care se va opri în așteptare la Kampa Dzong.

Tentativa acestor 6 oameni merită toată simpatia noastră și pentru colosalul efort fizic, pe lângă aportul științific ce va aduce pentru cunoașterea unui enorm masif muntos aproape necunoscut.

* * *

Echipa reprezentativă de hockey a Belgiei a învins echipa reprezentativă a Franței (1—0).

* * *

Citim în ziarul parisian „L'Echo des Sports":

O cablogramă de la Auckland (Noua Zelanda) anunță că *Paddon* a devenit campionul lumei de canotagiu învingând pe deținătorul titlului, *Hadfield.*

„Match"-ul a avut loc pe râul Wanganui, și Paddon a învins cu 8 lungimi pe rivalul său.

* * *

Echipa selecționată de hockey a Franței a învins la Genova echipa selecționată, a Elveției (3—0) fiind față peste 3000 spectatori.

Innot

John Weissmuller — am vorbit de el în mai multe rânduri — nu e nici canadian, nici francez, nici alsacian ci pur și simplu austriac.

Weissmuller va împlini 18 ani în Iulie; el are 1 m. 85 cm. ca talie și cântărește 76 jum. kgr., el se antrenează, zilnic și câte odată chiar de 3 ori pe zi.

Recordurile lumei ce deține până azi sunt următoarele:
150 yarzi în 1 m. 27,3/5 sec.
200 yarzi în 2 m. 02,2/5 sec.
220 yarzi în 2 m. 17,2/5 sec.
300 yarzi în 3 m. 18,3/5 sec.
300 yarzi în 3 m. 35 sec.
500 yarzi în 5 m. 56,3/5 sec.
Altele vor urma cu siguranță.

Boxă

Giuseppe Spalla, campionul Italiei a categoriei „poids lourd" a fost învins la Lyon la a 8-a repriză de francesul *Journée.*

Foot-ball Associație

Echipa parisiană *Red Star*, campionul Franței, a învins pe terenul stadionului Bergeyre (Paris) echipa cehoslovacă *A. F. K. Vsrovice* (1—0) fiind față peste 12.000 spectatori.

* * *

Pe terenul stadionului Bergeyre și în fața unui public de peste 10.000 persoane echipa Cehoslovacă *A. F. R. Vrsovice* a învins echipa parisiană *Olympique* (3—0) iar imediat apoi echipa spaniolă *Real Union Irun* a învins echipa parisiană *Red Star* (1—0).

* * *

In vederea finalei campionatului Franței au rămas în prezență echipele *C. A. S. G.* și *U. Sp. Suisse* cari au învins respectiv *Red Star* (2—0) și *Club Francais* (3—1).

Foot-ball Rugby

Echipa reprezentativă a școlărimei franceze a învins pe terenul dela Colombes (lângă Paris) echipa reprezentativă a școlărimei engleze (11—6).

Preșidenția acestei serbări a avut-o în mod efectiv d-l Gaston Vidal, subsecretar de Stat.

* * *

Reputata echipă spaniolă *Real Union Irum* a învins pe terenul Stadionului Bergeyre echipa parisiană *Olympique* (2—1). Au asistat peste 12.000 persoane.

* * *

Echipa reprezentativă a armatei engleze a învins echipa reprezentativă a armatei franceze (13—6) spre surprinderea multor critici și a publicului.

* * *

Echipa *Stade Toulousain* învingând în finala echipa *Aviron Bayonnais*, a obținut titlul de campion al Franței. — „Match"-ul a avut loc la Bordeaux și echipa învingătoare era comandată de faimosul *Struxiano* fost îndelungă vreme unul din cei mai de seamă „internaționali" ai Franței.

Publicul cu toate că plouase dimineața și a continuat a ploua în timpul primei reprise a jocului venise totuși numeros să asiste la marea și pasionata luptă; într'adevăr cu două ore înainte de începerea jocului erau peste 20.000 spectatori jur împrejurul terenului.

Echipa „Stade Toulousain" a învins (6—0).

Palmaresul campionatului Franței este următorul: 1892 *Racing Club de France* învinge *Stade Francaise* (7—5).
1893 *St. Français* învinge *Racing C. Fr.* (14—5).
1894 *St. Francais* învinge *Racing C. Fr.* (9—0).
1896 *Olympique*
1897 *St. Français*
1898 *St. Français.*
1899 *Stade Bordelais* învinge *St. Français* (5—3).
1900 *Racing C. Fr.* învinge *St. Bordelais* (37—3).
1901 *St. Francais* învinge *St. Bordelais* (descalificat).
1902 *Racing C. Fr.* învinge *St. Bordelais* (6—0).
1903 *St. Francais* învinge *St. Olym Etudiants Toulouse* (16—8).
1904 *St. Bordelais* învinge *St. Francais* (12—3).
1905 *St. Bordelais* învinge *St. Francais* (12—3).
1906 *St. Bordelais* învinge *St. Francais* (9—0).
1907 *St. Bordelais* învinge *St. Francais* (14—3).
1908 *St. Francais* învinge *St. Bordelais* (16—3).
1909 *St. Bordelais* învinge *St. Toulousain* (17—0)
1910 *F. C. Lyon* învinge *St. Bordelais* (13—8).
1911 *St. Bordelais* învinge *S. C. U. F.* (14—0).
1912 *St. Toulousain* învinge *Racing C. Fr.* (8—6)
1913 *Aviron Bayonnais* învinge *S. C. U. F.* (33—0).
1914 *A. S. Perpignan* învinge *St. Tarbes* (8—7)
1920 *St. Tarbes* învinge *Racing C. Fr.* (8—3).
1921 *U. S. Perpignan* învinge *St. Toulousain* (5—0).
1922 *St. Toulousain* învinge *Aviron Bayonnais* (6—0).

Tennis

La campionatele lumei cari vor avea loc la **Wimbledon** (Engliterа) printre concurentele de sex feminin cari s'au și înscris figurează d-ra Suzanne Lenglen și marea ei rivală d-na Mallory „lady-champion" a Statelor-Unite.

* * *

Finala campionatului Engliterei pe teren acoperit a revenit francezului *Gobert* care a învins pe *Norton* însă numai după o foarte aprigă luptă (4—6, 6—1, 6—8 6—4 6—2).

Finala dublu-domni a revenit echipei *Doust-Lycett* asupra echipei *Davson-Mavrogordatos* (8—6, 6—1, 6—3).

Finala doamnelor: *Miss Holman* învinge pe d-na *Craddock* (6—2, 6—1).

* * *

Campionul italian *Morpurgo* a câștigat importantul campionat de tennis care are loc în toți anii la Paris de sărbătorile Paștelui; el a învins în finală pe *Brugnon* (6—3), 1—6, 5—7 4—6).

Simplu doamne a fost câștigat de d-na *Billout* care a învins pe d-ra *Conquet* (7—9, 7—5, 6—1).

Dublul domni a revenit echipei *Gobert-Borotra* asupra echipei *Albarran-Tegner* (6—4, 6—4, 8—6).

Dublul mixt: a învins echipa d-na *Billout-Borotra* (d-ra Cousin Albarran) 4—6, 7—5, 6—4.

Dublul doamne a revenit echipei d-nele *Cousin-Dèvé* asupra echipei d-le *Vaussard-Golding* (6—1, 7—5).

* * *

Compatriotul nostru reputatul jucător de tennis d-l *Mișu* nu pare norocos anul acesta; într'adevăr el a fost din nou învins și de rândul acesta la Dulwich de către tânărul australian *W. Hurst* (6—8, 6—1, 4—1; Mișu nu termină jocul).

* * *

Echipa Indiilor engleze care va juca pentru „Cupa Davis" a fost astfel compusă: frații *Fyzée, Ramasvami, Ranga Roo* căpitanul *Lewis Barclay* și *F. R. Crawford.*

După cum am anunțat, România e sortită a juca contra Indiilor și reprezentanții ei vor fi d-nii *Mișu* și *M. Stern.*

* * *

Simțindu-se în bună „formă" d-ra *Suzanne Lenglen* a început să joace și fără coechipier; debutul în „single" îl a făcut la concursul dela Monte-Carlo și adversara ei d-ra Smailes, a fost învinsă (6—0, 6—0).

Zigura (Stadiu Român) alergând pe 60 m. — **Octav Ionescu**, câștigătorul cursei de 800 metri
(14 Mai 1922 terenul F. S. S. R. București)

„Umanitarismul și Internaționala Intelectualilor"

D-l Eugen Relgis a scris o carte, apărută de curând, cu titlul de mai sus, și în care pentru întâia oară la noi, și în străinătate, sunt prezentate probleme noi, ivite acum în toiul atâtor prefaceri sociale.

E o încercare de a se da umanitarismului un substrat pozitiv, biologic și social — și de a-l prezinta ca o doctrină ce se armonizează cu celelalte acțiuni sociale — precum și de a aplica umanitarismul ca doctrină a unei internaționale a intelectualilor, care e în curs de devenire în țările apusene.

Prof. G. Fr. Nicolai, autorul renumitei opere „Biologia războiului" a scris o prefață pe care o reproducem aci, în întregime:

Mult stimate Domnule Relgis,

Salut cu o bucurie cu totul deosebită, străduințele d-voastră pentru înfăptuirea Internaționalei intelectualilor — de oarece cred că viitorul Europei atârnă, în cele din urmă, de răușita năzuințelor de acest fel.

Eugen Relgis

Internaționala proletariatului este întemeiată atât de evident pe *interesele* proletarilor, încât nu e nici un merit dacă proletarii s'ar supune acestei chemări. Ei ar fi putut înfăptui de mult o atare instituție durabilă, dacă nu s'ar fi pus în calea lor idealurile naționale nutrite de intelectuali.

Intelectualii nu sunt însă legați de Internațională prin *vreun interes imediat.* Dacă o recunosc și vreau să lupte pentru dânsa, ei dau atunci dovadă de o mare facultate de abstracțiune, putând vedea idealurile ce n'au devenit încă realități.

Nu trebue să uităm, că orice ideal cultural a crescut până acum numai pe solul culturii naționale, — ceiace nu ne poate mira, dacă ne gândim că orice cultură e în raporturi vitale cu limba națională originară. Tocmai cei mai buni dintre intelectuali, cari au băut din cupa plină a unei culturi naționale, sunt atât de pătrunși și de orbiți de aceste idealuri trecute, încât, adesea, cu toată bunăvoința lor ei nu sunt în stare să vadă frumusețile viitoare ale unei noui culturi internaționale.

De fapt, noi, intelectualii, am fi trebuit să renunțăm la multe din cele ce ne erau scumpe, dacă o adevărată Internațională ar fi devenit o realitate universal-stăpânitoare. Nu se poate evita ca, în acelaș timp, noua civilizație — care în mod necesar, e egalizatoare, nivelatoare — să nu surpe unele stânci semețe ale vechei culturi moștenite. Și, nu ne poate consola îndeajuns faptul că, a fost astfel și cu toate progresele culturale. Nu există nici un echilibru absolut între drepturile noastre individuale și datoriile noastre sociale — și, pretutindeni unde cultura crește în suprafață, ea trebue să scadă în înălțime. Viața sălbaticilor avea, fără îndoială, frumusețile ei ce nu se întemeiau numai pe desordine fără margini. Deși e probabil că, aceste idealuri sunt pierdute pentru totdeauna trebue să spunem totuși că, privită în întregime, cultura noastră de azi e cu mult superioară decât acea a popoarelor barbare.

Privind înapoi, fiecare va recunoaște aceasta. Dar, față de viitor, vor fi totdeauna prea puțini clar văzători cari să poată numai presimți aceste idealuri ce se apropie — pentru ca, încrezători în ele, să arunce peste bord idealurile vechi, realizate. Și aci, se prețuește mai mult vrabia din mână decât porumbelul de pe acoperiș.

Astăzi, acest quietism mărginit și suficient este, fără îndoială, mai puțin potrivit ca ori când. Corabia omenirii acum prea rătăcită în furtună, printre prăpastii — pentru ca să nu aruncăm peste bord tot balastul de prisos, ca să ajungem în port cel puțin cu cele necesare vieții.

Printre aceste lucruri de prisos nu sunt numai tunurile, ci și unele idealuri și frumuseți. Nu trebue să luăm în nume de rău pe acel care se desparte cu greu de ele. Dar sunt convins — cu toate că nu pot dovedi aci în mod amănunțit — că vremea este atât de furtunoasă și că valurile se năpustesc cu atâta urgie, încât noi — cei responsabili — nu putem lua asupra noastră riscul, expunând corabia la naufragiu numai pentru niște amintiri devenite dragi.

Dacă noi nu câștigăm iarăși marea liberă, aruncând la timp balastul, corabia se scufundă în cele din urmă cu oameni și cu lucruri și, oricum, sunt atunci pierdute și toate frumusețile.

Intelectualii trebue să-și amintească azi de datoriile lor sociale. Ei n'au dreptul ca, pentru unele preferințe ale lor încă atât de îndreptățite, să se pună înaintea curentului evident al vremei — care tinde, fără nici o îndoială, spre o internaționalizare a lumii.

Când însă intelectualii ar recunoaște în cele din urmă aceste datorii ale lor, s'ar înfăptui atunci mai bine această tendință. Intelegerea deplină a intereselor tuturor cercurilor, a muncitorilor și a conducătorilor, duce la o administrare unitară a lumii, devenită mică 1). Cultura e singura care în actuala stare de lucruri, pare a nu reclama această administrație unitară. Cultura este retrospectivă și de aceia vedem că, pretutindeni, tocmai intelectualii luptă cu mai mult entuziasm pentru tot ce e conservator, tradițional consacrat. Și pentrucă ei luptă cu mai multă pasiune, au, din nefericire, mai multe izbânzi. Nu voim să-i dojenim pentru aceasta, chiar când se găsesc prea deseori printre lucrurile conservatoare și multe cari, fără îndoială, și-au trăit traiul. Tocmai de aceia, trebue să salutăm cu îndoită bucurie străduința d-voastră, de a trezi în acești intelectuali conștiința datoriei lor și presentimentul idealurilor ce se apropie.

GEORG FR. NICOLAI

1) Nicolai înțelege prin aceasta, lumea devenită mică — prin progresul internațional al tehnicei, științei, artelor ș. a.

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ține seama nici de rugămințele speciale pentru păstrarea lor.

„Adevĕrul Literar și Artistic" va da o deosebită atențiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor și tuturor artiștilor fotografi din țară, cerându-le să ne trimeată desene și fotografii de actualitate.

Toate reproducerile vor fi retribuite.

Cărţi şi Reviste

Romanul englez

May Sinclair. — Life and Leath of Harriett Irean.

Inzestrată cu multă putere de observaţie psihologică, autoarea zugrăveşte un tip de femee intrând în toate amănuntele necesare unei desăvârşite priceperi a caracterului ei.

„Viaţa şi moartea Harietei Frean" e un fel de autobiografie, căci, caracteristic la această scriitoare e felul de a-şi povesti mereu viaţa cu multiplele sale aspecte.

Harriett îşi adora părinţii care o creşte în cultul frumuseţii. Idealul ei ar fi să devină încântătoare cum îi este mama şi aristocrată ca tatăl ei. Nu va ajunge nici odată să le semene şi se va usca în sterila imitare a modelelor despre care, de altfel, şi-a făcut o falsă idee.

Face experienţa unei prietenii entuziaste pentru una din colegele dela şcoală, dar iubeşte mai puţin decât e iubită, suferind de marele cusur ce constă a nu se putea abandona cu totul. Amica ei, cu toate jurămintele de a nu trăi decât pentru Harriett se logodeşte. Harriett se îndrăgosteşte de logodnicul prieten, logodnic, care de altfel o şi prefera pe Harriett. Aceasta însă nu se poate hotărî să facă un gest puţin elegant şi lasă pe Robin să se căsătorească cu Priscilla.

Harriett are treizeci de ani. Priscilla e bolnavă şi paralizată. Robin se simte nenorocit, tocmai când prietena soţiei sale îşi dă seama că amintirea unei jertfe nu poate umple o existenţă. Tatăl Harriettei moare. Muma ei nu mai trăeşte multă vreme aşa încât fata care ajunge de treizeci şi cinci de ani nu mai trăeşte decât în trecut. Când împlineşte patruzeci şi cinci de ani, vine la căpătâiul Priscillei care moare. Robin nici nu-şi mai aduce aminte de dragostea din trecut şi se căsătoreşte cu o infirmieră. Moare dela 78 de ani, după ce despărţită de lume, ajunsese sclava unei servitoare care o teroriza.

După cum se vede imaginaţia lasă mult de dorit în această povestire pe etape, dar sunt acolo observaţiuni juste şi descrieri atrăgătoare.

Predicile de Advent a lui Bourdalone

(Traduse din originalul francez de D-r Alexandru Niculescu Blaj, tipografia Seminarului).

Secolul al şaptesprezecelea, acest secol de revoluţie a literaturii franceze, care a dat la iveală operele neperitoare ce au ridicat prestigiul naţiunii franceze la cel mai înalt grad, la acelaş grad înalt de splendoare a ridicat şi predica bisericească. Regele Sore, care a dat cel mai larg sprijin literaturii şi ştiinţelor, s'a îngrijit, ca la curtea lui să aibă pe cei mai renumiţi predicatori. Iubitor al frumosului, a căutat frumosul şi în adevărurile religiei, adevăruri, une-ori neplăcute, chiar şi pentru curţile regale. Mari oratori bisericeşti ai timpului, **Bossuet, Fenelon, Massilon** şi **Bourdaloue** şi-au împlinit greaua misiune de-a rosti cuvântări bisericeşti în faţa curţii regale şi regele era bucuros să treacă chiar şi prin fiorii spaimei şi groazei, de dragul formei absolut desăvârşite, artistice, în care aceşti oratori (une-ori adevăraţi acuzatori îşi îmbrăcau cuvântările. Genul oratoriei bisericeşti a ajuns la o înălţime ne mai atinsă până atunci şi nici de-atunci încoace. Predicile lor vor fi întotdeauna o lectură aleasă şi plăcută chiar şi pentru cei cari nu cred în Dumnezeu. Prin forma lor desăvârşită ele nu mai sunt un patrimoniu al religiei sau bisericii, ci-al lumii întregi. De-aceea s'au tradus în toate limbile culte.

In limba noastră a tradus o parte a predicilor lui Massilon părintele Ioan Genţ, dela Oradea-Mare, încă în timpul regimului unguresc, tipărindu-le în două volume mari, cari s'au vândut toate, până la cel din urmă exemplar aşa, că azi nu se mai găsesc în librării.

Iar acum, părintele dr. Alexandru Niculescu ne surprinde cu un volum de aproape 300 pagini octav, care cuprinde 12 cuvântări a lui Bourdaloue, renumitele predici de advent. Sunt predici cari înalţă şi coboară, îndulcesc şi amărăsc, mângâie şi ustură şi mai presus de toate îndreaptă, lăsând în sufletul omului o tulburare ce la urma urmelor duce la pocăinţă.

Nu încercăm o apreciere a predicilor lui Bourdaloue,— poate n'am isbuti să înfăţişăm cititorului întreaga lor splendoare. Traducerea lor în româneşte trebue să o socotim înse ca pe-un adevărat eveniment, nu numai bisericesc, ci şi literar în înţelesul general al cuvântului, cu atât mai vârtos, că dintre toate genurile literare în literatura noastră cel omiletic e mai slab reprezintat. Cauza e îndeobşte cunoscută, la noi predicile sunt rare, mai rare poate şi decât—schimbările de guvern. Preoţii, cari îşi înţeleg chemarea de-a vesti regulat cuvântul Evangeliei se isbesc de greutatea lipsei de isvoare şi cărţi de pregătire. Predicile de Advent a lui Bourdaloue sunt atât de cuprinzătoare, încât preoţii pot din fiecare să culeagă material chiar pentru mai multe predici. Iar pentru cititorul mirean sunt, cum am mai spus, o lectură plăcută, înălţătoare.

Părintele Niculescu ne pune în vedere că va traduce toate cuvântările marelui orator care a fost Bourdaloue,—suntem siguri,—în aceeaş limbă românească aleasă, ca şi volumul de faţă. Dela apariţia cărţii încoace a ajuns **episcop la Lugoj.** Felicitările noastre, dar îi dorim, să nu-l împiedice grijile episcopiei dela împlinirea frumoasei promisiuni.

— s. p. —

Insemnări

Comemorarea lui Coşbuc

Un grup de profesori universitari dela Cluj, din indemnul doctorului Iacobovici, decanul facultăţii de medicină, au făcut mai zilele trecute o excursiune până la Năsăud satul natal al poetului.

Excursioniştii au bătut o placă comemorativă la casa unde s'a născut nemuritorul autor al „Baladelor şi Idilelor"; asociind la această cucernică închinare, tot poporul din partea locului, dând aştfel unui simplu gest emoţionant caracterul unei înălţătoare sărbători culturale.

Langue d'or

In lucrarea sa *la Romanie* (nu Roumanie), J. A. Vaillant numia limba românească *langue d'or*. Prin aceasta el făcea un dublu joc de cuvinte: pe de o parte vroia să spue că este limba unui popor din Orient (în poziţie cu *langue d'oc*); de altă parte — francez politicos şi admirator al graiului românesc — el voia să facă un compliment acestui grai: numindu-l graiul de aur.

Versurile unui telegrafist

Ugo **Spojetti** era un telegrafist din o mică provincie liguriană, şi visa la aparatul Hughes.... Gangele, crocodilii, pe Bramaputra şi pe Kamadeva. Zuruia maşina, trombonul şi reţeaua nervoasă nu-i lăsa răgaz nici un moment, claviatura osoasă, cu manivela de bronz şi cu tremurul curentului electric... nu-l indispunea pe **Spojetti.** Visa mereu: senzaţiile profunde ale misticismului indian, şi tot mai tare i-să făcu dorinţa, de-a vedea India lui Vasco di Gama... Dar telegraful este realist. Telegraful este amantul comivoiajorilor şi al bancherilor. Şi firele lui nu rabdă sentimentalismul. **Ugo Spojetti** ligurianul, ajunse aruncat afară din birou, pentru „trândăvie" în serviciu. In loc să cheme pe cutare bancher din Padova ori Milano—**Ugo Spojetti** îndrăzni să cheme, cei adevărat pe-un fir tainic al dragostei de artă, pe Cakya-Muni, care râde mereu şi împarte dragoste şi flori amanţilor... **Ugo Spojetti** telegrafistul însă nu s'a intimidat şi nici chiar n'a disperat, că a fost aruncat din post. A scris un volum de versuri; „Seri de serviciu telegrafic".... care este azi senzaţia literaturei italiene. Versurile sunt amalgamisate parcă din realitate şi letargie, sunt visiunile unui om, legat în lanţurile convenţiunei, care vede într'un clair-voyance—idealul vieţii şi aude canoane cereşti. Versurile lui **Spojetti** telegrafistul, sunt citite de toţi gurmanzii literari, căci lămuresc supliciul neurastenic al omului modern, de-a nu putea şti şi vedea, tot.

Ce ochi mari a putut holba directorul Poştelor care l-a concediat pe **Ugo Spojetti,** pentru că nu şi-a văzut de serviciu !.... Şi în loc să adoarmă pe clapele aparatului Hughes (ce deliciu !....), s'a ataşat de ceata netunşilor cafenelelor şi mizgăleşte hârtia, în loc să lipească telegrame cochete şi să stampileze, tot să stampileze......

Congresul lui F. I. A. L. S.

Congresul „Federaţiei internaţionale a Artelor, Literilor şi Ştiinţelor" din Paris, a avut loc în Aprilie, la Bruxelles. Programul practic al lui F. I. A. L. S. a fost consacrat. Au luat parte delegaţi din ţările europene şi americane.

Din articolul publicat in no. din 12 Martie al „Adevărului literar" se ştie că F. I. A. L. S. tinde să unească intelectualii de pretutindeni prin interesele spirituale şi culturale ale omenirii— şi, în special, prin interesele profesionale ale intelectualilor.

Printre rezoluţiile importante votate la congres, sunt următoarele: 1) stabilirea drepturilor de autor şi a dreptului de urmărire în ţările unde el nu e încă recunoscut prin lege. 2) O comisiune internaţională va fi însărcinată să studieze chestiunea unificării drepturilor de autor, precum şi perceperea—în beneficiul colectivităţii artiştilor, a unei taxe asupra vânzării antichităţilor. S'a decis să se ceară guvernelor votarea drepturilor de autor şi de inventator; s'a discutat şi chestiunea centralizării activităţii ştiinţifice în centrele ştiinţifice, cari prezintă mai multe înlesniri.

Congresul a votat şi o moţiune privitoare la ajutorul ce trebue acordat intelectualilor ruşi atinşi de foamete. Altă moţiune decide în principiu adoptarea unei limbi internaţionale, precum e esperanto şi predarea ei în şcoli.

Din biroul executiv internaţional al lui F. I. A. L. S. fac parte d-nii **Banville d'Hostel,** administrator-general, **Han Ryner, P. Brulat, P. N. Roinard, Emil Pignot, R. Canudo, Charrni, Peruchi** şi delegaţii-generali ai fiecărei ţări, între cari e şi d. **Eugen Relgis,** delgatul-general al lui F. I. A. L. S. în România.

Din România au aderat 150 de scriitori, artiştii şi alte categorii de intelectuali. Grupul român a fost reprezentat, prin delegaţie, de d. **Banville d'Hostel,** care a citit raportul d-lui Relgis şi a făcut o expunere a activităţii sale umanitariste în ţară. D-sa a anunţat apariţia cărţii d-lui Relgis: **„Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor",** ce va apare şi în traducere franceză. Un capitol din această carte s'a publicat în **Esope,** organul federaţiei.

D. Banille d'Hostel a transmis grupului de aderenţi din România „salutul frăţesc al congresului" şi speranţele ce se pun în participarea lor activă la mişcările internaţionale ale intelectualilor.

Un apel al lui Rabindranath Tagore în favorul unei Universităţi Internaţionale

Ilustrul poet al Indiei Tagore, a înfiinţat la **Sant in iketan** Locuinţa Păcei), situată în provincia Bengală o **Universitate Internaţională,** care are de scop—după cum se ştie—apropierea culturilor orientale de cele occidentale. Marele poet indian, ale cărui opere au devenit în scurt timp clasice, publică acum un entusiast apel către „toţi oamenii de bine ai lumei" în favorul Universităţii Internaţionale, în care invită la colaborare pacinică pe artiştii de seamă ai popoarelor, să se inspire de „somnul Asiei", de miturile pline de umanitate ale buddhismului, şi să se termine ignorarea voită ori silită a minunatului element asiatic de reconstruire a sufletului omenesc. Asia ignorată şi colonisată de barbaria mercenară, va răspunde cu-o surprindere: ce n'a putut face niciodată civilizaţia tiraniei, o să poată împlini cu uşurinţă: misticismul plin de iubire al Indiei. Dezastrul european nu cunoaşte frontiere geografice. Misterul iubirei va echilibra şi de astădată perturbaţia socială, care a schimbat caracterul umanităţei în o câmpie de războiu, unde chiar sufletul omenesc a fost învins. Antanta Orientului şi a Occidentului trebueşte înfiinţată, pentru o cât mai grabnică salvare a culturei omeneşti. Este sigur că artiştii mari ai Europei învechite vor refugia cu inspiraţia lor la izvoarele profunde ale filosofiei şi artei Orientului asiatic, unde sunt nesfârşite comoare de frumuseţă şi adevăr. Şi Orientul nu deneagă ajutorul cerut, nu-şi închide porţile— doar este inepuisabil în rezerve morale.

Rabindranath Tagore sfârşeşte apelul său de biblică inspiraţie, cu un salut frăţesc adresat tuturor occidentalilor, cari mai respectă florile, stelele şi sânul mamelor, să nu refuze mâna Asiei, oricât de păroasă ar părea, căci şi ursul îşi poate iubi odrasla şi şi-o iubeşte, şi iubirea este fondul pe care să brodează viaţa, căreia îi dau înţeles rău oamenii.

CHESTIUNI FEMENINE

O răsboinică: Jeanne d'Arc

Amazoanele n'au trăit numai în ţara Sciţilor, Evul Mediu a făcut dovada femeilor, războinice, cu sufletul de eroină. Orice castelană, de atunci, era capabilă să devie o învingătoare.

Jeanne de Monfort care s'a luptat, douăzeci de ani pentru stăpânirea ducatului Bretaniei, Blanche de Champagne, care în vreme ce fiul ei, Thibaud a fost minor, ea a luptat în fruntea armatelor contra lui Erard de Brienne, Blanche de Castille, regenta fiului ei minor Ludovic, a dat singură asalt la Belteme: iată atâtea exemple ilustre de femei soldaţi şi de căpitani aprigi.

Ce poate fi mai caracteristic, pentru mentalitatea femeei, ca înrolarea ei în Cruciade ?

Idealul să ajungă la Sfântul Mormânt, a purtat-o, mile întregi, pe jos, alături de Gottschalck, de Pierre l'Eronite, de Godefroid de Bouillon, Ludovic al VII-lea, Barbaroza şi Sântul Ludovic.

Marguerite de Provence şi Alienor d'Aquitaine şi-au însoţit bărbaţii, una în Antiociha, cealaltă în Damietta, şi Mansurah, soţia regelui sfânt a dat cele mai straşnice dovezi de devotament şi credinţă.

Femeile războinice, în fruntea lor cu Jeanne d'Arc, sărbătorită azi în Franţa pentru al cincilea secol, şi-au bătut efigia în metalul cel mai durabil.

Odată cu Cruciadele, au apărut cele dintâiu **Cruci roşii,** pe câmpul de luptă, dând răniţilor să bea s'au pansându-le rănile.

Legislaţiunea feudală recunoaşte femeilor capacitatea militară şi modificarea moravurilor tradiţionale, care se simţeau blesate, că femeia se urcă pe cal, sau conduce un batalion de oameni.

Cea mai clară viziune, a lăsat-o tot Jeanne d'Arc, în istoria omenirii civilizate.

Istoricii acestei sfinte franceze, s'au ocupat cu deosebire de minunea, pe care ea a săvârşit-o, graţie iluminaţiunei sale mistice.

Dacă am transporta miracolul Fecioarei din Orlean, în vremurile noastre, ne-am întreba de sigur cum s'a putut ea impune ca şef-căpitan, în vremurile acele de imposibilă sezisare femenină ?

In timpul războiului nostru, Fecioara de la Jiu, a săvârşit acte de minunată vitejie şi astfel am putut vedea pe Ecaterina Teodoriu, locotenent în armata română.

Legiunea cercetăşiei însă, i-a îngăduit afirmarea sa eroică şi de aci încolo paşii repezi spre glorie şi moarte.

In timpul Jeannei d'Arc însă, când alte moravuri, susţineau societatea, Fecioara din Orlean, s'a ridicat numai prin puterea ei mistică, deasupra prejudecăţilor şi neîncrederei masculine.

Iată dar, dealungul secolelor, victoria femeilor, prin religie şi curaj şi aşezarea lor în calendarul religios sau istoric, alături de marii împăraţi, ai omenirei rănite şi sguduite de dezastre.

Franţa sărbătoreşte azi, pe Fecioara din Orlean, pe Sfânta Ioanna d'Arc, aducând aminte de toate femeile îngenunchiate pe câmpul de luptă şi sacrificate pentru binele patriei.

ROZINA

Revista Modelor

SILUETE MASCULINE

Moda brăbătească nu e nici autoritară, nici fantastică, nici schimbătoare, cum este moda femeiei.

Ne putând evolua, ea se mărgineşte la aceiaşi temă, la care din când în când se schimbă un mic detaliu.

Şi totuşi, aceste detalii oricât de neînsemnate par, ele aduc de multe ori schimbări totale în siluetele masculine şi haina oricât de bine păstrată, se resimte ca în faţa vârstei, de noile schimbări ale modei curente.

Uniforma masculină, deci oricât ar fi de gravă, ea însăşi se complace cu capriciul croitorilor inovatori.

Fără să aibă vreo legătură cu linia şi aspectul modei femenine, costumul bărbatului îşi urmează singur metamorfozele, liniştit.

Aşa de unde centura femeei se coboară, talia costumului bărbătesc îşi păstrează exact linia şi mişcarea corpului; umerii fără să fie apretaţi, rămân rotunzi iar vestonul se coboară mai jos şi se strimtează în marginea inferioară.

Astfel şoldurile sunt acoperite perfect de părţile vestonului, care cad vag şi comod.

Se poartă vestonul cu un singur nasture şi cu trei.

Primul puţin luat în jurul taliei, la al doilea se serveşte de un singur nasture.

In vara aceasta, se vor purta şi vestoanele cu doi butoni, foarte departe unul de altul.

Culoarea albastră şi serjele par a se bucura de favoarea anotimpului.

Şi moda bărbaţilor impune anume forme de haine, aşa nu se vor mai purta redingotele, în ciuda Angliei, care încă le preferă.

Găsesc de bun gust, să se poarte jacheta, cu doi butoni. E un costum de ceremonie prin excelenţă şi în acelaş timp, şi pentru după amiază.

Vesta va fi deschisă potrivit şi de culoare deschisă.

Pantalonul — lucru esenţial — neapărat din stofa jachetei, se strâmtează uşor în spre gheată.

Gheata va avea partea de sus albă, ca singura scuză a purtărei sale.

Smokingul se face cu reverele foarte lungi şi înguste jos, dintr'o mătase lucioasă şi păstrând cât mai mult înfăţişarea vestonului.

Mânecele sunt jos strimte, iar pantalonul fără bantă întoarsă, şi după plăcere, subliniat de două bentiţe înguste paralele.

Haina ceva mai lungă şi cu basca mai largă.

Vesta albă de pichet, foarte deschisă, şi închisă cel puţin în patru nasturi, marginea de jos rotundă.

Pardesiul raglan în stofă deschisă, bine petrecut pe pept, cu nasturi depărtaţi unul de altul şi cu talia puţin indicată în spate.

Iată dar câteva indicaţiuni pentru încurajarea acestei garderobe severe, care ne însoţeşte aşa de credincioasă, în escapadele noastre nocturne şi ceremoniale.

Oricum se poate „flirta" mai cu multă eleganţă, când linia sacoului este oarecum căutată şi atitudinea stilizată, în mişcarea ei naturală.

DIANA

Joc de inteligenţă

ŞAH

Deslegarea problemei No. 121.

de *S. Rosenfeld*

La o primă privire s'ar părea că deslegarea ar fi: Retragerea pionului d6 în d5,—urmând apoi D. b6—g6 ×mat

Vom dovedi însă că această deslegare este numai aparentă, căci pionul d6 e venit din c5 şi nu a putut fi nici o dată în d5.

Pentru aceasta urmează să analizăm bătăile,—adică lipsa pieselor.

Albul a bătut cu pionul a 2 pentru a ajunge în d6 *trei figuri*,—pionul e2×f3 *o figură*,—iar a 5-a figură *Neb. din c8* a fost bătut pe loc de o piesă albă, întru cât nu a avut posibilitatea de a eşi, pioanele negre din b şi d aflându-se pe locurile lor iniţiale,—prin urmare acelaş N. din g8 este unul construit în b1. Deci în total 5 *piese* bătute, atâtea câte lipsesc de pe tablă. Pionul din h5 deci a trebuit să ajungă din h2 prin simplă avansare fiind exclusă posibilitatea unei alte bătăi.

Negrul. Construirea N. bătut în c8, neputându-se efectua de cât în b1, de către pionul a,—prin a2×b1 N,—avem *prima bătaie.* Pionul h4, nu poate fi de cât h×g şi apoi g×h4 (*alte 2 bătăi*) sau *g×h4 şi h×g5* (*tot 2 bătăi*). Deci în total 3 bătăi vizibile, urmând ca a 4-a piesă lipsă să fi fost bătută numai de o figură şi nici de cum de pionul e5, că uia spre a bate şi a reveni pe verticala e îi trebuia 2 bătăi, deci ar fi fost prea mult.

In rezumat: *Albul* a bătut 5 piese negre şi anume: D. T, ambi N. şi C ; iar *negrul* a bătut 4 piese albe, cari lipsesc. Neb. negru pe negru, nu putea fi bătut de cât pe un câmp negru. Pionul e2×f3 a bătut pe un câmp alb,—deci dacă pionul a 2 ar fi mers ×b3×c4×d5, ca apoi să poată să facă mişcarea de analisare d5—d6, nu ar fi putut bate nebunul de mai sus. Deci trebuia neapărat ca pionul *a* să ajungă pe un câmp negru printr'o simplă avansare, şi ori unde ar fi făcut-o, nu putea ajunge în d6 de cât din c5 printr'o bătaie. Şi dacă am retrage această mişcare, trebuie să punem la loc piesa neagră în d6 şi deci linia b6—g6 nu mai e liberă. Prin urmare mişcarea retractară d6 în d5 nu e posibilă, iar în c5 nu duce la mat.

Printr'o altă mişcare retractară ca D să ajungă să dea mat în g6 e un ce imposibil.

Un alt mai vizibil ar fi h5×g5 enpassant, prin susţinerea punctului *h*6, fie prin D retrasă în e3 sau N. h6 retras în f8.

Luarea en passant ar fi permisă numai dacă am putea dovedi că ultima mişcare a negrelor a fost g7—g5 şi *nu a putut fi alta.*

Atât din analizările făcute, cât şi din posiţia celorlalte piese resultă:

Pioanele negre din b. c. d. f. nu au mişcat încă. N. g8, h8, nu au putut mişca. Neb. alb în h6, sau în f8, unde s'ar afla de mai mult timp, păzeşte diagonala şi deci P. negru nu s'a putut mişca. Pionul h 4 nu a avut de unde veni. Pioanele g şi e nu au putut veni din g6 şi e 6 căci regele alb ar fi fost în şah, *iar câmpul a6 e ocupat.* Ch1 nu poate fi unul construit, iar din g3 nu a putut veni, R alb ar fi stat în şah. Deci nici una din mişcările analizate nu s'a putut face şi deci singura mişcare posibilă ar fi: *g7—g5*, după care ar urma *h5×g6* e. p. + mat.

Acum care din cele 2 mişcări retractare e cea adevărată: Db6—e3 sau Nh6—f8?

De3—b6, nu schimbă într'un nimic analiza făcută, pe când dacă mutăm înapoi N. în f8. Câmpul h6 fiind liber, poziţia pioanelor g5 şi h4 se mai poate explica şi astfel:

Pionul g a venit de mult în g5 şi de acolo bătând *o piesă* s'a plasat în h4,—pionul h7 a mers de mult în h6, iar ultima mişcare a negrelor ar fi fost: h6×g5 (altă piesă bătută, deci tot 2 piese în total), şi dacă în asemenea caz cu N în f8, ultima mişcare a negrelor poate fi şi alta de cât g7—g5, luarea en passant *nu este permisă.* Deci unica deslegare a problemei este:

1) Db6—e3
2) h5+g6 e. p. + mat.

S. Rosenfeld

Spre a satisface dorinţa mai multor cititori, autorul ne trimete şi o partidă care ar putea duce la posiţia problemei:

1) h2—h4	Cb1—c6	18 Th1—h3	a2+b1N
2) h4—h5	Cc6—e5	19 Ta1—a8+	R—h7
3) a2—a3	C—f3+	20 T—e8	C—f5
4) e2×f3	e7—a5	21 T—e7	C—g3
5) N—c4	a7—e5	22 R—e3	C—h1
6) d2—d3	N—b4+	23 R—e4	N—a1
7) a3×b4	a5—a4	24 N—e6	N×N
8) Ch3	a4—a3	25 T—h4	N—f5+
9) C—g5	a3—a2	26 R—d5	g6—g5
10) C—e4	D—e7	27 N—f4	R—h6
11) C—d6+	R—f8	28 D—e2	N—h7
12) C×c8	D—c5	29 D—e3	N—g8
13) b4×c5	T—a6	30 R—e4	R—h7
14) C—e7+	C—h6	31 R—f5	gh×4
15) C—g6+	h7×g6	32 N—h6	g7—g5
16) R—e2	T—d6	şi acum	
17) c5×d6	R—g7	33) *De3—b6*	(poziţia

problemei), — pe care o retrage, jucând 33-h5×g6 e. p.+ mat.

P. I. Negreanu..
Lt. I. H. Gudju

La Craiova
S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSC[UTA]
AGENŢIE TEATRALĂ
Ioniţă Plesşe[a]
Strada Unirei No. 47

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

SERIA III—ANUL III No. 79

2 Lei Exemplarul în țară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 28 Mai 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

LITERAR ŞI ARTIS
ista "Transilvania

Un Contimporan al lui Alecsandri

de N. IORGA

Poetul Gheorghe Baronzi

(După o cónferință la Universitatea liberă din București)

Dacă apariția lui Eminescu nu este ceva incidental, sporadic ci este în legătură cu întreaga desvoltare și a fondului și a formei literare —și întrebuințez cuvintele „formă"' și „fond" așa cum se obicinuiau pe vremea mea, când se făcea mai puțină filosofie; acum fiecare lucru se chiamă cu câte un alt termen pe care e prea târziu să le învăț, mai ales că e cam același lucru — din epoca sa.

Dacă astfel s'a putut întări părerea, pe care trebuie să o avem puternică, din ce în ce mai puternică, cum că literatura românească nu este o serie de imitațiuni, mai mult sau mai puțin reușite, după deosebite literaturi străine, ci desvoltarea unui curent foarte tare, plecat din sufletul nostru național, hrănit din izvorul nostru propriu, împrospătat, îmbogățit, readus la normalitatea lui din când în când de critici cuminți, data aceasta, față de triumful literar al lui Vasile Alecsandri, va fi vorba de un alt scriitor, de care unii vor fi auzit mai mult decât de Bumbac, poetul bucovinean, dar care, fără îndoială nu se bucură nici pînă în momentul de față de reputația la care ar avea drept, deși am încercat pentru dânsul, ceea ce n'am avut vremea și putința să încerc pentru Bumbac, adică o edițiune nouă, deși necompletă pentru că opera lui e foarte întinsă și inegală, ediție pe care a distrus-o, aproape neatinsă de puținii cititori, ocupația germană la tipografia dela Vălenii de Munte. De aceia, cartea ne mai existând în comerț, nefiind fost cetită de publicul dinnaintea războiului și constituind în mare parte ceva cu totul necunoscut vremii de azi, să-mi fie îngăduit a vorbi de scriitor și opera lui pentru a se vedea că, alături de Alecsandri, și în unele privinți mai sus decît dînsul ca meșteșug tehnic, varietate a inspirației, înțelegere a spiritului popular și putere dramatică, a existat un scriitor asupra căruia măcar acuma se poate îndrepta atenția publicului.

Gheorghe Baronzi nu este un scriitor din 1870-80 când sîntem deprinși a căuta, în atmosfera creată de Alecsandri, pe cei mai mulți dintre poeții noștri moderni : e un poet vechiu, care a început a scrie înnainte de 1848. Alături cu bucăți de ton în general fals, imitând pe Byron, care a fost destul de răspândit în societatea noastră pela 1830-40 (mai tîrziu nu), impuind multora prin caracterul vehement al scrisului său, prin puternica pasiune pe care o deslănțuie în fiecare bucată și prin extraordinarul spirit de aventură care osebește figura lui, une ori caricaturală de prea multă exagerație, alături deci cu imitații după Byron se găsește cutare bucată, ca o schiță din viața istorică românească în legătură cu prevestirile de moarte ale lui Alexandru Lăpușneanu, care, într'adevăr, în puțin versuri, suggerează acea epocă.

In afară de aceste prime încercări opera poetului a apărut într'o serie întreagă de broșurele, cu niște titluri care, cum le întîmpinăm și mai tîrziu, corespund mai mult sau mai puțin cuprinsului. In Epoca lui Baronzi, care iscălia une ori cu numele lui întreg, alte ori numai G. A. B., titlul era în genul romantic : *Nocturne, Danubiene*, etc. La 1844, el publică „Eleonora", dramă în trei acte, foarte proastă. Căci opera e absolut inegală : nu se poate stăpîni pe dînsul, puterile lui reale îl duc adesea dincolo de marginile bunului gust, unde se oprește adevărata literatură—ori se opria încă pe vremea mea. Acela care dădea, în 1852, un volum de poezii intitulat „Potpouri literare", cu litere chirilice, tipărea în 1859 un roman de aventuri, *Corbea Haiducul*.

Activitatea aceasta a fost continuată pînă foarte târziu. In 1877 Baronzi publică *Sergentul rănit*, în legătură cu războiul, și tot atunci *Ecouri poetice*, după ce, cu cîțiva ani înnainte dăduse „Barba lui Ștefan cel Mare" și „Călătorie prin seculii istorici".

In afară de acestea sînt satire, de multe ori fără haz, de exemplu „Nătărăul" (1877), „Stafia", comedie (1873). Dar și în cele mai slabe dintre dînsele, de exemplu în „Ordinea zilei" (1879), altă piesă de teatru, se întîlnesc versuri foarte frumoase. De exemplu, când e vorba de un servitor pe care stăpînul îl trimite la tot felul de rosturi, iată ce versuri se risipesc, — căci nu se poate zice altfel :

...Ce-ar fi dacă m'aș duce în raiu ?
Aud și pe acolo pe Dumnezeu strigându-mi,
Din somnul cel mai dulce, și astfel ordonându-mi :

Ioane-atârnă luna și stelele pe cer,
Ioane-așează focul în soare că e ger,
Ioane, strânge norii și 'ntinde-i p'astă lume.

De altminteri viața omului a fost atât de săracă și neținută în seamă în cît multe publicațiĭ de ale lui vor fi fost făcute și în vederea nevoilor de traiu.

A ocupat oare-care funcțiuni, în chip cu totul sporadic și din care n'a câștigat nici odată. Adaug că eu am ajuns a-l cunoaște pe Baronzi prin faptul că fiica sa, profesoară în București, d-na Ghirgiu, mi-a adus manuscrisele părintelui ei, între care cîteva broșuri cu totul necunoscute mie și destule manuscrise. Aceasta m'a făcut să-l cercetez ca pe un scriitor pe care'l descoperi.

Iată notele biografice pe care le-am putut aduna cu acest prilej. Numele lui de familie nu era Baronzi, ci Ctenă, nume grecesc prefăcut în Paroncin (Padroncino, „căpitănaș de corabie") și pronunțarea grecească a dat Baronzi. S'a născut la Brăila. Tatăl lui a fost unul dintre cei d'întîiu cari s'au stabilit în acest oraș după ce încetase a fi cetate turcească pentru a deveni un debușeu al comerțului românesc. S'a născut la 20 Octombrie 1823. A fost prefect, director de cancelarie, prezident de Curte la București și a murit aci la 29 Maiu 1896.

Să începem cu poeziile lirice în cari se cuprind și mici poeme nu tocmai potrivite, ba chiar unele cu elemente de fabulă din care voiu cita puțin :

Lupta între fiare.

Un lup bătrân și gârbov, cu coama cam zbârlită
Cu ochi ca două flăcări, cu gura oțelită,
Ședea culcat pe labe, mijind cam somnoros.
Dar tresărind adesea din somnul său dulos.

Alăturea cu dânsul o vulpe sta la pândă,
Veghindu-l de aproape cu o privire blândă...

Ce dor ! ce supărare pe lup îl amăria !
De multe griji, pe semne, sărmanul suiera.
Căci mul' erau pe capu-i, ce-i drept, și, peste toate
El presimția momentul cel de pe urmă poate.

După descrierea lupului ni înfățișează războiul cu animalele cele-l'alte, creîndu-se în fabulă, în care este așa de greu de creat și câte ceva nou:

Dup'aste vorbe vulpea se duce-și iea avântul :
De fuga ei cea mare n'o ține nici pământul.
Pe-o luncă 'ntinsă, verde, aproape de un râu,
Ce pare c'o încinge ca un gigantic brâu,
Păștea un taur mândru, c'o liniște nespusă,
Alături c'o cireadă subt îngrijirea-i pusă,
Și s'adăpa în unda acelui râu frumos,
Ce revărsa departe curentul său spumos.

Mai frumoasă e legenda cucului și a privighetoarei, căci Baronzi a strîns și poezie populară. A fost profesor și a cerut elevilor să-ĭ comunice poeziĭ populare, dintre care unele le-am coprins într'o broșură dela Văleniĭ-de-Munte. In prelucrarea lui dovedește mai multă înțelegere a sufletului popular decît Alecsandri :

„Spun că'n astă țărișoară,
Pe cei timpi de mult uitați,
Viețuia odinioară
Intr'un codru din Carpați
Cel mai mândru dintre cuci,
Căpitan peste haiduci,
Ce țin calea în răscruci.

Cucul între zburătoare
Era singur păsărel,
Fiu al unei vrăjitoare
Și al unui haiducel,
Care se plângea cu foc
Pentru-o pasăre din loc,
Că n'avea nici un mijloc.
Ea era privighetoare,
Dintr'un sânge 'mpărătesc :
N'o vedea nici sfântul soare
Și nici ochiul omenesc ;
Numai luna o privea,
Numai singur o vedea
Cucul care o iubea.

Mândră, dalbă, gingășică,
Cum e luna lui Florar,
Când cânta vre-o doinică
Sub tufișul din rosar —
Undele'n izvoare sta',
Boarea nopții s'alinta,
Florile se săruta'.

Ale zilei lăcrimioare
Scânteia'mprejurul ei,
Și supt dalbele-i picioare
Creșteau mii de ghiocei,
Iar din sânul ei senin
Se jucau doi pui de crin
Cu doi muguri de rubin.

Soarele, cât e de soare,
Mândru și strălucitor,
Ca s'asculte'n dumbrăvioare
Viersul ei fermecător,
Cântul ei duios și viu,
Răsăria de timpuriu
Și-apunea tot mai târziu.

Să fi trecut acesta prin școala literară dela „Convorbiri", unde între atîția cari trebuiau să fie, erau și tineri de bună condiție, cari făcuseră studii la Berlin și căutau doar să onoreze familia lor! Acesta însă a fost lăsat după ușă, a rămas singur, a călătorit, s'a închis în mediul lui din Brăila și Galați, și atunci evident că mai prindea dela Alecsandri ca mai sus.

Plîngerea rândunelei care-și lasă țara e însă într'un ton de sonoritate populară care mișcă:

Rândunica țara-și lasă,
Uită dorul ei de casă,
Și, prin lume pribegită,
Zboară dusă, rătăcită
Unde-i scris'a ei ursită...
Alei, alelei !
Tristă e ursita ei !

Prin nori negri se răpede,
Nici c'aude, nici că vede,
Peste Mare vrea să treacă
Și 'ntr'un val afund se'nneacă.
Alei, alelei !
Cine plânge 'n urma ei ! ?

Fără îndoială rare ori cuvîntul romînesc a fost mai sprinten decît în această bucată.

Iată acum în ce chip prelucrează dibăcia metrică a poetului și cum puterea lui de înfățișare plastică știe să îmbrace o legendă foarte cunoscută prin armonioasa interpretare a lui Alecsandri însuși.

Crucea și sfoara.

Floricică de busioc
S'avânta din loc în loc
Dalbă, mândră ca un soare
Păsărică trecătoare
Innecată'n lăcrămioare,
Și plângea mereu cu foc.

Plânge-o floare între flori,
Plânge-o stea pierdută'n nori
Plânge valu'n vijelie
Plânge vântul în pustie.
Insă plâns mai înfocat
Plânge-o fată de'mpărat.

„Daleu ! fată". îi zicea
Tot privind cu dor la ea
Un unchiaș, sătean de țară
Cu o față ca de ceară
Și cu ochii ca de fiară
Ce'n lumină tot sclipea.

„Daleu ! fată dumneata,
Nu mai plânge nu ofta,
Nu-ți mai face zile-amare
Pune-ți plânsul la uitare
Și pe cap cununi de flori
Ca în zi de sărbători ;

Insă sufletu-ți de dor
Geme, tună ca un nor
Inima ți-e viscolită
Fruntea-ți dalbă ofilită
Buza ta e veștejită
Ochii-ți pierd lumina lor

Dar te rog nu te 'ntrista,
Copiliță dumneata :
Mai ai zile fericite

Mai ai stele strălucite
Primăveri cu dalbe flori
Fără ceață, fără nori

Vezi în cel pripor ascuns,
Unde ziua n'a pătruns,
Unde valea e adâncă,
Unde zmeii se mănâncă,
Unde pier murind sub stâncă
Șoaptele făr'de răspuns ;

Acolo, într'un palat
Zace-un june fermecat,
Adormit de-o vrăjitoare,
Ce legă în rea'nchisoare
Zilele acestui Domn
Intr'un negru văl de somn,

Du-te, scoală-mi-l ușor
Din somn dulce de spre zor,
Din somn rece ca de ghiață
Și pe brațe mi-l răsfață,
Și mi-l chiamă iar la viață
Și la tron de Domnitor." —

La palatul cel vrăjit
Fat'ajunse'n amurgit :
„Vă deschideți, porți uitate,
De mâni rele fermecate,
De smei negri ferecate :
Doamna voastră a venit.'

Porțile se deschidea'
Numai cât o auzea' :
De pe creștetul movilei
Răsăria lumina zilei
Pe-un cer limpede, senin,
Pe o cale de rubin.

Trece tinde, trece scări
Și pătrunde'n mii intrări :
Urcă trepte poleite,
Case îndumnezeite,
Bolte'nnalte aurite,
Ce-au stins sute, mii de stări.

Dar, pe-un tron de împărat,
Un făt dalb, măreț la stat,
Doarme dus un somn de ghiață,
Parcă n'ar da semn de viață,
Mut și fără simțimânt,
Ca o piatră de mormânt.

Pe când, plină de fior
Ea privia din ochișori,
O țigancă încălată
Trece calea de o dată,
Și cu gura răzgâiată
Incepu să strige : „Flori !"

„Flori ; o fericirea mea !"
Fata o chemă la ea ;
Dar nu-i vinde pe parale,
Căci vrea portul dumisale
Și-i ceru găteala sa
Pentru florile ce-i da.

Pe-al copilei scump veșmânt
Diamantele s'aȋnt',
Soarele lucia'ntre ele
Și cu luna printre stele,
Scânteind de strălucele :
Numai aur și argint.

Dar, când fu pe l'amurgit,
Dup'al soarelui sfințit,
Haramina vrăjitoare
Intră ca o zburătoare
Unde Domnul doarme mut
Nevăzut și neștiut.

Și de el se apropie,
Și pe nume-l îmbie,
Și'ncepu să mi-l descânte,
Vorbe tinere să-i cânte,
Mințile să i le'ncânte, —
Până când mi-l învie.

„Tu să fii nevasta mea !",
Făt frumos îi răspundea,
„C'am putut să văz prin tine
Ale zilei dulci lumine
Și să sorb pe-un dulce plaiu
Mierea florilor din Maiu."

Intr'o zi și'ntr'un ajun,
Zi de Paște sau Crăciun,
Domnul, ce-a fost pus la cale,

Să dea daruri și parale
Serbilor Măriei Sale
Cari-i poartă cuget bun.

De la Ban pân'la văcar,
Toți cerură câte-un dar,
Numai o grădinăreasă,
Dintre fete mai aleasă,
— Ca a dorului mireasă,
Cere-o cruce de rosar.

De mult soarele-a sfințit,
De mult luna'a răsărit,
Era miez de noapte-adâncă,
Apele dormiau sub stâncă,
Insă Domnul sub rosar
Cugeta l'al fetei dar.

Fata însă nu dormea,
Sta'n genuche și plângea
Și plângea cu multă jale
Innaintea crucii sale,
Și cu ochi plecați la vale
Ea din gur'așa zicea :

„Cruciuliță de rosar,
„Tu vezi chinul mieu amar ;
„Viața mea e ca o floare
„Veștejită'n lăcrămioare :
„De-ale tale aripioare
„Voiu s'anin al vieței dar" —

— „Ba nu, fată, nu așa,
„Că-i păcat de dumneata ;
„Las' să moar'o păcătoasă,
„Dar tu, fună și frumoasă,
„Vei culege dalbe flori
„Și cununi de sărbători.

„Spune-mi mie care dor
„Arde-n blânduți sânișor ?
„Pentru ce juneța-ți oare,
„Fragedă ca și o floare,
„Vrei s'o stingi în lăcrămioare,
„Ca o stea ce piere'n nor ?"

Dar ea, plânsă și oftând,
Către Domn innaintând,
Stă și-i spune întâmplarea
Și-i descopere trădarea
Celei care i-a răpit
Al ei tron și-al ei iubit.

La palat' unui Cocon
Lumea-aleargă'n mare zvon
Să privească la uluce
O Țigancă ce o duce
Spânzurată pe o cruce, —
Și-o grădinăreasă'n tron.

Aiurea, imaginația lui e cu totul nestăpânită; cuvinte, idei îi răsar de odată în minte și toate se frămîntă la un loc. Dacă e vorba de o technică nouă, curioasă, ea este aci, și dă efecte mult mai frumoase decît inovațiile de astăzi :

Crucea din dealul bătăilor

A Slănicului pădure
Urlă, geme de securi,
Că se bat Câmpulungenii
Cu părinții Argeșenii,
Și ciomegele lor plouă,
Când pe-un cap și când pe două,
Când pe fălcile-amândouă.
Iar pe cari îi lovesc
Cad și nu se mai trezesc.

Suflă vânt de primăvară
Și aduce vorbă'n țară
Ca să afle toți în știre,
Cei de pe la mănăstire,
Că pe-o claie-mucigaie
A țipat o cucuvaie,
Pentru că Doamna-Cârjaie,
Văduva lui Cârja-Domn,
Nu s'a mai sculat din somn.

Doamna las'o moșioară,
Satul ei de la Nucșoară,
Și o dă de moștenire
La o sfântă mânăstire
Spre iertarea-i sufletească,
Care-ar vrea ca să primească,
De țărîna-i să'ngrijească,
A o bine mormânta
Și să-i poarte Sâmbăta

Sună clopotele, sună,
Și părinții se adună,
Din chilii, din chilioare,
Ca în zi de sărbătoare,
Ieau merinde și cinzece
Și se pregătesc să plece
Ca vre-o patruzeci și zece,
Să se ducă la Domnești
După drepturi moștenești.

Dar, mai iuți Câmpulungenii
Ei întrec pe Argeșenii,
Că se scol' de dimineață
Când e încă murgăreață,
Și ieau bâta la spinare
Și se duc la mormântare

Fără muc de lumânare
Și cu ochii plini de somn
La Doamna lui Cârja-Domn

„Aleu !", strigă Argeșenii
Când văd pe Câmpulungenii,
„Fiți cu inimă, părinte,
„Să n'apuce ei 'nainte ;
„Vezi de moartă să nu scape,
„Că ei groapa vin să-i sape
„Și moșia să ni pape ;
„Că-i păcat de Dumnezeu
„Dacă vom scădea din greu".

Dar mai mulți sânt Argeșenii,
Mai puțin Câmpulungenii,
Deci, curagiul și-agerimea
Merg alături cu mulțimea ;
Unii spumegă ca fiare,
Alții urlă cu turbare,
Toți se bat fără 'ndurare,
Ca să sature ei vor
Foamea lor și setea lor.

. . . .

Sus în deal la piscupie
Este mare veselie,
Sună clopotele, sună,
Și părinții se adună,
Din chilii, din chilioare,
Ca în zi de sărbătoare.
Se gătește masă mare,
Curge vinul în pahare,
C'a sosit spre mormântare
Văduva lui Cârja-Domn,
Care doarme-al morții somn.

La cealaltă mănăstire
Striște și nemulțămire ;
Unul plânge, altu'njură,
Altul blastemă din gură.
Nu mai blestema, părinte,
Căci chiar Domnul cel puternic,
Dacă vrei să mă asculți,
Este unde sânt cei mulți.

O proclamare a principiului majorității care nu este lipsită de interes.

Trec peste bucăți de o importanță mai mică; trec peste Legenda Indiană, pe care-'mi pare rău că n'o pot înfățișa ; tot astfel peste o altă bucată indiană, mult mai întinsă, „Yavana și Nurvady", care arată că omul era inițiat în literatura Indiei, pe care o cunoștea atît de bine Eminescu și Coșbuc și pe care o cunoștea și d-l Bogdan Duică în tinerețele sale, când a dat o foarte bună traducere din cutare mică poemă indiană. Nu mă pot împiedica însă a mai cita două bucăți cari mi se par, că fac parte din cele mai bune ale lui : „Dan și Arabul", iar cealaltă : „Caraiman".

Vine Pașa Caraiman
Pe un armăsar bălan
Brâu-i plin de lungi pistoale,
Spada lui te bagă'n boale,
Capu'ncins c'un alb turban,
Ca o hârcă de titan.

Ochiul lui e numai foc,
Buza-i parcă-și bate joc ;
Fața-i vânătă ca norul,
Când o vezi, te iea fiorul, —
Că-i trufaș, spurcat, avan
Crudul Pașa Caraiman.

Vine răpede pe cal
Turcul negru ca un val
Ca vârtejul pe câmpie,
Ca un nor de vijelie,
Ca un vânt de uragan,
Asprul Pașă Caraiman.

Iar, în țeară când venia,
Către toți așa grăia :
„Măi ghiauri, ai, cine vine
„Să se lupte-aici cu mine !
„Am hanger și buzdugan,
„Buzdugan ca de Sultan.

„Brațul mieu cel amărât
„Mulți viteji a doborât,
„Și pe pieptul mieu de zale
„S'a frânt negură de paie, —
„Că e scris pe iatagan
„Numele lui Caraiman !"

Colo unde printre munți
Dorm trei secoli albi, cărunți,
Soarele'ncepea să cază
Ca o lampă fără rază,
Iar din fundul unui crâng
Unde frunzele se plâng

S'auzia un fluierel,
Fluierel de pandurel

Și-mi ieșia un mândru june,
Cu ochi vii, cu gene brune,
Pe-un roib ager, plin de foc,
Ce sălta din loc în loc.

Junele era frumos,
Nalt ca bradul și fălos ;
N'avea flintă, n'avea spadă,
Nici veșminte de paradă,
Căci el nu era nimic
Decât numai un voinic.

Turcul, dacă îl vedea,
De pe cal jos se dădea
Sabia scotea din teacă
Și la ea privea o leacă ;
Apoi mândrul său bălan
Il lega de un tufan.

Junele descăleca
Și el calul și-l lega,
De un pom de iasomie
Cu flori dalbe colilie,
Unde vara, printre flori
Cântă dulci privighetori.

„Dacă vrei să te măsori
„Cu ai Dunării feciori,
„Ei sânt gata și te-așteaptă :
„Vin cu el la luptă dreaptă :
„Vrei în lupt'a ne lupta,
„Ori în spade-a ne tăia ?

„Tu ai arme de neler,
„Flintă lungă și hanger,
„Cu tăiș lucrat de faur,
„Cu mâner legat cu aur,
„Cel mai bun fier de Tabar
„Fala unui musulman.

„Ai un cal încurător,
„Care zboară ca un nor,
„Și prin tabere necheazä,
„Sare'n două și spumează,
„Ca anticul Bucefal
„Printre tigrii din Bengal.

Este mania epocei lui Hugo de a căuta cu orice preț, prin reminiscențe istorice, prin articole din dicționar o rimă neașteptată.

„Noi, Românii din Carpați,
„Pandurași, haiduci turbați...

Partea patriotică totdeauna pe noi astăzi ne lovește foarte displăcut după ce am văzut partea patriotică răsărind cu atita discrețiune din expunerea, așa de frumoasă, a lui Eminescu. După ce Eminescu a făcut pe Mircea să vorbească în graiul cronicilor și să ni arate luptele și biruințele lui prin mijloace care n'au nimic exagerat sau caricatural, evident că felul acesta direct, puțin cam grosolan de a scoate în relief calitățile poporului nostru, ne supără. De aceia trec peste acest pasagiu

„N'avem arme, ca voi grele,
„Ba nici flinte cu oțele,
„N'avem iepe de Misir,
„Ba nici bani chiar la chimir,

„Dar avem, ce n'aveți voi,
„Bărbăția în războiu :

Suprim patru versuri banale patriotice.

„Cerne țara pas cu pas,
„Ca să vezi dac'a rămas
„Vre o urmă cât de mică
„Să nu strige, să nu zică :
— „Ici e-un Pașă, colo-un Ban
„Dincoaci un Vizir, un Han ;

„Ici pământu-i frământat
„Tot cu sânge blestemat ;
„Colo vântul de pe stânci
„Face să s'auză încă
„Plângerea unui Sultan
„Ingropat într'un troian."

Insă Caraiman-Pașa
S'a fost dus, zicând așa :
„Dacă el e fără teamă
„Și cutează mai cu seamă
„Să-mi stea singur piept la piept, -
„De la ceilalți ce-am s'aștept !".

Una din bucățile acestea are o mai mare întindere, „Severin". Ea constituie un mic poem, coprinzînd douăzeci de pagini din această ediție. Dar cea mai frumoasă din bucățile întinse este „Jidovul rătăcitor". Cred că nici-o-dată această atrăgătoare

(Citiți continuarea în pagina II-a)

legendă a Jidovului rătăcitor, care cuprinde în parte frământarea sufletului omenirei înseşi, n'a fost înfăţişată cu mai multă vervă şi într'o formă originară mai izbitoare:

Vedeţi cei ţermi sălbateci şi plini de-o rece jale,
In care ochiul n'află nici urmă de-animale,
Decât grămezi de ghiaţă, noiane de ninsori?
Alt sunet nu străbate deşertul, oceanul,
Decât sinistrul urlet ce-l scoate uraganul,
De 'ncremeneşte-auzul de spaimă, de fiori...
Pe cât n'ajunge ochiul, în trista depărtare,
A nopţilor tăcere domneşte lungă, mare,
Şi nu se întrerupe, ci, când o sparge vântul,
C'un frig de crapă piatra şi spintecă pământul.
Adesea 'mprăştiindu-l în aier ca un nor.
Ascunsă-i steaua zilei în negura profundă,
Căci palida-i lumină în ceaţă se inundă;
Dar în curând şi ceaţa în aer se răreşte
Şi norul ce se mişcă spre Sud ni preveşteşte
Târzia răsărire a friguroasei lune
Pe orizontul palid şi plin de uscăciune.
Tăcerea tot urmează, profund împărăţind,
Când fără veste-un zgomot începe s'o ntrerupă
Ca zborul ce s'ardică din vagabonda trupă
A păsărilor nopţii în umbră rătăcind...
Pe orizontu'n flăcări de-odat' atunci apare
Un semi-glob roşiatic, din care-apoi răsare
Coloane de lumină pe-al nopţii văl de doliu...
Şi cerul şi pământul şi Marea se aprind,
Mii flăcări pretutindeni atuncea se întind,
Ca cum natura poartă un sângeros linţoliu...
Se rumeneşte neaua, şi-a umedului munte
Pleşuvă de când lumea şi ninsuroasă frunte,
Şi-a stâncilor gigantici monumentală faţă,
In veci acoperită de sloiuri mari de ghiaţă,
C'a unui viu incendiu sălbatecă roşeală...
Puţin ţinu această auroră boreală,
Şi'n urmă se păleşte; luminii 'efemere
Se sting încet, şi 'n ceaţă din ochi în urmă piere.

. . . .

Din regiuni înnalte un lung suspin se-aude,
Şi gemete profunde urmează repetate,
De mii de mii de oameni bătuţi de-a'soartei crude
Flagele sângerate.
Din ce în ce s'apropie cu paşi adânci zănatici,
De nouăsprece secoli, un om, ba o fantasmă,
Suind o coastă inte, ca infernală iasmă,
Fugind şi zi şi noapte prin locuri singurateci,
Ninsori, vârteje, gheţe şi vânturi levantine,
Ce chiar bătrânii arbori îi smulg din rădăcine,
Şi stâncile de ghiaţă adesea le clăteşte,
Şi scapără 'mpreună un munte cu alt munte
Şi fulgerul ce norii îi spintecă,-i trăsneşte,
El cată să le 'nfrunte.
El cată zi şi noapte cu capu'n jos plecat,
Cu ochii plini de groază, cu braţe 'ncrucişate
Cu pletele în voia furtunilor turbate,
Să meargă, să tot meargă, c'aşa fu blestemat...
Străbate calea dreaptă, străbate cotitura,
Urmează cărăruşa, se-avântă pe-altă cale:
Nu poate să'l ajungă nici chiar căutătura
Vulturului ce-l crede ca prada foamei sale;
Nici Crivăţul nu poate de dânsul să se ţie,
Nici fulgerul nu-l prinde, şi nici o vijelie,
Când fuge peste munte, pe stânci şi pe ocean;
Ca vântul şi ca gândul se duce într'un zbor,
Cu răpezi paşi ce lasă o urmă'n dosul lor,
O urmă 'ntipărită de-o cruce'n şepte ţinte,
De-o cruce lungă, lată,
Pe lucia ninsoare şi plină de-osăminte,
Ca un picior de-aramă pe-o marmură săpată,
Ecoul singuratec, privind la el, mugea,
De câte ori cu doru-i la dânsul se plângea.

. . . .

„Fatală, mult fatală, fu ziua ceia'n care
„Mântuitorul Lumii, de umblete stătut
„Şi ars de focul zilei, cu crucea la spinare,
„Naintea porţii mele stând lânced un minut,
„S'apropiè de mine, şi mâna sa divină
„Pe umerii-mi puind-o, mi-a zis cu-o voce lină:
„De! lasă-mă, o frate, să şed la poarta ta,
„Pe banca ta de piatră numai o clip' a sta,
„Sudoarea de pe frunte să pot puţin a şterge."
—„Mergi, mergi!", i-am zis, o ceruri! şi-apoi l'am îmbrâncit.
—„Aşa dar", el răspunse, „tu eşti care vei merge,
„Din secoli până'n secoli, vei merge rătăcit."
—„Din Miazăzi şi până la Nordul îngheţat,
„Din dimineaţă'n seară, din seară'n dimineaţă
„Când sub o zonă caldă, şi când sub cea de ghiaţă,
„Merg respirând adesea un aier de venin.
„Dar, când sânt rupt de umblet şi voiu să stau puţin,
„O mână nevăzută mă'mpinge, mă'mbrânceşte,
„Vârtejele mă saltă, şi-o voce îmi răcneşte:
—„Mergi! mergi!" — „Vai! îndurare!" — Mergi, mergi!"
„Oh! un minut!
„E cineva îndărătu-mi, şi-a-l mai vedea doriam."
—„Mergi!" — „Vai! las după mine pe-acei ce-i adoram,
„Pe-acei ce mă iubiră şi'n lacrămi m'au crescut."
—„Mergi! mergi!" — Aceasta este eterna-mi condamnare;
„Dar care mi-e păcatul? e poate şi mai mare:
„Deprins în neavere şi în nevoi dedat,
„Amarul vieţii mele crud sufletu-mi făcuse,
„Oh! blestemat să fie, de trei ori blestemat
„Minutu' n care Cristul naintea mea trecuse,
„Strivit de-a sa durere, cu crucea la spinare,
„Cu fruntea încreţită şi plină de-asudare,
„Picioarele-i crăpate de rane sângerând,
„Şi se-apropiè de mine, şi-mi zise suspinând:
„— Oh! sufăr!" — Şi eu sufăr, de foame muritor,
„Dar nimeni nu voieşte să-mi dea vre-un ajutor
„Cei fără de'ndurare ne fac neînduraţi.
„Aşa dar mergi!" — Şi Cristul, plecând, a suspinat,
„Zicându-mi: — „Tu vei merge, zi, noapte nencetat,
„Din calea-ţi rătăcită să nu poţi să te-abaţi!"
— „Târziu, târziu simţit-am mustrarea cea fierbinte,
„Târziu, vai! înţeles-am divinele cuvinte
„A'celui ce răspins-am, cuvinte ce-au promis
„A lumii fericire: „iubiţi-vă'ntre voi,
„De vreţi să nu mai gemeţi în lacrămi şi'n nevoi!"
„Şi-aşa precum întâiul născut, în Paradis,
„Pentru o neascultare, lăsă de moştenire
„Posterităţii sale dureri şi suferire,
„Aşa neascultarea-mi făcu a suferi
„Şi-a geme mii popoare până 'ntr'această zi,
„De nouăsprezece secoli, orfanii plini de dor
„Tot strigă: îndurare! şi oamenii mereu
„Cu inima'mpietrită răspund la plânsul lor
„Tot cu acea cruzime, ca eu Cristului meu;
—„Mergi! mergi!". Şi bieţii popoli, striviţi de grele fiare
„Purtând şi ei ca Cristul o cruce grea'n spinare,
„Ca dânsul plâng, zi, noapte rugându-se mereu:
—„Ah! oameni, îndurare! o fraţi în Dumnezeu,
„Sântem striviţi de muncă!" — „Hai mergeţi de aici!"
„— Dar nu avem pe nimeni protectori sau amici...
„Ce-au să devie oare ai noştri fii orfani,
„Părinţii noştri gârbovi şi încărcaţi de ani?"
„— Mergeţi! — Nu zice nimeni: „destul, sânteţi iertaţi! —
„Şi omenirea piere, barbari neîmpăcaţi!"

Frumuseţa poemului stă într'aceia că, pe de o parte, redă într'o formă atît de dramatică legenda Jidovului rătăcitor şi, pe de alta, prezintă în această legendă pedeasa omenirei care ea însăşi, fără milă faţă de elementele care sufăr, se face vrednică de pedeapsa pe care o primeşte rătăcitorul care n'a îngăduit lui Hristos să se oprească o clipă la poarta lui spre a-şi şterge fruntea de sudoare. Este acelaşi sentiment de milă pentru durerile sociale, cum am zice acum, care se întîlneşte cu atîta putere în vestitul poem al lui Eminescu când înfăţişează Comuna din Paris din 1871 şi el, care nici odată n'a călcat hotarul Franciei, se face ecoul răsunător al vieţii frămîntate din care a ieşit acea tragedie revoluţionară franceză de acum cîteva decenii.

* * *

Se vede din aceste citaţii cum Baronzi stăpînia perfect literatura populară, avînd un simţ particular pentru tot ceea ce e noutate şi coloare în vers. Este în acelaş timp în curent cu mişcările literare moderne şi, inspirîndu-se pe de o parte din amintirile vechii Indii, pe de altă parte, când vine vorba despre viaţa omenirii contimporane, găseşte nota esenţială a turburărilor ei.

Pentru a isprăvi — voiu alege în *Daciada*, poemul lui Baronzi, foarte puţin din partea descriptivă, care mi se pare că poate sta alături de oricare altă descripţie contimporană în poeziile de pe la 1880.

In vremea aceia a fost o adevărată întrecere între scriitorii de reputaţie pentru a înzestra literatura noastră cu un poem epic. Eliad Rădulescu a încercat, prin *Mihaida* lui, să ni dea o epopeie a lui Mihai Viteazul, alcătuită într'o limbă curioasă, care, dacă s'ar îndrepta ici colo un cuvînt şi s'ar substitui cuvîntului fără întrebuinţare cuvîntul de astăzi, s'ar putea ceti pentru simţul istoric şi pentru o anumită demnitate, a genului. In general o alegere din poezia epică romînească mai veche ar fi fără îndoială un lucru foarte folositor, mai ales într'o carte de cetire.

Da, cine şi-ar da osteneala să alcătuiască o bună carte de cetire, nu numai pentru poporul romîn în stratele adînci, dar pentru clasa cultă n'ar trebui să neglijeze încercările de epopee romînească interesante. Dacă ar fi reuşit cineva să dea o epopeie într'o limbă înţeleasă de ori cine, această epopeie ar fi fost de sigur un mijloc de căpetenie pentru a crea acel spirit de energie care ni-a lipsit nouă prea mult. Am făcut multă poezie lirică, ne-am alintat de armonia versurilor uşoare, am prins melancolia care se desface dintr'însa şi ne-am perdut în sentimentalism amoros, sau satira ne-a învăţat să zdrobim în dreapta şi în stînga; dar poate că alături de melancolia şi erotismul acesta oftător al poeziei lirice şi de pasiunea, adesea ori nedreaptă, din satiră, o epopeie bine făcută ar fi contribuit esenţial la formarea spiritului nostru modern.

O epopee s'a încercat de răposatul profesor ardelean de origine, Aron Densuşianu, în „Negru Vodă" dar ea a eşit atât de slab din cauza limbei banale şi a lipsei puterii de închipuire a scriitorului! Altă dată am înfăţişat încercarea lui Bumbac despre Descălicarea lui Dragoş, care cuprinde într'adevăr pagini foarte frumoase. In afară de aceasta a încercat şi Bolintineanu să ni dea o epopeie în „Traianiada" lui din cale afară de slabă, ca şi mai tot ce a făcut el: nu sînt zece versuri de acelaşi valoare unul după altul. Poetul a fost momit de extraordinara lui uşurinţă în a face versuri şi a devenit din ce în ce mai diluat pînă ce la urmă producea versurile fără nici o intervenire a inimii sau a creierului. Alături de aceşti scriitori a încercat şi Baronzi să facă „Daciada" lui. N'aş zice că fiecare pagină este frumoasă, dar descrierea, pe care o voiu cita acum, a sosirei flotei romane pe Dunăre, e fără îndoială o pagină care s'ar putea păstra în antologiile romîneşti:

„Iată că pe'ntinsa Dunăre sosesc
Flotele romane şi se grămădesc
Mândrele bireme cu şoimi şi vulturi,
Toate 'mpăvăzate cu mii de figuri;
Largile trireme cu triple lopeţi,
Cu mulţimi de funii, cu catarţi măreţi
Care poartă zeul cel victorios
Ce se joacă'n aer c'un delfin voios,
Iar în fruntea flotei vulturul roman
Ce conduce vasul cel pretorian,
C'un tânăr în proră care revărsa
Valuri de lumină înnaintea sa;
Cu stindardu'n pupă fâlfâind destins
Peste luciul apei, cât era de'ntins...
Oştile desbarcă cu un pas pripit,
Şi, desfăşurându-şi mersul şerpuit,
Pleacă înainte, prin păduri străbat,
Urmecând in cale tristul lor vânat...

Iată-l acum înfăţişînd

...„Scaunul domniei unde Decebal
Işi avea şederea, nu avea rival.

„Mândra-i locuinţă o împresurau
Mii coloane'nalte între cari stau
Trei statui de piatră cu trei luminari
Ce ardea'n onoarea dacicilor Lari.

Pe de-asupra porţii şi pe foişori
Se'nvârteau în aer sgripsorii pe sfori,
Toţi cu limba scoasă ce-şi râdea de cer
Arătându-i vârful ghiarelor de fer...
Sume de portice şi de foişori
Şi 'nălţau cu fală creştetul în nori;
Insă peste toate, p'un portic mai sus,
Care sta ca stânca pe d'asupra pus,
Se vedea măreaţa a lui Decebal
Statuă'n picioare şi'n costumu-i gal.

... Sub palat, în fundul negrului pământ,
E o catacombă, un fel de mormânt,

Nevăzut de soare, trist şi 'ntunecos,
Unde'şi are templul Mitras, Făt Frumos.
Mii de stâlpi formează sute de portici
Inverziţi de muşchiul timpilor antici
Bolte ce-şi perdură vechile culori
D'ale umezelei mucede sudori...

Intr'aceste locuri s'află aşezaţi
Zeii cei de frunte şi mai adoraţi:
Mitras şi Cupalo, Dochia, Perun,
Lado, al iubirii zeul cel nebun.
Striba şi Semarghe, care şed în cer,
Şi Prohvist ce'şi are tronul în eter
„Toţi 'şi-aveau în templu statuile lor
Stând pe piedestale într'un semi-cor".

Urmează ceremoniile şi discursul pe care-l face:

„Preotul lui Mitras c'un toiag armat,

„Alb ca mlază-iarnă, putrigaiu uscat —,
Barba lui albită d'al vechimii ger
Pare un steag de pace între el şi cer;
Chipul său e palid, însă luminos,
Ca de-un zeu ce-apare între oameni jos,
Intristat spre rege vine şovăit
Şi c'un glas sinistru astfel i-a vorbit:

„Urletul lupoaicei codrii a pătruns,
Şi l'ast urlet lupii droaie au răspuns.
Printre nori se vede încruntat Perun,
Augurii astăzi veste tristă spun.
Lupta va fi mare între doi luptaşi
Furioşi, sălbateci, aprigi şi zăcaşi.
Pleacă, Decebale, cu oştirea ta,
Mergi să-ţi aperi ţara şi nu pregeta.

Decebal, simţindu-şi sufletul pătruns
De aceste vorbe, astfel a răspuns:
„Curgă dar şiroaie sângele cel viu,
Facă-se astă ţară un întins pustiu,
Toată gintea dacă cu al ei pământ
Schimbe-se d'odată într'un trist mormânt,
Să ne peară toate vetrele pe loc,
Mistuite'n flăcări, nimicite'n foc,
Să rămâie fumul caselor pustii,
Vaetele-amare ale celor vii:
Cu veninul morţii le vom înneca,
Dar nici sclavi la Roma nu ne vom pleca."

In piesa lui, citată, „Matei Basarab sau Dorobanţii şi Seimenii" expunerea luptei din gura călăraşului către Doamnă are o mireasmă istorică:

„Dă-mi voie, înnălţime, să-ţi spuiu cum s'a 'ntâmplat.
Am câştigat bătaia, dar însă ne-a costat,
Căci toţi neoaspii noştri, la număr împătriţi
De trei ori ne 'mbrânciră până a nu fi îmbrânciţi.
Era un ce de spaimă să fi văzut, 'Nălţime,
Cu câtă ferocie, cu câtă rea cruzime
Căzur' asupra noastră, de sânge înseţaţi,
Ca nişte fiare crude, ca nişte lupi turbaţi.
Cu fulgerul în mână, ei îşi făceau cărare
Prin rândurile noastre puţine şi prea rare.
Vedeai în dreapta, 'n stânga, un foc spăimântător,
Şi valuri mari de sânge curgând în urma lor.
La ori ce detunare ce ne bătea în coaste,
Vedeai căzând o parte din mica noastră oaste,
Eram aproape, Doamnă, învinşi să'ngenuchiem
Şi să perim cu toţii, sau toţi să ne predăm!
Dar Dumnezeu din ceruri pe nimeni nu răpune,
Că'ndată noi văzurăm cereasca sa minune:
Atunci, când bărbăţia pe toţi ne părăsea,
Pe când nici o scăpare nu ne mai rămânea,
Pe când a treia parte din armia română
Zăcea scăldată'n sânge întinsă pe ţărână;
Şi când o altă parte din cele şeapte mii
Câţi au putut în urmă să scape încă vii,
Se răspândea pe câmpuri, ca turme de oi blânde
Gonite de mii fiare turbate şi flămânde,
Pe când peri credinţa din inimele lor,
Atuncea se arată pe cer un negru nor,
Ce revărsa o lavă de trăsnete spăimoase
Şi spulberă tot locul acoperit de oase!

„D'asupra noastră trece, dar fără a murmura,
Şi 'n tabăra neoaspe se duce-a fulgera.
Le 'mprăştie tot câmpul pân' l'a din urmă şatră,
Vărsându-le şiroaie de ploaiă şi de piatră,
De fulgere într'una d'asupra lor căzând,
Şi între dânşii spaima şi moartea aducând.
Atuncia Tătărimea, văzând acea minune,
Işi blastămă ursita, se cearcă să-şi răzbune,
Dar vijelia'i svântă ca pe un stol de corbi
Şi 'n focurile noastre cădea ca nişte orbi.
Măria Sa soseşte, îşi strânge oastea toată,
Indeamnă căpitanii oştirii, şi îndată
Trimite dintre dânşii s'adune pe fugari,
In capul lor se pune şi'nfrânge pe Tătari.

Doamna Elena

Ei bine?

Călăraşul

Domnul nostru îi urmărea d'aproape,
De răzbunarea-i cine credea ca să mai scape!
Când trei panţiri călare pe negri'ncurgători.
Sosesc urlând ca vântul ce-ameninţă 'ntre nori,
Ajung pe Domnul nostru, de lovituri l'încarcă.
Măria Sa se luptă, dar în deşert se cearcă,
Ei trei, el numai singur, era ca şi perdut,
Când iată de departe un om necunoscut,
Pe-un cal în fuga mare spre ei venind se vede,
Aleargă într'un suflet, într'înşii se repede,
Ca un turbat se luptă, ucide doi din ei,
Pe-al treilea 'l răneşte, şi scapă pe Matei.

Piesa e scrisă toată în versuri de aceiaşi factură. Cel puţin pentru a aminti pe un poet însemnat al generaţiei trecute, ar merita să fie încercată la teatrul nostru.

S'ar învedera şi acolo că literatura noastră care este, e mai mare decît aceia pe care o ştim.

N. IORGA

Un nou idol logic: Relativitatea

de B. FUNDOIANU

„Matematicianul calculează pe puncte, drepte şi planuri cari nu există decât în gândirea lui, pe solide perfecte, pe fluide perfecte; perfecţiunea acestor solide şi acestor fluide e imposibilă, contradictorie faţă de tot ce ştim despre materie. Fizicianul judecă după sisteme izolate; nu există asemenea sisteme. Chimistul porneşte dela corpuri simple; nu există corpuri simple.

Jules Tannery.

Oamenii au un chip foarte ciudat de a preţui geniul, de a ridica statui. Sunt câteva academii în străinătate care aruncă în fiecare an, o cantitate de oameni de geniu în piaţă şi cetăţenii noilor democraţii îşi pleacă umiliţi urechea, ca să şi-o altereze cu un nume proaspăt. Poate o academie să ne trimeată pe Marcel Proust sau pe René Maran—acelaş public, cu acelaş încăpăţânat gust, îi va sărbători pe amândoi. Knut Hamsun, bătrân şi rar tradus, se oglindeşte într'o singură zi, în toate ţările, în toate vitrinele şi ziarele. Premiul Nobel poate crea într'o secundă, un gigant dintr'un anonim, de şi nu nimereşte totdeauna cum a nimerit-o cu Hamsun. De curând, Europa care ne-a trimis un nou Kant în Bergson, ne-a trimes un nou Newton, în Einştein. De data asta n'a decis o academie, ci un congres de astronomi şi n'a decis simplul gust, ci o elementară verificare.

Metoda e infinit mai bună — alegerea mai fără contestă—şi totuşi e ciudat cum milioanele de oameni, complect ignoranţi ai fizicei şi matematicei, se dedică dintr'odată unei supra-lecturi, de documente, date şi elemente de vulgarizare, ca să poată suprinde marele secret, hieroglif încă pentru savanţi şi specialişti.

Nu voim să discutăm teoria lui Einstein 1) — şi nici măcar psihoza celebrităţei lui, care ar merita un studiu — ci numai o simplă latură a ei — aceia în a cărei coaje teoria a pătruns în public. Relativitatea e cuvântul cel mai bine cotat astăzi la Bursa „culturei generale". Populaţia nu putea acorda cuvântului acesta, sensul pe care-l avea la fizician. Nu intrase încă în circulaţia generală, nimic din construcţiile matematice ale lui Riemann, Lobatschewsky, sau Gauss. Nu se ştia nimic de noua geometrie care încălecase peste aceia a lui Euclid — de geometria neeuclidiană şi nimic de fizica celor patru dimensiuni a lui Minhowsky. E firesc deci ca termenul „relativitate" să nu fi putut intra ca noţiune de fizică, ci să intre în minţile nepregătite ca noţiune de psihologie ca noţiune de morală. Totul e relativ — îşi spune cetăţeanul — atribuind marelui fizician ideia, — şi nici nu-i pasă că, după Einstein, relativitatea se aplică timpului, că relativitatea o face viteza şi că viteza ca să poată face obiectele relative, nu ajunge să fie aceia a celui mai repede tren, ci se socoate numai după aceia a radiului sau a luminei. Relativitatea lui Einstein se aplică numai în mecanică şi în fizică şi acolo, dacă el i-a pus temelia şi legile, ideia fusese însă de multă vreme descoperită. Poţi citi discuţia asupra relativităţei spaţiului în Poincaré. De altfel, singurul Poincaré poate rămâne reprezentantul tipic, al unei teorii despre relativitate; Einstein n'a inventat teoria: s'a servit de ea şi a răsturnat-o. Fritz Beer în prelegerile lui despre Einstein ne lămureşte că, ceia ce a voit să ocolească Einstein, a fost tocmai relativitatea—şi că a izbutit: fizico-geometria celor patru dimensiuni, e dovada.

Să nu neglijăm, cu rea intenţie, în ce fel totuşi se răsfrânge în psihologie, relativitatea mecanică. Doi călători cari, despărţindu-se în vagonul restaurant, ca să plece fiecare în cabina lui, îşi dau întâlnirea peste patru ore în acelaş loc, îşi dau întâlnire într'un spaţiu relativ. Peste patru ore, vagonul restaurant mişcat cu trenul va fi în alt loc în spaţiu şi mişcat de pământ în rotaţia lui — în cu totul alt loc. Relativitatea, e cu privire la pământ spun fizicianii— ; e cu privire la călători ar spune psihologii. Dar lucrul acesta, în psihologie, ca şi în filozofie e tare vechi. E însăşi relativitatea cunoaşterei, pe care a legitimat-o Kant pe care a sporit'o Schopenhauer şi la care şi-a adus bagajul Bergson când a dovedit că nu putem traduce altfel timpul, decât cu măsurători care sunt spaţiu şi cuvinte care sunt spaţiale.

Relativitatea, în psihologie şi în morală, datează dela sofişti. De la „omul e măsura lucrurilor" a lui Gorgias — nu s'a mai inventat nimic. Kant a văzut neputinţa raţiunei de a surprinde altceva decât pe sine, Schopenhauer a întărit ideia în formula: „lumea e reprezentarea mea" şi Poincaré a stăruit pe rană, când a susţinut că nu măsurăm cu instrumentele noastre, altceva de cât calităţile instrumentelor. In confuzia asta a mijloacelor de cunoaştere. Claparède neagă până şi valoarea atenţiei şi mărturiei, Ribot socoate conştiinţa ca un fel de fenomen subaltern, iar biologii o socot un epifenomen, adică un fel de produs secundar, atârnat de funcţiunile fiziologiei. Relativitatea a fost introdusă de şcoala idealismului filozofic, veşnic tânără şi veşnic biruitoare; în ultima vreme, concluziile ei au au plecat din simpla metafizică şi-au câştigat aportul de fapte trimise peşcheş de savanţi ca Ribot, Claparède, Le Dantec, Poincaré. Absolutul a devenit un cuvânt ridicol şi pleacă din ştiinţe, cum a trebuit să plece din morală. Făra îndoială *ideia de absolut* e necesară—; fără existenţa ei, relativitatea n'ar avea nici un sens. Absolutul se poate concepe, ipotetic, pentru legile naturei, trăim într'o lume de raporturi şi le putem bănui constante. Va putea scăpa vreodată creerul nostru de numeroasele infirmităţi care fac ca, în cunoaştere, lumea să se strecoare meschină, ca o imagină strâmbată într'o oglindă concavă? Vom putea vreodată cunoaşte *obiectiv* o lege—adică toate elementele din care se compune—şi nu simplele raporturi dintre elemente? Până atunci, fizica va trebui sa trăiască din expediente, cum a fost aceia a ipotezei eterului pe care Einstein o dărâmă iar biologia va trăi cu teribila ipoteză care, când va cădea, o va răsturna: funcţiunea crează organul. O singură noţiune mai rămânea obiectivă, scăpată teafără, în ruina totală a noţiunilor: e *adevărul*, Ibsen a dovedit că e stupid în morală şi Nietzsche a dovedit că e absurd în cunoaştere. Creerul nostru nu e decât o fabrică de erori şi eroarea care birueşte pentru o epocă, se numeşte adevăr. Nu există teorii adevărate; există teorii comode. Pentru Poincaré însăşi rotaţia pământului în jurul soarelui, nu e un adevăr stabilit cu experienţa; e o ipoteză care explică mai bine astăzi cele mai mult din fenomenele fizicei; mâne poate fi falşă; e un adevăr comod. S'ar putea ca mâne explicaţia mecanică a lui Einstein să se dovedească un simplu adevăr „comod" pentru fizica actuală. Relativitatea va rămâne însă. Să fie în adevăr, relativul singurul absolut cu putinţă?

B. Fundoianu

1) Cetitorul curios o poate găsi în cărţile străine de vulgarizare a teoriei dintre cari una apărută la noi, extrem de elementară şi de clară, D-r Fritz Beer: Teoria Relativităţei, tradusă de D-r A. Wechsler, Bucureşti.

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugăminţele speciale pentru păstrarea lor.

„Adevĕrul Literar şi Artistic" va da o deosebită atenţiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor şi tuturor artiştilor fotografi din ţară, cerându-le să ne trimeată desene şi fotografii de actualitate.
Toate reproducerile vor fi retribuite.

MIȘCAREA ARTISTICĂ

In lumea Artelor

O personalitate nouă: Sculptorul Han

După Brâncuș și Paciurea, cele două forțe ale sculpturei românești, Oscar Han, vine cu personalitatea nouă, să completeze tripticul plastic, destinat să creieze și la noi, începutul unei școale sculptoricești.

Nu putem să pretindem o tradiție artelor noastre plastice.

Dacă în literatură s'a stabilit o ierarchie și s'au așezat parecum, îndărătul nostru câțiva pioni, pentru a duce din mână în mână firul literar începător dela hrisov și până în zilele de azi, dacă avem câteva personalități în epocile trecute — epoci stabilite după leatul istoric — în artele plastice, acest trecut lipsește cu desăvârșire și abia în zilele noastre, s'a început era artistică, pomenită de câteva decenii, numai. Și când spun aceasta înțeleg arta, care reprezintă personalități individuale și care se poate clasa, după ceeace reprezintă și după cine o reprezintă.

Astfel aș începe prin arta icoanelor, prin această minunată artă anonimă, intrată la noi odată cu funcțiunea ei mistică și cu întemeierea bisericei, în voevodatele românești.

Olăria, cu vasele și străchinele ei înflorate și toată sculptura religioasă și casnică — troițe, cruci, furci, blidare — acest bogat arsenal, cu care zugrăvim o epocă primitivă, realizată cu instinct și poezie, este în adevăr „a noastră", dar rămâne izolată și de sine stătătoare.

Ea nu poate dar să stabilească limitele unui început și unei evoluțiuni, în artele plastice, ci rămâne ca și poezia populară chintesența spiritului colectiv, prin care rasa își desemnează aspirațiunile ei inconștiente.

Eșind dar din această specifică manifestare — fără evoluțiune dar permanent activă — nu vom putea așeza artele noastre plastice în hotare, stabilite de timp și cauză.

Aman, Grigorescu și Andreescu, clasicii picturei noastre, au trăit aproape în acelaș timp cu noi și nu știu dacă putem îndrăsni să-i numim clasici, afară numai dacă ne îngăduim acest „lux" de expresie, grație picturei lor academice, corecte și cinstite în factură.

E tot ce putem spune, relativ la istoricul nostru plastic.

* * *

In această atmosferă liberă de producțiune artistică, s'a făcut de câțiva ani o mișcare, în sens creator, care a stimulat pe de o parte pe artiști, iar pe de alta a sezisat pe puținii noștri înțelegători și amatori de artă, punându-i oare-cum în directă relațiune între ei.

Unul dintre tinerii artiști, care prin opera lui, s'a așezat în lumina unei adevărate creațiuni, care a marcat un aspect nou în sculptură, este **Oscar Han.**

Prima oară când s'a profilat mai hotărât, în atenția cunoscătorilor, a fost la Iași, în timpul războiului, la una din expozițiile marelui Cartier, unde Han, era mobilizat.

Atunci am asistat la exploziunea spontană, a temperamentului său viril și am simțit în soldații lui de miniatură, hotărârea eroică și expansiunea sufletească a „omului" pornit la sacrificiu.

O. Han. — Fecunditate.

Sarcina ingrată a unui artist, de a-și militariza și mobiliza inspirațiunea, a fost pentru Han totuși o revelațiune intimă.

Soldații lui nu erau numai „uniforma" reglementară, ci reprezentau adevărate entități, animate de gânduri lăuntrice și mișcate prin resortul lor propriu, nu prin gestul de comandor artistic, cum fatal se întâmplă cu celelalte lucrări expuse la Marele Cartier.

De atunci Han există ca un artist mare și în fiece an, face dovada unui progres perpetuu.

In lucrările executate pentru Teatrul Național, Han, a turnat tema abstractă a personalității interioare — Sophocle, Euripide, Eschyle — în factura tragică a unei largi suprafețe, frământată ici-colo, de pulsațiunile grave ale degetelor modelatoare.

Sinteza exterioară, de reprezentare, reducerea detaliilor anatomice prin elocvența expresiei, au dat lucrărilor lui înfățișarea lapidară, a unor stele funerare, revelatoare ale unui trecut incomensurabil de depărtat de noi.

Da, sculptorul Han, a știut să așeze pe Sophocle, pe Eschyle și pe Euripide, în lumea lor, în proporția cugetărei lor, într'o altă epocă de cât aceia pe care o trăim.

O. Han. — Invingătorul.

Iată secretul, cu care el și-a stampilat lucrările dela teatrul Național, nu cu efigia artistului, ci cu a personalității de mit, cu care trebuia să-și învârtească, fantomele tragediei grecești.

Cred chiar că aceste lucrări, reprezintă la noi, un moment nou, iar în cariera artistului ultima barieră prin care temperamentul său s'a liberat de cătușile directivei scolastice, prin care fatal a început.

Lucrările sale recente, **Invingătorul** și **Perpetuare**, cu care ilustrez aceste rânduri, sunt produse după marii lui tragici și poartă în ele, ultima înfățișare a nouei sale personalități.

Realist până la brutalitate, în esența sintetică a expresiunei, trupurile modelate de Han, duc în ele povara ancestrală a păcatelor și a instinctelor de animal, supus nevoilor naturei.

Nu-i plac convențiunile meschine ale așa-zisului frumos, de aceia atacă argila cu impertinența unui primitiv și sapă în piatră atitudinile fiziologice, susținute de motorul nervos care-și țipă nerușinat, perpetuarea.

CERCETATORUL DE FRUMOS

P. S. Han a fost premiat cu o bursă pentru streinătate, aud în ultimul moment.

Nu știu, nimic mai mult; dar salut gestul acesta, cu entuziasmul ce i se cuvine.

C. d. f.

In jurul premiilor Ministerului Artelor

de S. MAUR

Prima manifestare de luminată dragoste pentru Arta țării noastre este fără îndoială crearea de către Ministerul Artelor a concursului de premii pentru un voiaj în străinătate.

Nu e nevoie cred, să mai descriem plăcerea pe care ne-a produs-o gestul acesta al domnului ministru al Artelor. Dar prin aceste trei premii, — câte 20.000 lei pentru un pictor, un sculptor, și un architect cari, nu au împlinit încă 35 de ani, — Ministerul ajutând pe artiști stimulează producția bună de artă și recunoaște, însfârșit, însemnătatea covârșitoare pentru țară a dezvoltării mișcării artistice. (Și implicit, rostul resortului său).

Și mai este adevărat că prin înființarea acestor premii suntem în plin progres și pe tradiționala cale sănătoasă a propășirei Artelor. Ceea ce ne supără însă este faptul că acest concurs este anunțat numai pentru anul acesta, adică pentru o singură dată, ceea ce arată că este numai un accident în viața ștearsă și monotonă a artelor noastre. Și mai arată apoi că această minunată măsură ministerială depinde de dispoziția trecătoare a unui ministru și poate dispare odată cu schimbarea lui.

Nu se poate oare reglementa astfel acest concurs de premii, ca să rămâie o instituție sigură de stat care să nu poată fi atacată în viitor de către „cei ce vor veni", împinși de meschinele interese ale politicei de partid?

Avem un ministru care pare a arăta o profundă pricepere și o caldă dragoste pentru tot ce însemnează manifestare de artă la noi în țară.

De ce oare nu rupe cu nenorocita tradiție de până acum care pare a fi cultivat cu predilecție indiferența față de școlile pentru pregătirea artistică — cele două școli de Belle-Arte — și față de acelea pentru educația artistică a publicului și chiar a artiștilor — muzeele?

Nu ar fi binevenită o reformă radicală în condițiunile de funcționare a școlilor și o schimbare complectă a programului lor de învățământ?

Nu au imitat oare până acum în de ajuns și în zadar autoritățile noastre schimbările făcute în programele școlilor de belle arte din străinătate?

Nu au ajuns la nici un rezultat, pentru că încearcă să ție numai de formă pasul cu marile puteri occidentale fără a da atenția cuvenită fundamentului solid al unei școli, care se socotește în primul rând după rezultatele practice la cari ajung absolvenții săi. (Toți absolvenții școalelor noastre mor de foame, devin dascăli de desemn, caligrafi, și dispar din viața artistică. Acei cari au ajuns să însemneze ceva au plecat aproape toți din școlile noastre după primii ani de cursuri).

Și acestea toate din cauza mizeriei și a primitivității în cari se țin școlile noastre.

Ne permitem să mai punem o întrebare ministrului nostru, titular al departamentului Artelor Frumoase.

Când tinerile talente din noile noastre ținuturi, cu dragoste pentru artă, cu avântul lor tineresc și cu speranțele ce le pun în noi, vor veni cu încredere, (așa cum se duceau la Viena, la la Budapsta, la Petrograd), să caute învățăturile neapărat trebuincioase meșteșugului de pictor sau sculptor, ce școli vor găsi în special la București, unde natural să se îndrepte?

Răspunsul domnului ministru, dacă ar trebui să fie franc ar spune:

„Intr'o clădire improprie, veche, în clase și ateliere imposibile ca lumină, higienă, spațiu, ca modele lipsite de orice calitate,—când sunt— cu un program vechiu de studii care numai cadrează cu timpul în care trăim, ieșite din uz până și în cele mai mici colțuri de provincie cu școli similare din străinătate, vor găsi câțiva elevi cari încearcă să lucreze singuri în fața șevaletelor". (Profesorii vin în vizită de dou ori pe săptămână!) (Dacă vor nimeri iarna în București, se vor putea bucura de aspectul pe care îl oferă elevii înghețați de frig, cari se plimbă agitați prin ateliere!)

Enorme sunt piedicile cari se pun materialmente, în calea ori cărui ucenic în ale artei. Atunci când nici din partea autorităților solicitudinea nu este mai vie, greutățile devin insurmontabile, germenele de talent, — acolo unde s'ar găsi el, — e înăbușit, de nevoe. Acesta să fie oare viitorul care se pregătește vieței noastre artistice?

Ce facem cu propășirea, cu renașterea mișcărei noastre artistice! Nu este de părerea noastră domnul Ministru, că soluțiunea nu mai poate suferi întârziere?

S. MAUR.

Săptămâna teatrală

de DIM. ȘERBAN

Teatrul Mic: A OPTA NEVASTA A LUI BARBA ALBASTRA, comedie în patru acte de Alfred Savoir

Ultimul spectacol al Teatrului Mic, a ieșit cu totul din rețeta obicinuită a comediilor bulevardiere, cu toate că și ei, are situațiuni de alcov și cu toate că personagiile au aceleași vecinice roluri de amant, soț și femeie, cu care se încheagă de obiceiu stereotipa comedie contemporană.

Totuși Barbă Albastră, este prins prin caracterizarea lui originală, într'o atmosferă mai nouă și de aici decurg și atitudinile celorlalte tipuri.

Perrault în basmul cu Barbă Albastră, a zugrăvit un tip care îndrăgostit de femei dintr'un capriciu, se căsătorea cu ele și apoi le ucidea din perversitate.

La a șaptea nevastă însă, frații acesteia prind de veste și ucid pe criminal.

Este în fantezia aceasta ceea ce a fost în realitatea cunoscutului Landru al Franței.

Poate că Perrault își luase sinistrul erou din vre'un fapt cotidian, de vreme ce basmul lui se mai confruntă încă cu realitatea, dacă nu cumva fantezia lui, a masacrat morala, făptuitorilor unor asemenea acte imunde.

Eroul cu barba mătăsoasă și așa de neagră, că devenea albastră în jocul luminei, apare în comedia lui Savoir și încă cu destul succes, ca un **alter ego** al aceleași teme, înfățișată într'o lature comică și extrem de interesantă.

John Brown, milionar american, se însoară cu o femeie ori de câte ori se simte atras de ea — aceasta fiind calea cea mai sigură și mai dreaptă — ca apoi să divorțeze, lăsându-și soția asigurată, cu pensie viageră.

Nu e dar greu, întâlnindu-se cu Elvira Popescu frumoasă și fermecătoare (care în rol se numește Monna) să se îndrăgostească serios și s'o ia de nevastă cu promisiunea unei pensiuni duble.

Monna, revoltată în mândria ei de femeie, când se vede obiectul cumpărat așa de generos de American, se refuză soțului ei, și-l sfidează cu nepăsarea și disprețul ei suveran. Barbă Albastră se simte iremediabil încovoiat sub puterea demonică a acestei femei minunat de nouă și înfrânt de durere, primește divorțul, după ce Monna își însceneaază o farsă de adulter, ca să-l pedepsească definitiv. Și Barbă Albastră, pentru întâia oară plânge și suferă din iubire și femeia lui i se dă din dragoste, a doua zi după divorț.

Iată comedia jucată la Teatrul Mic și atmosfera pe care o răspândește, cu situațiunile vii și colorate original, cu cele două caractere, prinse dibaciu, în plasa comică a autorului ei.

Dacă adăugăm acestei scheme și aparițiunea unui alt tip, de esență burlescă, jucat de Iancovescu, dacă ne închipuim pe Bulfinsky în rolul lui Barbă Albastră, autoritar și îndemânatec, mândru și învins, ne reprezentăm clar, spectacolul din urmă a Teatrului Mic.

Ceeace am putut stabili din suita comediilor perindate pe scena Teatrului Mic, este că Elvira Popescu, s'a făcut un rar element femenin de comedie.

Simplitatea cu care-și reprezintă „femeile" ei, ingenuitatea inconștientă și dibăcia replicei — în ton și tempo — sunt însușirile minunate, care se revarsă în conținutul textului, cântat de ea, ca o melodie legănătoare.

Și e „diversă". Cu toate că a jucat roluri, de o egală reprezentare femeiască, a știut să dea fiecărui rol, o personalitate bine definită și altfel încadrată, în atmosfera totală a piesei.

Alături de ea, Iancovescu, se joacă cu nuanțele rolului, într'o tapajoasă disonanță și adesea pare că amestecă durerea burlescă de „realizare" ca Jongleur de Notre-Dame a lui France.

E grotesc, de multe ori, e șarjat, cum se zice în limbagiul teatral, dar abundă în temperament și în credința lui artistică.

Ași vrea totuși să-l văd studiind ceva mai cerebral, nu numai cu temperamentul sufletesc, după cum pe Elvira, o aștept într'o creațiune mai gravă, într'un amestec de durere și poezie, cum mi-am închipuit-o adesea ori.

DIM. ȘERBAN

Greșeli neiertate

(In jurul lui Oscar Wilde)

de HENRY MARCUS

In galeria scriitorilor de talent cari au trecut prin viață cu ușurință, cu toane și cu sfidare până n'au fost covârșiți de ea, — alături de François Villon, Verlaine, Edgar Poë, Baudelaire, figurează scriitorul englez cu renume universal, Oscar Wilde.

Acest arbitru al eleganții care dădea tonul modii, acest răsfățat copil al aristocrației apusene, prinț al spiritului și gândirii mondene, a avut un sfârșit nespus de tragic. Acuzat de dușmanii lui de perversitate, n'a putut înfrunta curentul ostil al opiniei publice din Anglia puritană, și, cu toată faima, cu toate legăturile lui aristocratice cu anturajul imediat al tronului, a fost osândit la doui ani de temniță.

Oscar Wilde n'a fost un revoltat, ci un răsfățat — nu ura, ci disprețuia, Bogat, mândru, inteligent, cu o simțire aleasă, — în ziua când s'a prăbușit din sfera vieții lui fericite, când a fost dus în lanțuri, pe ploae, spre închisoarea Reading, în satisfacția prostimei biciuită de spiritul lui și în consternarea mută a celor cari l-au adulat, în sufletul lui a încolțit în loc de răsvrătire, pocăință — cea mai curată și cea mai umilă. Un proces straniu i-a răscolit conștiința. „**Colo unde zace durerea, țărâna e sfântă**". Și din celula sa privea lumea cu ochii profetului din **Salomeia**. Se lapădă cu resemnare de viața lui princiară de până acum, nu însă și de învățămintele acestei vieți. „A uita experiențele înseamnă a'-ți opri desvoltarea, a'ți renega sufletul". Și se restrânse în lumea ce sălășluește în fiecare om, pe care Dumnezeu a creat'o pentru fiecare aparte, și în care caută să trăim. Își revăzu viața, o scruta cu asprime până'n măruntaele ei, și o explica cu cea mai desăvârșită sinceritate. „Celace era paradoxul în sfera gândirii mele, era perversitatea în sfera patimei. Dorințele erau la mine o boală, o nebunie, sau amândouă. Am devenit nepăsător de viața altora. Nu mai eram stăpân pe sufletul meu. Mă lăsam stăpânit de plăceri". Wilde înțelege și iartă lumea. In inima lui nu e loc de amărăciune împotriva ei. Sărac și părăsit ar fi gata să cerșească pâine din ușă în ușă, la cei bogați, și, dacă 'i vor închide ușa, la cei săraci, mai înțelegători, cari știu să-și împartă puținul cu alții. Pe săraci 'i găsește mai cuminți, mai miloși, mai buni și mai simțitori decât cei din casta lui. „In ochii lor — scrie el — închisoarea e o tragedie în viața cuiva, o nenorocire, ceva ce deșteaptă mila celorlalți. Vorbesc de omul care e închis „că a dat necazul peste el".

Wilde și-a făcut osânda cu o auto-satisfacție de fanatic, și când eși din temniță nu mai găsi pe soția, nici pe mama lui adorată „care i-a lăsat un anume cinstit, însemnat în istoria patriei". Prietenii îl ocoliau. Piesele i-au fost scoase de pe afiș. Cărțile lui au dispărut din vitrine.

Se stinse ca un vagabond cu o cămașă de dar pe el, după ce'și vânduse ultimul avut — câți-va dinți de aur din gură.

* * *

Salomeia lui Oscar Wilde e interzisă și azi pe scenele engleze și americane.

In timpul războiului a avut totuși loc o reprezentație privată la Londra cu o înscenare — să-i zicem — expresionistă. Apărând într'o gazetă o aluzie răutăcioasă la adresa principalei interprete, o diletantă, se porni un proces de calomnie care luă proporții uriașe prin revelațiile unor martori. Lucrurile se complicară mai ales prin introducecea în cauză a unei cărți negre, foarte rară, tipărită numai în câteva exemplare, la Leipzig, pe care un ofițer englez ar fi văzut'o la curtea prințului de Wied al Albaniei. Această carte conținea numele și adresele a 10.000 persoane, între cari Lordul Haldane fost ministru de războiu, Sir Grey, un membru al familiei Rotschild mort în luptele din Asia-Mică, înalți demnitari, ofițeri, etc. asupra cărora plana o bănuială gravă de imoralitate. Guvernul englez deveni foarte atent. Judecarea se făcea cu toată amploarea. Presa înregistra scenografit desbaterile; iar publicul urmărea cu ardoare lumina în aceasta scabroasă afacere. Era în toiul ofensivei lui Ludendorf și era în joc frontul moral al Marei Britanii. Veniau la bară diplomați, episcopi cu biblia subsuoară, medici cu teorii asupra obsesiei lunii din opera lui Wilde, foștii amici ai lui Wilde cari acum îl renegau cu energie. In cele din urmă se lămuri că totul nu era decât o capo d'operă de inscenare a Berlinului pentru a abate spiritul public englez dela evenimentele decisive de pe front. Procesul s'a stins cu o condamnare pentru calomnie a unei inculpate și cu o mustrare pentru alți câți-va inși. Cinstea numelor ilustre citate în cursul desbaterilor a rămas neatinsă. Planul vrășmașului a fost dejucat.

Singurul nume hulit și terfelit pentru a doua oară în templul dreptății engleze, a fost al lui Oscar Wilde. Nici un cuvânt de apărare pentru memoria pocăitului din închisoarea Reading.

Pe mormântul sărac al Prințului Fericit, în loc de flori, așa de scumpe inimii lui, au rânjit iar stafiile hulii și batjocurii.

HENRY MARCUS

Salonul Umoriștilor

Brutus Haneș.— Octavian Goga

ISPITA

de V. DEMETRIUS

Se făcuse liniște în casă, copiii plecaseră la școală. Victor Gândea, în odaia lui de lucru, singur, se închisese, ca de obiceiu, de la șapte dimineața.

Altă dată se așeza la masa-i de lucru, în așteptarea inspirației, sau, după puțină chibzuială, urma să scrie mai departe nuvela începută în ajun, și ale cărei peripeții și sfârșit le știa, le născocise.

Victor Gândea era cel mai limpede dintre scriitori; avea totdeauna subiect închiegat; nu'i tăgăduia nimeni talentul; ba unii îl socoteau cel mai de seamă povestitor.

Se închisese, ca de obiceiu, dar nu se așezase la masă. O privise, intrând, și își luase ochii dela ea, ca să-și lase privirile fugare, departe, în siniliul cerului, peste crengile pomilor cu frunză nouă, de început de primăvară.

Stase mult în picioare, cu gândul pierdut, fără voință, nehotărându-se să-și cerceteze de aproape și adânc cugetarea.

Se așeză într'un scaun, la fereastră. Capul i se pleca, îngreuiat de visare nedeslușită.

Apoi, ca răsvrătit în potrivă'și, se plimbă prin casă, cu pași mari, câteva minute. Se opri amețit și se așeză, ca după un drum lung, ca să se odihnească, pe divan.

Covorul de pe divan, mătăsos, în colori voluptoase, conspiră și el, ca toată primăvara din ferestre, împotriva liniștii stăpânului său. Victor îl mângâia, fără să știe, și zâmbea în mreaja visurilor ademenitoare.

Ceasornicul de alături, din sufragerie, bătu nouă bătăi, răspicat. Victor Gândea le numărase, se desmeteci și se sculă, dar nu ca să se așeze la masa de scris, ci să vorbească cu sine mai lămurit, ca și cum numai frământându-se prin casă ar fi putut să se întrebe și să-și răspundă.

„Sunt trecut de patruzeci de ani; sunt însurat de vr'o doisprezece ani; am trei copii, — și mă gândesc la o femee străină, ca un flăcău de douăzeci și trei de ani. E într'adevăr frumoasă, Eugenia Paraschivescu. Sunt multe femei frumoase... Par'că e de-ajuns atât ca să te preocupe, să-ți pierzi capul? In fiecare lună poți întâlni o femee mai frumoasă de cât aceia pe care o iubești, și-ai să alegi după ea? Dar eu nu alerg de loc! Mă gândesc, visez. Sunt artist, fire păcătoasă. Este altceva ea: este fascinatoare (cuvântul ăsta nu mi-a venit niciodată sub condei!) este împodobită cu cele mai prețioase rubine, regină sinistră, cu stropii de sânge a două vieți. Propriul tău gând, trădător, o vede desbrăcându-se din purpura vieții a doi oameni iluștri. Un pictor și un savant au murit la picioarele ei; unul de gelozie, pentru că femeia îl înșela, și-a scuipat plămânii; altul s'a sinucis, înțelegând că nu mai e iubit. Și pe femeia asta eu aș putea s'o văd; mi-a zâmbit, măgulitoare, supusă. O știam departe. Acum e în București. Intâmplarea mi-o va scoate înainte. Și iar îmi va surâde. Făgăduește ceva, zâmbetul ei... Eu poate că aș stăpâni-o!... Misterul, tragedia, o împodobesc mai mult de cât părul ei de aur, cu răsfrângeri roșii, care aduc aminte colorile toamnei, pădurile de aramă din basme; de cât ochii ei verzi, semănați cu punctulețe de aur, sălbatici une-ori, (îmi închipui), totdeauna tainici, adânci, de cât trupul, (blestematul ei trup!) pe care nu l-au putut uita nenorociții cari l'au cunoscut în alcov: mlădios, svâcnind par'că, cu farmec de netălmăcit în cuvinte. Iubind asemenea femee, nu obișnuita plăcere animală o cauți, ci senzațiile, prețul conștiinței tale și-al întregei tale vieți, sacrificiul nelămurit crezutei tale meniri, pentru cari Antoniu și-a trădat patria, Paris a prilejuit războiul Troei și, în spiritul legendei, Adam a părăsit raiul. Femeia și Satan, la olaltă, fie! prea e monotonă și sălcie viața! Și să te iubească femeia asta! Primejdia pe care o înfrunți, o aștepți, te înfioară, îți plimbă pe sub ochi imagini de laturi, de bălți de sânge, de svârcoliri, de agonie; — primejdia aceasta să nu fie de cât învăpăeare, contopire, nesațiu, dincolo de tot ce-ai cunoscut, — un simțimânt de topire, de evaporare, de sbor printre stele!...

Aci, scriitorul, care se ascultase și se urmărise, nemulțumit, se scutură îngrețoșat:

„Fraze! Mă îmbăt cu propriul meu vin! Imagini: sunt poet, să mă felicit! Și ce repede merg! Ba stau pe loc, drept vorbind! Am văzut-o eri pe Eugenia Paraschivescu, — căci de acolo pornii cu gândul, — și abia am salutat-o. Mi-a tresărit inima puțin, (femeia însă n'a putut să citească nimic pe fața mea!) zărind-o, — de ce? Firește, pentru că mă mai gândisem odată la ea cu turburare și pentru că, de-odată cu figura ei, le-am văzut aevea chipurile celor două victime ale sale. Ii cunoscusem de aproape, și pe savant și pe pictor, oameni de mare talent, de caracter, dar pe semne fără de voință; inși dintre aceia cari, totdeauna sunt duși de mână, sau de guler, de câte cineva, prin hudițele întortochiate ale vieții..."

Victor Gândea mai pierdu un ceas, frământându-se, scotocindu-și gândurile, tălmăcindu-le, înmulțindu-le, împodobindu-le: sporindu-și astfel ispita. Era deprins a scrie dimineața. Dându-și seama că se apropie nămiaza, pricepu că nu e în stare să lucreze. Işi luă pălăria, o îndesă pe frunte, apoi pe ceafă, cu necaz, așa ca și cum își pedepsea capul, vinovat, și plecă de-acasă.

Trecură două săptămâni, în timpul cărora Victor se gândise la Eugenia, dar tot mai puțin și mai rece, când, la un colț de stradă, se trezi cu ea, îi întinse mâna, oprindu-se în loc, ca pentru o lungă conversație.

Femeia, întâmpinată așa de prietenește, păru că se tulbură de mulțumire și ținu mult ochii plecați.

Gândea fu măgulit: „Mi-a citit toate scrierile, cugetă el; mă socotește mare literat... Știam eu!..."

El îi spuse că a rămas neschimbată; că timpul respectă și el desăvârșirea; că se întrebase adesea, pe unde este și că, printre primele dovezi, că s'a făcut primăvară, când a văzut-o, s'a gândit că ea este cea mai sigură și mai prețioasă...

Femeia, uluită, încântată, ridicase ochii spre ochii lui și se priviră îndelung. Ai ei, păreau că întreabă, în neliniște, dacă sufletul știe ce rostise gura. Ai lui, aprinși, jurau de temeinicia cuvintelor.

Cu un surâs de plăcere și de amărăciune, Eugenia își plecă ochii apoi, părând că spune cu zâmbetul ei: „nu cred că știi să iubești; nu mai cred în dragostea nimănuia!" Și întinzându-i mâna, omului cu vorbe amăgitoare și scumpe ei, voi să plece, dar nu se clinti, nu făcu nici o mișcare a corpului, de plecare.

Victor îmbucase în palma lui mare, mânuța pornită spre adio, părându-i-se că i se încredințează lui și o simți, înfiorat: vie, călduță, fugară, și o păstră, o strânse. I se părea că așa s'ar coprinde în el toată frumoasa făptură, tot mai luminată, mai albă și mai purpurie tot mai încălzită și mai apropiată sub privirea lui.

Colțul de stradă nu era prielnic conversației. In sus și în jos, oameni se zoreau, și scriitorul, voinic, lat în spete, era lovit, era rugat la tot minutul să facă loc

Lăsându-i mâna slobodă, în chip firesc se urniră amândoi și se treziră curând în apropiata grădină publică.

„Nu e de fel periculoasă; nu văd nimic satanic la femeia asta, pe cinstea mea!" își zise Gândea, pe când se așezau alături pe bancă. „Au fost slabe de înger, victimele ei. Ea nu este decât fermecătoare și se supune ca o ciută, când are cinstea să cadă în puterea leului. Amândoi, parcă'i văd: mititei, plăpânzi, nervoși, cu moartea 'n drum la tot pasul".

După ce trecuse mai mult de un ceas de tăinuire pe bancă și el ceruse voia s'o vadă la ea acasă, iar ea îi dăduse adresa și ora de întâlnire, Eugenia se sculă cu hotărâre, grăbită de plecare. Locuia cu maică-sa, era așteptată.

Gândea o petrecu până la poarta grădinii, iar acolo, ea își luă ziua bună, cu aerul omului care vrea cu tot dinadinsul să se despartă. Indrăgostitul luă calea din potrivă, nemulțumit oleacă.

Umblă apoi, scriitorul, prin ulițe de multă vreme necolindate de el, cu un dor vag în suflet: de trecut, de tinereța dusă. Amintiri uitate se amestecau cu cele proaspete, ale ceasului petrecut în tovărășia Eugeniei Paraschivescu.

El îi ceruse Eugeniei să-l primească la ea, chiar a doua zi, dar femeia nu voise decât peste două zile. De ce? Voia poate să aibă mai mult timp, ca să se potolească? Cine știe? Nu'l amânase prea mult. Voia poate să nu se arate pripită ci să-i lase lui rolul de zorit, de învăpăiat.

In amurg, obosit de hoinăreală, Victor se gândi, intrând pe poarta casei lui: „Joi la ora patru, după amiazi, voi începe altă viață!"

Câinele se gudură în prejuru'i, necutezând să sară cu labele pe el, — dobitocul vedea că stăpânu-său e nepăsător.

„Dar n'am avut o viață bună până acum?" se întrebă Gândea. „Ce mi-a lipsit?" Și intră în casă.

Toți trei copiii lui îl împresurară, unul râzând, altul zâmbind, cel mai mare serios, gânditor. „Ca mâine am trei flăcăi! Mi-s dragi, firește! Mai dragi ca Eugenia Paraschivescu? Poftim întrebare! Ba de ce nu? De ce nu m'aș întreba? Și chiar nevasta mea, femeia asta care 'i crește, pe care am iubit-o, care nu m'ar schimba pe mine, cu nimeni de pe lume, nu mi-e mai dragă ea, de cât?... de cât vânătoarea de iubiri, de bărbați celebri?... Ce zice, Victore? Te-ai înncolțit singur! Te duci poimâine la doamna cea de faimă, ca să începi o nouă viață: de trădarea familiei, de fericire proprie, egoistă, de nenorocirea alor tăi, de primejdii neîntrevăzute și nesăbuite?"

Născocitorul de imagini, potrivitorul de fraze, simți ca un stâlp în piept, ținându'l drept, ca pe un vinovat în care s'a deșteptat conștiința. Privi peste capetele copiilor; zări și își smulse grabnic privirea de pe portretul soției sale: tânără, copilă de nouăsprezece ani, când îi spusese el primele cuvinte de iubire.

Eși din odaia cu atâtea mustrări și intră în cămara lui de lucru. Se așeză la masa, cu manuscrise, cu hârtie albă, ce aștepta scrisul, gândirea.

„Aci, acum două săptămâni, am pornit-o razna cu gândul, după ce în ajun o întâlnisem pe Eugenia Paraschivescu. Aci scriu: îmi împlinesc adică sacerdoțiul, menirea mea! Judec lumea, născocesc oameni și împrejurări, ca bunul Dumnezeu; ca să trezesc milă, ca să rostesc adevărul, ca să înalț pe cel năpăstuit, ca să fac dreptate, ca să dau poezie vieții deșerte. Mă cred chemat: n'am îndatorirea să mă păstrez curat și întreg, să nu mă îndrumez pe căi greșite?"

„Nu! hotărât că nu mă duc la Eugenia Paraschivescu! Am altceva mai bun de săvârșit, decât să caut senzații!... Să le caute și să le găsească alții!"

Lui Victor Gândea i se năluci că el însuși stă înaintea sa, ca alt om. Sta în fața lui, omul înalt, lat în umere, cu chip de om cinstit, senin, cu privirea limpede, nemincinoasă, și el îi vorbi: „Victore, ești bărbat întreg! Așa trebue să rămâi! Auziți copiii! Te vei așeza acum în fruntea mesei, cu ei alături, cu nevasta în fața ta, senin, voios, căci nu te vei duce poimâine la întâlnire!"

Victor nu se miră, se înțelese, se înduioșe. Un scriitor e deprins cu propria lui nălucă și ale altora, scornite de el.

Eși din odae bucurat de izbânda sa asupră'și, intră în sufragerie, unde copiii îl așteptau. Vorba „tată!" îi răsuna în inimă. Cu ochii umezi, se porni a'i săruta pe rând, iar când nevastă-sa intră, cu castronul de ciorbă în mâni, îl găsi râzând cu lacrămi și tresări, citind în privirea lui o dragoste nețărmurită. De multă vreme Victor n'o mai privise așa.

Târziu, scriitorul află, întâmplător, despre Eugenia Paraschivescu, că se divorțează. Se măritase la puțin timp, după ce'l așteptase zadarnic pe Gândea „Joi la ora patru, după amiază".

V. DEMETRIUS

Chinuri

E-așa de trist fără iubire
Și greu e singur să trăești,
Te doare dulcea amintire
Cu care gându'l chinuești.

Și plângi ușor în miez de noapte
Durerea ta e-a nimănui, —
De-ai spune-o altora, în șoapte,
Te-ai mângâia, dar nu ai cui.

Și vrei să dormi, dar nu te lasă
Durerea visului trecut, —
Privești pustiul tot din casă,
Și ce odoare n-ai avut!

Elvira Lomoș de Reuss

Bucovina. — Rădăuți.

Tablou macabru

D-rului P. I.

In culcușul de veci
Ți-am presărat flori, prietene,
Irişi vineți
Ca chipul vânăt al morții
Narcize palide
Ca paloarea fecioarelor ce lâncezesc de dor
Și lăcrămioare parfumate
Perle de lumină
Ce-au picurat din ochii blândului Isus
De mila noastră a tutulor.

Și corpu-ți înghețat
S'a odihnit pe ele
Și-a tresărit o clipă
Ca de fiorul ultimului spasm.
Dar fără de lumină,
Parfumul lor strivit de greutatea
Pământului ce'n bulgări
Te-a astupat pe tine,
Abia mai mai pătrundea
Prin goluri mici din tină.

Fiorii reci
Ai morții nedrepte și bizare,
Pe ochii stinși de veci
Pe fața ta de ceară
Și-a scris eterna lege.
Iar peste-o zi
Sau două, sau poate mai târziu,
Din lutul tău inform
Stăpâna nemiloasă va face să apară
O numeroasă lume de jivine cenușii.

Și acolo ca și aici
Problema existenții va istovi o lume.
In frunte cei puternici
Vor specula naivii și prostimea,
În hârca ta cea goală
Își vor dura vremelnic localuri de plăcere;
Și-n fetida duhoare ce va umplea mormântul
Bătându-se pe tine,
Sătulă de promisii, va tot urla mulțimea
Cerând expropriere.

Dar sufletu-ți curat
Descătușat de lanțul robitului pământ,
În sbor înaripat
Se va 'nălța ușor spre zările senine,
Plutind în vagi miresme,
De irişi care mor
De candide narcize și sfinte lăcrămioare,
Suflare nevăzută a bietelor petale
Ce-acolo jos alături de ce-a rămas din tine
Sunt hrană viermilor!

Aida Vrioni

8 Mai 1922

Copil și Filozof

Geroasa barbarie a iernii își trimitea valurile ei de mânie peste umerii pustiiți ai naturii, urlând cu glas de Crivăț.

Filozoful, adâncit în deslegarea unei obsedante probleme — probabil: „*Moartea și Nemurirea*" — ședea lângă dulcea lui prietenă-soba, din care focul aprins radia căldura binefăcătoare.

Tocmai când îi licări, în negura meditației, o idee așa de originală și genială, încât ar fi fost cheea de boltă a problemei ce-l preocupa, tocmai în acea clipă, se deschise ușa camerii făcând să apară brudnicul său nepoțel, care tiptil-tiptil... se apropie de sobă, fără să tulbure pacea de studiu a bunicului.

— La ce-ai venit micuțule?

— M'a trimis mama să iau din sobă câți-va tăciuni aprinși, că vrea să facă focul în odaia de alături, unde găzduim niște musafiri.

Bunicul, după ce îl privi cercetător, cu ochi de filozof, îi spuse:

— Nerod ce ești!... eu văd că ai venit de geaba!.. du-te și ia un făraș, nechibzuitule... cum ai venit cu mâinile goale?!

— Bunicule, uite așa cum mă vezi, lasă-mă că știu eu ce fac...

— Bine, bine, dar cum?.. în ce vrei să pui focul?.. Eu văd că n'ai cu ce, și... cuget că ai venit degeaba.

— Bunicuțule, lasă-mă și ai să vezi cum fac.

— Hm!.. copilul tot copil!.. în ce pui focul nerodule, *în ce?*

— *In mână*, bunicule...

— Cum micuțule nerod, vrei să te arzi de bună voe?

— Ba de loc bunicuțule, stai să vezi.

Copilul luă din sobă întâi cenușă; o presără în podul palmei și peste cenușă puse apoi, fără teamă, tăciuni aprinși...

Bătrânul filosof rămase uimit, în fața acestei umilitoare scene, pe care un copil i-o servea ca lecție, pe negândite.

Glorios, nepoțelul observând mirarea bunicului, îi mai puse o ultimă întrebare, de astădată cu acea arzătoare ironie puerilă:

— *Acum*, ai văzut bunicule, cum iau focul cu mâna?

— *Acum!?*,,. Acum am nevoe de liniște! pleacă!.. isprăvi vorba bătrânul cugetător, indignat profund... și făcându-se că nu mai vede pe copil, își înfundă capul în cărțile prăfuite și vechi ca ideile lui, căutând să uite cât mai ușor această întâmplare din care ieși biruit de un copil!...

Al. R. Nițulescu

Un coleg de altă dată

de G. GALACTION

Cunoaște fiecare acel sentiment duios și vag cu care, într'un ceas de visare singuratică, sau alături de doi-trei prieteni vechi, amintirea noastră recheamă pe camarazii de odinioară. E totdeauna și trist și curios să regăsești în câte feluri și în câte direcții i-a întrebuințat și i-a împins viața pe cei ce—cu treizeci-patruzeci de ani în urmă—disciplina școlară îi ținea simetric așezați în băncile din clasă. Și este și mai trist să dovedești că jumătate din colegii pe cari i-ai apucat, în anii tăi de școală, din clasele primare până la Universitate, au murit înnainte de miezul vieții. Când e vorba de dascălii pe dinaintea cărora ai trecut, de regulă la un sfert de veac după bacalaureat, mai găsești în viață deabia un sfert din ei.

Mă urmărește azi icoana unui coleg de altă dată, om întreg și teafăr, până acum vre-o două săptămâni, când auzii pe neașteptate că și-a scurtat zilele, prin glonte, în cimitirul din Sinaia. Această veste dureroasă m'a făcut să recapitulez și să resimt și mai amar toată atitudinea mea sufletească—nemulțumită și răsvrătită—împotriva duhului vremii mele.

Sunt treizeci și doi de ani de când m'am întâlnit cu acest coleg, în clasa întâia, la Liceul Sf. Sava, și anume la primele lecții de limba franceză pe cari întâmplător, ni le făcea Pompiliu Eliade. El era, pe atunci, extern. Eu eram **solvent**, în internatul liceului. Peste doi ani, a venit și el în acelaș internat. Am ajuns vecini de pupitru și din simpli colegi ne-am pomenit într'o zi buni prieteni. Ceea ce ne-a apropiat cu deosebire era gustul comun pentru cărțile străine de școală. Mi-aduc aminte că am citit vre-o câteva din romanele lui Jules Verne—fericitul autor al acelor zile de primăvară!—amândoi, frunte lângă frunte, fiindcă volumele erau luate cu împrumut, pe foarte scurtă vreme. Nu poate fi mai bun prilej de împrietenire și de mai frumoasă interpenetrare sufletească, între doi conșcolari de cât cartea citită de amândoi.

Ne găseam, aunci, la câți-va ani după moartea lui Eminescu. Apăruseră sau erau gata să apară primele două volume din Criticele lui Cherea. **Sultănica Parazitii, Intre vis și viață...** străluceau ochilor noștri, ziua, în vitrine, cu acelaș farmec subjugător, cu care seara, printre plopii dela internat, ne strălucea luceafărul. Revistele **Viața, Vatra...** erau contemporanele noastre!

Acest tovarăș sufletesc și alți câți-va (dintre ei unul singur mai trăește) au fost martori primelor mele dibuiri literare. Lui i-am citit, în clasa a cincea, compoziția incomplectă și migăloasă, dramatică și fără echilibru care era să fie cea dintâi a mea, din seria condamnată. Așa au mers lucrurile până la terminarea liceului și încă un an sau doi, după aceea. Buna prietenie înfiripată în școală nu putea să-și piardă căldura decât cu încetul, fără însă să-și stingă luminile călăuzitoare.

Amicul meu era un suflet cinstit, iubitor de adevăr și de dreptate. Țiu minte că avea uneori frumoase afirmări de bărbăție, atunci când era vorba să discearnă vre-o strâmbătate făcută altcuiva și să ia apărarea celui nedreptățit. Deși nu era voinic și nu avea puterea fizică hărăzită altor colegi, totuși curagiul și cavalerismul lui făceau din el—pentru unii bieți camarazi souffre-douleur—un adăpost moral și la nevoe un răzbunător. Era ager și bun la jocuri și mi se pare că s'a ținut de ele până la urmă, veselindu-se cu colegii, întrecându-se cu ei la fugă și bucurându-se, din toată inima, de orele de recreație.

Cu toate acestea, prietenul meu, în singurătatea inimii lui, avea o tristețe tainică. Pe vremea aceea, mi-o explicam ca urmarea unor împrejurări neprielnice și apăsătoare, sub cari se găsea familia lui. Era o melancolie subtilă care învăluia sufletul acestui camarad și pe care azi nu pot s'o mai interpretez de cât ca o presimțire de nenorocire.

Când am terminat învățământul universitar, prietenia noastră rămăsese numai o amintire încântătoare, întru cât ieșise din cadrul actualităței. In totală deosebire de colegii mei și spre lunga lor mirare, am fost singurul care am apucat calea studiilor religioase. Ei toți au urmat direcțiunea generală sufletească, primită sau dovedită, în liceu. In contact cu ei, în ultimele zile de liceu, mă simțiam incapabil să mai urmăresc idealul comun și să mai merg alături cu camarazii de până aci. Am pornit singur, încotro m'a sfătuit inima. Mă întâlneam rar cu foștii conșcolari și îmi dădeam bine seama că între ei și mine depărtarea sufletească sporește zi de zi.

Și zi după zi, trecând, s'au adunat ami peste ani și am ajuns la isprăvitul tinereții. Intâlnirile cu cei cu cari crescusem împreună erau acum întâmplătoare. Amicul intim pe care-l rechem trecea odată ori de două ori pe an, pe dinnaintea mea, și mi se părea că fiecare purcedem din lumi străine. Nu mai aveam nimic comun, decât îndepărtatele, tremurătoarele și descrescândele amintiri de altă dată!

Amicul meu (și cu el atât de mulți din generația mea!) rămăsese prizonier acestui veac. Cu toate lecturile și reflecțiile personale de mai târziu, nu mai putuse să zmulgă vălul înșelăciunei de pe ochii lui robiți de obșteasca minciună. A făcut și el ca toți ceilalți. A intrat într'o slujbă, s'a îmbrăcat frumos, a alergat după petrecerile ruinătoare și a renunțat cu totul la superioritatea lui înnăscută. In mediul nostru românesc e atât de ușor să uiți orice austeră înțelepciune, e atât de generală slăbiciunea morală și robia păcatului!

S'a lăsat ispitit de vre-unul din miile de vițiі cari huzuresc în Gomora noastră românească? A jucat la jocuri de noroc (și de abiecțiune!) și, pierzând, a cutezat să întindă mâna asupra banului public? S'a lăsat înșelat de vre-un pseudo-amic, care a speculat generozitatea lui și i-a dat apoi brânci în prăpastie?... Până azi nu știu nimic precis asupra cauzelor presupuse sau sigure, pe cari cei în drept le-au stabilit sau le vor stabili, în această tristă împrejurare de sinucidere.

In colțul ascuns de cimitir unde și-a răpus viața, s'a găsit lângă nefericitul prieten peste o duzină de țigări fumate. Aceasta însemnează că înnaintea clipei fatale, bietul rătăcit a trăit cel puțin o oră de supremă și de tragică retrospecțiune..... Cum a judecat el această viață de 25 de ani—dela despărțirea noastră—petrecută în dislovantul mediu românesc? Ce și-a mai adus el aminte de zilele mai vechi, de prieteniile de odinioară, de curățirea sufletească dela început?....

N'a lăsat, după el, nici o lămurire, nici o scrisoare... Dar ce lămurire poate fi mai coprinzătoare și mai grea decât aceasta: **Toată educația noastră în ultimele câteva decenii n'a făcut altceva de cât să sape sănătatea sufletului și să ne scoată clienți ai medicii legale!**

G. GALACTION

A apărut în volum:

Mărgeluș

Comedie în 3 acte

A. de Herz

Omagiu lui „SCIENCE SERVICE"

Popularizarea Științei

de L. FLORIN

— Opera uriașă a savanților americani dela „SCIENCE SERVICE". — Crearea unui institut central mondial pentru răspândirea științei în massele popoarelor. — Știința și solidaritatea universală. —

Dacă la noi majoritatea oamenilor de știință înregimentați în felurite cluburi politice nu prea au timp să se ocupe cu „vulgarizarea" în schimb savanții americani au luat de curând inițiativa de a contribui la popularizarea științei în massele popoarelor, bine înțeles într'un stil gigantic, cum se obișnuește în America.

Ei au creiat de curând un institut numit *„Science Service"* (Serviciul științei) care a fost pus sub președinția savantului biolog *W. E. Ritter*, un mare popularizator și directorul institutului biologic al universității din California (*„Scripps Institution for biological Research of the Univ. of California"*).

Institutul „Science Service" cuprinde 15 membrii, dintre cari 3 dela *„National Academie"* 3 dela *„American Association for Advancement of Science"* 3 dela *„Natural Research Council"*, 3 dela *„Scripps Estak"* și 3 ziariști.

La prima ședință s'a hotărît în unanimitate răspândirea științelor în lume prin: 1) *reviste* redactate în mai multe limbi pe înțelesul tuturor, într'un mod cât mai atrăgător;

2) *broșuri* tipărite în milioane de exemplare;

3) *conferințe* și dizertațiuni ținute în universități populare, școli muncitorești și în diferite săli Duminicele și sărbătorile;

4) *filme științifice*, care să ruleze pe toate ecranele cinematografelor planetei.

Direcțiunea propagării științei a fost încredințată cunoscutului scriitor științific *Edwin Slosson* care a fost profesor de chimie la universitatea din Wyoming timp de 12 ani și apoi a părăsit catedra plictisit de formulele chimice pentru a se consacra popularizării, devenind redactor științific al marelui cotidian *„Independent"* din New-York la care lucrează de 17 ani.

Numele lui *Slosson* e puțin cunoscut la noi și nu știu dacă există în toată țara 2—3 oameni cari să fi auzit de el. Câți au auzit la noi de *Einstein* acum 3—4 ani când Einstein e celebru în cercurile științifice încă din 1905?

Sunt sigur că peste câțiva ani când numele unui Dempsey și a altor pumnagii americani vor fi date uitării, numele lui *Slosson* va fi cunoscut de toate popoarele lumii și acest mare apostol al științei va fi considerat printre cei mai mari binefăcători ai Omenirei.

Orașul *New-York* va deveni sediul mondial al popularizării științei și Edwin Slosson va fi ca un far puternic care va răspândi cultura în toate continentele lumii, precum cunoștinți popularizate de: *medicină, agricultură, meteorologie*, etc.

Dacă bătrâna Europă se zbate în haos și conferințe diplomatice, omenirea de dincolo de Atlantic lucrează în tăcere cu o energie formidabilă pentru regenerarea lumii întregi. Adevărata revoluție socială, nu va putea fi înfăptuită decât prin ridicarea nivelului de cultură al popoarelor misoneiste și regenerarea omului prin educație fizică. In cele mai multe state din America, în statele scandinave și în unele centre industriale ale republicei Cehoslovace se pot vedea adevărate nucleie de muncitori cu trupul sănătos și mintea îmbogățită de știință, cum vor fi oamenii fericiți ai viitorului.

— *„Știința prin caracterul ei atât de binefăcător*, ne spune profesorul *Parhon* într'o prefață, la o broșură științifică, *nu „trebue să rămână apanagiul unui mic număr de privilegiați. „Cunoașterea adevărurilor și gândirea științifică trebue să pă„trundă în marele masse populare. Acestea trebue să atingă „într'o zi nivelul ajuns de oamenii de știință de astăzi, acești „înainte mergători ai omenirei".*

„In aceste condițiuni se înțelege ușor importanța enormă „pe care alături de creațiunea științifică o are popularizarea „adevărurilor câștigate".

„Darwin punea vulgarizarea științei pe acelaș nivel ca și „activitatea creatorilor ei și cu drept cuvânt".

Să examinăm o clipă cum a evoluat *ideia popularizării științei*, pentru a avea câteva puncte de reper într'un ciclu de cronici viitoare asupra științei și moralei, ce le promit cititorilor cum le-am promis atâtea alte lucruri, îndeplinite numai în parte din cauza eternei crize a lipsei de timp, sau mai precis de „spațio-timp" pentru a fi în concordanță cu adevărurile einsteiniene. Conform principiului universal al relativității și promisiunile mele sunt.. relative!

Popularizarea științei face parte din ideologia timpurilor moderne.

Invățații și filozofii vechi, închiși în turnurile lor de ivoriu aveau un dispreț pentru popor și considerau drept nebunie să divulge bieților oameni tainele științei, ba erau de părere că a *vulgariza* știința ar fi o adevărată degradare pentru breasla lor! Poate a fost chiar un bine că nu s'a popularizat „știința" de oarece pe acele vremuri știința cuprindea basme din cele mai fantastice. Astfel astronomii admiteau că pământul e centrul universului, pe când soarele și stelele au onoarea de a se învârti în jurul pământului, descriind curbe din cele mai bizare (epicicloidele lui Ptolomeu). Alchimiștii căutau o metodă de a transforma pietrele în.. aur, fizicianii se străduiau să găsească... mișcarea perpetuă (cu această problemă se mai ocupă astăzi doar elevii de liceu, necunoscători ale noțiunilor elementare de mecanică și fizică), medicii căutau un leac împotriva... morții (elixirul vieții). Impărații, generalii și papii își aveau astrologii și zodierii lor cari proorociau evenimentele și războaiele în curs după mersul... stelelor! Până și Kepler, genialul astronom care a descoperit cele 3 legi ale mișcării planetelor, a fost silit să scrie broșuri de proorociri astrologice pentru a nu muri de foame. Metafizicienii și teologii aveau însă mai multă trecere decât bieții alchimiști și astrologi, haosul eruditiei lor fiind pe atunci la modă.

Literatura științifică era scrisă în limba latină și numai acei cari își puteau permite luxul să învețe această limbă se puteau înfrupta din puținele plăcerei ale luminișurilor pozitive ce apăreau ici colo în hăul tomurilor și manuscriselor enorme. Savanții discutau în veacurile lungi ale Evului mediu problemele cele mai arzătoare pe atunci precum: substanța sfântului Duh, teoria inegalității Tatălui ceresc cu a Fiului și câte altele. Ba un mare filosof *Paracelsus* avu răbdarea să scrie un volum de 10.000 de pagini despre... sexul îngerilor și a ajuns la concluzia că *îngerii sunt*..., fără să ne mai specifice dacă îngerii sunt: *bărbați* sau *femei!*

Ce interes puteau dar să aibă oamenii de rând pentru sfânta știință! Erau lucruri prea abstracte pentru a putea fi înțelese de umila gloată a prostimei și capetele pedante jubilau în exclusivismul pseudoștiinței lor, altoită de cele mai adesea ori pe niște pseudocaractere.

Un lucrător tipograf, german, *Guttenberg*, făcu cea dintâi revoluție pentru răspândirea științei în massa popoarelor, prin invenția literilor mobile și a presei de tipar. Cărțile începură să se răspândească, cuprinzând ce-i drept literatura bisericească, metafizică și numai ici colo câte o scânteie de știință adevărată din marii filozofi și naturaliști antici .Aristotel, Euclid, Eratostene, Arhimede, Pliniu etc.)

Un lucrător țesător evreu *Cristofor Columb*, fiul unui biet dărăcitor de lână dintr'un ghetto din Genua, a făcut a doua mare revoluție în istoria Omenirii descoperind America și arătând astfel minților inquisitoriale că Pământul nostru e rotund ca un măr.

Un alt om ieșit din popor, *Copernic*, fiul unui polonez, care era păstor de porci, deșteptă omenirea din amorțeala ei de veacuri, răsturnând sistemul geocentrist al lui Ptolomeu și demonstrând că Pământul e o biată planetă care se *mișcă* în jurul soarelui. Și atunci începu o mare mișcare în mințile oamenilor.

Galileu descoperi principiile mecanicei. *Newton* formulă legea atracțiunei universale. Renașterea începu pentru toate științele și multe scrieri fură traduse din latinește pentru a fi *popularizate*, ba se iviră o mulțime de *savanți-literați*, cari au scris opere monumentale într'un stil atrăgător și pe înțelesul tuturor.

Descartes (1593—1650) publică „Discursul asupra metodei" un monument al gândirei umane și puse bazele geometriei analitice, *Buffon* (1707—1788) tipări 36 volume de „Istorie Naturală" capodopere de frumusețe științifico-literare, *Réaumur* (1683—1757) a dat o mare desvoltare popularizării științelor naturale. *Fontenelle*, un savant care a trăit 100 de ani (1657—1757) a început popularizarea astronomiei.

Cei dintâi popularizatori de geniu au fost marele matematician, *d'Alembert* un copil găsit pe stradă într'o noapte de iarnă (1717—1783) și scriitorul *Diderot*, fiul unui cuțitar (1713—1784), cari ajutați de o armată întreagă de literați, filozofi și savanți au făurit giganta operă a *Enciclopediei*, care a deșteptat massele și a fost semnalul revoluției franceze.

Societatea *feudalo-clericală* a ținut veacuri întregi popoarele în întuneric pentrucă știința era arma cea mai puternică care răspândită în creierul poporului avea să răstoarne puterea ei stăpânitoare, în urma schimbării fatale a condițiunilor economice din cauza marilor descoperiri și invențiuni.

Societatea *burghezo-capitalistă* a însemnat însă, fără voia ei, o dâră luminoasă în istoria civilizației. Capitalul în expansiunea sa oarbă a pătruns în regiunile cele mai sălbatice ale planetei și industria în desvoltarea ei vertiginoasă a făcut să se creieze mii de școli pentruca popoarele să poată da maximum de randment economic.

Perfecționarea artelor grafice a contribuit cel mai mult la răspândirea științei. Mașinele rotative au făcut posibil tipărirea a sute de mii și milioane de reviste și broșuri pe un preț ieftin; progresele cromogravurei au permis redarea aproape naturală a diferitelor vederi din natură. In deceniile din urmă o invenție extraordinară, la care au contribuit geniul unui *Marey, Lumière, Edison, Eastmann* ș. a. anume Cinematograful, ar fi putut aduce cele mai mari servicii popularizării științei și educației masselor dacă din nenorocire spiritul de depravare și lăcomie al capitalismului la apogeu, n'ar fi pătat filmele cu subiecte stupide ce pervertesc o omenire întreagă.

De aceia proiectul lui *Slosson* de a pune cinematograful în slujba Științei va fi, chiar dela începutul realizării sale, o adevărată revoluție în educația și cultura popoarelor.

Pentru a putea prevedea înrâurirea viitoare ce o va avea Știința asupra omului, să facem o ochire retrospectivă asupra propagării științifice după revoluția franceză. Libertatea gândirei adusă de această revoluție a deschis toate ferestrele pentru pătrunderea luminei în mințile întunecate de credințe și superstiții. Secolul al XIX-lea e *secolul științei*.

Humbold scrie până în cea din urmă zi a vieții sale opera „Cosmos". *Darwin* prin „Originea speciilor" face cea mai mare revoluție în știință dela Copernic.

O pleiadă de savanți se consacră popularizării: *Büchner, Haeckel, Fabre, Flammarion, Floericke, Lubbock* ș. a. Ba și mulți literați se pun în serviciul Științei și o seamă de romancieri precum *Jules Verne, Wells, Kellermann, Belamy* ș. a. au contribuit enorm de mult la popularizarea ei.

Știința devine democratică și internațională. Ea nivelează popoarele, desființează granițele și influențează gândirea omenească.

Intre morală și știință se cimentează o legătură intimă, deși *Henri Poincaré* era de părere că n'ar fi nici o legătură. O bună educație științifică creiază *caractere*. Toți învățații adevărați, (afară doar de mașinele pedante, cataloagele vii și non-valorile pseudo-culte) sunt în acelaș timp caractere mari, cari cred în înălțarea morală a omului.

Biologia ne-a arătat că oamenii sunt egali. De vreme ce ne tragem cu toții din maimuță, ce deosebire mai poate fi între un simplu muncitor și un „nobil" cu familia veche de atâtea veacuri de spațio-timp, ba dupăcum am arătat într'un studiu *„Geniu și Mizerie"*; apărut într'o revistă științifică; imensa majoritate a geniilor și eroilor omenirei au ieșit din clasele muncitoare.

Astronomia popularizată în sute de limbi după scrierile lui *Arago, Flammarion, Newcomb, Miss Clark* ș. a. a arătat tuturor că Pământul nu e decât un simplu punct în Univers și în spațiul nemărginit există miliarde de alte lumi.

Technica a contribuit și mai mult la egalizarea oamenilor. Toate invențiunile și descoperirile sunt spre folosul tuturor deși din cauza actualei organizațiuni sociale știința e întrebuințată mai mult în rău.

Omul a devenit mai demn și mai liber desrobindu-se cu încetul de jocul energiilor Naturei. Sociabilitatea s'a desvoltat în gradul cel mai înalt. *Berthelot* a făcut chiar constatarea științifică a *„legei solidarității universale"* și mai târziu *Nicolai* în „Biologia Războiului" formulă legile umanitarismului științific, arătând că există un *genus humanum* — specia omenească, care este un singur organism și posedă o conștiință comună.

Einstein, prin Teoria Relativității generale, a revoluționat științele cele mai exacte, dându-ne noțiuni noui despre materie, energie, spațiu și timp. Revoluția einsteiniană pe lângă uriașa ei valoare de sinteză științifică, a deșteptat un curent puternic de popularizare în toate țările și cele mai mari ziare din lume consacră de 2—3 ani încoace coloane întregi lui Einstein și Științei.

Primul institut mondial al popularizărei *„Science Service"* va avea să depună o muncă uriașă timp de 50 de ani pentru pentru a propaga cuceririle Științei la toate popoarele cum s'au propagat dogmele creștine la neamurile barbare. Dacă așezămintele bisericești din lume sunt înzestrate cu averi de zeci de miliarde, să sperăm că miliardarii americani vor da ajutorul financiar necesar pentruca *„Science Service"* să-și poată îndeplini planurile mărețe. Toate energiile vor trebui îndreptate în primul rând spre regenerarea omenirei prin răspândirea *eugenicei* și a *taylorismului universal*.

L. FLORIN

Iași, 9 Mai 1922.

CRONICA SPORTIVA

Mai multă... bună-cuviință:

Când am intrat la vârsta de 15 ani în sala primei societăți de gimnastică din Brăila, privirea mi-a fost atrasă de numeroase placarde cu inscripția: „Disciplina este sufletul gimnasticei". Trebue să mărturisesc că multă vreme am rămas nedumerit: nu puteam pricepe în ruptul capului, ce legătură poate fi între bară, paralele, trapez și celelalte accesorii și disciplina trâmbițată.

Și dacă ași fi plecat după 2—3 luni de lucru în sală, recunosc că nici până astăzi nu ași fi înțeles ce important rol joacă disciplina în activitatea fizică.

Cei câțiva ani de lucru, dimpreună cu maestrul meu, au contribuit într'o largă măsură la aprecierea disciplinei. Mi-am dat în urmă bine seama, că **disciplina este indispensabilă oricărei activități.**

Or, tocmai această disciplină ne lipsește. Ne lipsește „buna-cuviință". Explicația se găsește în rândurile ce urmează.

* * *

Se observă în mai toate dările de seamă, frazele ce se repetă ca un leit-motiv: lipsa omogenității necesară oricărei activități de ansamblu", „certuri pe teren, bruscări, incidente între echipe" și atâtea alte regretabile apucături urâte, dăunătoare în cel mai înalt grad progresului mișcărei sportive.

Aceasta se numește lipsă de disciplină. Se mai observă apoi, că echipele din ținuturile alipite, sunt incontestabil superioare celora din vechiul regat, din toate punctele de vedere. Ele, pot fi comparate cu cele din străinătate. Au omogenitatea ansamblului, tactica, disciplina necesară.

Dacă ar fi să întrebați pe un jucător de al nostru cum explică el faptele, v'ar răspunde: „Sporturile sunt mai de mult introduse acolo; noi suntem încă tineri, etc.", dacă.... nu s'ar mira întâi că i se pune o asemenea întrebare, când ai noștri sunt convinși că joacă tare disciplinat.

Mișcarea e tânără, e drept. Și totuși cei 3—4 ani de activitate de după război, n'au schimbat nimic din obiceiurile urâte, din certurile și bruscările obicinuite.

Răul cesta, a pătruns adânc la noi. Să sperăm însă, căci tot învățul are și desvăț" zice o vorbă românească și să căutăm cari sunt vinovații.

* * *

Vinovații, sunt trei: **statul, conducătorii societăților și organizațiilor sportive și adepții.**

In primul rând statul; într'adevăr el a neglijat (din păcate neglijența, continuă) să dea o mai mare atenție activității fizice în școli.

Elevii, au avut prea puține ore de gimnastică, au fost prea puțin instruiți, au fost prea puțin educați.

Să se ia de exemplu apusul. In Anglia, de pildă, **problema** educației fizice în școli (și în strânsă legătură cu aceasta este disciplina) este de mult rezolvată. Acolo, copiii și-au însușit de pe băncile școlii „buna-cuviință" necesară. Jocurile lor se desfășoară într'o armonie demnă de remarcat, purtarea lor... nu aduce de loc cu aceia a copiilor noștri din școlile primare.

Ca și englezii, francezii și germanii, belgienii și italienii, au introdus acelaș sistem de educație.

Să nu ne mai mire deci că străinătatea are elemente de valoare.

Statul nostru în schimb,.. dar s'o lăsăm... Statul are probleme mai „serioase" de discutat.

* * *

Trec la conducătorii de societăți sportive.

Intrucât mai toți conducătorii organizațiilor sportive sunt oameni formați, trecuți prin grele încercări, foști militari,—ei ar fi indicați să facă ceva în direcția aceasta;—și dacă s'ar osteni, ar face mult.

Ei au frânele organizațiilor. Pot dar lucra cu energie, neîmpiedicați de nimeni.

Se impun comisarii de teren. Comisarii vor avea autoritatea necesară, jocurile se vor desfășura sub supravegherea lor, conflictele vor fi aplanate de ei, abaterile vor fi pedepsite grav.

In orașele unde sunt stadioane sau terenuri sportive, conducătorii organizațiilor vor impune regulemente, exibițiile vor avea loc sub supravegherea unui delegat al societății, eliminările se vor face în urma raportului comisarului de teren, etc.

(Să se ia în seamă că în afară de București nici un oraș nu are regulamente sau dacă asemenea regulamente există, ele nu se respectă pe teren).

* * *

Și acum, trecând la jucători, voi spune că ei deși vinovați sunt cei mai puțin vinovați.

Am zis că disciplina este indispensabilă oricărei activități; ori disciplina—ca ori și ce obicei—e o a doua natură.

Că jucătorii n'au avut de unde învăța ce este disciplina, e lucru cert; dar nu e mai puțin adevărat că o pot învăța de acum încolo.

După câte li s'a spus, după câte s'au scris în direcția asta, ar trebui ca ei să priceapă ce au de făcut,—și ca prim început să-și mai modereze puțin..... exuberanța. Să nu mai înjure, să nu mai lovească, să fie supuși, ascultători, să ia în seamă deciziile arbitrului, să aibă o atitudine mai cavalerească, într'un cuvânt să fie disciplinați, ca să nu zic mai mult.

De unde în școală sau la serviciu, sunt ca mieii, pe teren—imensă eroare—își închipuesc că-și pot permite toate.

Inchipuiți-vă o echipă „tare" de a noastră, compusă din adolescenți, fața'n față cu o echipă de școlari... englezi sau germani!

Ar fi caraghios, v'asigur.

Aveți mijlocul de îndreptare: **puțină bună-voință și ceva atenție sfaturilor.** Ar fi frumos și folositor.

* * *

Incheiu, cu o propunere: ca corespondenții sportivi ai ziarelor să nu mai publice decât dări de seamă de activitatea celora ce lucrează disciplinat.

Grăuntele de vanitate ce zace în fiecare individ, îl vor face astfel să dispară.

Și dacă nici așa nu merge, atunci d-nii din organizațiile sportive au cuvântul

Eu, mi-am făcut datoria.

S. MILITEANU-RUSU

Brăila.

Știri diverse

Guvernul englez oferă un premiu de 50.000 livre sterling (adică 1.260.000 franci sau.... 16.380.000 lei) aceluia care va inventa un **helicopter practic.**

Condițiunile cerute sunt:

1) a se ridica la cel puțin 620 metri prin singura forță a motorului și transportând în acelaș timp pe pilot precum și combustibilul necesar pentru un sbor de o oră;

2) a se menține la această înălțime timp de ½ oră pe un vânt de circa 32 km. pe oră;

3) a se cobori, cu motorul stins, în sensul vertical pe un vânt de circa 32 km. pe oră;

4) a sbura în sensul horizontal cu o viteză de cel puțin 96½ km. pe oră.

* * *

Sub pretext de a creia o linie aeriană între Berlin și Moscova, guvernul sovietic a organizat o societate de aviațiune cu participarea grupului german „Aero-union" din care fac parte societățile germane: Zeppelin, Metallwerke, Flugzengbau Hapag, Algemeine Elektrische Gesellschaft.

Și Rușii și Germanii știu ce fac..

* * *

Adunarea generală anuală a Turing-Clubului Francez a avut loc la Paris cu un enorm succes. Această mare și puternică grupare numără azi 130.000 aderenți; activul ei este de 2.163.614 franci.

Intre altele, T. C. F. a așezat pe diversele șosele și drumuri din Franța — de la război încoace — 23.000 stâlpi cu diverse indicațiuni scrise pe tăblițe de tablă de fer și a ținut 600 întruniri de propagandă prin numeroase centre mari și mici.

* * *

D-ra Penchas, prima atletă română

Consiliul Național al Federațiunilor franceze de foot-ball asociație care a avut loc la Bordeaux, a hotărît între altele:

1) echipele streine vor fi excluse din competițiunea „Cupa Franței";

2) echipa națională franceză nu va putea cuprinde mai mult de 3 jucători de naționalitate străină.

* * *

„Leopold Club" a fost declarat campion al Belgiei la hockey

* * *

Echipa de hockey „Vie au grand air du Médoc" învingând în partida finală echipa parisiană **Stade Français** (4—2) a fost declarată campion al Franței pentru anul 1922.

Ciclism

La Londra pe velodromul Herne Hill, campionul englez Bailey a învins în fiecare din cele 3 reprize ce conporta „match"-ul, pe olandezul *Moeskops* (campionul lumei) și pe americanul *Hans Ohrt* cari s'au clasat respectiv 2-a și 3-a.

* * *

Celebra cursă ciclistă, *Paris-Roubaix* a avut loc anul acesta cu un deosebit succes; și a fost câștigată de faimosul belgian *Albert Dejonghe*.

Distanța de 270 km 400 m. a fost parcursă în 7 ore 47 minute adică cu o medie de 34 km. pe oră.

Acest al 23-a Paris-Roubaix atrăsese 182 înscrieri și mai toți concurenții au fost prezenți la plecare.

Belgienii s'au distins în special căci și locurile 2, 3, 4 au fost luate de *Jean Rossius, Emile Masson* și *Paul Deman*. — Francezul *Ch. Lacquehay* s'a clasat al 5-a, urmat de italianul *Gaetano Beltoni* etc.

Palmaresul dela fondare și până azi este următorul:

1896	*J. Fischer* (fr.)	1908	*Vanhouwaert* (fr.)
1897	*M. Garin* (fr.)	1909	*O Lapize* (fr.)
1898	*M. Garin* (fr.)	1910	*O. Lapize* (fr.)
1899	*Champion* (fr.)	1911	*O. Lapize* (fr.)
1900	*Bouhours* (fr).	1912	*Crupelandt* (belgian).
1901—1902	*Lesna* (fr.)	1913	*F. Faber* (fr.)
1903)	*Auconturier* (fr.)	1914	*Crupelandt* (belgian)
1904	*Auconturier* (fr.)	1919	*H. Pelissier* (fr.)
1905	*L. Trousselier* (fr.)	1920	*Deman* (belgian)
1906	*Cornet* (fr.)	1921	*H. Pelissier* (fr.)
1907	*Passerieu* (fr.)	1922	*Dejonghe* (belgian).

* * *

Marele premiu de viteză dela Milano care a avut loc pe velodromul Sempione, a fost o splendidă și incontestată victorie a campionului elvețian *Kaufmann* care a câștigat câteși trele reprise; s'au clasat apoi și în ordinea următoare *Verri Bergamini* și *Moretti*.

* * *

Importanta competițiune pe șosea „Paris-Tours" care servește am putea spune ca pregătire în vederea cursei Paris-Bordeaux, a avut loc cu un deosebit succes.

Invingătorul — **Henri Pélissier** — a parcurs cei 342 km. în 11 ore și 32 minute; s'au clasat apoi și în ordine **Henri Suter, R. Jacquinot, Gerbaud, Tiberghien, Christophe, Rossius. Sellier Lacquehay**, etc.

Palmaresul este următorul:

1906 **Petit Breton**; 1907 **G. Passerieu**; 1908 **O. Beaugendre**; 1909 **F. Faber**; 1910 **F. Faber**; 1911 **O. Lapize**; 1912 **L. Heusghem**; 1913 **Crupelandt**; 1914 **Oscar Egg**; 1915 și 16 nu a avut loc; 1917 **Thys**; 1918 **Mantelet**; 1919 **Tiberghien**; 1920 **Christophe**; 1921 **F. Pelissier**; 1922 **H. Pelissier.**

Foot-ball Associație

In presența a peste 55.000 spectatori a avut loc pe terenul de la Stamford Bridge, finala în vederea „Cupei Engliterei". Trenurile speciale în număr de 53 au început să circule de la 5 dimineața, iar automobile și autocamioanele au circulat cu miile.

Partida a fost extrem de severă, și uneori chiar cam brutală, nici una din echipe negândindu-se o clipă a juca „frumos".

Resultatul a fost 1—0 în favoarea echipei **Huddersfield** asupra echipei **Preston**, și acest singur punct a fost datorit unui „penalty".

Palmaresul acestei celebre competițiuni este următorul:

1910—11 **Bradford** învinge **Newcastle** (1—0).
1911—12 **Barnsley** învinge **W. Bromwich Albion** (1B0).
1912—13 **Aston Villa** învinge **Sunderland** (1—0).
1913—14 **Burnley** învinge **Liverpool** (1—0).
1914—15 **Sheffield** învinge **Huddersfield** (1—0).
1921 **Tottenham H.** învinge **Wolverhampton** (1—0).
1922 **Huddersfield** învinge **Preston N. E.** (1—0).

* * *

Echipa națională a Spaniei a învins la Bordeaux echipa națională a Franței (4—0); aceasta din urmă -- spun toți criticii — a lăsat mult de dorit.

Tennis

Finala pentru doamne a campionatului de la Monte-Carlo a fost ușor câștigată de d-ra **Suzanne Lenglen** a cărei adversară era reputata jucătoare americană **Miss Eleanor Goss** (6—0, 6—0).

Finala pentru domni a revenit lui **Aeschliman** care a învins pe **Gerbault** (4—6, 6—4, 6—3, 6—4).

Scrimă

„Societatea de scrimă a ofițerilor belgieni" a organizat la Bruxelles un campionat de spadă pentru ofițerii activi.

Sub președenția generalului Borremans, concursul a obținut un mare succes; rezultatul a fost următorul: 1) **Locot. Victor Boin** (aeronautică); 2) Căp. **Detaille**; 3) **Paul Anspach**; 4) Sub-lt. **Peire** (infanterie), etc.

Boxă

Charles Ledoux campionul francez al categoriei **„poids coq"** a învins pe englezul **Harrisson** în 20 reprise, la puncte. „Match"-ul a avut loc la Liverpool.

In o precedentă întâlnire (Octombrie 1921) **Harrisson** fusese învingător, tot la puncte, dar mulți cunoscători găsiseră verdictul nedrept și socoteau ca învingător pe **Ledoux**.

Cărţi şi Reviste

Ion Pas. — Drumul morţii.

(Insemnările unui soldat)

Autorul a făcut campania ca soldat şi a simţit într'adevăr cruzimile războiului. In carnetul său de război a notat în scurtele-i popasuri de pe front şi de pe patul de spital câteva din scenele cari l'au izbit sau din impresiile pe cari le-a încercat în vârtejul încăerărilor.

Prin succesiunea situaţiilor, volumul pare mai de grabă un mic roman fragmentat de capriciul autorului în capitole de sine stătătoare. Imaginea războiului e completă: se perindă în paginile cărţii suferinţa recruţilor trimişi fără echipament şi hrană în marşuri lungi spre front, grozăvia infirmeriilor în cari tifosul exantematic făcea ravagii, melancolia drumurilor în noapte dela un front la altul, tragedia bombardamentelor, agonia mutilaţilor în spitale.

Atmosfera e deprimantă. Un sergent află incidental pe front că duşmanul pe care îl capturase a fost amantul nevestei lui; un bătrân rezervist plăteşte cu o nouă fractură bucuria copilărească de a se fi vindecat de-o alta; doi bătrâni duc viaţă câinească certându-se şi disputându-şi iubirea feciorului răpus pe front; un german e luat în baionetă când venise să aline suferinţa „duşmanului" român rănit într'un atac.

Iar din tot aacest complex de suferinţe se desprinde simţimântul general mai chinuitor decât durerea fizică: acela al absurdităţii războiului. Unii îl exprimă în cuvinte nemeşteşugite sau tari, dar toţi îl împărtăşesc.

Cartea d-lui Ion Pas, — *Drumul Morţii* — e dar o bună contribuţie la cunoaşterea reală a războiului care e cu totul altceva decât un joc frumos de artificii. Autorul istoriseşte simplu, cu grija amănuntului. Expresiile sale sunt însă uneori prea tari şi izbesc violent urechea.

Din dorinţa de-a fi cât mai veridic, fixează pe hârtie înjurăturile şi sudălmile soldăţeşti. Ar fi putut să-şi cruţe cititorii.

A. Nora. — Visuri de fecioară.

D-l Nora care a scris atât de crud despre „Femeia aşa cum e" nu s'a sfiit să abordeze şi „Visuri de fecioară". Aceleaşi mâini tari cari au disecat atât de duşmănos firea femeiască, au putut să mângâie senin sacrificiul fecioreinic al iubirii..

Scrisul d-lui Nora ţinteşte cu folos interesul marei masse a cititorilor de poveşti. Ştie să-şi aleagă subiectul şi ştie să şi-l prezinte exact în forma trebuitoare ţintelor lui.

Dar, în afară de această evidentă şi bine calculată metodă, e de neconstestat că d-l A. Nora e o fire pasionată, cu simţurile lacome, cu o turburată şi obsedantă atenţie spre iubire.. Din această însuşire a temperamentului d-lui Nora — tip din rasa trudită a veşnicilor îndrăgostiţi — purcede ce e mai interesant în volumele sale, foarte citite.

„Viruri de fecioară" e o carte de nuvele Scrise după metodele minunat de lesnicioase ale autorului nuvelele acestea au situaţia lor neîntrecută în interesul marelui public cititor. Sunt colţuri de viaţă măruntă prinse nemeşteşugit, firesc, brutal de un ochi generos preocupat să slujească cu ceeace vede pe cât mai mulţi şi cât mai înţeles.

Nu se pot contesta scrisului d-lui Nora însuşirile de claritate, de simplitate şi de naturaleţe cari fac totdeauna succesul povestirilor.

In jurul teatrelor.

Jacques Isnardon De l'école au théâtre.

Autorul este un eminent profesor căruia i se datoresc câteva lucrări preţioase asupra cântecului în teatru, oferite, cu alte sfaturi tinerilor debutanţi.

El vrea să contopească şcoala cu scena şi să stabilească deosebirea ce există între declamaţia lirică şi punerea în scenă.

Găsim aci vechi precepte şi idei noi alese cu grije, care pot fi mereu repetate pentru că folosesc totdeauna.

Exotism.

Myriam Harry. — Le tendre cantique de Siona.

E al patrulea volum al autoarei, după *la petite fille de Jerusalem, Siona chez les barbares* şi *Siona à Paris*. In prefaţă, Myriam Harry anunţă, că e al patrulea şi cel din urmă.

După o copilărie radioasă în Orient, o tristă adolescenţă printre germani, o perioadă de amuzamente şi folositoare aventuri la Paris, Siona se reîntoarce în China, dornică să-şi revadă ţara, chemată, şi de un oarecare Fréderic Surean. Acesta e un negustor bogat din Shangai, care îi repetă mereu, că un om ca dânsul nu se poate căsători cu o femee ca ea. Ea îl lasă pentru a se da cu totul preocupărilor literare.

Primul ei volum a reuşit. Ziarele îi cer articole şi nuvele, e căutată şi sărbătorită. Doi oameni joacă sau mai bine zis aspiră să joace roluri în viaţa ei. Primul e un celebru romancier Mirmans, cu care intră în corespondenţă şi pe care la urmă ar vrea să-l cunoască; al doilea e un sculptor Gilbert Chevalier, pe care îl întâlneşte înainte de a fi văzut pe cel dintâi

Acest Gilbert e un biet copil timid şi sentimental, de-o sănătate şubredă, care în şcoală a fost un leneş şi acasă bătut şi umilit.

Nimic mai frumos şi mai liric ca această idilă între Siona şi sculptorul, care n'a ştiut nici o plăcere în viaţă şi care acum ar muri de n'ar fi iubit de ea. El se roagă, ca de ceva sfânt să se înfăptuiască visul căsătoriei, pe care Surean îl gonea din nădejdile fetei. Siona e mişcată. Ii şi spune lui Mirmans, romancierul care o iubea în taină şi pentru care dragostea cu Gilbert e foarte dureroasă — „el avea nevoe de dragoste şi eu de maternitate!"

Ea ştie foarte bine că talentatul său iubit va rămâne ţintuit locului, căci un sculptor nu poate colinda lumea. Se mărită cu dânsul luându-şi adio dela toate locurile pe care le văzuse şi pe unde nu se va mai întoarce.

A reapărut *Flacăra*. In frontispiciul ei citim întâmpinarea luminată a celor ce pornesc cu torţa ei, la drum.

In ea, începe să se oglindească, de pe acum; spiritul cercetător al unei critici individuale şi imparţiale.

Cu o personalitate nouă, ea îşi afirmă intelectualitatea prin cronici şi studii, de ideaţiune creatoare.

Şi se găsesc poezii inspirate generos, iscălite de Ion Pilat, Minulescu, Voiculescu, Şirianu şi cronici întemeiate pe convingeri, datorite lui Davidescu, Fundoianu, Ion Vinea, Ştefan Dumitrescu.

Se promite dar dela început — nouă şi nebănuită — într'un cadru ales şi într'o formă stilizată technic, cu un aer desăvârşit occidental.

In lumea intelectuală, *Flacăra*, aduce un ritm proaspăt de poezie şi artă, menit să creeze un acord între gândire şi manifestare superioară.

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Plessea

Strada Unirei No. 47

Insemnări

Pictură aquatică

Una din cele mai ciudate manifestări de pictură a fost făcută în străinătate de un peisagist Zarh Pritchard, de care „Scientifique American" se ocupă în ultimul său număr.

E puţin probabil ca acest curagios artist să găsească imitatori, căci trebue aptitudini speciale în acelaş timp penibile şi primejdioase.

Pictorul se coboară în fundul mărei cu ajutorul unui scafandru obişnuit, la o adâncime de 4 până la 15 metri. Examinează atent tot ce-l înconjoară şi îşi alege o stâncă submarină, care i se pare mai comodă. Acolo îşi scoate uneltele, cu pânza acoperită de un strat subţire de ulei de in şi lucrează. Cele mai agreabile locuri pentru el, sunt în Tahiti, în Meditерana şi în mările cu corali".

Tablourile lui sunt considerate ca o adevărată podoabă ştiinţifică şi principele de Monaco, expert oceanografic european competeinte şi-a procurat mai multe vederi de sub apă.

Admiratoarele lui Stendhal

Cu prilejul reprezentării piesei d-lui Camil Petrescu, — „Suflete tari" — presa s'a ocupat din nou de Stendhal autorul romanului „Le rouge et le noir". Se ştie indiferenţa, în care foarte multă vreme s'a primit opera acestui romancier psihologic. A trebuit să scrie Balzac în „Lettres parisiennes" un articol, pentru ca să atragă atenţia asupra celui ce scrisese de curând „La Chartreuse de Parme". Şi încă acest articol n'a fost de natură să creieze reputaţia scriitorului, care la moartea sa în 1842, anunţă că tocmai între 1860 şi 1880 va fi cunoscut şi apreciat după merite.

Neştiut de o bună parte dintre intelectuali şi grosul publicului cetitor, Stendhal, avea admiratoare într'un foarte modest cerc, cu o carte intitulată: „Un roman pour les cuisinières". (Un roman pentru bucătărese).

Volumul a apărut în 1834 şi e, astăzi foarte rar.

Claude Farrère

Mi se pare că cineva mi-a ordonat să citesc pe *Claude Farrère*, în *Bêtes et gens qui s'aimèrent*.

Titlul ei îmi suggerează o ciudată stare de lucruri, în care mă bănuesc.

Imi închipui că mă găsesc în vagonul unui drum de fer şi că urmăresc dealungul câmpului, împerechiate ciudat, femei, şi animale; mi se pare că autorul a schiţat viaţa câmpenească prinsă în fuga clipelor, aşa cum ar face oricine în vagonul unui drum de fer.

Căci e curios cum îţi disolvă gândirea repezeala trenului, cum te smulge din tine şi te aruncă în mijlocul peisagiului plutitor în spaţiu.

Dar Farrère a amestecat pacea animalului închis în noi, cu sbuciumul individului, revărsat în afară şi din aceste două elemente şi-a construit Bêtes et gens qui s'aimèrent.

Şi mă opresc la *Cinq à sept*.

Aşi fi vrut să citesc nuvela asta alături de cineva, cu sensibilitatea bolnavă, să urmăresc preludiile morţei în decorul stilizat pentru iubire şi îngropare în sine.

Torturătorul spaţiu din Cinq à sept, îţi sugrumă respiraţia şi-ţi reprezintă — ţie visător de imagini dureroase — fericirea unui rar sfârşit de viaţă sufletetască. Amantul moare şi femeia pleacă mai departe.

E ceva în nuvela asta, prevestitor ca un cântec de cucuvea, e în ea, abstractul morţei care te chiamă şi te minte cu glasul iubirei.

O realizare mai monstruos de supremă, o ameninţare mai unică şi mai bizară, pentru bietul suflet omenesc, e departe de a se putea înfăptui dincolo de spaţiul din *Cinq à sept*.

ANIVERSARI ŞI CENTENARE

In 1822 Charles Nodier publică „Questions de littérature légale" şi Trilby

Insemnează în adevăr o dată demnă de comemorare, ziua când un scriitor care are curajul să se ocupe de un capitol aşa de interesant, cum este acela al literaturei legale, cu consideraţiune asupra plagiatului sau coincidenţelor literare.

Dacă în articole plastice, tema poate să fie comună, în literatură noutatea temei, face originalitatea lucrărei şi personalitatea autorului.

Charles Nodier literator francez (1780—1844), publică în 1822 un studiu spiritual asupra plagiatului şi supoziţiunei autorului, sub titlul **Questions de littérature legale.**

Curajul de a fi scris acest tratat aşa de curagios, plin de citate şi de exemple, i-a procurat protecţiunea lui Fouché, duce d'Otrante care l'a trimis în Iliria, ca bibliotecar al oraşului Laybach; acolo fu directorul unui ziar, Telegraful ilirian, imprimat în patru limbi: franceză, italiană, germană şi slavă.

E oricum îmbucurător, că a existat o vreme când eforturile intelectuale, erau răsplătite cum meritau.

Data publicărei acestui studiu, coincidă în viaţa lui Nodier şi cu schimbarea politicei de până atunci, astfel după întoarcerea din Iliria, îl vedem pe Nodier, regalist şi exercitându-şi ideile în **Débats** şi **Quotidienne**.

Opera lui Nodier, pe lângă studiile lui, printre care se citează paradoxalul dicţionar al onomatopeiei, se compune o mulţime de alte compartimente literare.

Cel mai fericit ca realizare, pare a fi **Trilby**, sau **Lutin d'Argail**, apărut tot în 1822.

Trilby înpreună cu studiile asupra lui Shakespeare şi Goethe, l'au aşezat în fruntea romantismului, abia apărut la orizontul litrelor franceze.

Cele mai romantice compoziţiuni ale lui, sunt **Adè-e** şi **Térèse Aubert** admirate prin claritatea stilului, ce aparţine secolului al XVIII-lea şi prin coloritul, cu care începuse cu douăzeci de ani înainteĕ, Chataubriand. Nodier prin nuanţa politică şi prin valoarea sa literară, a ajuns din nou bibliotecar la Arsenal (1823), care fu pentru el cea mai strălucitoare recompensă.

In noua lui situaţiune Nodier se dădu din nou la patima lectorilor, odihnindu-şi tinereţea aventureieră, plină de peripeţii politice şi sentimentale.

„Acolo, spune Janin, trăia Nodier în apartamentul somptuos, în care locuise Suly, acolo primea pe toţi intelectualii remarcaţi ai epocei sale".

„Aici în această Capitală a spiritelor alese, Nodier trăia in tovărăşia celor mai de seamă oameni ai literelor: era prieten cu Lamartine, confidentul lui Victor Hugo şi încuraja pe Aley, Dumas şi pe Frederic Soulie.

Clasici, romantici, liberali, regalişti, toţi erau admişi, fără reticenţă, în casa lui Nodier, căci avea un principiu, la care ţinea enorm, să aibă prieteni mulţi şi nici un inamic.

Nodier a mai publicat **Dictionaire universel de la langue française, Bibliotheque sacrés grecqu-latine, Histoire du roi de Bohéme et de ses sept chateaux, la Fée aux Miettes, Inès de la Las Sierras, Lydie, Franciscus Columna, Fantesies d'un dériseur seusé** şi **Dernier banquet des girondins.**

Ca romancier s'a distins prin gustul lui deosebit, printr'un spirit fin şi delicat, printr'o imaginaţiune originală.

Una din patimile lui Nodier era filologia.

In scurt opera lui Nodier, este colorată viu, desenată admirabil, e bogată şi foarte reprezentativă.

Ceeace i-a lipsit, pentru ca să facă un adevărat monument a fost lipsa de unitate, concentraţiunea, în sfârşit un scop bine definit, pentru reglementarea inspiraţiunei lui multiple.

Totuşi Nodier e o frumoasă figură literară a secolului al XVIII-lea.

NICOLA ICONARUL

Revista Modelor

VARIAŢII PE ACEIAŞI TEMĂ

Nimic nu mai ni se pare nou. Silueta începe să ne obicinuiască cu linia ei simplă. Moda se deosebeşte mai mult prin detaliile ei de cât prin tema generală.

Avem variaţiuni, dar nu avem o totală schimbare. Ceeace e caracteristic rămâne cu siguranţă tot linia. In epoca noastră plină de sporturi, simplicitatea ţinutei se accentuiază din ce în ce mai mult.

S'a sfârşit de mult cu graţia anemică a femeei de odinioară şi odată cu asta şi garniturile şi dantelăriile şi-au încetat pretenţioasa lor existenţă.

Astăzi, ca în epoca imperiului roman, sunt două feluri de femei: unele se amestecă în frământarea afacerilor, celelalte, la fel cu americanele şi englezele, fac sport. Şi unora şi altora, le trebue haine simple şi practice, bine înţeles, concepute tot pe principiul eleganţei şi al bunului gust.

Ideile moderne ale vieţei noastre contemporane, par a fi citite în linia îmbrăcăminţii şi în toată expresia ei iată pentru ce costumul tailleur, ţine recordul zilei. Costumul acesta devine din ce în ce mai necesar, cu deosebire primăvara şi toamna. De aceea o femeie elegantă, nu poate să-l escludă din garderoba ei.

Jacheta dreaptă se poartă cu un cordon îngust, coborât foarte jos, pe şolduri.

Reverele în formă de şal, se prelungesc până în cordon, lăsând să se zărească bluza.

Alte ori purtăm vesta, încheiată în doi sau trei nasturi foarte comodă şi mult mai răcoroasă de cât bluzele cu mâneci.

Gulere şi manşete colorate din organdină, pun o notă veselă, culorilor severe ale costumului.

Aşa dacă ne îmbrăcăm în marron vom alătura un ton mauve sau rose; la bleu marin, albastru deschis, alb sau amande.

Fustele sunt drepte, scurte şi înfăşurate bine în jurul coapselor.

Unele jachete se fac foarte scurte şi uşor largi. Broderiile au căzut păstrându-le numai pentru rochiile subţiri de pânză sau crep marocan, şi atunci vor fi executate în cruce sau naţional, cum se văd la cămăşile de noapte sau la iile naţionale.

Se poartă ştofele pelotonate ca plapuma, deşi foarte subţiri şi s'au lansat cu numele de baragladină, de unde până acum s'au numit Zenana.

Jerseul aşa de mult favorizat iarna trecută, îşi continuă moda, mai cu discreţie însă şi mai ales pentru sport. Jerseul de mătase compune rochii răcoroase şi costume tailleur, uşoare pentru sport şi căldură.

Şi rochiile de stofe grele, ni sunt prezentate tot în modele simple şi foarte înrudite cu cele de sport. Pentru garnitura lor se întrebuinţează pielea colorată, fie pentru manşete şi gulere, fie pentru aplicaţiuni în formă de pictură decorativă.

Panglicele şi galoanele cerate îşi menţin prestigiul, apărând cu deosebire pe pălării şi gulere.

De-asupra rochiilor de vară, fie dimineaţa, sau după amiază, se poartă iarăşi pelerina sau capa, cum ne-am obicinuit s'o chemăm.

Fără broderii, fără blăni, pelerina se face dintr'o stofă severă, cadrilată ca şalurile scoţiene sau în vărgi late. Jur împrejur tivite cu postav într'unul din tonurile sale şi ca formă mai scurtă decât rochia, şi strânsă la gât într'un şiret gros, terminat prin ciucuri grei. Gulerul din ea, Pierrot sau răsfrânt, se poate termina cu ciucuri de lână.

Totul foarte reţinut şi cu condiţiunea ca pelerina, să n'aibă aerul unei haine de lux, pentru exibiţiune, ci pur şi simplu, să reprezinte adăpostul cald, în orele de noroi şi furtună.

Iată secretul gustului bun şi taina, cu care vom putea fi elegante, fără să strigăm în culori deschise şi în linii frânte, nevoia de a fi frumoase şi atrăgătoare, vecinicului tovarăş preocupat.

DIANA

In vitrina librăriilor

I. Găvănescul.— Etica curs profesat la universitatea din Iaşi. (Viaţa Românească).

George Pascu. — Istoria literaturii române în sec. XVII. (Viaţa Românească).

Ion Pas. — Drumul morţii. Insemnările unui soldat.

Biblioteca cooperatistă. No. 1. — Tovărăşia Săteanului.

Jean de Leresty. — Cântul Gloriei.

Henry Marcus. — Schakespeare: Sonete.

Eugen Relgis. — Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor. (Viaţa Românească).

In editura „Cartea Românească"

G. Coşbuc. Calidasa: Sacontala.

V. Alecsandri. Poezii.

Biblioteca Minerva

No. 2. Leonida Andreiev. Guvernatorul.

No. 3. Leonida Andreiev: Nuvele.

Const. Argeşan. Cântecile Tavernei.

Th. D. Speranţia. Alte anecdote populare.

I. C. Vissarion. Nevestele lui Moş Dorogan.

Virgil Caraivan. La şezătoare.

Eugen Relgis :— Umanitarismul şi Internaţionala Intelectualilor,—o nouă doctrină şi o nouă mişcare socială. Un vol. de 270 pag., cu o preaţă de „G. Fr. Nicolai", autorul cunoscutei opere „Biologia Războiului".

Editura Viaţa Românească".

Eugen Relgis :—Coloana printre ruini, eşecuri în legătură cu războiul, revoluţia şi umanitarismul,—210 pag. Editura „Alcalay şi Calafateanu".

Joc de inteligenţă

ŞAH

Soluţiunea problemei No. 49 (Motto: „Pax")

1 Db2—b7!, R 5—e5; 2. Db7—d5+
1. ...., Rf5—f6; Db7—e7+
1. ...., Ng5—f6; 2. Db7—e4+
şia alte variante.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Iacob Stern, Botoşani; Hermann Finkelştein, Titus Istrati, Liteanu, Bucureşti; M. Hirschenhein, Câmpina, Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău, Iosif Schlarkò, Timişoara.

Soluţiunea problemei No. 50 (Motto: „Stella")

1. Ne4—h7!; Dacă 1. N—f5, Cg8 şi nu mai urmează mat.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Iacob Stern, Botoşani; Titus Istrati, Liteanu, Bucureşti; Isidor Fain, Burdujeni; M. Hirschenbein, Câmpina; Petre Imas, Chişinău, Iosif Schlarkò, Timişoara.

Soluţiunea problemei No. 51 (Motto „Libellula")

1. Tc1—d1!, Dg1×d1; 2. Ce6—f4+
1. ...., Ta1×d1; 2. Tb7—c7.
1. ...., Dg1×d4; Td1×d4+
1. ...., ~; 2. Ce6—d8+

Dacă 1. Tb7—b4?, Dd1×g4; 2. Ce7×d4+; e7—e6+ şi nu mai e mat în a 3-a mutare.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Botoşani; Titus Istrati, Bucureşti; Isidor Fain, Burdujeni; Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău; Iosif Schlarkò, Timişoara.

Soluţiunea problemei No. 52 (Motto: „Sans pion")

.1 Rh6—g7!.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Iacob Stern, Botoşani; Titus Istrati, Liteanu, Bucureşti; Isidor Fain, Burdujeni; M. Hirschenbein, Câmpina; Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău; Iosif Scklarkò, Timişoara.

Soluţiunea problemei No. 53 (Motto: „Pax")

1. Db4—e1!, d4—d3+sauN~; 2. Re2—f2+
1. ...., f4—f3+; 2. Re2—d2+

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Botoşani; Iosef Tuzar, Braşov; Titus Itrati, Liteanu, Bucureşti; Isidor Fain, Burdujeni; M. Hirschenbein, Câmpina; Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău; Iulian M. Nicolau, Costeşti; Georgică Predescu Piteşti; Iosif Schlarkò, Timişoara.

Soluţiunea problemei No. 54 (Motto: „Stella")

1. Dd7—e6! Dacă 1. Cc2—d4!; Cb1×c3 şi nu mai urmează mat.

Am primit soluţiuni exacte dela d-nii: Lupu Herzendorf, Saul Segenreich, Botoşani; Liteanu, Bucureşti; Isifor Fain, Burdujeni; M. Hirschenbein, Câmpina, Heinrich Dorf, Petre Imas, Chişinău; Iulian M. Nicolau, Costeşti; Georgică Predescu, Piteşti; Iosif Schlarkò, Timişoara.

Partida No. 59

jucată în recentul turneu de maeştri dela Pystian, luna trecută.

Câştigătorul partidei, Spielmann, după cum se ştie, a eşit al II-lea, egal cu Alechin, iar I-iul, numai cu o jumătate de punct înaintea lor, Bojoljubow.

Alb: Euwe. *Negru*: Spielmann

Partidă budapestană

1. d2—d4 Cg8—f6
2. c2—c4 e7—e5
3. d4×e5 Cf6—g4
4. e2—e4 h7—h5
5. Cg1—h3 Cg4×e5
6. Cb1—c3 d7—d6
7. Ch3—f4 Cb8—c6
8. Nf1—e2. Dacă 8. C×h5, Ng4; 9. Ne2, N×N, 10. D×e2, Dh4; 11. Cg3, Cd4 şi negrul stă mai bine.
8. g7—g6
9. Cf4—d5 Nc8—e6
10. Cc3—b5 Ta8—c8
11. f2—f4 spre a goni calul, se va vedea penrtu ce
11. Ce5—g4
12. Cb5×a7 Pentru un pion alb îşi va închide dama.
12. Cc6×a7
13. Dd1—d4 c7—c6
14. Ne2×g4 h5×g4
15. Dd4×g8 ar fi fost mai bine dacă juca 15. Cf6+, Re7; 16. D×a7, Ng7; 17. e5, N×g6 cu situaţie egală.
15. c6×d5
16. f4—f5 g6×f5
17. e4×d5 Tc8×c4!
abia acum, după ce a scăpat de pericolul ce-l ameninţ a, începe Spielmann să-şi arate jocul său superior.
18. d5×c6 Tc4—e4+
19. R.e1—f2 Dd8—b6+
20. Rf2—g3 d6—d5
21. Nc1—f4 Ar fi putut juca 21 e6×f7+, deşi fără vre-un folos momentan.
21. Db6×e6
22. Th1—f1 Ca7—c6
23. Ta1—d1 d5—d4
24. Td1—d3 Te4×f4!
25. Rg3×f4 iar dacă juca 25. T×T, De1+; 26. Tf2, f4+ şi câştigă.
25. Cc6—e5
ameninţând punctele g6 şi d3, iar dacă alb ia calul cu dama, urmează Nh6+.
Cedează.

P. I. Negreanu..
Lt. I. H. Gudju.

CEL MAI SANATOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN